

GRUNDSKOLAN

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet

Lgr22

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2022

Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet.

Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:19) om kriterier för bedömning av kunskaper och betygsriterier för grundskolans ämnen.

Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:22) om kursplan för samiska.

Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:23) om betygsriterier för samiska.

Beställningsadress:

Norstedts Juridik kundservice

106 47 Stockholm

Tel: 08-657 95 00

E-post: order@forlagssystem.se

www.nj.se/lgr

ISBN: 978-913832778-4

Upplaga 1:2

Illustration: Typoform

Grafisk produktion: Typoform

Tryck: Drukarnia WDS Sandomierz, Poland 2022.

Innehåll

1. Skolans värdegrund och uppdrag	5
2. Övergripande mål och riktlinjer	11
2.1 Normer och värden	11
2.2 Kunskaper	12
2.3 Elevernas ansvar och inflytande	15
2.4 Skola och hem	16
2.5 Övergång och samverkan	16
2.6 Skolan och omvärlden	17
2.7 Bedömning och betyg	18
2.8 Rektorns ansvar	18
3. Förskoleklassen	21
3.1 Förskoleklassens syfte och centrala innehåll	21
4. Fritidshemmet	25
4.1 Fritidshemmets syfte och centrala innehåll	25
5. Kursplaner	29
5.1 Bild	29
5.2 Engelska	35
5.3 Hem- och konsumentkunskap	43
5.4 Idrott och hälsa	48
5.5 Matematik	54
5.6 Moderna språk	65
5.7 Modersmål	84
Modersmål utom nationella minoritetsspråk	84
Modersmål – finska som nationellt minoritetsspråk	92
Modersmål – jiddisch som nationellt minoritetsspråk	106
Modersmål – meänkieli som nationellt minoritetsspråk	120
Modersmål – romani chib som nationellt minoritetsspråk	134
5.8 Musik	148

NATURORIENTERANDE ÄMNEN

5.9 Biologi	154
5.10 Fysik	161
5.11 Kemi	167

SAMHÄLLSORIENTERANDE ÄMNEN

5.12 Geografi	173
5.13 Historia	180
5.14 Religionskunskap	188
5.15 Samhällskunskap	195
5.16 Samiska	203
5.17 Slöjd	218
5.18 Svenska	224
5.19 Svenska som andraspråk	235
5.20 Teckenspråk för hörande	248
5.21 Teknik	257

1. Skolans värdegrund och uppdrag

Grundläggande värden

Skolväsendet vilar på demokratins grund. Skollagen (2010:800) slår fast att utbildningen inom skolväsendet syftar till att elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Var och en som verkar inom skolan ska också främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö.

Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet mellan människor är de värden som skolan ska gestalta och förmedla. I överensstämmelse med den etik som förvaltats av kristen tradition och västerländsk humanism sker detta genom individens fostran till rättskänsla, generositet, tolerans och ansvarstagande. Undervisningen i skolan ska vara icke-konfessionell.

Skolan ska gestalta och förmedla de värden och rättigheter som uttrycks i Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Utbildningen ska utgå från vad som bedöms vara barnets bästa och eleverna ska få kännedom om sina rättigheter.

Skolans uppgift är att låta varje enskild elev finna sin unika egenart och därigenom kunna delta i samhällslivet genom att ge sitt bästa i ansvarig frihet.

Förståelse och medmännisklighet

Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter. Ingen ska i skolan utsättas för diskriminering som har samband med kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling. Alla sådana tendenser ska aktivt motverkas. Intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism och hedersrelaterat våld och förtryck, ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser.

Det svenska samhällets internationalisering och den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald. Medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet

ger en trygg identitet som är viktig att utveckla tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar. Skolan är en social och kulturell mötesplats som både har en möjlighet och ett ansvar för att stärka denna förmåga hos alla som verkar där.

Saklighet och allsidighet

Skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. Undervisningen ska vara saklig och allsidig. Alla föräldrar ska med samma förtroende kunna skicka sina barn till skolan, förvissade om att barnen inte blir ensidigt påverkade till förmån för den ena eller andra åskådningen.

Alla som verkar i skolan ska hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och i denna läroplan och klart ta avstånd från det som strider mot dem.

En likvärdig utbildning

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper.

Skollagen föreskriver att utbildningen inom varje skolform och inom fritidshemmet ska vara likvärdig, oavsett var i landet den anordnas. Normerna för likvärdigheten anges genom de nationella målen. En likvärdig utbildning innebär inte att undervisningen ska utformas på samma sätt överallt eller att skolans resurser ska fördelas lika. Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Det finns också olika vägar att nå målet. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla.

Skolan ska aktivt och medvetet främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att synliggöra och motverka könsmönster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma deras föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska därför organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans samt prövar och utvecklar sin förmåga och sina intressen med samma möjligheter och på lika villkor oberoende av könstillhörighet.

Rättigheter och skyldigheter

Skolan ska klargöra för elever och föräldrar vilka mål utbildningen har, vilka krav skolan ställer och vilka rättigheter och skyldigheter elever och deras vårdnadshavare har. Att den enskilda skolan är tydlig i fråga om mål, innehåll och arbetsformer är en förutsättning för elevers och vårdnadshavares rätt till inflytande och påverkan. Det är inte minst viktigt som underlag för den enskildes val i skolan.

Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Den ska utveckla deras förmåga att ta ett personligt ansvar. Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar.

Skolans uppdrag

Skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden. Skolan ska i samarbete med hemmen främja elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare. Skolan ska präglas av omsorg om individen, omtanke och generositet. Utbildning och fostran är i djupare mening en fråga om att överföra och utveckla ett kulturarv – värden, traditioner, språk, kunskaper – från en generation till nästa. Skolan ska vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran och utveckling. Arbetet måste därför ske i samarbete med hemmen.

Skolan har i uppdrag att förmedla och förankra grundläggande värden och främja elevernas lärande för att därigenom förbereda dem för att leva och verka i samhället. Skolan ska förmedla de mer beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensram alla i samhället behöver. Eleverna ska kunna orientera sig och agera i en komplex verklighet med stort informationsflöde, ökad digitalisering och snabb förändringstakt. Studiefärdigheter och metoder att tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktiga. Det är också nödvändigt att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska information, fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ.

Skolan ska aktivt verka för jämställdhet. Skolan ska därmed gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för flickor och pojkar, kvinnor och män. I enlighet med grundläggande värden ska skolan också främja interaktion mellan eleverna oberoende av könstillhörighet. Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika

föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmonster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor.

Skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande under skolgången får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Utbildningen ska därigenom främja alla elevers hälsa och välbefinnande samt stärka deras förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.

Språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade. Genom rika möjligheter att samtala, läsa och skriva ska varje elev få utveckla sina möjligheter att kommunicera och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga.

Skapande och undersökande arbete samt lek är väsentliga delar i det aktiva lärandet. Särskilt under de tidiga skolåren har leken stor betydelse för att eleverna ska tillägna sig kunskaper. Skolan ska även sträva efter att erbjuda alla elever daglig fysisk aktivitet inom ramen för hela skoldagen.

Skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende samt deras vilja att pröva och omsätta idéer i handling och lösa problem. Eleverna ska få möjlighet att ta initiativ och ansvar samt utveckla sin förmåga att arbeta såväl självständigt som tillsammans med andra. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för hur digitaliseringen påverkar individen och samhällets utveckling. Alla elever ska ges möjlighet att utveckla sin förmåga att använda digital teknik. De ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt till digital teknik, för att kunna se möjligheter och förstå risker samt kunna värdera information. Utbildningen ska därigenom ge eleverna förutsättningar att utveckla *digital kompetens* och ett förhållningssätt som främjar *entreprenörskap*.

En viktig uppgift för skolan är att ge överblick och sammanhang. I all undervisning är det angeläget att anlägga vissa övergripande perspektiv. Genom ett *historiskt perspektiv* kan eleverna utveckla en förståelse för samtiden och en beredskap inför framtiden samt utveckla sin förmåga till dynamiskt tänkande.

Genom ett *miljöperspektiv* får de möjligheter både att ta ansvar för den miljö de själva direkt kan påverka och att skaffa sig ett personligt förhållningssätt till övergripande och globala miljöfrågor. Undervisningen ska belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling.

Ett *internationellt perspektiv* är viktigt för att kunna se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang och för att skapa internationell solidaritet samt för att leva i ett samhälle med täta kontakter över kultur- och nationsgränser. Det internationella perspektivet innebär också att utveckla förståelse för den kulturella mångfalden inom landet.

Det *etiska perspektivet* är av betydelse för många av de frågor som tas upp i skolan. Perspektivet ska prägla skolans verksamhet för att ge grund för och främja elevernas förmåga att göra personliga ställningstaganden och agera ansvarsfullt mot sig själv och andra.

Skolans uppdrag att främja lärande förutsätter en aktiv diskussion i den enskilda skolan om kunskapsbegrepp, om vad som är viktig kunskap i dag och i framtiden och om hur kunskapsutveckling sker. Olika aspekter på kunskap och lärande är naturliga utgångspunkter i en sådan diskussion. Kunskap är inget entydigt begrepp. Kunskap kommer till uttryck i olika former – såsom fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet – som förutsätter och samspelar med varandra. Skolans arbete måste inriktas på att ge utrymme för olika kunskapsformer och att skapa ett lärande där dessa former balanseras och blir till en helhet.

Skolan ska främja elevernas harmoniska utveckling. Detta ska åstadkommas genom en varierad och balanserad sammansättning av innehåll och arbetsformer. Gemensamma erfarenheter och den sociala och kulturella värld som skolan utgör skapar utrymme och förutsättningar för ett lärande och en utveckling där olika kunskapsformer är delar av en helhet. Ett ömsesidigt möte mellan de pedagogiska synsätten i förskoleklass, skola och fritidshem kan berika elevernas utveckling och lärande.

Skolan ska stimulera varje elev att bilda sig och växa med sina uppgifter. I skolarbetet ska de intellektuella såväl som de praktiska, sinnliga och estetiska aspekterna uppmärksammas. Även hälso- och livsstilsfrågor ska uppmärksammas.

Eleverna ska få uppleva olika uttryck för kunskaper. De ska få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form ska vara inslag i skolans verksamhet. En harmonisk utveckling och bildningsgång omfattar möjligheter att pröva, utforska, tillägna sig och gestalta olika kunskaper och erfarenheter. Förmåga till eget skapande hör till det som eleverna ska tillägna sig.

God miljö för utveckling och lärande

Eleven ska i skolan möta respekt för sin person och sitt arbete. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Skolan verkar i en omgivning med många kunskapskällor. Strävan ska vara att skapa de bästa samlade betingelserna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling. Personlig trygghet och självkänsla grundläggs i hemmet, men även skolan har en viktig roll. Eleverna ska få kännedom om hur de kan få hjälp om de upplever otrygghet i eller utanför skolan. Omsorg om den enskilda elevens hälsa, välbefinnande och utveckling ska prägla verksamheten. Varje elev har rätt att i skolan få utvecklas, känna växandets glädje och få erfara den tillfredsställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter.

Varje skolas utveckling

Skolans verksamhet måste utvecklas så att den svarar mot de nationella målen. Huvudmannen har ett givet ansvar för att så sker. Den dagliga pedagogiska ledningen av skolan och lärarnas professionella ansvar är förutsättningar för att skolan utvecklas kvalitativt. Detta kräver att verksamheten ständigt prövas, resultaten följs upp och utvärderas och att nya metoder prövas och utvecklas. Ett sådant arbete måste ske i ett aktivt samspel mellan skolans personal och elever och i nära kontakt med såväl hemmen som med det omgivande samhället.

2. Övergripande mål och riktlinjer

I de övergripande målen anges de normer och värden samt de kunskaper som alla elever bör ha utvecklat när de lämnar grundskolan. Målen anger inriktningen på skolans arbete.

2.1 Normer och värden

Skolan ska aktivt och medvetet påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dem komma till uttryck i praktisk vardaglig handling i olika sammanhang.

Mål

Skolans mål är att varje elev

- kan göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter,
- respekterar andra människors egenvärde samt deras kroppsliga och personliga integritet,
- tar avstånd från att människor utsätts för våld, förtryck, diskriminering och kränkande behandling samt medverkar till att hjälpa andra människor, kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen, och
- visar respekt för och omsorg om såväl närmiljön som miljön i ett vidare perspektiv.

Riktlinjer

Alla som arbetar i skolan ska

- medverka till att utveckla elevernas känsla för samhörighet, solidaritet och ansvar för människor också utanför den närmaste gruppen,
- i sin verksamhet bidra till att skolan präglas av jämställdhet och solidaritet mellan människor,
- i sin verksamhet bidra till att eleverna interagerar med varandra oberoende av könstillhörighet,
- aktivt motverka diskriminering och kränkande behandling av individer eller grupper,

- visa respekt för den enskilda individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt, och
- i arbetet med normer och värden uppmärksamma både möjligheter och risker som en ökande digitalisering medför.

Läraren ska

- klargöra och med eleverna diskutera det svenska samhällets värdegrund och dess konsekvenser för det personliga handlandet,
- öppet redovisa och diskutera skiljaktiga värderingar, uppfattningar och problem,
- synliggöra och med eleverna diskutera hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter samt hur könsmonster kan begränsa egna livsval och livsvillkor,
- planera och genomföra undervisningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet,
- uppmärksamma och i samråd med övrig skolpersonal vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka alla former av diskriminering och kränkande behandling,
- tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen, och
- samarbeta med hemmen i elevernas fostran och klargöra skolans normer och regler som en grund för arbetet och för samarbete.

2.2 Kunskaper

Skolan ska ansvara för att eleverna inhämtar och utvecklar sådana kunskaper som är nödvändiga för varje individ och samhällsmedlem. Dessa ger också en grund för fortsatt utbildning.

Skolan ska bidra till elevernas harmoniska utveckling. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet. Skolan ska erbjuda eleverna strukturerad undervisning under lärares ledning, såväl i helklass som enskilt. Lärarna ska sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i sina olika former. För att elever i behov av stöd för att uppfylla kriterierna för bedömning av kunskaper i matematik, svenska och svenska som andraspråk i lågstadiet ska få det tidigt och anpassat efter sina behov finns det i 3 kap. skollagen (2010:800) bestämmelser om en garanti för tidiga stödinsatser i förskoleklassen och i lågstadiet. Kapitlet innehåller även bestämmelser om stöd för att eleverna ska ha möjlighet att uppfylla de kriterier för bedömning

av kunskaper och betygsriterier som minst ska uppfyllas i alla ämnen och årskurser samt bestämmelser om elevernas utveckling mot utbildningens mål i övrigt.

Mål

Skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola

- kan använda det svenska språket i tal och skrift på ett rikt och nyanserat sätt,
- kan kommunicera på engelska i tal och skrift samt ges möjligheter att kommunicera på något ytterligare främmande språk på ett funktionellt sätt,
- kan använda sig av matematiskt tänkande för vidare studier och i vardagslivet,
- kan använda kunskaper från de naturvetenskapliga, tekniska, samhällsvetenskapliga, humanistiska och estetiska kunskapsområdena för vidare studier, i samhällsliv och vardagsliv,
- kan lösa problem och omsätta idéer i handling på ett kreativt och ansvarsfullt sätt,
- kan använda såväl digitala som andra verktyg och medier för kunskapsökande, informationsbearbetning, problemlösning, skapande, kommunikation och lärande,
- kan använda sig av ett kritiskt tänkande och självständigt formulera ståndpunkter grundade på kunskaper och etiska överväganden,
- kan lära, utforska och arbeta både självständigt och tillsammans med andra och känna tillit till sin egen förmåga,
- har fått kunskaper om och insikt i det svenska, nordiska och västerländska kulturarvet samt fått grundläggande kunskaper om de nordiska språken,
- har fått kunskaper om de nationella minoriteternas (judar, romer, urfolket samerna, sverigefinnar och tornedalingar) kultur, språk, religion och historia,
- kan samspele i möten med andra människor utifrån kunskap om likheter och olikheter i livsvillkor, kultur, språk, religion och historia,
- har fått kunskaper om samhällets lagar och normer, mänskliga rättigheter och demokratiska värderingar i skolan och i samhället,
- har fått kunskaper inom området sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck,

- har fått kunskaper om förutsättningarna för en god miljö och en hållbar utveckling,
- har fått kunskaper om och förståelse för den egna livsstilens betydelse för hälsan, miljön och samhället,
- kan använda och ta del av många olika uttrycksformer såsom språk, bild, musik, drama och dans samt har utvecklat kännedom om samhällets kulturutbud, och
- kan göra väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning.

Riktlinjer

Alla som arbetar i skolan ska

- uppmärksamma och stödja elever i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd, och
- samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande.

Läraren ska

- ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande,
- stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan,
- ge utrymme för elevens förmåga att själv skapa och använda olika uttrycksmedel,
- stimulera, handleda och ge extra anpassningar eller särskilt stöd till elever som har svårigheter,
- samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen, och
- organisera och genomföra arbetet så att eleven
 - ▶ utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga,
 - ▶ upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt,
 - ▶ får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling,
 - ▶ får använda digitala verktyg på ett sätt som främjar kunskapsutveckling,
 - ▶ successivt får fler och större självständiga uppgifter och ett ökat eget ansvar,
 - ▶ får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang, och
 - ▶ får möjligheter att arbeta ämnesövergripande.

2.3 Elevernas ansvar och inflytande

De demokratiska principerna att kunna påverka, ta ansvar och vara delaktig ska omfatta alla elever. Elever ska ges inflytande över utbildningen. De ska fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem. Informationen och formerna för elevernas inflytande ska anpassas efter deras ålder och mognad. Eleverna ska alltid ha möjlighet att ta initiativ till frågor som ska behandlas inom ramen för deras inflytande över utbildningen.

Mål

Skolans mål är att varje elev

- genom egen ansträngning och delaktighet, utifrån sina förutsättningar, tar ansvar för sitt lärande och för att bidra till en god arbetsmiljö,
- visar respekt för och hänsyn mot skolans personal och andra elever som en del av det gemensamma ansvaret för arbetsmiljön på skolan,
- successivt utövar ett allt större inflytande över sin utbildning och det inre arbetet i skolan, och
- har kunskap om demokratins principer och utvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former.

Riktlinjer

Alla som arbetar i skolan ska

- främja elevernas förmåga och vilja till ansvar och inflytande över den sociala, kulturella och fysiska skolmiljön.

Läraren ska

- utgå från att eleverna kan och vill ta ett personligt ansvar för sin inläring och för sitt arbete i skolan,
- svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad,
- verka för att eleverna oberoende av könstillhörighet får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen,
- svara för att eleverna får pröva olika arbetssätt och arbetsformer,
- tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen, och
- förbereda eleverna för delaktighet och medansvar och för de rättigheter och skyldigheter som präglar ett demokratiskt samhälle.

2.4 Skola och hem

Skolans och vårdnadshavarnas gemensamma ansvar för elevernas skolgång ska skapa de bästa möjliga förutsättningarna för barns och ungdomars utveckling och lärande.

Riktlinjer

Alla som arbetar i skolan ska

- samarbeta med elevernas vårdnadshavare så att man tillsammans kan utveckla skolans innehåll och verksamhet.

Läraren ska

- samverka med och fortlöpande informera föräldrarna om elevens skolsituation, trivsel och kunskapsutveckling, och
- hålla sig informerad om den enskilda elevens personliga situation och iaktta respekt för elevens integritet.

2.5 Övergång och samverkan

Förskoleklassen, fritidshemmet och skolan ska samverka på ett förtroendefullt sätt med varandra och förskolan för att stödja elevernas utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv. Inför övergångar ska de berörda skolformerna och fritidshemmet utbyta kunskaper, erfarenheter och information om innehållet i utbildningen för att skapa sammanhang, kontinuitet och progression i elevernas utveckling och lärande. Skolan ska även samverka med de gymnasiala utbildningar som eleverna fortsätter till. Det ska även finnas samarbetsformer som syftar till att förbereda eleverna och deras vårdnadshavare inför övergångar.

Riktlinjer

Läraren ska

- i samverkan med förskollärare i förskolan, lärare i övriga berörda skolformer och fritidshemmet utbyta kunskaper och erfarenheter samt information om innehållet i utbildningen för att skapa sammanhang, kontinuitet och progression i elevernas utveckling och lärande,
- i samverkan med arbetslaget i förskolan, lärare i övriga berörda skolformer och fritidshemmet förbereda eleverna och deras vårdnadshavare inför övergångar,

- vid övergångar särskilt uppmärksamma elever som är i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd, och
- ta tillvara möjligheter till kontinuerligt samarbete om undervisningen i förskoleklassen, skolan och fritidshemmet.

2.6 Skolan och omvärlden

Eleverna ska få en utbildning av hög kvalitet i skolan. De ska också få underlag för att välja fortsatt utbildning. Detta förutsätter att den obligatoriska skolan nära samverkar med de gymnasiala utbildningar som eleverna fortsätter till. Det förutsätter också en samverkan med arbetslivet och närsamhället i övrigt.

Mål

Skolans mål är att varje elev

- kan granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden,
- har inblick i närsamhället och dess arbets-, förenings- och kulturliv, och
- har kännedom om möjligheter till fortsatt utbildning i Sverige och i andra länder.

Riktlinjer

Alla som arbetar i skolan ska

- verka för att utveckla kontakter med kultur- och arbetsliv, föreningsliv samt andra verksamheter utanför skolan som kan berika den som en lärande miljö, och
- bidra till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av köns- tillhörighet eller av social eller kulturell bakgrund.

Läraren ska

- bidra med underlag för varje elevs val av fortsatt utbildning, och
- medverka till att utveckla kontakter med mottagande skolor samt med organisationer, företag och andra som kan bidra till att berika skolans verksamhet och förankra den i det omgivande samhället.

Studie- och yrkesvägledaren, eller den personal som fullgör motsvarande uppgifter, ska

- informera och vägleda eleverna inför den fortsatta utbildningen och yrkesinriktningen och särskilt uppmärksamma möjligheterna för elever med funktionsnedsättning, och
- vara till stöd för den övriga personalens studie- och yrkesorienterande insatser.

2.7 Bedömning och betyg

Betyget uttrycker i vilken utsträckning den enskilda eleven har uppfyllt de nationella betygskriterier som finns för respektive ämne. Som stöd för betygssättningen finns ämnesspecifika betygskriterier för olika betygssteg.

Mål

Skolans mål är att varje elev

- utvecklar ett allt större ansvar för sina studier, och
- utvecklar förmågan att själv bedöma sina resultat och ställa egen och andras bedömning i relation till de egna arbetsprestationerna och förutsättningarna.

Riktlinjer

Läraren ska

- genom utvecklingssamtal och den individuella utvecklingsplanen främja elevernas kunskapsmässiga och sociala utveckling,
- utifrån kursplanernas krav allsidigt utvärdera varje elevs kunskapsutveckling, muntligt och skriftligt redovisa detta för eleven och hemmen samt informera rektorn,
- med utgångspunkt i föräldrarnas önskemål fortlöpande informera elever och hem om studieresultat och utvecklingsbehov, och
- vid betygssättningen göra en allsidig bedömning av elevens kunskaper i förhållande till de nationella betygskriterierna.

2.8 Rektorns ansvar

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat

följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna. Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att

- utbildningen och undervisningen präglas av ett jämställdhetsperspektiv och organiseras så att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet,
- skolans arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas,
- skolans arbetsmiljö utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, ges aktivt lärarstöd och får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet samt andra lärorverktyg för en tidsenlig utbildning, bland annat skolbibliotek och digitala verktyg,
- alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero,
- undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans, de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt den hjälp de behöver,
- kontakt upprättas mellan skola och hem, om det uppstår problem och svårigheter för eleven i skolan,
- resursfördelningen och stödåtgärderna anpassas till den värdering av elevernas utveckling som lärare gör,
- kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen,
- undervisningen i olika ämnesområden samordnas så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet,
- i undervisningen i olika ämnen integrera ämnesövergripande kunskapsområden, exempelvis miljö, trafik, jämställdhet, konsumentfrågor samt riskerna med tobak, alkohol och andra droger,
- samarbetsformer utvecklas mellan förskoleklassen, skolan och fritidshemmet för att stödja varje elevs mångsidiga utveckling och lärande,
- samverkan kommer till stånd med förskolan för att skapa förutsättningar för en samsyn och ett förtroendefullt samarbete,
- formerna för samarbete mellan skolan och hemmen utvecklas och att föräldrarna får information om skolans mål och sätt att arbeta, skolans ordningsregler och olika valalternativ,
- samverkan med skolor och arbetslivet utanför skolan utvecklas så att eleverna får konkreta erfarenheter av betydelse för deras val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning,

- den studie- och yrkesorienterande verksamheten organiseras så att eleverna får vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför fortsatt utbildning,
- personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen,
- skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens,
- skolans internationella kontakter utvecklas, och
- skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen.

3. Förskoleklassen

3.1 Förskoleklassens syfte och centrala innehåll

Undervisningen i förskoleklassen ska utgå från den värdegrund och det uppdrag samt de övergripande mål och riktlinjer som framgår av del 1 och 2 i denna läroplan. Denna del kompletterar del 1 och 2 genom att förtydliga syftet med och det centrala innehållet i undervisningen i förskoleklassen samt hur undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utvecklas i riktning mot de kriterier för bedömning av kunskaper och betygskriterier som senare kommer att gälla i den aktuella obligatoriska skolformen.

Syfte

Undervisningen i förskoleklassen ska syfta till att stimulera elevernas allsidiga utveckling och lärande. Undervisningen ska ta sin utgångspunkt i elevernas behov och intressen samt i det kunnande och de erfarenheter som eleverna tidigare har tillägnat sig, men också kontinuerligt utmana eleverna vidare genom att inspirera till nya upptäckter och kunskaper. I undervisningen ska eleverna erbjudas en variation av arbetsätt, uttrycksformer och lärmiljöer som gynnar övergången från förskola till skola och fritidshem. Därigenom ska undervisningen i förskoleklassen bidra till kontinuitet och progression i elevernas utveckling och lärande samt förbereda eleverna för fortsatt utbildning.

Undervisningen syftar till att främja elevernas fantasi, inlevelse och förmåga att lära tillsammans med andra genom lek, rörelse och skapande genom estetiska uttrycksformer samt med utforskande och praktiska arbetsätt. I undervisningen ska eleverna genom leken ges möjlighet att bearbeta intryck, pröva olika identiteter, utveckla kreativitet samt sin förmåga att samarbeta och kommunicera. Undervisningen ska uppmuntra och utmana eleverna att pröva egna och andras idéer, lösa problem och omsätta idéerna i handling. Därigenom ska eleverna ges möjlighet att utveckla kreativitet, nyfikenhet och tilltro till sin egen förmåga.

Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att utveckla goda kamratrelationer samt känna tillhörighet och trygghet i elevgruppen. Eleverna ska också ges möjlighet att utveckla och pröva sin identitet och sina uppfattningar i möte och samspel med andra. Undervisningen ska ta tillvara olikheter och mångfald och på så sätt ge eleverna möjlighet att fördjupa sin förståelse för olika sätt att tänka och vara. I undervisningen ska eleverna också ges möjlighet att utveckla förtrogenhet med demokratiska principer, arbetsätt och processer genom att de får vara delaktiga,

utöva inflytande och ta ansvar i verksamheten. Därigenom ska eleverna ges förutsättningar att utveckla tilltro till sig själva samt sin förmåga att samarbeta och att hantera konflikter på ett konstruktivt sätt.

Undervisningen ska ta tillvara elevernas nyfikenhet och ge dem möjlighet att utveckla sitt intresse för och sin förmåga att kommunicera med tal- och skriftspråk genom att ge dem möjligheter att läsa, lyssna på samt skriva och samtala om såväl skönlitteratur som andra typer av texter och händelser. Dessutom ska undervisningen i de vardagliga aktiviteterna på olika sätt skapa möjligheter för elever med annat modersmål än svenska att använda både svenska och sitt modersmål. Undervisningen ska också ge eleverna möjlighet att skapa och uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer. På så sätt ska undervisningen ge eleverna förutsättningar att kunna tänka, lära och kommunicera i olika sammanhang och för skilda syften.

Undervisningen ska ta tillvara elevernas nyfikenhet och ge dem möjlighet att utveckla sitt intresse för matematik och förståelse för hur matematik kan användas i olika situationer. Eleverna ska därför utmanas och stimuleras att använda matematiska begrepp och resonemang för att kommunicera och lösa problem på olika sätt med olika uttrycksformer samt för att utforska och beskriva sin omvärld.

Vidare ska undervisningen bidra till att utveckla elevernas intresse för och kunskaper om natur, teknik och samhälle genom att ge dem möjligheter att utforska, ställa frågor kring och samtala om företeelser och samband i omvärlden. Undervisningen ska också ge eleverna möjlighet att utveckla kunskaper om hur de olika val som människor gör kan bidra till en hållbar utveckling. Undervisningen ska även utmana och stimulera elevernas intresse för olika tider, platser och kulturer.

Eleverna ska ges förutsättningar att utveckla en allsidig rörelseförmåga genom att få delta i fysiska aktiviteter och vistelse i olika naturmiljöer. Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att uppleva rörelseglädje och därigenom utveckla sitt intresse för att vara fysiskt aktiva. Vidare ska undervisningen bidra till en förståelse för hur fysisk aktivitet kan påverka hälsa och välbefinnande.

Genom undervisningen i förskoleklassen ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- pröva och utveckla idéer, lösa problem och omsätta idéerna i handling,
- skapa och upprätthålla goda relationer samt samarbeta utifrån ett demokratiskt och empatiskt förhållningssätt,
- kommunicera i tal och skrift i olika sammanhang och för skilda syften,
- skapa och uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer,

- använda matematiska begrepp och resonemang för att kommunicera och lösa problem,
- utforska och beskriva företeelser och samband i natur, teknik och samhälle, och
- röra sig allsidigt i olika miljöer samt förstå vad som kan påverka hälsa och välbefinnande.

Centralt innehåll

Undervisningen ska behandla följande centrala innehåll.

Språk och kommunikation

- Samtala, lyssna, ställa frågor och framföra egna tankar, åsikter och argument om olika områden som är bekanta för eleverna, till exempel etiska frågor och vardagliga händelser.
- Samtala om innehåll och budskap i olika typer av texter.
- Berättande texter, sakprosatexter och texter som kombinerar ord, bild och ljud.
- Bokstäver och andra symboler för att förmedla budskap.
- Rim, ramsor och andra ordlekar.
- Digitala verktyg och medier för kommunikation.
- Säker och ansvarsfull kommunikation, även i digitala sammanhang.
- Ord och begrepp som uttrycker behov, känslor, kunskaper och åsikter. Hur ord och yttranden kan uppfattas av och påverka en själv och andra.

Skapande och estetiska uttrycksformer

- Skapande genom lek, bild, musik, dans, drama och andra estetiska uttrycksformer.
- Olika material, redskap och tekniker för att skapa och uttrycka sig.
- Tolka och samtala om innehåll och budskap i olika estetiska uttryck.
- Digitala verktyg för framställning av olika estetiska uttryck.

Matematiska resonemang och uttrycksformer

- Enkla matematiska resonemang för att undersöka och reflektera över problemställningar samt olika sätt att lösa problem.
- Naturliga tal och deras egenskaper och hur de kan användas för att ange antal och ordning. Del av helhet och del av antal.
- Matematiska begrepp och olika uttrycksformer för att utforska och beskriva rum, läge, form, riktning, mönster, tid och förändring.

Natur, teknik och samhälle

- Olika sätt att utforska företeelser och samband i natur, teknik och samhälle, till exempel genom observationer, mätningar och samtal om iakttagelser. Hur elevnära företeelser och samband kan beskrivas, till exempel med ord och bilder eller enkla tabeller och diagram.
- Normer och regler i elevernas vardag, till exempel i lekar och spel, och varför regler kan behövas.
- Demokratiska värderingar och principer, i sammanhang som är bekanta för eleverna. Hur gemensamma beslut kan fattas och hur konflikter kan hanteras på ett konstruktivt sätt.
- Barnets rättigheter i enlighet med konventionen om barnets rättigheter (barnkonventionen).
- Livsfrågor med betydelse för eleven, till exempel kamratskap, rättvisa och könsroller.
- Naturen och människors levnadsvillkor på hemorten och andra platser under olika tider, utifrån elevernas erfarenheter och intressen.
- Sortering och gruppering av växter och djur samt namn på några vanligt förekommande arter.
- Kemiska och fysikaliska fenomen som är bekanta för eleverna, till exempel övergång från is till vatten, friktion och synliga astronomiska fenomen.
- Några vanliga tekniska lösningar i elevernas vardag, hur de är uppbyggda, fungerar och skulle kunna förbättras.
- Byggande och konstruktion med hjälp av olika material, redskap och tekniker.
- Hur människors olika val i vardagen kan bidra till en hållbar utveckling.

Lekar, fysiska aktiviteter och utevistelse

- Initiera, organisera och delta i lekar av olika slag.
- Fysiska aktiviteter inomhus och utomhus under olika årstider och i olika väder.
- Säkerhet och hänsyn till miljö och andra människor vid vistelse i olika naturmiljöer.
- Kost, sömn och fysisk aktivitet och hur de påverkar hälsa och välbefinnande.

4. Fritidshemmet

4.1 Fritidshemmets syfte och centrala innehåll

Undervisningen i fritidshemmet ska utgå från den värdegrund och det uppdrag samt de övergripande mål och riktlinjer som framgår av del 1 och 2 i denna läroplan. Denna del kompletterar del 1 och 2 genom att förtydliga syftet med och det centrala innehållet i undervisningen i fritidshemmet. Begreppet undervisning ska ges en vid tolkning i fritidshemmet där omsorg, utveckling och lärande utgör en helhet.

Syfte

Undervisningen i fritidshemmet ska stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda eleverna en meningsfull fritid. Detta ska ske genom att undervisningen tar sin utgångspunkt i elevernas behov, intressen och erfarenheter, men också att eleverna kontinuerligt utmanas ytterligare genom att de inspireras till nya upptäckter. I undervisningen ska eleverna erbjudas en variation av arbetsätt, uttrycksformer och lärmiljöer som integrerar omsorg och lärande.

Undervisningen i fritidshemmet kompletterar förskoleklassen och skolan genom att lärandet i högre grad ska vara situationsstyrt, upplevelse-baserat och grupporienterat samt utgå från elevernas behov, intressen och initiativ. Undervisningen syftar till att främja elevernas fantasi och förmåga att lära tillsammans med andra genom lek, rörelse och skapande genom estetiska uttrycksformer samt med utforskande och praktiska arbetsätt. I undervisningen ska eleverna genom leken ges möjlighet att bearbeta intryck, pröva sin identitet, utveckla kreativitet samt sin förmåga att samarbeta och kommunicera. I undervisningen ska eleverna uppmuntras och utmanas att pröva egna och andras idéer, lösa problem och omsätta idéerna i handling. Därigenom ska eleverna ges möjlighet att utveckla kreativitet, nyfikenhet och tilltro till sin egen förmåga. Undervisningen i fritidshemmet ska komplettera förskoleklassen och skolan även genom att erbjuda eleverna rekreation och vila för hälsa och välbefinnande.

Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att utveckla goda kamratrelationer samt känna tillhörighet och trygghet i elevgruppen. Eleverna ska också ges möjlighet att utveckla och pröva identiteter och uppfattningar i möte och samspel med andra. Undervisningen ska ta tillvara olikheter och mångfald och på så sätt ge eleverna möjlighet att fördjupa sin förståelse för olika sätt att tänka och vara. I undervisningen ska eleverna också ges möjlighet att utveckla förtrogenhet med demokratiska

principer, arbetssätt och processer genom att de får vara delaktiga, utöva inflytande och ta ansvar i verksamheten. Därigenom ska eleverna ges förutsättningar att utveckla tilltro till sig själva samt sin förmåga att samarbeta och att hantera konflikter på ett konstruktivt sätt.

Undervisningen ska ta tillvara elevernas nyfikenhet och ge dem möjlighet att utveckla sitt intresse för och sin förmåga att kommunicera med olika språkliga uttrycksformer. Dessutom ska undervisningen sträva efter att på olika sätt skapa möjligheter för elever med annat modersmål än svenska att använda både svenska och sitt modersmål. Undervisningen ska också ge eleverna möjlighet att skapa och uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer. På så sätt ska undervisningen ge eleverna förutsättningar att kunna tänka, lära och kommunicera i olika sammanhang och för skilda syften.

Vidare ska undervisningen bidra till att utveckla elevernas intresse för och kunskaper om natur, teknik och samhälle genom att ge dem möjligheter att utforska, ställa frågor kring och samtala om företeelser och samband i omvärlden. Undervisningen ska också ge eleverna möjlighet att använda matematik för att beskriva omvärlden och lösa vardagliga problem. Vidare ska undervisningen ge eleverna möjlighet att utveckla kunskaper om hur de olika val som människor gör kan bidra till en hållbar utveckling. Genom att eleverna får vistas i natur och samhälle ska undervisningen också stärka deras möjligheter att ta del av ett aktivt förenings-, kultur- och friluftsliv i närmiljön.

Eleverna ska ges förutsättningar att utveckla en allsidig rörelseförmåga genom att få delta i fysiska aktiviteter och vistelse i olika naturmiljöer. Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att uppleva rörelseglädje och därigenom utveckla ett intresse för att vara fysiskt aktiva. Vidare ska undervisningen bidra till en förståelse för hur fysisk aktivitet och utvistelse kan påverka hälsa och välbefinnande.

Genom undervisningen i fritidshemmet ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- pröva och utveckla idéer, lösa problem och omsätta idéerna i handling,
- ta hänsyn till personliga behov av balans mellan aktivitet och vila,
- skapa och upprätthålla goda relationer samt samarbeta utifrån ett demokratiskt och empatiskt förhållningssätt,
- kommunicera med språkliga uttrycksformer i olika sammanhang och för skilda syften,
- skapa och uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer,

- utforska och beskriva företeelser och samband i natur, teknik och samhälle, samt
- röra sig allsidigt i olika miljöer samt förstå vad som kan påverka hälsa och välbefinnande.

Centralt innehåll

Undervisningen ska behandla följande centrala innehåll.

Språk och kommunikation

- Samtala, lyssna, ställa frågor samt framföra egna tankar, åsikter och argument om olika områden, till exempel etiska frågor och vardagliga händelser.
- Samtala om olika typer av texter.
- Digitala verktyg och medier för kommunikation.
- Säker och ansvarsfull kommunikation, även i digitala sammanhang.
- Ord och begrepp som uttrycker behov, känslor, kunskaper och åsikter. Hur ord och yttranden kan uppfattas av och påverka en själv och andra.

Skapande och estetiska uttrycksformer

- Skapande genom olika estetiska uttrycksformer, till exempel lek, bild, musik, dans och drama.
- Olika material, redskap och tekniker för att skapa och uttrycka sig.
- Tolka och samtala om olika estetiska uttryck.
- Digitala verktyg för framställning av olika estetiska uttryck.

Natur och samhälle

- Olika sätt att utforska företeelser och samband i natur, teknik och samhälle, till exempel genom samtal, studiebesök och digitala medier. Hur företeelser och samband kan beskrivas, till exempel med ord och bilder.
- Matematik som redskap för att beskriva vardagliga företeelser och för att lösa vardagliga problem.
- Byggande och konstruktion med hjälp av olika material, redskap och tekniker.
- Normer och regler i elevernas vardag, till exempel i lekar och spel, och varför regler kan behövas.
- Etnicitet, könsroller, kroppsideal och konsumtion samt kritisk granskning av hur dessa företeelser framställs i medier och populärkultur.

- Demokratiska värderingar och principer, i sammanhang som är bekanta för eleverna. Hur gemensamma beslut kan fattas och hur konflikter kan hanteras på ett konstruktivt sätt.
- Barnets rättigheter i enlighet med konventionen om barnets rättigheter (barnkonventionen).
- Hur människors olika val i vardagen kan bidra till en hållbar utveckling.
- Närsamhällets och föreningslivets utbud av aktiviteter och platser för kultur, fritid och rekreation.
- Orientera sig i närmiljön och hur man beter sig i trafiken på ett säkert sätt.

Lekar, fysiska aktiviteter och utevistelse

- Initiera, organisera och delta i lekar av olika slag.
- Idrotter och andra fysiska aktiviteter inomhus och utomhus under olika årstider och i olika väder.
- Utevistelse under olika årstider, samt närmiljöns möjligheter till vistelse i naturen och på andra platser för fysisk aktivitet och naturupplevelser.
- Säkerhet och hänsyn till miljö och andra människor vid vistelse i olika naturmiljöer. Rättigheter och skyldigheter i naturen enligt allemansrätten.
- Livsstilens betydelse för hälsan, till exempel hur kost, sömn och balansen mellan fysisk aktivitet och vila påverkar det psykiska och fysiska välbefinnandet.

5. Kursplaner

5.1 Bild

Bilder har stor betydelse för människors sätt att tänka, lära och uppleva sig själva och omvärlden. Vi omges ständigt av bilder som informerar, övertalar, underhåller och ger oss estetiska och känslomässiga upplevelser. Kunskaper om bilder och bildkommunikation är betydelsefulla för att kunna uttrycka egna åsikter och delta aktivt i samhällslivet. Genom att arbeta med olika typer av bilder kan människor utveckla sin kreativitet och bildskapande förmåga.

Syfte

Undervisningen i ämnet bild ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om hur bilder skapas och tolkas. Genom undervisningen ska eleverna få erfarenheter av visuell kultur i form av film, fotografi, design, konst, arkitektur och miljöer.

I undervisningen ska eleverna ges möjligheter att utveckla kunskaper om hur man framställer och presenterar egna bilder med olika metoder, material och uttrycksformer. Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar sin kreativitet och sitt intresse för att skapa och kommunicera visuellt. Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla idéer samt överväga olika lösningar och tillvägagångssätt i det bildskapande arbetet. Eleverna ska också uppmuntras att ta egna initiativ och att arbeta på ett undersökande och problemlösande sätt.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för hur bildbudskap utformas i olika medier. Undervisningen ska också ge eleverna möjligheter att diskutera och kritiskt granska olika bildbudskap och bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om bilder i olika kulturer, både i nutid och historiskt. Genom undervisningen ska eleverna även ges möjlighet att använda sina kunskaper om olika typer av bilder i det egna bildskapandet.

Undervisningen i ämnet bild ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

- förmåga att kommunicera med bilder för att uttrycka budskap,
- förmåga att skapa bilder med olika tekniker, verktyg och material,
- förmåga att utveckla idéer samt välja och motivera tillvägagångssätt utifrån syftet med bildarbetet, och
- förmåga att analysera samtida och historiska bilders innehåll, uttryck och funktioner.

Centralt innehåll

I årskurs 1–3

Bildframställning

- Framställning av berättande bilder, till exempel sagobilder och illustrationer till berättelser.
- Teckning, måleri, modellering och konstruktion.
- Återanvändning av bilder, till exempel i kollage.
- Fotografering och överföring av bilder med hjälp av digitala verktyg.
- Etiska frågor som kan uppstå vid framställning och användning av bilder i olika sammanhang.

Tekniker, verktyg och material

- Olika element som bygger upp form, yta samt för- och bakgrund i en bild, till exempel linjer och färg.
- Några verktyg och material för teckning, måleri, modellering och konstruktioner samt för fotografering och annat digitalt arbete med bilder.

Bildanalys

- Samtida och historiska bilder och vad bilderna berättar, till exempel dokumentära bilder och konstbilder.
- Bilder ur elevernas visuella kulturer som gestaltar normer och stereotyper.

I årskurs 4–6

Bildframställning

- Framställning av berättande och informativa bilder, till exempel serier och illustrationer till text.
- Teckning, måleri, tryck och tredimensionellt arbete.
- Återanvändning och bearbetning av bilder, till exempel i kollage och bildmontage.
- Fotografi, film och annat digitalt bildskapande samt redigering av fotografi och rörlig bild.
- Rättigheter och skyldigheter samt etiska frågeställningar vid användning av bilder i olika sammanhang.

Tekniker, verktyg och material

- Olika element som bygger upp och skapar rumslighet i två- och tredimensionella bilder, till exempel linjer, färg och hur kombinationer av dessa kan användas i bildskapande arbete.
- Verktyg och material för teckning, måleri, trycktekniker, tredimensionellt arbete, fotografering, arbete med rörlig bild och digital bildbehandling.

Bildanalys

- Konst- och dokumentärbilder samt arkitektur från olika tider och kulturer.
- Mediebilder, till exempel reklam- och nyhetsbilder.
- Bilder ur elevernas visuella kulturer som gestaltar identitet, grupp-tillhörighet och normer.
- Hur bilder påverkar och förmedlar budskap. Ord och begrepp för att kunna samtala om bilders innehåll, uttryck och funktioner.

I årskurs 7–9

Bildframställning

- Framställning av berättande, informativa och samhällsorienterande bilder om frågor som är angelägna för eleverna.
- Två- och tredimensionellt bildarbete.
- Kombinationer av bild, ljud, objekt och text i eget bildskapande.
- Digitalt skapande och digital bearbetning av fotografier, rörlig bild och andra typer av bilder.
- Presentationer av eget bildskapande från idé och process till slutgiltigt resultat.
- Rättigheter och skyldigheter samt etiska frågeställningar vid användning och spridning av bilder. Eventuella konflikter mellan yttrandefrihet och integritet vid användning och spridning av bilder.

Tekniker, verktyg och material

- Former, färger och bildkompositioner samt deras betydelsebärande egenskaper och hur dessa kan användas i bildskapande arbete.
- Verktyg och material för två- och tredimensionellt bildarbete. Hur dessa verktyg och material kan användas för bestämda syften.

Bildanalys

- Samtida konst- och dokumentärbilder samt konst och arkitektur från olika tider och kulturer. Hur bilderna och verken är utformade och vilka budskap de förmedlar.
- Mediebilders utformning och påverkan och hur dessa bilder kan tolkas och kritiskt granskas.
- Bilder som behandlar identitet och maktrelationer, till exempel sexualitet, etnicitet och kön. Hur dessa perspektiv gestaltas och konstrueras.
- Hur bilder kan kopplas till egna erfarenheter och företeelser i elevernas visuella kulturer. Ord och begrepp för att kunna läsa, skriva och samtala om bilders innehåll, uttryck och funktioner.

Betygskriterier

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven framställer olika typer av bilder med **delvis genomarbetade** uttrycksformer.

I bildarbetet använder eleven olika tekniker, verktyg och material på ett **i huvudsak fungerande** sätt.

Utifrån syftet med bildarbetet och någon idé väljer eleven ett **i huvudsak fungerande** tillvägagångssätt. Under arbetsprocessen **bidrar** eleven **till** att formulera och välja handlingsalternativ.

Eleven beskriver bilders innehåll och funktion på ett **enkelt** sätt.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven framställer olika typer av bilder med **genomarbetade** uttrycksformer.

I bildarbetet använder eleven olika tekniker, verktyg och material på ett **fungerande** sätt.

Utifrån syftet med bildarbetet och någon idé väljer eleven ett **fungerande** tillvägagångssätt. Under arbetsprocessen formulerar och väljer eleven handlingsalternativ **som efter någon bearbetning leder framåt**.

Eleven beskriver bilders innehåll och funktion på ett **utvecklat** sätt.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven framställer olika typer av bilder med **väl genomarbetade** uttrycksformer.

I bildarbetet använder eleven olika tekniker, verktyg och material på ett **väl fungerande** sätt.

Utifrån syftet med bildarbetet och någon idé väljer eleven ett **väl fungerande** tillvägagångssätt. Under arbetsprocessen formulerar och väljer eleven handlingsalternativ **som leder framåt**.

Eleven beskriver bilders innehåll och funktion på ett **välutvecklat** sätt.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven framställer olika typer av bilder med **delvis genomarbetade** uttrycksformer anpassade till syfte och sammanhang så att budskapet framgår.

I bildarbetet använder eleven olika tekniker, verktyg och material på ett **i huvudsak fungerande** sätt och **prövar** då hur dessa kan kombineras för att skapa olika uttryck.

Eleven utvecklar i **viss** utsträckning idéer med utgångspunkt i inspirationskällor och andra uppslag. Utifrån syftet med bildarbetet väljer eleven ett **i huvudsak fungerande** tillvägagångssätt och ger **enkla** motiveringar till sina val. Under arbetsprocessen **bidrar** eleven **till** att formulera och välja handlingsalternativ.

Eleven för **enkla** resonemang om innehåll, uttryck och funktioner i egna och andras bilder.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven framställer olika typer av bilder med **genomarbetade** uttrycksformer anpassade till syfte och sammanhang så att budskapet framgår.

I bildarbetet använder eleven olika tekniker, verktyg och material på ett **fungerande** sätt och **prövar och omprövar** då hur dessa kan kombineras för att skapa olika uttryck.

Eleven utvecklar i **relativt stor** utsträckning idéer med utgångspunkt i inspirationskällor och andra uppslag. Utifrån syftet med bildarbetet väljer eleven ett **fungerande** tillvägagångssätt och ger **utvecklade** motiveringar till sina val. Under arbetsprocessen formulerar och väljer eleven handlingsalternativ **som efter någon bearbetning leder framåt**.

Eleven för **utvecklade** resonemang om innehåll, uttryck och funktioner i egna och andras bilder.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven framställer olika typer av bilder med **väl genomarbetade** uttrycksformer anpassade till syfte och sammanhang så att budskapet framgår.

I bildarbetet använder eleven olika tekniker, verktyg och material på ett **väl fungerande** sätt och **prövar och omprövar systematiskt** hur dessa kan kombineras för att skapa olika uttryck.

Eleven utvecklar i **stor** utsträckning idéer med utgångspunkt i inspirationskällor och andra uppslag. Utifrån syftet med bildarbetet väljer eleven ett **väl fungerande** tillvägagångssätt och ger **välutvecklade** motiveringar till sina val. Under arbetsprocessen formulerar och väljer eleven handlingsalternativ **som leder framåt**.

Eleven för **välutvecklade** resonemang om innehåll, uttryck och funktioner i egna och andras bilder.

5.2 Engelska

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Att ha kunskaper i flera språk kan ge nya perspektiv på omvärlden, ökade möjligheter till kontakter och större förståelse för olika sätt att leva. Engelska språket omger oss i vardagen och används inom så skilda områden som politik, utbildning och ekonomi. Kunskaper i engelska ökar därför individens möjligheter att ingå i olika sociala och kulturella sammanhang och att delta i internationellt studie- och arbetsliv.

Syfte

Undervisningen i ämnet engelska ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i engelska språket och kunskaper om områden och sammanhang där engelska används. Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla sin flerspråkighet samt tilltro till sin förmåga att använda språket i olika situationer och för skilda syften.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla en allsidig kommunikativ förmåga. Denna förmåga innebär att förstå talat och skrivet språk, att kunna formulera sig och samspela med andra i tal och skrift och att kunna anpassa sitt språk till olika situationer, syften och mottagare. I den kommunikativa förmågan ingår även språklig säkerhet och att kunna använda olika strategier för att underlätta kommunikationen när språkkunskaperna inte räcker till.

I mötet med talat språk och texter ska eleverna ges möjlighet att utveckla förmågan att sätta innehållet i relation till egna erfarenheter, livsvillkor och intressen. Undervisningen ska även ge eleverna möjligheter att utveckla förståelse av olika livsvillkor samt kulturella och sociala förhållanden i områden och i sammanhang där engelska används.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar kunskaper i att söka, värdera, välja och tillägna sig innehållet i talat språk och texter från olika källor. De ska också ges förutsättningar att kunna använda olika hjälpmedel för lärande, förståelse, skapande och kommunikation. Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för språk och kulturer och förmedla nyttan av språkkunskaper.

Undervisningen i ämnet engelska ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

- förståelse av engelska i tal och skrift,
- förmåga att formulera sig och kommunicera på engelska i tal och skrift,
- förmåga att anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang, och

- förståelse av kulturella och sociala förhållanden i olika sammanhang och områden där engelska används.

Centralt innehåll

I årskurs 1–3

Kommunikationens innehåll

- Ämnesområden som är välbekanta för eleverna.
- Vardagliga situationer, intressen, personer och platser.
- Vardagsliv och levnadssätt i olika sammanhang och områden där engelska används.

Lyssna och läsa – reception

- Tydligt talad engelska och enkla texter som är instruerande, beskrivande och kontaktskapande, från olika medier, även i kombination med illustrationer.
- Enkla dialoger och samtal.
- Filmer och dramatiserade berättelser för barn.
- Sånger, ramsor, dikter och sagor.
- Ord och fraser i närmiljön, till exempel på skyltar, i reklam och andra enkla texter.

Tala, skriva och samtala – produktion och interaktion

- Enkla presentationer, meddelanden, beskrivningar och dialoger i tal och skrift.
- Enkla samtal.
- Sånger, ramsor och dramatiseringar.

I årskurs 4–6

Kommunikationens innehåll

- Ämnesområden som är välbekanta för eleverna.
- Vardagliga situationer, intressen, personer, platser, aktiviteter och händelser.
- Åsikter, känslor och erfarenheter.
- Vardagsliv, levnadssätt och sociala relationer i olika sammanhang och områden där engelska används, även i jämförelse med egna erfarenheter och kunskaper. Engelskans utbredning i världen.

Lyssna och läsa – reception

- Tydligt talad engelska och enkla texter som är instruerande, beskrivande och kontaktskapande, från olika medier.
- Dialoger, samtal och intervjuer.
- Berättelser och annan fiktion för barn och unga, även i talad eller dramatiserad form.
- Sånger, dikter och sagor.
- Muntliga och skriftliga meddelanden samt information, till exempel reklam, tidtabeller och notiser.
- Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och sammanhang samt för att anpassa lyssnande och läsning till framställningens form och innehåll.
- Sökning av enkel information i ett avgränsat urval av muntliga och skriftliga källor av olika slag för användning i egen produktion och interaktion.
- Språkliga företeelser, däribland uttal, ord och fasta språkliga uttryck, grammatiska strukturer samt stavning, i det språk eleverna möter.
- Hur olika formuleringar används för att inleda och avsluta olika typer av framställningar och samtal.

Tala, skriva och samtala – produktion och interaktion

- Samtal och skrivande för kontakt och kommunikation.
- Presentationer, instruktioner, meddelanden, berättelser och beskrivningar i sammanhängande tal och skrift.
- Strategier, däribland omformuleringar, frågor och stödjande fraser, för att bidra till och underlätta samtal och skriftlig interaktion, även digital.
- Språkliga företeelser, däribland uttal, ord, artighetsfraser, tilltalsord och andra fasta språkliga uttryck, samt grammatiska strukturer och stavning i elevernas egen produktion och interaktion.
- Bearbetning av egna muntliga och skriftliga framställningar för att förtydliga och anpassa kommunikationen efter syfte och mottagare.

I årskurs 7-9

Kommunikationens innehåll

- Aktuella och för eleven bekanta ämnesområden.
- Vardagliga situationer, intressen, aktiviteter och händelseförlopp.

- Åsikter, känslor, erfarenheter och framtidsplaner samt relationer och etiska frågor.
- Levnadsvillkor, traditioner, sociala relationer och kulturella företeelser i olika sammanhang och områden där engelska används, även i jämförelse med egna erfarenheter och kunskaper.

Lyssna och läsa – reception

- Talad engelska, även med inslag av regional och sociolektal variation, och texter, från olika medier.
- Talad engelska och texter som är instruerande, informerande, beskrivande, berättande, diskuterande, argumenterande och kontaktskapande – varje slag för sig eller i olika kombinationer – till exempel samtal, intervjuer, nyheter, reportage och tidningsartiklar.
- Skönlitteratur och annan fiktion, även i talad och filmatiserad form.
- Sånger och dikter.
- Strategier för att uppfatta detaljer och förstå sammanhang samt för att anpassa lyssnande och läsning till framställningens form, innehåll och syfte.
- Sökning och värdering av innehåll i muntliga och skriftliga källor av olika slag, utifrån olika syften.
- Språkliga företeelser, däribland uttal, grammatiska strukturer och satsbyggnad, ord med olika stilvärden och fasta språkliga uttryck samt stavning, i det språk eleverna möter.
- Hur sammanbindande ord och andra uttryck används för att skapa struktur och språkligt sammanhängande helheter.

Tala, skriva och samtala – produktion och interaktion

- Samtal, diskussion och skrivande där eleverna berättar, beskriver, instruerar och motiverar sina åsikter.
- Strategier för att bidra till och underlätta samtal och skriftlig interaktion, även digital, till exempel genom att ge bekräftelse, ställa följdfrågor, lyssna aktivt, formulera om, förklara, bidra med nya infallsvinklar och avsluta på ett artigt sätt.
- Språkliga företeelser, däribland uttal, ord och fasta språkliga uttryck, grammatiska strukturer och satsbyggnad samt stavning i elevernas egen produktion och interaktion.
- Bearbetning av egna muntliga och skriftliga framställningar för att förtydliga, variera, precisera och anpassa kommunikationen efter syfte, mottagare och sammanhang.

Betygskriterier

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven lyssnar samt förstår och tolkar **det mest väsentliga** av innehållet i tydligt talat, enkelt språk i lugnt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven läser samt förstår och tolkar **det mest väsentliga** av innehållet i enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven väljer enkel information från ett avgränsat urval av muntliga och skriftliga källor samt använder **på ett delvis relevant sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och begripligt med fraser och meningar**. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och begripligt med fraser och meningar**.

I interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och begripligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom använder eleven strategier som **i någon mån** underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven kommenterar **på ett enkelt sätt**, på engelska, förhållanden i olika sammanhang och områden där språket används.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven lyssnar samt förstår och tolkar **huvudsakligt innehåll och tydliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i lugnt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven läser samt förstår och tolkar **huvudsakligt innehåll och tydliga detaljer** i enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven väljer enkel information från ett avgränsat urval av muntliga och skriftliga källor samt använder **på ett relevant sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**.

I interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och relativt tydligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom använder eleven strategier som **i viss utsträckning** underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven kommenterar **på ett enkelt sätt**, på engelska, förhållanden i olika sammanhang och områden där språket används.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven lyssnar samt förstår och tolkar **helheten och väsentliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i lugnt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven läser samt förstår och tolkar **helheten och väsentliga detaljer** i enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven väljer enkel information från ett avgränsat urval av muntliga och skriftliga källor samt använder **på ett relevant och effektivt sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **i någon mån varierat, relativt tydligt och relativt sammanhängande**. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **i någon mån varierat, relativt tydligt och relativt sammanhängande**.

I interaktion uttrycker sig eleven **relativt tydligt med ord, fraser och meningar** samt **i någon mån anpassat** till syfte, mottagare och situation. Dessutom använder eleven strategier som underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven kommenterar **översiktligt**, på engelska, förhållanden i olika sammanhang och områden där språket används.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven lyssnar samt förstår och tolkar **huvudsakligt innehåll och tydliga detaljer** i talat språk i måttligt tempo och i olika sammanhang. Eleven läser samt förstår och tolkar **huvudsakligt innehåll och tydliga detaljer** i lättillgängliga texter av olika slag. Eleven väljer och värderar innehåll i muntliga och skriftliga källor av olika slag samt använder **på ett delvis relevant sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt, begripligt och relativt sammanhängande**. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt, begripligt och relativt sammanhängande**.

I interaktion i olika sammanhang uttrycker sig eleven **enkelt och begripligt** samt **i någon mån anpassat** till syfte, mottagare och situation. Dessutom använder eleven strategier som **i viss utsträckning** underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven diskuterar **översiktligt**, på engelska, förhållanden i olika sammanhang och områden där språket används, även utifrån egna erfarenheter eller kunskaper.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven lyssnar samt förstår och tolkar **på ett välgrundat sätt huvudsakligt innehåll och väsentliga detaljer** i talat språk i måttligt tempo och i olika sammanhang. Eleven läser samt förstår och tolkar **på ett välgrundat sätt huvudsakligt innehåll och väsentliga detaljer** i lättillgängliga texter av olika slag. Eleven väljer och värderar innehåll i muntliga och skriftliga källor av olika slag samt använder **på ett relevant sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **med viss variation, relativt tydligt och relativt sammanhängande**. Eleven formulerar sig även **med visst flyt** och **i någon mån anpassat** till syfte, mottagare och situation. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **med viss variation, relativt tydligt och relativt sammanhängande**. Eleven formulerar sig även **med visst flyt** och **i någon mån anpassat** till syfte, mottagare och situation.

I interaktion i olika sammanhang uttrycker sig eleven **relativt tydligt och med visst flyt** samt **i någon mån anpassat** till syfte, mottagare och situation. Dessutom använder eleven strategier som underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven diskuterar **utvecklat**, på engelska, förhållanden i olika sammanhang och områden där språket används, även utifrån egna erfarenheter eller kunskaper.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven lyssnar samt förstår och tolkar **på ett välgrundat och nyanserat sätt såväl helhet som detaljer** i talat språk i måttligt tempo och i olika sammanhang. Eleven läser samt förstår och tolkar **på ett välgrundat och nyanserat sätt såväl helhet som detaljer** i lättillgängliga texter av olika slag. Eleven väljer och värderar innehåll i muntliga och skriftliga källor av olika slag samt använder **på ett relevant och effektivt sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **med viss variation, tydligt och sammanhängande**. Eleven formulerar sig även **med flyt** och **viss anpassning** till syfte, mottagare och situation. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **med viss variation, tydligt och sammanhängande**. Eleven formulerar sig även **med flyt** och **viss anpassning** till syfte, mottagare och situation.

I interaktion i olika sammanhang uttrycker sig eleven **tydligt och med flyt** samt **med viss anpassning** till syfte, mottagare och situation.

Dessutom använder eleven strategier som underlättar och förbättrar interaktionen **och för den framåt på ett konstruktivt sätt.**

Eleven diskuterar **välutvecklat**, på engelska, förhållanden i olika sammanhang och områden där språket används, även utifrån egna erfarenheter eller kunskaper.

5.3 Hem- och konsumentkunskap

Livet i hem och familj har en central betydelse för människan. Våra vanor i hemmet påverkar såväl individens och familjens välbefinnande som samhället och naturen. Kunskaper om konsumentfrågor och arbetet i hemmet ger människor viktiga verktyg för att skapa en fungerande vardag och främja hållbar utveckling genom att kunna göra medvetna val som konsumenter med hänsyn till hälsa, ekonomi och miljö.

Syfte

Undervisningen i ämnet hem- och konsumentkunskap ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om och intresse för arbete, ekonomi och konsumtionsval i hemmet. I en process där tanke, sinnesupplevelse och handling samverkar ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper som rör mat och måltider. Undervisningen ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin initiativförmåga och kreativitet vid matlagning, skapande av måltider och andra uppgifter i hemmet.

Genom undervisningen ska eleverna få möjlighet att utveckla medvetenhet om vilka konsekvenser valen i hushållet får för hälsa, välbefinnande och gemensamma resurser. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om konsumtionens villkor samt om betalning, sparande, krediter och lån. På så sätt ska eleverna ges förutsättningar att göra välgrundade val när det gäller privatekonomi och kunna hantera olika problem och situationer som en ung konsument kan ställas inför.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om och ges möjligheter att reflektera över normer, jämställdhet och arbetsfördelning i hemmet. Undervisningen ska även ge eleverna förutsättningar att utveckla kunskaper om kulturella variationer och traditioner i olika hushåll.

Undervisningen i ämnet hem- och konsumentkunskap ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

- förmåga att planera och tillaga mat och måltider för olika behov och sammanhang samt hantera annat praktiskt arbete som förekommer i ett hem,
- kunskaper om ekonomi och konsumtion i hemmet, och
- förmåga att värdera val och handlingar som förekommer i ett hem utifrån hur de påverkar hälsa, ekonomi och miljö.

Centralt innehåll

I årskurs 1–6

Mat och matlagning

- Matlagning för olika sammanhang.
- Enkla metoder för matlagning, däribland bakning. Att planera, organisera och utvärdera arbetet.
- Enkla instruktioner och recept. Hur de kan läsas och följas samt vanliga begrepp för matlagning.
- Samtal om upplevelser av smak, doft, konsistens och textur i samband med matlagning.
- Redskap och teknisk utrustning som kan användas vid matlagning och hur dessa används på ett funktionellt och säkert sätt.
- Hygien och livsmedelssäkerhet i samband med hantering, tillagning och förvaring av livsmedel.

Privatekonomi och konsumtion

- Ungas privatekonomi. Relationen mellan sparande och konsumtion. Olika sätt för att betala och spara.
- Skillnaden mellan saklig konsumentinformation och annan påverkan på konsumtionsval. Reklam i olika former, även dolda reklambudskap.
- Jämförelser av några vanliga varor utifrån jämförpris.

Levnadsvanor

- Vikten av att äta varierat och balanserat för att må bra. Hur måltider kan fördelas över en dag.
- Måltidens betydelse för gemenskap. Olika mattraditioner.
- Resurshushållning av livsmedel och andra förbrukningsvaror i hemmet. Återvinning i hemmet och i närområdet och hur den fungerar.
- Några olika certifieringar och märkningar av livsmedel och andra varor samt deras betydelse.
- Rutiner och metoder för rengöring.

I årskurs 7–9

Mat och matlagning

- Matlagning för olika behov och sammanhang.
- Livsmedels egenskaper och användningsområden.
- Val av livsmedel och metoder för matlagning, däribland bakning. Att planera, organisera och utvärdera arbetet.

- Skapande av egna måltider, till exempel utifrån säsong och rester.
- Instruktioner och recept. Hur de kan läsas och följas samt begrepp för matlagning.
- Samtal om upplevelser av smak, doft, konsistens och textur i samband med matlagning.
- Redskap och teknisk utrustning som kan användas vid matlagning och hur dessa används på ett funktionellt och säkert sätt.
- Hygien och livsmedelssäkerhet i samband med hantering, tillagning och förvaring av livsmedel.

Privatekonomi och konsumtion

- Ungas privatekonomi. Konsumtion och ekonomisk planering, däribland att göra en budget.
- Att handla på kredit, teckna abonnemang samt låna och spara pengar.
- Skillnaden mellan saklig konsumentinformation och annan påverkan på konsumtionsval. Reklam i olika former, även dolda reklambudskap.
- Konsumenters rättigheter och skyldigheter. Garanti, reklamation, ångerrätt, öppet köp och köp från privatperson samt skillnad mellan köp i butik och på internet.

Levnadsvanor

- Sammansättning av varierade och balanserade måltider och anpassning till individuella behov.
- Måltidens betydelse för gemenskap. Olika mattraditioner.
- Arbetsfördelning i hemmet ur ett jämställdhetsperspektiv.
- Resurshushållning. Ställningstaganden vid val och användning av livsmedel och andra varor. Hur produktion, transport och återvinning av livsmedel och andra varor påverkar människors hälsa, ekonomi och miljö.
- Rutiner och metoder för rengöring och tvätt.

Betygskriterier

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven tillagar enkla måltider och hanterar andra praktiska uppgifter som förekommer i ett hem genom att använda **i huvudsak fungerande** tillvägagångssätt.

Eleven ger exempel på olika sätt att spara och betala och beskriver på ett **enkelt** sätt vad som kan påverka konsumtionsval.

Eleven värderar på ett **enkelt** sätt hur val och handlingar som förekommer i ett hem påverkar hälsa, ekonomi och miljö.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven tillagar enkla måltider och hanterar andra praktiska uppgifter som förekommer i ett hem genom att använda **fungerande** tillvägagångssätt.

Eleven ger exempel på olika sätt att spara och betala och beskriver på ett **utvecklat** sätt vad som kan påverka konsumtionsval.

Eleven värderar på ett **utvecklat** sätt hur val och handlingar som förekommer i ett hem påverkar hälsa, ekonomi och miljö.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven tillagar enkla måltider och hanterar andra praktiska uppgifter som förekommer i ett hem genom att använda **väl fungerande** tillvägagångssätt.

Eleven ger exempel på olika sätt att spara och betala och beskriver på ett **välutvecklat** sätt vad som kan påverka konsumtionsval.

Eleven värderar på ett **välutvecklat** sätt hur val och handlingar som förekommer i ett hem påverkar hälsa, ekonomi och miljö.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven planerar och tillagar måltider och hanterar andra praktiska uppgifter som förekommer i ett hem genom att använda **i huvudsak fungerande** tillvägagångssätt. Eleven värderar på ett **enkelt** sätt hur arbetsprocessen har påverkat resultatets kvalitet.

Eleven beskriver på ett **enkelt** sätt faktorer och beslut som kan påverka privatekonomi och konsumtionsval.

Eleven värderar på ett **enkelt** sätt hur val och handlingar som förekommer i ett hem påverkar hälsa, ekonomi och miljö.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven planerar och tillagar måltider och hanterar andra praktiska uppgifter som förekommer i ett hem genom att använda **fungerande** tillvägagångssätt. Eleven värderar på ett **utvecklat** sätt hur arbetsprocessen har påverkat resultatets kvalitet.

Eleven beskriver på ett **utvecklat** sätt faktorer och beslut som kan påverka privatekonomi och konsumtionsval.

Eleven värderar på ett **utvecklat** sätt hur val och handlingar som förekommer i ett hem påverkar hälsa, ekonomi och miljö.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven planerar och tillagar måltider och hanterar andra praktiska uppgifter som förekommer i ett hem genom att använda **väl fungerande** tillvägagångssätt. Eleven värderar på ett **välutvecklat** sätt hur arbetsprocessen har påverkat resultatets kvalitet.

Eleven beskriver på ett **välutvecklat** sätt faktorer och beslut som kan påverka privatekonomi och konsumtionsval.

Eleven värderar på ett **välutvecklat** sätt hur val och handlingar som förekommer i ett hem påverkar hälsa, ekonomi och miljö.

5.4 Idrott och hälsa

Rörelse och hälsofrämjande levnadsvanor är grundläggande för människors välbefinnande. Positiva upplevelser av idrott, rörelseaktiviteter och friluftsliv under uppväxtåren har stor betydelse för om vi blir fysiskt aktiva genom livet. Genom rörelse och hälsofrämjande levnadsvanor får människor redskap för att kunna påverka och ta ansvar för sin hälsa.

Syfte

Undervisningen i ämnet idrott och hälsa ska syfta till att eleverna utvecklar allsidiga rörelseförmågor och intresse för att vara fysiskt aktiva och vistas i naturen. Eleverna ska genom undervisningen ges förutsättningar att utveckla goda levnadsvanor i syfte att kunna påverka sin hälsa genom livet.

Undervisningen ska vara utformad så att alla elever kontinuerligt kan delta i undervisningens aktiviteter och ge eleverna förutsättningar att kunna delta i andra rörelseaktiviteter i skolan. Den ska också bidra till att eleverna utvecklar en god kroppsuppfattning och tilltro till sin egen fysiska förmåga. I undervisningen ska eleverna få möta olika slags aktiviteter i varierande miljöer och sammanhang samt få möjlighet att utveckla sin samarbetsförmåga och respekt för andra.

Eleverna ska genom undervisningen ges möjlighet att utveckla förmåga att vistas utomhus och i naturen under olika årstider samt utveckla förståelse för värdet av ett aktivt friluftsliv.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla kunskaper om vad som påverkar den fysiska förmågan samt kunskaper om hur rörelse och rörelseaktiviteter förhåller sig till fysisk, psykisk och social hälsa. Vidare ska eleverna ges möjligheter att planera och genomföra olika aktiviteter. Eleverna ska också ges möjligheter att utveckla kunskaper om ämnesspecifika begrepp. På så sätt får de förutsättningar att reflektera över sitt deltagande i aktiviteterna och ta ställning i frågor som handlar om idrott, hälsa och friluftsliv.

Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om säkerhet samt förmåga att agera i nödsituationer och hantera risker i samband med olika aktiviteter.

Undervisningen i ämnet idrott och hälsa ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

- förmåga att röra sig allsidigt i olika fysiska sammanhang,
- förmåga att genomföra och anpassa aktiviteter inom friluftsliv och utevistelse efter olika förhållanden och miljöer,

- förmåga att planera, genomföra och värdera olika aktiviteter utifrån hur de påverkar fysisk förmåga och hälsa, och
- förmåga att agera säkert och förebygga risker i samband med rörelse, friluftsliv och utevistelser samt att simma och hantera nödsituationer på land och i vatten.

Centralt innehåll

I årskurs 1–3

Rörelse

- Motoriska grundformer med och utan olika redskap. Deras sammansatta former.
- Lekar och andra enkla rörelseaktiviteter, inomhus och utomhus.
- Takt och rytm i enkla danser och rörelser till musik.
- Rörelser i vatten och vattenvana. Att balansera, flyta och simma i mag- och ryggläge.

Friluftsliv och utevistelse

- Att orientera sig i närmiljön och enkla kartors uppbyggnad. Begrepp som beskriver läge, avstånd och riktning.
- Utforskande av möjligheter till och genomförande av vistelse, lekar och rörelser i natur- och utemiljö.
- Allemansrättens grunder.

Hälsa och levnadsvanor

- Samtal om upplevelser av olika aktiviteter.
- Undersökande av möjligheter till daglig rörelse i närmiljön.
- Säkerhet och hänsynstagande i samband med aktiviteter.

I årskurs 4–6

Rörelse

- Sammansatta motoriska grundformer med och utan olika redskap.
- Lekar, spel, idrotter och andra rörelseaktiviteter, inomhus och utomhus.
- Takt och rytm i danser och i rörelser till musik.
- Grundläggande träningslära: pulshöjande rörelser samt koordinations-, styrke- och rörlighetsövningar.
- Simning i mag- och ryggläge.

Friluftsliv och utevistelse

- Att orientera sig i den närliggande natur- och utemiljön med hjälp av kartor, såväl med som utan stöd av digitala verktyg. Kartors uppbyggnad och symboler.
- Utforskande av möjligheter till och genomförande av friluftaktiviteter, lekar och rörelser i skiftande natur- och utemiljöer under olika årstider.
- Rättigheter och skyldigheter i naturen enligt allemansrätten och dess tillämpning i praktiken.
- Badvett och säkerhet vid vatten under olika årstider. Hantering av nödsituationer vid vatten med hjälpredskap.

Hälsa och levnadsvanor

- Samtal om upplevelser av olika aktiviteter samt värdering av hur de påverkar den fysiska förmågan och hälsan.
- Normer kring olika slags aktiviteter. Hur normer påverkar individers deltagande, till exempel normer kring kön och funktionalitet kopplade till olika rörelseaktiviteter.
- Undersökande av möjligheter till daglig rörelse i närmiljön.
- Olika sätt att förebygga skador, däribland uppvärmning.
- Säkerhet och hänsynstagande i samband med aktiviteter.
- Första hjälpen.

I årskurs 7–9

Rörelse

- Komplexa rörelser i lekar, spel, idrotter och andra rörelseaktiviteter, inomhus och utomhus.
- Olika former av dans samt skapande av rörelse- och träningsprogram till musik, takt och rytm.
- Träningslära: konditionsträning, koordinationsträning, styrketräning och rörlighetsträning utifrån olika ändamål och individuella behov.
- Olika verktyg, däribland digitala för att planera, genomföra och värdera rörelseaktiviteter.
- Olika simsätt i mag- och ryggläge.

Friluftsliv och utevistelse

- Att orientera sig i okända miljöer med hjälp av kartor och andra hjälpmedel såväl med som utan stöd av digitala verktyg.

- Planering och genomförande av friluftaktiviteter i skilda miljöer under olika årstider.
- Rättigheter och skyldigheter i naturen enligt allemansrätten och dess tillämpning i praktiken.
- Kulturella traditioner i friluftsliv och utevistelse.
- Badvett och säkerhet vid vatten under olika årstider. Hantering av nödsituationer i och vid vatten med hjälpredskap.

Hälsa och levnadsvanor

- Planering och genomförande av olika aktiviteter utifrån hur de påverkar olika aspekter av fysisk förmåga och olika aspekter av hälsa.
- Kroppsideal och normer inom olika rörelsekulturer. Hur de påverkar individens möjligheter till deltagande i olika aktiviteter.
- Undersökande av möjligheter till daglig rörelse i närmiljön.
- Dopning och lagar och andra bestämmelser som reglerar förbud mot dopning.
- Samtal om upplevelser av olika aktiviteter och värdering av hur de påverkar olika aspekter av fysisk förmåga och olika aspekter av hälsa.
- Förebyggande av skador genom allsidig träning, anpassning av belastning och tekniker för rörelseutföranden.
- Säkerhet och hänsynstagande i samband med olika aktiviteter.
- Första hjälpen och hjärt- och lungräddning.

Betygskriterier

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven genomför rörelseaktiviteter som innefattar sammansatta motoriska grundformer i olika fysiska sammanhang och anpassar sina rörelser **till viss del** till syftet med aktiviteterna.

Eleven genomför aktiviteter i natur- och utemiljö på ett **i huvudsak fungerande** sätt utifrån syftet med aktiviteterna och utifrån olika förhållanden.

Eleven värderar på ett **enkelt** sätt hur aktiviteterna påverkar den egna fysiska förmågan och hälsan.

Eleven förebygger på ett **i huvudsak fungerande** sätt risker i samband med olika aktiviteter. Eleven hanterar nödsituationer på land och vid vatten samt simmar 200 meter i en följd varav 50 meter i ryggläge.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven genomför rörelseaktiviteter som innefattar sammansatta motoriska grundformer i olika fysiska sammanhang och anpassar sina rörelser **relativt väl** till syftet med aktiviteterna.

Eleven genomför aktiviteter i natur- och utemiljö på ett **fungerande** sätt utifrån syftet med aktiviteterna och utifrån olika förhållanden.

Eleven värderar på ett **utvecklat** sätt hur aktiviteterna påverkar den egna fysiska förmågan och hälsan.

Eleven förebygger på ett **fungerande** sätt risker i samband med olika aktiviteter. Eleven hanterar nödsituationer på land och vid vatten samt simmar 200 meter i en följd varav 50 meter i ryggläge.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven genomför rörelseaktiviteter som innefattar sammansatta motoriska grundformer i olika fysiska sammanhang och anpassar sina rörelser **väl** till syftet med aktiviteterna.

Eleven genomför aktiviteter i natur- och utemiljö på ett **väl fungerande** sätt utifrån syftet med aktiviteterna och utifrån olika förhållanden.

Eleven värderar på ett **välutvecklat** sätt hur aktiviteterna påverkar den egna fysiska förmågan och hälsan.

Eleven förebygger på ett **väl fungerande** sätt risker i samband med olika aktiviteter. Eleven hanterar nödsituationer på land och vid vatten samt simmar 200 meter i en följd varav 50 meter i ryggläge.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven genomför rörelseaktiviteter som innefattar komplexa rörelser i olika fysiska sammanhang och anpassar sina rörelser **till viss del** till syftet med aktiviteterna.

Eleven genomför friluftaktiviteter under skilda årtider på ett **i huvudsak fungerande** sätt utifrån syftet med aktiviteterna och utifrån olika förhållanden och miljöer.

Eleven planerar och genomför rörelse- och friluftaktiviteter på ett **i huvudsak fungerande** sätt utifrån hur de påverkar olika aspekter av fysisk förmåga och olika aspekter av hälsa. Eleven värderar på ett **enkelt** sätt hur olika aktiviteter och andra faktorer påverkar den egna och andras fysiska förmåga och hälsa.

Eleven förebygger på ett **i huvudsak fungerande** sätt risker i samband med olika aktiviteter. Eleven hanterar nödsituationer på land och vid vatten samt simmar 200 meter i en följd varav 50 meter i ryggläge.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven genomför rörelseaktiviteter som innefattar komplexa rörelser i olika fysiska sammanhang och anpassar sina rörelser **relativt väl** till syftet med aktiviteterna.

Eleven genomför friluftaktiviteter under skilda årstider på ett **fungerande** sätt utifrån syftet med aktiviteterna och utifrån olika förhållanden och miljöer.

Eleven planerar och genomför rörelse- och friluftaktiviteter på ett **fungerande** sätt utifrån hur de påverkar olika aspekter av fysisk förmåga och olika aspekter av hälsa. Eleven värderar på ett **utvecklat** sätt hur olika aktiviteter och andra faktorer påverkar den egna och andras fysiska förmåga och hälsa.

Eleven förebygger på ett **fungerande** sätt risker i samband med olika aktiviteter. Eleven hanterar nödsituationer på land och vid vatten samt simmar 200 meter i en följd varav 50 meter i ryggläge.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven genomför rörelseaktiviteter som innefattar komplexa rörelser i olika fysiska sammanhang och anpassar sina rörelser **väl** till syftet med aktiviteterna.

Eleven genomför friluftaktiviteter under skilda årstider på ett **väl fungerande** sätt utifrån syftet med aktiviteterna och utifrån olika förhållanden och miljöer.

Eleven planerar och genomför rörelse- och friluftaktiviteter på ett **väl fungerande** sätt utifrån hur de påverkar olika aspekter av fysisk förmåga och olika aspekter av hälsa. Eleven värderar på ett **välutvecklat** sätt hur olika aktiviteter och andra faktorer påverkar den egna och andras fysiska förmåga och hälsa.

Eleven förebygger på ett **väl fungerande** sätt risker i samband med olika aktiviteter. Eleven hanterar nödsituationer på land och vid vatten samt simmar 200 meter i en följd varav 50 meter i ryggläge.

5.5 Matematik

Matematiken har en flertusenårig historia med bidrag från många kulturer. Den utvecklas såväl ur praktiska behov som ur människans nyfikenhet och lust att utforska matematiken som sådan. Matematisk verksamhet är till sin art en kreativ, reflekterande och problemlösande aktivitet som är nära kopplad till den samhällsliga, sociala, naturvetenskapliga, tekniska och digitala utvecklingen. Kunskaper i matematik ger människor förutsättningar att fatta välgrundade beslut i vardagslivets många valsituationer och ökar möjligheterna att delta i samhällets beslutsprocesser.

Syfte

Undervisningen i ämnet matematik ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om matematik och matematikens användning i vardagen och inom olika ämnesområden. Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar intresse för matematik och tilltro till sin förmåga att använda matematik i olika sammanhang. Den ska också ge eleverna möjlighet att uppleva estetiska värden i möten med matematiska mönster, former och samband.

Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla förtrogenhet med grundläggande matematiska begrepp och metoder och deras användbarhet. Vidare ska eleverna genom undervisningen ges möjligheter att utveckla kunskaper i att använda digitala verktyg och programmering för att kunna undersöka problemställningar och matematiska begrepp, göra beräkningar samt för att presentera och tolka data.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar kunskaper för att kunna formulera och lösa problem samt reflektera över och värdera valda strategier, modeller och resultat. Eleverna ska även ges förutsättningar att utveckla kunskaper för att kunna tolka vardagliga och matematiska situationer samt för att kunna beskriva och formulera dessa med hjälp av matematikens uttrycksformer.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar förmågan att argumentera logiskt och föra matematiska resonemang. Eleverna ska genom undervisningen också ges möjlighet att utveckla en förtrogenhet med matematikens uttrycksformer och hur dessa kan användas för att kommunicera om matematik i vardagliga och matematiska sammanhang.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla kunskaper om historiska sammanhang där viktiga begrepp och metoder i matematiken har utvecklats. Genom undervisningen ska eleverna även ges möjligheter att reflektera över matematikens betydelse, användning och begränsning i vardagslivet, i andra skolämnen och under historiska skeenden och därigenom kunna se matematikens sammanhang och relevans.

Undervisningen i ämnet matematik ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

- förmåga att använda och beskriva matematiska begrepp och samband mellan begrepp,
- förmåga att välja och använda lämpliga matematiska metoder för att göra beräkningar och lösa rutinuppgifter,
- förmåga att formulera och lösa problem med hjälp av matematik och värdera valda strategier,
- förmåga att föra och följa matematiska resonemang, och
- förmåga att använda matematikens uttrycksformer för att samtala om och redogöra för frågeställningar, beräkningar och slutsatser.

Centralt innehåll

I årskurs 1–3

Taluppfattning och tals användning

- Naturliga tal och deras egenskaper samt hur talen delas upp och används för att ange antal och ordning.
- Positionssystemet och hur det används för att beskriva naturliga tal.
- Symboler för tal och symbolernas utveckling i några olika kulturer genom historien.
- Tal i bråkform som del av helhet och del av antal samt hur delarna benämns och uttrycks som enkla bråk. Hur enkla bråk förhåller sig till naturliga tal.
- Hur naturliga tal och enkla tal i bråkform används i elevnära situationer.
- De fyra räknesättens egenskaper och samband samt användning i olika situationer.
- Metoder för beräkningar med naturliga tal, vid huvudräkning, överslagsräkning och skriftlig beräkning. Användning av digitala verktyg vid beräkningar.
- Rimlighetsbedömning vid uppskattningar och beräkningar.

Algebra

- Matematiska likheter och likhetstecknets betydelse.
- Obekanta tal och hur de kan betecknas med en symbol.
- Enkla mönster i talföljder och enkla geometriska mönster samt hur de konstrueras, beskrivs och uttrycks.

- Entydiga stegvisa instruktioner och hur de konstrueras, beskrivs och följs som grund för programmering. Hur symboler används vid stegvisa instruktioner.

Geometri

- Vanliga lägesord för att beskriva föremåls och objekts läge i rummet.
- Grundläggande geometriska tvådimensionella objekt samt objekten klot, kon, cylinder och rätblock. Egenskaper hos dessa objekt och deras inbördes relationer. Konstruktion av geometriska objekt.
- Jämförelser och uppskattningar av storheter. Mätning av längd, massa, volym och tid med vanliga nutida och äldre måttenheter.
- Skala vid enkel förminskning och förstoring.
- Symmetri i vardagen och hur symmetri kan konstrueras.

Sannolikhet och statistik

- Slumpmässiga händelser i konkreta situationer.
- Enkla tabeller och diagram och hur de används för att sortera data och beskriva resultat från undersökningar, såväl med som utan digitala verktyg.

Samband och förändring

- Proportionella samband, däribland dubbelt och hälften.

Problemlösning

- Strategier för att lösa matematiska problem i elevnära situationer.
- Formulering av matematiska frågeställningar utifrån vardagliga situationer.

I årskurs 4–6

Taluppfattning och tals användning

- Rationella tal, däribland negativa tal, och deras egenskaper samt hur talen kan delas upp och användas.
- Positionssystemet och hur det används för att beskriva hela tal och tal i decimalform.
- Olika talsystem och några talsystem som använts i olika kulturer genom historien.
- Tal i procentform och deras samband med tal i bråk- och decimalform.
- Hur tal i bråk- och decimalform kan användas i vardagliga situationer.

- De fyra räknesätten och regler för deras användning vid beräkningar med naturliga tal.
- Metoder för beräkningar med naturliga tal och enkla tal i bråk- och decimalform vid överslagsräkning, huvudräkning och skriftlig beräkning. Användning av digitala verktyg vid beräkningar.
- Rimlighetsbedömning vid uppskattningar och beräkningar.

Algebra

- Matematiska likheter och hur likhetstecknet används för att teckna enkla ekvationer.
- Variabler och deras användning i enkla algebraiska uttryck och ekvationer.
- Metoder, däribland algebraiska, för att lösa enkla ekvationer.
- Mönster i talföljder och geometriska mönster samt hur de konstrueras, beskrivs och uttrycks.
- Programmering i visuella programmeringsmiljöer. Hur algoritmer skapas och används vid programmering.

Geometri

- Grundläggande geometriska två- och tredimensionella objekt samt deras egenskaper och inbördes relationer. Konstruktion av geometriska objekt, såväl med som utan digitala verktyg.
- Jämförelse, uppskattning och mätning av längd, area, massa, volym, tid och vinkel med standardiserade måttenheter samt enhetsbyten i samband med detta.
- Metoder för hur omkrets och area hos olika tvådimensionella geometriska figurer kan bestämmas och uppskattas.
- Skala vid förminskning och förstoring samt användning av skala i elevnära situationer.
- Symmetri i planet och hur symmetri kan konstrueras.

Sannolikhet och statistik

- Slumpmässiga händelser, chans och risk med utgångspunkt i observationer, simuleringar och statistiskt material. Jämförelse av sannolikhet vid olika slumpmässiga försök.
- Enkel kombinatorik i konkreta situationer.
- Tabeller och diagram för att beskriva resultat från undersökningar, såväl med som utan digitala verktyg. Tolkning av data i tabeller och diagram.

- Lägesmått medelvärde, typvärde och median samt hur de används i statistiska undersökningar.

Samband och förändring

- Proportionalitet samt hur proportionella samband uttrycks i bråk-, decimal- och procentform.
- Koordinatsystem och gradering av koordinataxlar.
- Grafer för att uttrycka proportionella samband.

Problemlösning

- Strategier för att lösa matematiska problem i elevnära situationer.
- Formulering av matematiska frågeställningar utifrån vardagliga situationer.

I årskurs 7–9

Taluppfattning och tals användning

- Reella tal och deras egenskaper samt talens användning i matematiska situationer.
- Talsystemets utveckling från naturliga tal till reella tal.
- Tal i potensform. Grundpotensform för att uttrycka små och stora tal samt användning av prefix.
- Matematiska lagar och regler samt deras användning vid beräkningar med tal i bråk-, decimal- och potensform.
- Metoder för beräkningar med tal i bråk- och decimalform vid överslagsräkning, huvudräkning och skriftlig beräkning. Användning av digitala verktyg vid beräkningar.
- Rimlighetsbedömning vid uppskattningar och beräkningar.

Algebra

- Matematiska likheter samt hur likhetstecknet används för att teckna ekvationer och funktioner.
- Variablers användning i algebraiska uttryck, formler, ekvationer och funktioner.
- Metoder för att lösa linjära ekvationer och enkla andragradsekvationer.
- Mönster i talföljder och geometriska mönster samt hur de konstrueras, beskrivs och uttrycks generellt.
- Programmering i visuell och textbaserad programmeringsmiljö. Hur algoritmer skapas, testas och förbättras vid programmering.

Geometri

- Geometriska objekt samt deras egenskaper och inbördes relationer. Konstruktion av geometriska objekt, såväl med som utan digitala verktyg.
- Metoder för beräkning av area, omkrets och volym hos geometriska objekt, samt enhetsbyten i samband med detta.
- Geometriska satser och formler samt argumentation för deras giltighet.
- Skala vid förminskning och förstoring av två- och tredimensionella objekt.
- Likformighet och kongruens.

Sannolikhet och statistik

- Sannolikhet och metoder för att beräkna sannolikhet i olika situationer. Bedömningar av risker och chanser utifrån datorsimuleringar och statistiskt material.
- Kombinatoriska principer och hur de kan användas i olika situationer.
- Tabeller, diagram och grafer samt hur de tolkas och används för att beskriva resultat av egna och andras undersökningar, såväl med som utan digitala verktyg.
- Lägesmått och spridningsmått samt hur de används för bedömning av resultat vid statistiska undersökningar.

Samband och förändring

- Proportionalitet och hur det används för att uttrycka skala, likformighet och förändring.
- Härledda enheter, till exempel km/h och kr/kg.
- Procent och förändringsfaktor för att uttrycka förändring samt beräkningar med procent i vardagliga situationer och inom olika ämnesområden.
- Räta linjens ekvation och förändringstakt. Användning av räta linjens ekvation för att beskriva samband.
- Funktioner och hur de används för att beskriva samband och förändring samt undersöka förändringstakt. Hur funktioner uttrycks i form av grafer, tabeller och funktionsuttryck.

Problemlösning

- Strategier för att lösa matematiska problem i olika situationer och inom olika ämnesområden samt värdering av valda strategier och metoder.

- Formulering av matematiska frågeställningar utifrån olika situationer och ämnesområden.
- Enkla matematiska modeller och hur de kan användas i olika situationer.

Kriterier för bedömning av kunskaper och betygskriterier

Kriterier för bedömning av godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 3

Eleven visar grundläggande kunskaper om matematiska begrepp och använder dem med tillfredsställande säkerhet. Eleven ger även exempel på hur några begrepp relaterar till varandra. Eleven visar grundläggande kunskaper om naturliga tal och beskriver tals inbördes relation samt delar upp tal. Eleven visar grundläggande kunskaper om tal i bråkform och delar upp helheter i delar samt jämför och namnger delarna som enkla bråk. Eleven använder och beskriver geometriska mönster och mönster i talföljder. Dessutom använder eleven grundläggande geometriska begrepp och vanliga lägesord för att beskriva geometriska objekts egenskaper, läge och inbördes relationer. Eleven använder och ger exempel på enkla proportionella samband.

Eleven väljer och använder i huvudsak fungerande matematiska metoder för att göra enkla beräkningar med naturliga tal och lösa enkla rutinuppgifter med tillfredsställande säkerhet. Eleven använder huvudräkning för att genomföra beräkningar med de fyra räknesätten. Vid addition och subtraktion väljer och använder eleven skriftliga räknetoder med tillfredsställande säkerhet. Eleven hanterar enkla matematiska likheter och använder då likhetstecknet på ett fungerande sätt. Eleven avbildar och, utifrån instruktioner, konstruerar enkla geometriska objekt. Eleven gör enkla mätningar, jämförelser och uppskattningar av längder, massor, volymer och tider och använder vanliga måttenheter. Vid olika undersökningar avläser och skapar eleven enkla tabeller och diagram för att sortera och redovisa resultat.

Eleven löser enkla problem genom att välja och använda någon strategi med viss anpassning till problemets karaktär. Eleven beskriver tillvägagångssätt och ger enkla omdömen om resultatens rimlighet.

Eleven för och följer matematiska resonemang genom att ställa och besvara frågor som i huvudsak hör till ämnet.

Eleven beskriver och samtalar om tillvägagångssätt på ett i huvudsak fungerande sätt och använder då konkret material, bilder, symboler och andra matematiska uttrycksformer.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om matematiska begrepp samt använder och beskriver begrepp och samband mellan begrepp inom områdena taluppfattning och tals användning, algebra, geometri, sannolikhet och statistik samt samband och förändring med **tillfredsställande** säkerhet.

Eleven väljer och använder **i huvudsak fungerande** matematiska metoder för att göra beräkningar och lösa rutinuppgifter inom områdena taluppfattning och tals användning, algebra, geometri, sannolikhet och statistik samt samband och förändring med **tillfredsställande** säkerhet.

Eleven löser **enkla** problem. Eleven **bidrar till något** förslag på alternativt tillvägagångssätt och värderar resultatens rimlighet.

Eleven för och följer matematiska resonemang genom att framföra och bemöta påståenden med **enkla** matematiska argument.

Eleven redogör för och samtalar om tillvägagångssätt på ett **i huvudsak fungerande** sätt och använder då symboler och andra matematiska uttrycksformer.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven visar **goda** kunskaper om matematiska begrepp samt använder och beskriver begrepp och samband mellan begrepp inom områdena taluppfattning och tals användning, algebra, geometri, sannolikhet och statistik samt samband och förändring med **god** säkerhet.

Eleven väljer och använder **ändamålsenliga** matematiska metoder för att göra beräkningar och lösa rutinuppgifter inom områdena taluppfattning och tals användning, algebra, geometri, sannolikhet och statistik samt samband och förändring med **god** säkerhet.

Eleven löser **relativt komplexa** problem. Eleven **ger något** förslag på alternativt tillvägagångssätt och värderar resultatens rimlighet.

Eleven för och följer matematiska resonemang genom att framföra och bemöta påståenden med **relativt väl underbyggda** matematiska argument.

Eleven redogör för och samtalar om tillvägagångssätt på ett **ändamålsenligt** sätt och använder då symboler och andra matematiska uttrycksformer.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om matematiska begrepp samt använder och beskriver begrepp och samband mellan begrepp inom områdena taluppfattning och tals användning, algebra, geometri, sannolikhet och statistik samt samband och förändring med **mycket god** säkerhet.

Eleven väljer och använder **ändamålsenliga och effektiva** matematiska metoder för att göra beräkningar och lösa rutinuppgifter inom områdena taluppfattning och tals användning, algebra, geometri, sannolikhet och statistik samt samband och förändring med **mycket god** säkerhet.

Eleven löser **komplexa** problem. Eleven **ger** förslag på alternativa tillvägagångssätt och värderar resultatens rimlighet.

Eleven för och följer matematiska resonemang genom att framföra och bemöta påståenden med **väl underbyggda** matematiska argument.

Eleven redogör för och samtalar om tillvägagångssätt på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt och använder då symboler och andra matematiska uttrycksformer.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om matematiska begrepp samt använder och beskriver begrepp och samband mellan begrepp inom områdena taluppfattning och tals användning, algebra, geometri, sannolikhet och statistik samt samband och förändring med **tillfredsställande** säkerhet.

Eleven väljer och använder **i huvudsak fungerande** matematiska metoder för att göra beräkningar och lösa rutinuppgifter inom områdena taluppfattning och tals användning, algebra, geometri, sannolikhet och statistik samt samband och förändring med **tillfredsställande** säkerhet.

Eleven löser **enkla** problem. Eleven **bidrar till något** förslag på alternativt tillvägagångssätt. I samband med problemlösning **bidrar** eleven **till att formulera** enkla matematiska modeller som kan tillämpas i sammanhanget. Eleven värderar strategier och resultatens rimlighet på ett **enkelt** sätt.

Eleven för och följer matematiska resonemang genom att framföra och bemöta påståenden med **enkla** matematiska argument.

Eleven redogör för och samtalar om tillvägagångssätt på ett **i huvudsak fungerande** sätt och använder då symboler och andra matematiska uttrycksformer.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven visar **goda** kunskaper om matematiska begrepp samt använder och beskriver begrepp och samband mellan begrepp inom områdena taluppfattning och tals användning, algebra, geometri, sannolikhet och statistik samt samband och förändring med **god** säkerhet.

Eleven väljer och använder **ändamålsenliga** matematiska metoder för att göra beräkningar och lösa rutinuppgifter inom områdena taluppfattning och tals användning, algebra, geometri, sannolikhet och statistik samt samband och förändring med **god** säkerhet.

Eleven löser **relativt komplexa** problem. Eleven **ger något** förslag på alternativt tillvägagångssätt. I samband med problemlösning **formulerar** eleven enkla matematiska modeller som **efter någon bearbetning** kan tillämpas i sammanhanget. Eleven värderar strategier och resultatens rimlighet på ett **utvecklat** sätt.

Eleven för och följer matematiska resonemang genom att framföra och bemöta påståenden med **relativt väl underbyggda** matematiska argument.

Eleven redogör för och samtalar om tillvägagångssätt på ett **ändamålsenligt** sätt och använder då symboler och andra matematiska uttrycksformer.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om matematiska begrepp samt använder och beskriver begrepp och samband mellan begrepp inom områdena taluppfattning och tals användning, algebra, geometri, sannolikhet och statistik samt samband och förändring med **mycket god** säkerhet.

Eleven väljer och använder **ändamålsenliga och effektiva** matematiska metoder för att göra beräkningar och lösa rutinuppgifter inom områdena taluppfattning och tals användning, algebra, geometri, sannolikhet och statistik samt samband och förändring med **mycket god** säkerhet.

Eleven löser **komplexa** problem. Eleven **ger** förslag på alternativa tillvägagångssätt. I samband med problemlösning **formulerar** eleven enkla matematiska modeller som kan tillämpas i sammanhanget. Eleven värderar strategier och resultatens rimlighet på ett **välutvecklat** sätt. Eleven för och följer matematiska resonemang genom att framföra och bemöta påståenden med **väl underbyggda** matematiska argument.

Eleven redogör för och samtalar om tillvägagångssätt på ett **ändamåls-**
enligt och effektivt sätt och använder då symboler och andra matema-
tiska uttrycksformer.

5.6 Moderna språk

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Att ha kunskaper i flera språk kan ge nya perspektiv på omvärlden, ökade möjligheter till kontakter och större förståelse för olika sätt att leva. Kunskaper i flera språk ökar också individens möjligheter att ingå i olika sociala och kulturella sammanhang och att delta i internationellt studie- och arbetsliv.

Syfte

Undervisningen i ämnet moderna språk ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i målspråket och kunskaper om områden och sammanhang där språket används. Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla sin flerspråkighet samt tilltro till sin förmåga att använda språket i olika situationer och för skilda syften.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla en allsidig kommunikativ förmåga. Denna förmåga innebär att förstå talat och skrivet språk, att kunna formulera sig och samspela med andra i tal och skrift och att kunna anpassa sitt språk till olika situationer, syften och mottagare. I den kommunikativa förmågan ingår även språklig säkerhet och att kunna använda olika strategier för att underlätta kommunikationen när språkkunskaperna inte räcker till.

I mötet med talat språk och texter ska eleverna ges möjlighet att utveckla förmågan att sätta innehållet i relation till egna erfarenheter, livsvillkor och intressen. Undervisningen ska även ge eleverna möjligheter att utveckla förståelse av olika livsvillkor samt kulturella och sociala förhållanden i områden och i sammanhang där språket används.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar kunskaper i att söka, värdera, välja och tillägna sig innehållet i talat språk och texter från olika källor. De ska också ges förutsättningar att kunna använda olika hjälpmedel för lärande, förståelse, skapande och kommunikation. Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för språk och kulturer och förmedla nyttan av språkkunskaper.

Undervisningen i ämnet moderna språk ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

- förståelse av målspråket i tal och skrift,
- förmåga att formulera sig och kommunicera på målspråket i tal och skrift,
- förmåga att anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang, och
- förståelse av kulturella och sociala förhållanden i olika sammanhang och områden där språket används.

Centralt innehåll

I årskurs 4–9, inom ramen för elevens val

Kommunikationens innehåll

- Ämnesområden som är välbekanta för eleverna.
- Vardagliga situationer, intressen, personer och platser.
- Åsikter och känslor.
- Vardagsliv och levnadssätt i olika sammanhang och områden där språket används.

Lyssna och läsa – reception

- Tydligt talat språk och enkla texter som är instruerande, beskrivande och kontaktskapande, från olika medier, även i kombination med illustrationer.
- Dialoger och samtal.
- Berättelser och annan fiktion, även i talad eller dramatiserad form, samt sånger.
- Muntliga och skriftliga meddelanden samt information, till exempel på skyltar och i reklam.
- Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och dra slutsatser om innehållet, till exempel med hjälp av förförståelse och bilder.
- Olika sätt att orientera sig i anvisade muntliga och skriftliga källor av olika slag för att hitta enkel information att använda i egen produktion och interaktion.
- Språkliga företeelser, däribland uttal, grammatiska strukturer och stavning, i det språk eleverna möter.
- Hur ord, fasta språkliga uttryck och vardagsfraser används i talat språk och texter i olika situationer.

Tala, skriva och samtala – produktion och interaktion

- Samtal och skrivande för kontakt och kommunikation.
- Presentationer, instruktioner, meddelanden, berättelser och beskrivningar i tal och skrift.
- Strategier för att underlätta samtal, däribland omformuleringar, gester och frågor.
- Språkliga företeelser, däribland uttal, ord, artighetsfraser och andra fasta språkliga uttryck samt grammatiska strukturer och stavning i elevernas egen produktion och interaktion.

- Bearbetning av egna muntliga och skriftliga framställningar för att förtydliga kommunikationen.

I årskurs 4–6, inom ramen för språkval

Kommunikationens innehåll

- Ämnesområden som är välbekanta för eleverna.
- Vardagliga situationer, intressen, personer och platser.
- Vardagsliv och levnadssätt i olika sammanhang och områden där språket används.

Lyssna och läsa – reception

- Tydligt talat språk och enkla texter som är instruerande, beskrivande och kontaktskapande, från olika medier, även i kombination med illustrationer.
- Enkla dialoger och samtal.
- Sånger och ramsor.
- Enkla meddelanden och enkel information.
- Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord i tal, till exempel genom att gissa och dra slutsatser med hjälp av sammanhanget.
- Sökning av mycket enkel, tydlig information i anvisade källor av olika slag, till exempel för att hitta klockslag, platser och namn.
- Språkliga företeelser i det språk eleverna möter, med betoning på uttal samt sambandet mellan skrift och uttal.
- Hur ord och vardagsfraser används i olika situationer.

Tala, skriva och samtala – produktion och interaktion

- Enkla presentationer, meddelanden, beskrivningar och dialoger i tal och skrift.
- Strategier för att underlätta samtal, till exempel gester och frågor.
- Språkliga företeelser för att förtydliga kommunikationen med betoning på uttal.

I årskurs 7–9, inom ramen för språkval

Kommunikationens innehåll

- Ämnesområden som är välbekanta för eleverna.
- Vardagliga situationer, intressen, personer, platser, aktiviteter och händelser.

- Åsikter, känslor och erfarenheter.
- Vardagsliv, levnadssätt och sociala relationer i olika sammanhang och områden där språket används, även i jämförelse med egna erfarenheter och kunskaper. Målspråkets utbredning i världen.

Lyssna och läsa – reception

- Tydligt talat språk och enkla texter som är instruerande, beskrivande och kontaktskapande, från olika medier.
- Dialoger, samtal och intervjuer.
- Berättelser och annan fiktion, även i talad eller dramatiserad form.
- Sånger och dikter.
- Muntliga och skriftliga meddelanden samt information, till exempel reklam, tidtabeller och notiser.
- Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och sammanhang samt för att anpassa lyssnande och läsning till framställningens form och innehåll.
- Sökning av enkel information i ett avgränsat urval av muntliga och skriftliga källor av olika slag för användning i egen produktion och interaktion.
- Språkliga företeelser, däribland uttal, ord och fasta språkliga uttryck, grammatiska strukturer och stavning, i det språk eleverna möter.
- Hur olika formuleringar används för att inleda och avsluta olika typer av framställningar och samtal.

Tala, skriva och samtala – produktion och interaktion

- Samtal och skrivande för kontakt och kommunikation.
- Presentationer, instruktioner, meddelanden, berättelser och beskrivningar i sammanhängande tal och skrift.
- Strategier, däribland omformuleringar, frågor och stödjande fraser, för att bidra till och underlätta samtal och skriftlig interaktion, även digital.
- Språkliga företeelser, däribland uttal, ord, artighetsfraser, tilltalsord och andra fasta språkliga uttryck samt grammatiska strukturer och stavning i elevernas egen produktion och interaktion.
- Bearbetning av egna muntliga och skriftliga framställningar för att förtydliga och anpassa kommunikationen efter syfte och mottagare.

I årskurs 4–9, inom ramen för elevens val, kinesiska

Kommunikationens innehåll

- Ämnesområden som är välbekanta för eleverna.
- Vardagliga situationer, intressen, personer och platser.
- Vardagsliv och levnadssätt i olika sammanhang och områden där kinesiska används.

Lyssna – reception

- Tydligt talat språk som är instruerande, beskrivande och kontaktskapande, från olika medier, även i kombination med illustrationer.
- Dialoger och samtal.
- Sånger och ramsor.
- Enkla meddelanden samt information.
- Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och dra slutsatser om innehållet.
- Språkliga företeelser i det språk eleverna möter, med betoning på grundläggande satsstrukturer och uttal. Fonem och tonem.
- Hur ord och vardagsfraser används i olika situationer.
- Pinyin som stöd för förståelse av det talade språk eleverna möter.

Tala och samtala – produktion och interaktion

- Enkla samtal för kontakt och kommunikation.
- Enkla presentationer, instruktioner, meddelanden och beskrivningar.
- Strategier för att underlätta samtal, däribland gester och frågor.
- Språkliga företeelser, med betoning på uttal, intonation och grundläggande satsstrukturer samt fasta språkliga uttryck, till exempel artighetsfraser, i elevernas egen produktion och interaktion.
- Pinyin som ett medel för att utveckla elevernas talade språk, även uttal och ordförråd.

Läsa – reception (förenklade kinesiska tecken)

- Enkla texter som är beskrivande och kontaktskapande, även i kombination med illustrationer.
- Enkla meddelanden och skrivna dialoger.
- Olika hjälpmedel för läsning, till exempel pinyin, syntetiskt tal och elektroniska ordböcker.

- De förenklade tecknens ursprung, användning och uppbyggnad i de texter eleverna möter. Principer för streckordning och analys av teckendelar.

Skriva – produktion och interaktion (förenklade kinesiska tecken)

- Enkla texter, till exempel presentationer, meddelanden och skrivna dialoger.
- Hur vanligt förekommande tecken som är relevanta för kommunikationens innehåll skrivs för hand, även streckordning.
- Pinyin och andra hjälpmedel, även digitala, som stöd för den skriftliga produktionen och interaktionen.

I årskurs 4–6, inom ramen för språkval, kinesiska

Kommunikationens innehåll

- Ämnesområden som är välbekanta för eleverna.
- Vardagliga situationer, intressen, personer och platser.
- Vardagsliv och levnadssätt i olika sammanhang och områden där kinesiska används.

Lyssna – reception

- Tydligt talat språk som är instruerande, beskrivande och kontaktskapande, från olika medier, även i kombination med illustrationer.
- Enkla dialoger och samtal.
- Sånger och ramsor.
- Enkla meddelanden och enkel information.
- Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord till exempel genom att gissa och dra slutsatser med hjälp av sammanhanget.
- Språkliga företeelser i det språk eleverna möter, med betoning på uttal och intonation.
- Hur ord och vardagsfraser används i olika situationer.
- Pinyin som stöd för förståelse av det talade språk eleverna möter.

Tala och samtala – produktion och interaktion

- Korta, enkla presentationer, meddelanden, beskrivningar och dialoger.
- Strategier för att underlätta samtal, däribland gester.
- Språkliga företeelser för att förtydliga kommunikationen med betoning på uttal och intonation.
- Pinyin som ett medel för att utveckla elevernas talade språk, även uttal och ordförråd.

Läsa – reception (förenklade kinesiska tecken)

- Enkla texter som är beskrivande, även i kombination med illustrationer.
- Enkla meddelanden och skrivna dialoger.
- Olika hjälpmedel för läsning, till exempel pinyin, syntetiskt tal och elektroniska ordböcker.
- De förenklade tecknens uppbyggnad i de texter eleverna möter.

Skri­va – produktion och interaktion (förenklade kinesiska tecken)

- Korta, enkla texter, till exempel meddelanden.
- Hur några vanligt förekommande tecken som är relevanta för kommunikationens innehåll skrivs för hand, även streckordning.
- Pinyin och andra hjälpmedel, även digitala, som stöd för den skriftliga produktionen och interaktionen.

I årskurs 7–9, inom ramen för språk­val, kinesiska**Kommunikationens innehåll**

- Ämnesområden som är välbekanta för eleverna.
- Vardagliga situationer, intressen, personer och platser.
- Åsikter och känslor.
- Vardagsliv, levnadssätt och sociala relationer i olika sammanhang och områden där kinesiska används, även i jämförelse med egna erfarenheter och kunskaper. Kinesiskans utbredning i världen.

Lyssna – reception

- Tydligt talat språk som är instruerande, beskrivande och kontakt­skapande, från olika medier, även i kombination med illustrationer.
- Dialoger och samtal.
- Berättelser och annan fiktion, även i dramatiserad form, samt sånger.
- Meddelanden och information.
- Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och dra slutsatser om innehållet, till exempel med hjälp av för­förståelse.
- Olika sätt att orientera sig i anvisade muntliga källor av olika slag för att hitta enkel information att använda i egen produktion och interaktion.
- Språkliga företeelser, däribland uttal, intonation och grammatiska strukturer, i det språk eleverna möter. Fonem och tonem.
- Hur ord, fasta språkliga uttryck och vardagsfraser används i olika situationer.

- Pinyin som stöd för förståelse av det talade språk eleverna möter.

Tala och samtala – produktion och interaktion

- Samtal för kontakt och kommunikation.
- Presentationer, instruktioner, meddelanden och beskrivningar i sammanhängande tal.
- Strategier för att underlätta samtal, däribland omformuleringar, gester och frågor.
- Språkliga företeelser med betoning på uttal och intonation samt ord, artighetsfraser och andra fasta språkliga uttryck, i elevernas egen produktion och interaktion.
- Bearbetning av egna muntliga framställningar för att förtydliga kommunikationen.
- Pinyin som ett medel för att utveckla elevernas talade språk, även uttal och ordförråd.

Läsa – reception (förenklade kinesiska tecken)

- Enkla texter som är instruerande, beskrivande, berättande och kontaktskapande, även i kombination med illustrationer.
- Meddelanden och information, till exempel på skyltar.
- Strategier för att använda hjälpmedel för läsning, till exempel pinyin, syntetiskt tal och elektroniska ordböcker.
- Sökning av mycket enkel, tydlig information i anvisade skriftliga källor, till exempel för att hitta klockslag, platser och namn.
- De förenklade tecknens ursprung, användning och uppbyggnad i de texter eleverna möter. Principer för streckordning och analys av teckendelar.

Skriva – produktion och interaktion (förenklade kinesiska tecken)

- Presentationer, meddelanden, beskrivningar och skrivna dialoger.
- Hur vanligt förekommande tecken som är relevanta för kommunikationens innehåll skrivs för hand, även streckordning.
- Pinyin och andra hjälpmedel, även digitala, som stöd för den skriftliga produktionen och interaktionen.

Betygskriterier

Inom ramen för elevens val

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven lyssnar, och förstår **vanliga, enkla ord och fraser** i tydligt talat, enkelt språk i långsamt tempo om välbekanta ämnen. Eleven läser, och förstår **vanliga, enkla ord och fraser** i korta, enkla texter om välbekanta ämnen.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **mycket enkelt och i huvudsak begripligt med enstaka vanliga ord och fraser**. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **mycket enkelt och i huvudsak begripligt med enstaka vanliga ord och fraser**.

I interaktion uttrycker sig eleven **mycket enkelt och i huvudsak begripligt med enstaka vanliga ord och fraser**. Dessutom använder eleven strategier som **i någon mån** underlättar interaktionen.

Eleven kommenterar **på ett mycket enkelt sätt**, på målspråket, förhållanden i olika sammanhang och områden där språket används.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven lyssnar, och förstår **enkla ord och fraser** i tydligt talat, enkelt språk i långsamt tempo om välbekanta ämnen. Eleven läser, och förstår **enkla ord och fraser** i korta, enkla texter om välbekanta ämnen.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **mycket enkelt och begripligt med vanliga ord och fraser**. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **mycket enkelt och begripligt med vanliga ord och fraser**.

I interaktion uttrycker sig eleven **mycket enkelt och begripligt med vanliga ord och fraser**. Dessutom använder eleven strategier som **i viss utsträckning** underlättar interaktionen.

Eleven kommenterar **på ett mycket enkelt sätt**, på målspråket, förhållanden i olika sammanhang och områden där språket används.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven lyssnar, och förstår **huvudsakligt innehåll och tydliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i långsamt tempo om välbekanta ämnen. Eleven läser, och förstår **huvudsakligt innehåll och tydliga detaljer** i korta, enkla texter om välbekanta ämnen.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och relativt tydligt med vanliga ord och fraser**. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och relativt tydligt med vanliga ord och fraser**.

I interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och relativt tydligt med vanliga ord och fraser**. Dessutom använder eleven strategier som underlättar interaktionen.

Eleven kommenterar **på ett mycket enkelt sätt**, på målspråket, förhållanden i olika sammanhang och områden där språket används.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven lyssnar, och förstår **vanliga ord och enkla fraser** i tydligt talat, enkelt språk i långsamt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven läser, och förstår **vanliga ord och enkla fraser** i korta, enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven hittar enkel information i anvisade muntliga och skriftliga källor samt använder **på ett delvis relevant sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och begripligt med enstaka ord och fraser**. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och begripligt med enstaka ord och fraser**.

I interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och begripligt med enstaka ord och fraser**. Dessutom använder eleven strategier som i **någon mån** underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven kommenterar **på ett mycket enkelt sätt**, på målspråket, förhållanden i olika sammanhang och områden där språket används.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven lyssnar, och förstår **huvudsakligt innehåll och tydliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i långsamt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven läser, och förstår **huvudsakligt innehåll och tydliga detaljer** i korta, enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven hittar enkel information i anvisade muntliga och skriftliga källor samt använder **på ett relevant sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och relativt tydligt med fraser och meningar**. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och relativt tydligt med fraser och meningar**.

I interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och begripligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom använder eleven strategier som i **viss utsträckning** underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven kommenterar **på ett mycket enkelt sätt**, på målspråket, förhållanden i olika sammanhang och områden där språket används.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven lyssnar, och förstår **huvudsakligt innehåll och väsentliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i långsamt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven läser, och förstår **huvudsakligt innehåll och väsentliga detaljer** i korta, enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven hittar enkel information i anvisade muntliga och skriftliga källor samt använder **på ett relevant och effektivt sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**.

I interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och relativt tydligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom använder eleven strategier som underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven kommenterar **på ett enkelt sätt**, på målspråket, förhållanden i olika sammanhang och områden där språket används.

Inom ramen för språkval

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven lyssnar, och förstår **vanliga, enkla ord och fraser** i tydligt talat, enkelt språk i långsamt tempo om välbekanta ämnen. Eleven läser, och förstår **vanliga, enkla ord och fraser** i korta, enkla texter om välbekanta ämnen.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **mycket enkelt och i huvudsak begripligt med enstaka vanliga ord och fraser**. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **mycket enkelt och i huvudsak begripligt med enstaka vanliga ord och fraser**.

I interaktion uttrycker sig eleven **mycket enkelt och i huvudsak begripligt med enstaka vanliga ord och fraser**. Dessutom använder eleven strategier som i **någon mån** underlättar interaktionen.

Eleven kommenterar **på ett mycket enkelt sätt**, på målspråket, förhållanden i olika sammanhang och områden där språket används.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven lyssnar, och förstår **enkla ord och fraser** i tydligt talat, enkelt språk i långsamt tempo om välbekanta ämnen. Eleven läser, och förstår **enkla ord och fraser** i korta, enkla texter om välbekanta ämnen.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **mycket enkelt och begripligt med vanliga ord och fraser**. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **mycket enkelt och begripligt med vanliga ord och fraser**.

I interaktion uttrycker sig eleven **mycket enkelt och begripligt med vanliga ord och fraser**. Dessutom använder eleven strategier som **i viss utsträckning** underlättar interaktionen.

Eleven kommenterar **på ett mycket enkelt sätt**, på målspråket, förhållanden i olika sammanhang och områden där språket används.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven lyssnar, och förstår **huvudsakligt innehåll och tydliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i långsamt tempo om välbekanta ämnen. Eleven läser, och förstår **huvudsakligt innehåll och tydliga detaljer** i korta, enkla texter om välbekanta ämnen.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och relativt tydligt med vanliga ord och fraser**. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och relativt tydligt med vanliga ord och fraser**.

I interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och relativt tydligt med vanliga ord och fraser**. Dessutom använder eleven strategier som underlättar interaktionen.

Eleven kommenterar **på ett mycket enkelt sätt**, på målspråket, förhållanden i olika sammanhang och områden där språket används.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven lyssnar samt förstår och tolkar **det mest väsentliga** av innehållet i tydligt talat, enkelt språk i lugnt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven läser samt förstår och tolkar **det mest väsentliga** av innehållet i enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven väljer enkel information från ett avgränsat urval av muntliga och skriftliga källor

samt använder **på ett delvis relevant sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och begripligt med fraser och meningar**. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och begripligt med fraser och meningar**.

I interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och begripligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom använder eleven strategier som **i någon mån** underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven kommenterar **på ett enkelt sätt**, på målspråket, förhållanden i olika sammanhang och områden där språket används.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven lyssnar samt förstår och tolkar **huvudsakligt innehåll och tydliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i lugnt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven läser samt förstår och tolkar **huvudsakligt innehåll och tydliga detaljer** i enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven väljer enkel information från ett avgränsat urval av muntliga och skriftliga källor samt använder **på ett relevant sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**.

I interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och relativt tydligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom använder eleven strategier som **i viss utsträckning** underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven kommenterar **på ett enkelt sätt**, på målspråket, förhållanden i olika sammanhang och områden där språket används.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven lyssnar samt förstår och tolkar **helheten och väsentliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i lugnt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven läser samt förstår och tolkar **helheten och väsentliga detaljer** i enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven väljer enkel information från ett avgränsat urval av muntliga och skriftliga källor

samt använder **på ett relevant och effektivt sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **i någon mån varierat, relativt tydligt och relativt sammanhängande**. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **i någon mån varierat, relativt tydligt och relativt sammanhängande**.

I interaktion uttrycker sig eleven **relativt tydligt med ord, fraser och meningar** samt **i någon mån anpassat** till syfte, mottagare och situation. Dessutom använder eleven strategier som underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven kommenterar **översiktligt**, på målspråket, förhållanden i olika sammanhang och områden där språket används.

Inom ramen för elevens val, kinesiska **Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 6**

Eleven lyssnar, och förstår **vanliga, enkla ord** i tydligt talad, enkel kinesiska i mycket långsamt tempo om välbekanta ämnen.

I muntliga framställningar formulerar sig eleven **mycket enkelt och i huvudsak begripligt med enstaka vanliga ord och fraser**. I muntlig interaktion uttrycker sig eleven **mycket enkelt och i huvudsak begripligt med enstaka vanliga ord och fraser**. Dessutom använder eleven strategier som **i någon mån** underlättar interaktionen.

Eleven läser, och förstår **mycket vanliga ord** i korta, enkla texter som handlar om välbekanta ämnen och som är skrivna med förenklade tecken.

Eleven **skriver några vanligt förekommande tecken** för hand och med hjälp av digitala hjälpmedel.

Eleven kommenterar **på ett mycket enkelt sätt**, på kinesiska, förhållanden i olika sammanhang och områden där språket används.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven lyssnar, och förstår **vanliga, enkla ord och fraser** i tydligt talad, enkel kinesiska i mycket långsamt tempo om välbekanta ämnen.

I muntliga framställningar formulerar sig eleven **mycket enkelt och begripligt med enstaka vanliga ord och fraser**. I muntlig interaktion uttrycker sig eleven **mycket enkelt och begripligt med enstaka vanliga ord och fraser**. Dessutom använder eleven strategier som **i viss utsträckning** underlättar interaktionen.

Eleven läser, och förstår **mycket vanliga ord** i korta, enkla texter som handlar om välbekanta ämnen och som är skrivna med förenklade tecken.

Eleven **skriver några vanligt förekommande tecken** för hand och med hjälp av digitala hjälpmedel.

Eleven kommenterar **på ett mycket enkelt sätt**, på kinesiska, förhållanden i olika sammanhang och områden där språket används.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven lyssnar, och förstår **enkla ord och fraser** i tydligt talad, enkel kinesiska i mycket långsamt tempo om välbekanta ämnen.

I muntliga framställningar formulerar sig eleven **enkelt och relativt tydligt med enstaka vanliga ord och fraser**. I muntlig interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och relativt tydligt med enstaka vanliga ord och fraser**. Dessutom använder eleven strategier som underlättar interaktionen.

Eleven läser, och förstår **vanliga ord** i korta, enkla texter som handlar om välbekanta ämnen och som är skrivna med förenklade tecken.

Eleven **använder några vanligt förekommande tecken** för att **skriva mycket korta, enkla texter** för hand och med hjälp av digitala hjälpmedel.

Eleven kommenterar **på ett mycket enkelt sätt**, på kinesiska, förhållanden i olika sammanhang och områden där språket används.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven lyssnar, och förstår **vanliga ord och enkla fraser** i tydligt talad, enkel kinesiska i mycket långsamt tempo om välbekanta ämnen.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och begripligt med enstaka ord och fraser**. I muntlig interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och begripligt med enstaka ord och fraser**. Dessutom använder eleven strategier som **i någon mån** underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven läser, och förstår **vanliga ord** i korta, enkla texter som handlar om välbekanta ämnen och som är skrivna med förenklade tecken.

Eleven använder **några vanligt förekommande tecken** för att **med viss säkerhet** skriva korta, enkla texter för hand och med hjälp av digitala hjälpmedel.

Eleven kommenterar **på ett mycket enkelt sätt**, på kinesiska, förhållanden i olika sammanhang och områden där språket används.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven lyssnar, och förstår **huvudsakligt innehåll** i tydligt talad, enkel kinesiska i mycket långsamt tempo om välbekanta ämnen.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och begripligt med fraser och meningar**. I muntlig interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och begripligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom använder eleven strategier som i **viss utsträckning** underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven läser, och förstår **vanliga ord och enkla fraser** i korta, enkla texter som handlar om välbekanta ämnen och som är skrivna med förenklade tecken.

Eleven använder **några vanligt förekommande tecken** för att **med säkerhet** skriva korta, enkla texter för hand och med hjälp av digitala hjälpmedel.

Eleven kommenterar **på ett mycket enkelt sätt**, på kinesiska, förhållanden i olika sammanhang och områden där språket används.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven lyssnar, och förstår **huvudsakligt innehåll och tydliga detaljer** i tydligt talad, enkel kinesiska i mycket långsamt tempo om välbekanta ämnen.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och relativt tydligt med fraser och meningar**. I muntlig interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och relativt tydligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom använder eleven strategier som underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven läser, och förstår **huvudsakligt innehåll** i korta, enkla texter som handlar om välbekanta ämnen och som är skrivna med förenklade tecken.

Eleven använder **flera vanligt förekommande tecken** för att **med säkerhet** skriva korta, enkla texter för hand och med hjälp av digitala hjälpmedel.

Eleven kommenterar **på ett enkelt sätt**, på kinesiska, förhållanden i olika sammanhang och områden där språket används.

Inom ramen för språkval, kinesiska

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven lyssnar, och förstår **vanliga, enkla ord** i tydligt talad, enkel kinesiska i mycket långsamt tempo om välbekanta ämnen.

I muntliga framställningar formulerar sig eleven **mycket enkelt och i huvudsak begripligt med enstaka vanliga ord och fraser**. I muntlig interaktion uttrycker sig eleven **mycket enkelt och i huvudsak begripligt med enstaka vanliga ord och fraser**. Dessutom använder eleven strategier som **i någon mån** underlättar interaktionen.

Eleven läser, och förstår **mycket vanliga ord** i korta, enkla texter som handlar om välbekanta ämnen och som är skrivna med förenklade tecken.

Eleven **skriver några vanligt förekommande tecken** för hand och med hjälp av digitala hjälpmedel.

Eleven kommenterar **på ett mycket enkelt sätt**, på kinesiska, förhållanden i olika sammanhang och områden där språket används.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven lyssnar, och förstår **vanliga, enkla ord och fraser** i tydligt talad, enkel kinesiska i mycket långsamt tempo om välbekanta ämnen.

I muntliga framställningar formulerar sig eleven **mycket enkelt och begripligt med enstaka vanliga ord och fraser**. I muntlig interaktion uttrycker sig eleven **mycket enkelt och begripligt med enstaka vanliga ord och fraser**. Dessutom använder eleven strategier som **i viss utsträckning** underlättar interaktionen.

Eleven läser, och förstår **mycket vanliga ord** i korta, enkla texter som handlar om välbekanta ämnen och som är skrivna med förenklade tecken.

Eleven **skriver några vanligt förekommande tecken** för hand och med hjälp av digitala hjälpmedel.

Eleven kommenterar **på ett mycket enkelt sätt**, på kinesiska, förhållanden i olika sammanhang och områden där språket används.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven lyssnar, och förstår **enkla ord och fraser** i tydligt talad, enkel kinesiska i mycket långsamt tempo om välbekanta ämnen.

I muntliga framställningar formulerar sig eleven **enkelt och relativt tydligt med enstaka vanliga ord och fraser**. I muntlig interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och relativt tydligt med enstaka vanliga ord och fraser**. Dessutom använder eleven strategier som underlättar interaktionen.

Eleven läser, och förstår **vanliga ord** i korta, enkla texter som handlar om välbekanta ämnen och som är skrivna med förenklade tecken.

Eleven använder några vanligt förekommande tecken för att skriva mycket korta, enkla texter för hand och med hjälp av digitala hjälpmedel.

Eleven kommenterar på ett mycket enkelt sätt, på kinesiska, förhållanden i olika sammanhang och områden där språket används.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven lyssnar, och förstår vanliga ord och enkla fraser i tydligt talad, enkel kinesiska i långsamt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven hittar enkel information i anvisade muntliga källor och använder på ett delvis relevant sätt det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven enkelt och begripligt med enstaka ord och fraser. I muntlig interaktion uttrycker sig eleven enkelt och begripligt med enstaka ord och fraser. Dessutom använder eleven strategier som i någon mån underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven läser, och förstår vanliga ord och enkla fraser i korta, enkla texter som handlar om vardagliga och välbekanta ämnen och som är skrivna med förenklade tecken. Eleven hittar mycket enkel information i anvisade skriftliga källor och använder på ett delvis relevant sätt det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

Eleven skriver med hjälp av digitala hjälpmedel och i viss utsträckning även för hand. I skriftliga framställningar med förenklade tecken formulerar sig eleven enkelt och begripligt med enstaka ord och fraser. I skriftlig interaktion med förenklade tecken uttrycker sig eleven enkelt och begripligt med enstaka ord och fraser.

Eleven kommenterar på ett mycket enkelt sätt, på kinesiska, förhållanden i olika sammanhang och områden där språket används.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven lyssnar, och förstår huvudsakligt innehåll och tydliga detaljer i tydligt talad, enkel kinesiska i långsamt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven hittar enkel information i anvisade muntliga källor och använder på ett relevant sätt det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven enkelt och relativt tydligt med fraser och meningar. I muntlig interaktion uttrycker sig eleven enkelt och begripligt med ord, fraser och meningar.

Dessutom använder eleven strategier som i **viss utsträckning** underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven läser, och förstår **vanliga ord och enkla fraser** i korta, enkla texter som handlar om vardagliga och välbekanta ämnen och som är skrivna med förenklade tecken. Eleven hittar mycket enkel information i anvisade skriftliga källor och använder **på ett relevant sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

Eleven skriver med hjälp av digitala hjälpmedel och i viss utsträckning även för hand. I skriftliga framställningar med förenklade tecken formulerar sig eleven **enkelt och relativt tydligt med fraser och meningar**. I skriftlig interaktion med förenklade tecken uttrycker sig eleven **enkelt och begripligt med ord, fraser och meningar**.

Eleven kommenterar **på ett mycket enkelt sätt**, på kinesiska, förhållanden i olika sammanhang och områden där språket används.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven lyssnar, och förstår **huvudsakligt innehåll och väsentliga detaljer** i tydligt talad, enkel kinesiska i långsamt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven hittar enkel information i anvisade muntliga källor och använder **på ett relevant och effektivt sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**. I muntlig interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och relativt tydligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom använder eleven strategier som underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven läser, och förstår **huvudsakligt innehåll och tydliga detaljer** i korta, enkla texter som handlar om vardagliga och välbekanta ämnen och som är skrivna med förenklade tecken. Eleven hittar mycket enkel information i anvisade skriftliga källor och använder **på ett relevant och effektivt sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

Eleven skriver med hjälp av digitala hjälpmedel och i viss utsträckning även för hand. I skriftliga framställningar med förenklade tecken formulerar sig eleven **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**. I skriftlig interaktion med förenklade tecken uttrycker sig eleven **enkelt och relativt tydligt med ord, fraser och meningar**.

Eleven kommenterar **på ett enkelt sätt**, på kinesiska, förhållanden i olika sammanhang och områden där språket används.

5.7 Modersmål

Modersmål utom nationella minoritetsspråk

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Att ha ett rikt och varierat språk är betydelsefullt för att kunna förstå och verka i ett samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts. Att ha tillgång till sitt modersmål underlättar också språkutveckling och lärande inom olika områden.

Syfte

Undervisningen i ämnet modersmål ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i och om modersmålet. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sitt tal- och skriftspråk så att de får tilltro till sin språkförmåga och kan uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften. Undervisningen ska bidra till att eleverna erövrar kunskaper om modersmålets uppbyggnad och blir medvetna om modersmålets betydelse för det egna lärandet i olika skolämnen.

Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att samtala, läsa och skriva på modersmålet. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att läsa, analysera och resonera om skönlitterära verk i olika genrer. Därigenom ska eleverna ges möjlighet att utveckla sitt språk, sin identitet och förståelse för omvärlden. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper i att formulera egna åsikter och tankar i olika slags texter. De ska även stimuleras till att uttrycka sig genom andra estetiska uttrycksformer.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla sin kulturella identitet och sin flerspråkighet. Genom undervisningen ska eleverna därför ges möjligheter att utveckla sina kunskaper om kulturer och områden där modersmålet talas. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar ett jämförande förhållningssätt till kulturer och språk.

Undervisningen i ämnet modersmål ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

- förmåga att formulera sig och kommunicera i tal och skrift, urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer,
- förmåga att anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang,

- förmåga att läsa och analysera skönlitteratur och andra texter för olika syften,
- förmåga att använda sitt modersmål som ett medel för sin språkutveckling och sitt lärande, och
- kunskaper om traditioner, kulturella företeelser och samhällsfrågor i områden där modersmålet talas i jämförelse med förhållanden i Sverige.

Centralt innehåll

I årskurs 1–3

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att anpassa läsningen efter textens form och innehåll.
- Strategier för skrivande av olika typer av texter om ämnen som är välbekanta för eleven.
- Läsriktning och skrivteckens form och ljud i jämförelse med svenska.
- Ordföljd och interpunktion samt stavningsregler för vanligt förekommande ord i elevnära texter. Jämförelser med svenskans ordföljd, interpunktion och stavningsregler.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om vardagliga företeelser och händelser.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande med anpassning till olika mottagare. Bilder och andra hjälpmedel som kan stödja presentationen.
- Uttal, betoning och satsmelodi samt uttalets betydelse för att göra sig förstådd.
- Modersmålets uttal i jämförelse med svenskans.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn i form av bilderböcker, kapitelböcker, dikter, sagor och sägner från områden där modersmålet talas.
- Beskrivande och förklarande texter för barn med anknytning till traditioner och företeelser i områden där modersmålet talas.
- Muntliga traditioner ur modersmålets tradition, till exempel rim, ramsor och gåtor.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Ord och begrepp med anknytning till traditioner och företeelser i områden där modersmålet talas.

Kultur och samhälle

- Traditioner och högtider som eleven möter i olika sammanhang.
- Lekar och musik från områden där modersmålet talas.

I årskurs 4–6

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att urskilja texters budskap, både det direkt uttalade och sådant som är indirekt uttryckt.
- Strategier för skrivande av olika typer av texter med anpassning till deras uppbyggnad och språkliga drag.
- Modersmålets grundläggande struktur i jämförelse med svenskans.
- Ordböcker och andra hjälpmedel för stavning och ordförståelse.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om egna och andras upplevelser samt om vardagliga företeelser och händelser.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande med anpassning till olika mottagare. Stödord, bilder, digitala medier och verktyg samt andra hjälpmedel för att planera och genomföra en muntlig presentation.
- Uttal, betoning och satsmelodi samt uttalets betydelse för att göra sig förstådd.
- Modersmålets uttal i jämförelse med svenskans.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn och unga i form av skönlitteratur, sagor och sägner från områden där modersmålet talas. Texter som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor.
- Beskrivande, förklarande och instruerande texter för barn och unga med anknytning till traditioner och företeelser i områden där modersmålet talas.
- Texters innehåll, typiska språkliga drag samt deras ord och begrepp.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Synonymer, motsatsord och andra relationer mellan ord.

Kultur och samhälle

- Seder, bruk och traditioner i områden där modersmålet talas i jämförelse med svenska seder, bruk och traditioner.
- Elevnära företeelser i områden där modersmålet talas i jämförelse med elevnära företeelser i Sverige.

I årskurs 7–9

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå, tolka och analysera olika typer av texter från olika medier. Att urskilja texters syfte, avsändare och sammanhang. Att urskilja innehåll som kan vara explicit eller implicit uttryckt i texten.
- Strategier för skrivande av olika typer av texter med anpassning till deras uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord, bild och ljud samspelar.
- Modersmålets grundläggande struktur i jämförelse med svenskan. Ordbildning och meningsbyggnad på modersmålet i jämförelse med svenskan.
- Hjälpmedel för informationssökning och ordförståelse.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal och diskussioner om ämnen som är välbekanta för eleven samt om tankar, känslor, åsikter och aktuella händelser.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande med anpassning av språk, innehåll och disposition efter syfte och mottagare.
- Uttal, betoning och satsmelodi i jämförelse med svenskan samt olika talade variationer av modersmålet.

Texter

- Skönlitteratur för ungdomar från olika tider och områden där modersmålet talas. Texter som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor.
- Språkliga drag, ord och begrepp i skönlitteratur för ungdomar.

- Beskrivande, förklarande, instruerande och argumenterande texter, till exempel tidningsartiklar och arbetsbeskrivningar. Texternas syfte, innehåll och typiska språkliga drag.
- Texter som kombinerar ord, bild och ljud och deras språkliga och dramaturgiska komponenter, till exempel i tv-serier, teaterföreställningar och webbtexter.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning. Bildspråk och idiomatiska uttryck.
- Översättning av och jämförelser mellan ord, begrepp, fraser och texter på modersmålet och på svenska.
- Skillnader i språkanvändning beroende på syfte, mottagare och sammanhang. Språkets betydelse för att utöva inflytande.

Kultur och samhälle

- Kulturella uttrycksformer från områden där modersmålet talas, till exempel bildkonst, musik och arkitektur.
- Aktuella samhällsfrågor i områden där modersmålet talas, i jämförelse med liknande frågor i Sverige.

Betygskriterier

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven samtalar om bekanta ämnen på ett sätt som **till viss del** upprätthåller samtalen. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **i huvudsak fungerande** inledning, innehåll och avslutning och **viss** anpassning till syfte och mottagare.

Eleven skriver, utifrån modersmålets särdrag, olika slags texter med **begripligt** innehåll, **i huvudsak fungerande** struktur och **viss** språklig variation. Eleven följer grundläggande regler för språkriktighet med **viss** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **visst flyt** och visar **grundläggande** läsförståelse. Eleven för **enkla** resonemang om tydligt framträdande budskap i olika texter.

Eleven beskriver på ett **enkelt** sätt likheter och skillnader i skriftspråk mellan modersmålet och svenska.

Eleven beskriver på ett **enkelt** sätt, även utifrån egna erfarenheter eller kunskaper, om traditioner och företeelser med anknytning till områden där modersmålet talas.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven samtalar om bekanta ämnen på ett sätt som upprätthåller samtalen **relativt väl**. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **fungerande** inledning, innehåll och avslutning och **relativt god** anpassning till syfte och mottagare.

Eleven skriver, utifrån modersmålets särdrag, olika slags texter med **relativt tydligt** innehåll, **fungerande** struktur och **relativt god** språklig variation. Eleven följer grundläggande regler för språkriktighet med **relativt god** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **relativt gott flyt** och visar **god** läsförståelse. Eleven för **utvecklade** resonemang om tydligt framträdande budskap i olika texter.

Eleven beskriver på ett **utvecklat** sätt likheter och skillnader i skriftspråk mellan modersmålet och svenska.

Eleven beskriver på ett **utvecklat** sätt, även utifrån egna erfarenheter eller kunskaper, om traditioner och företeelser med anknytning till områden där modersmålet talas.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven samtalar om bekanta ämnen på ett sätt som upprätthåller samtalen **väl**. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **väl fungerande** inledning, innehåll och avslutning och **god** anpassning till syfte och mottagare.

Eleven skriver, utifrån modersmålets särdrag, olika slags texter med **tydligt** innehåll, **väl fungerande** struktur och **god** språklig variation. Eleven följer grundläggande regler för språkriktighet med **god** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **gott flyt** och visar **mycket god** läsförståelse. Eleven för **välutvecklade** resonemang om tydligt framträdande budskap i olika texter.

Eleven beskriver på ett **välutvecklat** sätt likheter och skillnader i skriftspråk mellan modersmålet och svenska.

Eleven beskriver på ett **välutvecklat** sätt, även utifrån egna erfarenheter eller kunskaper, om traditioner och företeelser med anknytning till områden där modersmålet talas.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven samtalar om och diskuterar varierande ämnen på ett sätt som **till viss del** utvecklar samtalen och diskussionerna. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **i huvudsak fungerande** struktur, innehåll och **viss** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang.

Eleven skriver, utifrån modersmålets särdrag, olika slags texter med **viss** språklig variation, **i huvudsak fungerande** struktur och innehåll samt **viss** anpassning till texttyp, syfte, mottagare och sammanhang. Eleven följer grundläggande regler för språkriktighet med **viss** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **flyt** och visar **grundläggande** läsförståelse. Dessutom tolkar och för eleven **enkla** resonemang om budskap i olika texter.

Eleven för **enkla** resonemang om likheter och skillnader i skriftspråk mellan modersmålet och svenska. Dessutom jämför och översätter eleven ord, begrepp och fraser mellan modersmålet och svenska på ett **i huvudsak fungerande** sätt.

Eleven beskriver och resonerar på ett **enkelt** sätt om traditioner, kulturella företeelser och samhällsfrågor med anknytning till områden där modersmålet talas. Eleven gör då **enkla** jämförelser med förhållanden i Sverige, även utifrån egna erfarenheter eller kunskaper.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven samtalar om och diskuterar varierande ämnen på ett sätt som utvecklar samtalen och diskussionerna **relativt väl**. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **fungerande** struktur, innehåll och **relativt god** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang.

Eleven skriver, utifrån modersmålets särdrag, olika slags texter med **relativt god** språklig variation, **fungerande** struktur och innehåll samt **relativt god** anpassning till texttyp, syfte, mottagare och sammanhang. Eleven följer grundläggande regler för språkriktighet med **relativt god** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **gott flyt** och visar **god** läsförståelse. Dessutom tolkar och för eleven **utvecklade** resonemang om budskap i olika texter.

Eleven för **utvecklade** resonemang om likheter och skillnader i skriftspråk mellan modersmålet och svenska. Dessutom jämför och översätter eleven ord, begrepp och fraser mellan modersmålet och svenska på ett **väl fungerande** sätt.

Eleven beskriver och resonerar på ett **utveckl**at sätt om traditioner, kulturella företeelser och samhällsfrågor med anknytning till områden där modersmålet talas. Eleven gör då **utvecklade** jämförelser med förhållanden i Sverige, även utifrån egna erfarenheter eller kunskaper.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven samtalar om och diskuterar varierande ämnen på ett sätt som utvecklar samtalen och diskussionerna **väl**. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **väl fungerande** struktur, innehåll och **god** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang.

Eleven skriver, utifrån modersmålets särdrag, olika slags texter med **god** språklig variation, **väl fungerande** struktur och innehåll samt **god** anpassning till texttyp, syfte, mottagare och sammanhang. Eleven följer grundläggande regler för språkriktighet med **god** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **mycket gott flyt** och visar **mycket god** läsförståelse. Dessutom tolkar och för eleven **välutvecklade** resonemang om budskap i olika texter.

Eleven för **välutvecklade** resonemang om likheter och skillnader i skriftspråk mellan modersmålet och svenska. Dessutom jämför och översätter eleven ord, begrepp och fraser mellan modersmålet och svenska på ett **väl fungerande** sätt.

Eleven beskriver och resonerar på ett **välutveckl**at sätt om traditioner, kulturella företeelser och samhällsfrågor med anknytning till områden där modersmålet talas. Eleven gör då **välutvecklade** jämförelser med förhållanden i Sverige, även utifrån egna erfarenheter eller kunskaper.

Modersmål – finska som nationellt minoritetsspråk

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Att ha ett rikt och varierat språk är betydelsefullt för att kunna förstå och verka i ett samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts.

Sverige finnsar är en nationell minoritet med flerhundraåriga anor i Sverige. Finska är ett officiellt nationellt minoritetsspråk. De nationella minoritetsspråkens ställning i Sverige är i stort behov av att stärkas. För att säkra språkens framtid i landet är det nödvändigt att fler utvecklar språkkunskaper. Språken är viktiga kulturbärare som uttrycker gemensamma erfarenheter, värden och kunskaper som förenar de nationella minoriteterna i Sverige med människor som talar samma språk i andra delar av världen. Att ha kunskaper i språket och om minoritetens kultur kan ge nya perspektiv på den egna identiteten och stärker möjligheterna till deltagande i samhällslivet i Sverige och andra länder.

Syfte

Undervisningen i ämnet modersmål – finska som nationellt minoritetsspråk ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i och om språket samt kunskaper om minoritetens kultur. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sin flerspråkighet, sin förståelse av omvärlden och sin identitet.

Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att samtala, läsa och skriva på det nationella minoritetsspråket. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att möta och utveckla kunskaper om texter på språket i olika genrer. Undervisningen ska även ge eleverna förutsättningar att utveckla en allsidig kommunikativ förmåga, språklig säkerhet i tal och skrift samt tilltro till sin förmåga att uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften. Det innebär att eleverna genom undervisningen ska ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur man formulerar sig och samspelar med andra i tal och skrift, liksom en medvetenhet om hur språkbruket varierar beroende på situation och sociala sammanhang.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om den nationella minoritetens historia, kulturella uttryck och traditioner. Eleverna ska även ges förutsättningar att utveckla kunskaper om den nationella minoritetens musik, litteratur och andra estetiska uttrycksformer. Vidare ska eleverna ges förutsättningar att utveckla kunskaper om det nationella minoritetsspråkets ursprung, utveckling och nutida status.

Undervisningen i ämnet modersmål – finska som nationellt minoritets-
språk ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

- förmåga att formulera sig och kommunicera i tal och skrift, urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer,
- förmåga att anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang,
- förståelse av finska i tal och skrift,
- kunskaper om sociala, historiska och kulturella företeelser i miljöer där språket används, och
- kunskaper om språkets ursprung, utveckling och nutida status.

Centralt innehåll

I årskurs 1–3, inom ramen för finska som förstaspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att anpassa läsningen efter textens form och innehåll.
- Strategier för skrivande av olika typer av texter om ämnen som är välbekanta för eleven.
- Stavningsregler för vanligt förekommande ord i elevnära texter.
- Alfabetet på finska och sambandet mellan ljud och bokstav.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om vardagliga företeelser och händelser.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande med anpassning till olika mottagare. Bilder och andra hjälpmedel som kan stödja presentationen.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn i form av bilderböcker, kapitelböcker, dikter, sagor och sånger.
- Faktatexter för barn.
- Texter med anknytning till sverigefinska och finska traditioner och kulturella uttrycksformer.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Ord och begrepp med anknytning till sverigefinsk och finsk kultur.

Sverigefinsk kultur

- Sverigefinnarnas liv i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv, till exempel traditioner och högtider.
- Sverigefinnarnas kulturarv i olika former, till exempel lekar, musik och andra estetiska uttryck.

I årskurs 4–6, inom ramen för finska som förstaspråk**Läsa och skriva**

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att urskilja texters budskap, både det direkt uttalade och sådant som är indirekt uttryckt.
- Strategier för skrivande av berättande texter och faktatexter med anpassning till deras uppbyggnad och språkliga drag.
- Finskans grundläggande struktur med stavningsregler, böjningsmönster och meningsbyggnad.
- Ordböcker och andra hjälpmedel för stavning och ordförståelse.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om egna och andras upplevelser samt om vardagliga företeelser och händelser.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande med anpassning till olika mottagare. Stödord, bilder, digitala medier och verktyg samt andra hjälpmedel för att planera och genomföra en muntlig presentation.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter samt faktatexter för barn och unga från områden där finska används.
- Texter som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor. Texter med anknytning till sverigefinska och finska traditioner och kulturella uttrycksformer.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Ord och begrepp med anknytning till sverigefinsk och finsk kultur.
- Likheter och skillnader mellan talad och skriven finska.

Sverigefinsk kultur

- Sverigefinnarnas liv i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv, till exempel den finskspråkiga befolkningens historia i Sverige.

- Sverigefinnarnas kulturliv i olika konstformer, till exempel musik, film och skönlitteratur.
- Några samhällsfrågor som berör sverigefinnar i dag.

I årskurs 7–9, inom ramen för finska som förstaspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier.
- Strategier för skrivande av olika typer av texter med anpassning till deras uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord, bild och ljud samspelar.
- Finskans struktur med ordbildning, böjningsmönster, ordklasser och satsdelar.
- Hjälpmedel för informationssökning och ordförståelse.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal och diskussioner om ämnen som är välbekanta för eleven samt om tankar, känslor, åsikter och aktuella händelser.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande med anpassning av språk, innehåll och disposition efter syfte och mottagare.
- Olika varieteter av talad finska.

Texter

- Skönlitteratur för ungdomar. Texter som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor.
- Beskrivande, förklarande, instruerande och argumenterande texter, till exempel tidningsartiklar och arbetsbeskrivningar. Texternas syfte, innehåll och typiska språkliga drag.
- Berättande texter och poetiska texter med anknytning till sverigefinska och finska traditioner och kulturella uttrycksformer.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning. Bildspråk och idiomatiska uttryck.
- Ord och begrepp med anknytning till sverigefinsk och finsk kultur.
- Skillnader i språkanvändning beroende på syfte, mottagare och sammanhang. Språkets betydelse för att utöva inflytande.
- Likheter och skillnader mellan olika varieteter av finska. Sverigefinskan i relation till finskan i Finland.

Sverigefinsk kultur

- Finskans ursprung, utveckling och framtid i Sverige. Den sverigefinska kulturens villkor i relation till majoritetssamhället under olika tider. Organisationer som arbetar för att främja finska och den sverigefinska kulturen.
- Traditionell och modern sverigefinsk och finsk musik samt andra estetiska uttryck.
- Några sverigefinska och finska författare och deras verk.
- Några aktuella samhällsfrågor som berör sverigefinnar, även i jämförelse med liknande frågor hos andra nationella minoriteter i Sverige.

I årskurs 1–3, inom ramen för finska som andraspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka ord och fraser i enkla texter.
- Strategier för skrivande av enkla presentationer, beskrivningar och meddelanden.
- Alfabetet på finska och sambandet mellan ljud och bokstav.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om ämnesområden som är välbekanta för eleven, till exempel intressen, personer och platser.
- Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och dra slutsatser om innehållet i talad finska, till exempel med hjälp av förförståelse.
- Språkliga företeelser, däribland uttal och intonation i det språk eleverna möter.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn i form av bilderböcker, dikter, sagor och sånger.
- Enkla instruerande och beskrivande texter.
- Enkla texter med anknytning till sverigefinska och finska traditioner och kulturella uttrycksformer.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Ord och begrepp med anknytning till sverigefinsk och finsk kultur.

Sverigefinsk kultur

- Sverigefinnarnas liv i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv, till exempel traditioner och högtider.
- Sverigefinnarnas kulturarv i olika former, till exempel lekar, musik och andra estetiska uttryck.

I årskurs 4–6, inom ramen för finska som andraspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka enkla texter från olika medier.
- Strategier för skrivande av enkla berättande texter, beskrivningar och instruktioner.
- Språkliga företeelser, däribland stavningsregler och grammatiska strukturer, i det språk eleverna möter.
- Olika sätt att orientera sig i anvisade skriftliga källor av olika slag för att hitta enkel information och använda den i egen produktion och interaktion.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om ämnesområden som är välbekanta för eleven, till exempel vardagliga situationer, händelser och aktiviteter.
- Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och sammanhang i talad finska, till exempel med hjälp av förförståelse.
- Strategier för att lösa språkliga problem i samtal, till exempel gester, frågor och omformuleringar.
- Olika sätt att orientera sig i anvisade muntliga källor av olika slag för att hitta enkel information och använda den i egen produktion och interaktion.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn i form av bilderböcker, dikter, sagor och sånger.
- Enkla instruerande och beskrivande texter.
- Enkla texter med anknytning till sverigefinska och finska traditioner och kulturella uttrycksformer.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Ord och begrepp med anknytning till sverigefinsk och finsk kultur.

- Hur ord och fasta språkliga uttryck, till exempel artighetsfraser och tilltalsord, används i texter och talat språk i olika situationer.

Sverigefinsk kultur

- Sverigefinnarnas liv i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv, till exempel den finskspråkiga befolkningens historia i Sverige.
- Sverigefinnarnas kulturliv i olika konstformer, till exempel musik, film och skönlitteratur.
- Några samhällsfrågor som berör sverigefinnar i dag.

I årskurs 7–9, inom ramen för finska som andraspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier.
- Berättelser och beskrivningar i form av sammanhängande text.
- Språkliga företeelser, däribland stavning, grammatiska strukturer och fasta språkliga uttryck, i det språk eleverna möter.
- Sökning av enkel information i ett avgränsat urval av skriftliga källor av olika slag för användning i egen produktion och interaktion.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal och diskussioner om ämnesområden som är välbekanta för eleven, till exempel olika slags händelseförlopp samt egna och andras erfarenheter.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande med anpassning till olika mottagare.
- Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och sammanhang i talad finska, till exempel med hjälp av förförståelse.
- Strategier för att delta i och bidra till samtal, till exempel frågor samt bekräftande fraser och uttryck.
- Sökning av enkel information i ett avgränsat urval av muntliga källor av olika slag för användning i egen produktion och interaktion.

Texter

- Berättelser och annan fiktion för ungdomar. Sånger och dikter.
- Instruerande och beskrivande texter. Texternas syfte, innehåll och några av deras typiska språkliga drag.
- Texter som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor. Texter med anknytning till sverigefinska och finska traditioner samt kulturella uttrycksformer.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Ord och begrepp med anknytning till sverigefinsk och finsk kultur.
- Hur olika formuleringar används för att inleda och avsluta samtal samt olika typer av muntliga och skriftliga framställningar.
- Likheter och skillnader mellan talad och skriven finska.

Sverigefinsk kultur

- Finskans ursprung, utveckling och framtid i Sverige. Den sverigefinska kulturens villkor i relation till majoritetssamhället under olika tider. Organisationer som arbetar för att främja finska och den sverigefinska kulturen.
- Traditionell och modern sverigefinsk och finsk musik samt andra estetiska uttryck.
- Några sverigefinska och finska författare och vilka verk de är kända för.
- Några aktuella samhällsfrågor som berör sverigefinnar, även i jämförelse med liknande frågor hos andra nationella minoriteter i Sverige.

Betygskriterier

Inom ramen för finska som förstaspråk

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven samtalar om bekanta ämnen på ett sätt som **till viss del** upprätthåller samtalen. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **i huvudsak fungerande** inledning, innehåll och avslutning och **viss** anpassning till syfte och mottagare.

Eleven skriver olika slags texter med **begripligt** innehåll, **i huvudsak fungerande** struktur och **viss** språklig variation. Eleven följer grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **viss** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **visst flyt** och visar **grundläggande** läsförståelse. Eleven för **enkla** resonemang om tydligt framträdande budskap i olika texter.

Eleven ger **enkla** exempel på sociala, historiska och kulturella företeelser som berör sverigefinnar.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven samtalar om bekanta ämnen på ett sätt som upprätthåller samtalen **relativt väl**. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **fungerande** inledning, innehåll och avslutning och **relativt god** anpassning till syfte och mottagare.

Eleven skriver olika slags texter med **relativt tydligt** innehåll, **fungerande** struktur och **relativt god** språklig variation. Eleven följer grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **relativt god** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **relativt gott flyt** och visar **god** läsförståelse. Eleven för **utvecklade** resonemang om tydligt framträdande budskap i olika texter.

Eleven ger **utvecklade** exempel på sociala, historiska och kulturella företeelser som berör sverigefinnar.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven samtalar om bekanta ämnen på ett sätt som upprätthåller samtalen **väl**. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **väl fungerande** inledning, innehåll och avslutning och **god** anpassning till syfte och mottagare.

Eleven skriver olika slags texter med **tydligt** innehåll, **väl fungerande** struktur och **god** språklig variation. Eleven följer grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **god** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **gott flyt** och visar **mycket god** läsförståelse. Eleven för **välutvecklade** resonemang om tydligt framträdande budskap i olika texter.

Eleven ger **välutvecklade** exempel på sociala, historiska och kulturella företeelser som berör sverigefinnar.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven samtalar om och diskuterar varierande ämnen på ett sätt som **till viss del** utvecklar samtalen och diskussionerna. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **i huvudsak fungerande** struktur, innehåll och **viss** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang.

Eleven skriver olika slags texter med **viss** språklig variation, **i huvudsak fungerande** struktur och innehåll samt **viss** anpassning till texttyp, syfte, mottagare och sammanhang. Eleven följer grundläggande regler för språkriktighet med **viss** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **flyt** och visar **grundläggande** läsförståelse. Dessutom tolkar och för eleven **enkla** resonemang om budskap i olika texter.

Eleven för **enkla** resonemang om företeelser, levnadsvillkor och samhällsfrågor som berör sverigefinnar.

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om finskans ursprung, utveckling och språkets ställning i Sverige.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven samtalar om och diskuterar varierande ämnen på ett sätt som utvecklar samtalen och diskussionerna **relativt väl**. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **fungerande** struktur, innehåll och **relativt god** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang.

Eleven skriver olika slags texter med **relativt god** språklig variation, **fungerande** struktur och innehåll samt **relativt god** anpassning till texttyp, syfte, mottagare och sammanhang. Eleven följer grundläggande regler för språkriktighet med **relativt god** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **gott flyt** och visar **god** läsförståelse. Dessutom tolkar och för eleven **utvecklade** resonemang om budskap i olika texter.

Eleven för **utvecklade** resonemang om företeelser, levnadsvillkor och samhällsfrågor som berör sverigefinnar.

Eleven visar **goda** kunskaper om finskans ursprung, utveckling och språkets ställning i Sverige.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven samtalar om och diskuterar varierande ämnen på ett sätt som utvecklar samtalen och diskussionerna **väl**. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **väl fungerande** struktur, innehåll och **god** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang.

Eleven skriver olika slags texter med **god** språklig variation, **väl fungerande** struktur och innehåll samt **god** anpassning till texttyp, syfte, mottagare och sammanhang. Eleven följer grundläggande regler för språkriktighet med **god** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **mycket gott flyt** och visar **mycket god** läs-förståelse. Dessutom tolkar och för eleven **välutvecklade** resonemang om budskap i olika texter.

Eleven för **välutvecklade** resonemang om företeelser, levnadsvillkor och samhällsfrågor som berör sverigefinnar.

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om finskans ursprung, utveckling och språkets ställning i Sverige.

Inom ramen för finska som andraspråk Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven lyssnar, och förstår **vanliga ord och enkla fraser** i tydligt talat, enkelt språk i långsamt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven läser, och förstår **vanliga ord och enkla fraser** i korta, enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven hittar enkel information i anvisade muntliga och skriftliga källor samt använder **på ett delvis relevant sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och begripligt med enstaka ord och fraser**. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och begripligt med enstaka ord och fraser**.

I interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och begripligt med enstaka ord och fraser**. Dessutom använder eleven strategier som i **någon mån** underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven ger **enkla** exempel på sociala, historiska och kulturella företeelser som berör sverigefinnar.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven lyssnar, och förstår **huvudsakligt innehåll och tydliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i långsamt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven läser, och förstår **huvudsakligt innehåll och tydliga detaljer** i korta, enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven hittar enkel information i anvisade muntliga och skriftliga källor samt använder **på ett relevant sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och relativt tydligt med fraser och meningar**. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och relativt tydligt med fraser och meningar**.

I interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och begripligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom använder eleven strategier som i **viss utsträckning** underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven ger **utvecklade** exempel på sociala, historiska och kulturella företeelser som berör sverigefinnar.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven lyssnar, och förstår **huvudsakligt innehåll och väsentliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i långsamt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven läser, och förstår **huvudsakligt innehåll och väsentliga detaljer** i korta, enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven hittar enkel information i anvisade muntliga och skriftliga källor samt använder **på ett relevant och effektivt sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**.

I interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och relativt tydligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom använder eleven strategier som underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven ger **välutvecklade** exempel på sociala, historiska och kulturella företeelser som berör sverigefinnar.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven lyssnar samt förstår och tolkar **det mest väsentliga** av innehållet i tydligt talat, enkelt språk i lugnt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven läser samt förstår och tolkar **det mest väsentliga** av innehållet i enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven väljer enkel information från ett avgränsat urval av muntliga och skriftliga källor samt använder **på ett delvis relevant sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och begripligt med fraser och meningar**. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och begripligt med fraser och meningar**.

I interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och begripligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom använder eleven strategier som **i någon mån** underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven för **enkla** resonemang om företeelser, levnadsvillkor och samhällsfrågor som berör sverigefinnar.

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om finskans ursprung, utveckling och språkets ställning i Sverige.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven lyssnar samt förstår och tolkar **huvudsakligt innehåll och tydliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i lugnt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven läser samt förstår och tolkar **huvudsakligt innehåll och tydliga detaljer** i enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven väljer enkel information från ett avgränsat urval av muntliga och skriftliga källor samt använder **på ett relevant sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**.

I interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och relativt tydligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom använder eleven strategier som i **viss utsträckning** underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven för **utvecklade** resonemang om företeelser, levnadsvillkor och samhällsfrågor som berör sverigefinnar.

Eleven visar **goda** kunskaper om finskans ursprung, utveckling och språkets ställning i Sverige.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven lyssnar samt förstår och tolkar **helheten och väsentliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i lugnt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven läser samt förstår och tolkar **helheten och väsentliga detaljer** i enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven väljer enkel information från ett avgränsat urval av muntliga och skriftliga källor samt använder **på ett relevant och effektivt sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **i någon mån varierat, relativt tydligt och relativt sammanhängande**. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **i någon mån varierat, relativt tydligt och relativt sammanhängande**.

I interaktion uttrycker sig eleven **relativt tydligt med ord, fraser och meningar** samt **i någon mån anpassat till syfte, mottagare och situation**. Dessutom använder eleven strategier som underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven för **välutvecklade** resonemang om företeelser, levnadsvillkor och samhällsfrågor som berör sverigefinnar.

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om finskans ursprung, utveckling och språkets ställning i Sverige.

Modersmål – jiddisch som nationellt minoritetsspråk

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Att ha ett rikt och varierat språk är betydelsefullt för att kunna förstå och verka i ett samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts.

Judar är en nationell minoritet med flerhundraåriga anor i Sverige. Jiddisch är ett officiellt nationellt minoritetsspråk. De nationella minoritetsspråkens ställning i Sverige är i stort behov av att stärkas. För att säkra språkens framtid i landet är det nödvändigt att fler utvecklar språkkunskaper. Språken är viktiga kulturbärare som uttrycker gemensamma erfarenheter, värden och kunskaper som förenar de nationella minoriteterna i Sverige med människor som talar samma språk i andra delar av världen. Att ha kunskaper i språket och om minoritetens kultur kan ge nya perspektiv på den egna identiteten och stärker möjligheterna till deltagande i samhällslivet i Sverige och andra länder.

Syfte

Undervisningen i ämnet modersmål – jiddisch som nationellt minoritetsspråk ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i och om språket samt kunskaper om minoritetens kultur. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sin flerspråkighet, sin förståelse av omvärlden och sin identitet.

Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att samtala, läsa och skriva på det nationella minoritetsspråket. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att möta och utveckla kunskaper om texter på språket i olika genrer. Undervisningen ska även ge eleverna förutsättningar att utveckla en allsidig kommunikativ förmåga, språklig säkerhet i tal och skrift samt tilltro till sin förmåga att uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften. Det innebär att eleverna genom undervisningen ska ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur man formulerar sig och samspelar med andra i tal och skrift, liksom en medvetenhet om hur språkbruket varierar beroende på situation och sociala sammanhang.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om den nationella minoritetens historia, kulturella uttryck och traditioner. Eleverna ska även ges förutsättningar att utveckla kunskaper om den nationella minoritetens musik, litteratur och andra estetiska uttrycksformer. Vidare ska eleverna ges förutsättningar att utveckla kunskaper om det nationella minoritetsspråkets ursprung, utveckling och nutida status.

Undervisningen i ämnet modersmål – jiddisch som nationellt minoritets-
språk ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

- förmåga att formulera sig och kommunicera i tal och skrift, urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer,
- förmåga att anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang,
- förståelse av jiddisch i tal och skrift,
- kunskaper om sociala, historiska och kulturella företeelser i miljöer där språket används, och
- kunskaper om språkets ursprung, utveckling och nutida status.

Centralt innehåll

I årskurs 1–3, inom ramen för jiddisch som förstaspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att anpassa läsningen efter textens form och innehåll.
- Strategier för skrivande av olika typer av texter, för hand och på dator, om ämnen som är välbekanta för eleven.
- Alfabetet i tryckstil och sambandet mellan ljud och bokstav.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om vardagliga företeelser och händelser.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande med anpassning till olika mottagare.
- Bilder och andra hjälpmedel som kan stödja presentationen.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn i form av bilderböcker, kapitelböcker, rim och ramsor, sagor och sånger.
- Faktatexter för barn.
- Texter med anknytning till judiska traditioner och kulturella uttrycksformer.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Ord och begrepp med anknytning till judiska helger och traditioner.

Jiddischkultur

- Sång och andra estetiska uttrycksformer i jiddischkulturen.
- Mattraditioner med anknytning till jiddischkulturen.

I årskurs 4–6, inom ramen för jiddisch som förstaspråk**Läsa och skriva**

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att urskilja texters budskap, både det direkt uttalade och sådant som är indirekt uttryckt.
- Strategier för skrivande av berättande texter och faktatexter med anpassning till deras uppbyggnad och språkliga drag.
- Jiddischens grundläggande struktur med böjningsmönster och meningsbyggnad.
- Ordböcker och andra hjälpmedel för stavning och ordförståelse.
- Alfabetet i skrivstil.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om egna och andras upplevelser samt om vardagliga företeelser och händelser.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande med anpassning till olika mottagare.
- Stödord, bilder, digitala medier och verktyg samt andra hjälpmedel för att planera och genomföra en muntlig presentation.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter samt faktatexter för barn och unga från områden där jiddisch används.
- Texter som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor. Texter med anknytning till judiska traditioner och företeelser i jiddischkulturen.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Ord och begrepp som är specifika för judiska miljöer och traditioner. Idiomatiska uttryck och ordspråk.
- Likheter och skillnader mellan talad och skriven jiddisch.

Jiddischkultur

- Sång och andra estetiska uttrycksformer i jiddischkulturen.
- Levnadssätt historiskt i jiddischspråkiga samhällen samt den judiska befolkningens historia i Sverige.
- Några samhällsfrågor som berör judar i dag.

I årskurs 7–9, inom ramen för jiddisch som förstaspråk**Läsa och skriva**

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier.
- Strategier för skrivande av olika typer av texter med anpassning till deras uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord, bild och ljud samspelar.
- Jiddischens struktur med ordbildning, böjningsmönster, ordklasser och satsdelar.
- Hjälpmedel för informationssökning och ordförståelse.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal och diskussioner om ämnen som är välbekanta för eleven samt om tankar, känslor, åsikter och aktuella händelser.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande med anpassning av språk, innehåll och disposition efter syfte och mottagare.
- Olika varieteter av talad jiddisch.

Texter

- Skönlitteratur för ungdomar. Texter som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor.
- Beskrivande, förklarande, instruerande och argumenterande texter, till exempel tidningsartiklar och arbetsbeskrivningar. Texternas syfte, innehåll och typiska språkliga drag.
- Berättande texter och poetiska texter med anknytning till jiddischkulturen.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning. Idiomatiska uttryck och ordspråk.

- Ord och begrepp med anknytning till jiddischkulturen.
- Skillnader i språkanvändning beroende på syfte, mottagare och sammanhang. Språkets betydelse för att utöva inflytande.

Jiddischkultur

- Jiddischens ursprung och utveckling genom kontakter med olika språk och majoritetssamhällen samt jiddischens framtid i Sverige och andra delar av världen. Organisationer som arbetar för att främja jiddisch och jiddischkulturen.
- Några jiddischförfattare och deras verk.
- Sociala, politiska och kulturella strömningar i jiddischvärlden från slutet av 1800-talet, till exempel *Bund*, sång och teater i jiddischvärlden och jiddischlitteraturens guldålder.
- Förintelsens konsekvenser för jiddisch och jiddischkulturen.
- Några aktuella samhällsfrågor som berör judar, även i jämförelse med liknande frågor hos andra nationella minoriteter i Sverige.

I årskurs 1–3, inom ramen för jiddisch som andraspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka ord och fraser i enkla texter.
- Strategier för skrivande av enkla presentationer, beskrivningar och meddelanden.
- Skrivtecknens form i tryckstil och sambandet mellan ljud och bokstav.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om ämnesområden som är välbekanta för eleven, till exempel intressen, personer och platser.
- Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och dra slutsatser om innehållet i talad jiddisch, till exempel med hjälp av förförståelse.
- Språkliga företeelser, däribland uttal och intonation i det språk eleverna möter.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn i form av bilderböcker, dikter, sagor och jiddischsånger.
- Enkla instruerande och beskrivande texter.
- Enkla texter med anknytning till jiddischkulturen.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Ord och begrepp med anknytning till judiska helger och traditioner.

Jiddischkultur

- Sång och andra estetiska uttrycksformer i jiddischkulturen.
- Mattraditioner med anknytning till jiddischkulturen.

I årskurs 4–6, inom ramen för jiddisch som andraspråk**Läsa och skriva**

- Lässtrategier för att förstå och tolka enkla texter från olika medier.
- Strategier för skrivande av enkla berättande texter, beskrivningar och instruktioner.
- Språkliga företeelser, däribland grammatiska strukturer, i det språk eleverna möter.
- Olika sätt att orientera sig i anvisade skriftliga källor av olika slag för att hitta enkel information och använda den i egen produktion och interaktion.
- Skrivande av texter, för hand och på dator, om ämnen som är välbekanta för eleven.
- Alfabetet i tryckstil.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om ämnesområden som är välbekanta för eleven, till exempel vardagliga situationer, händelser och aktiviteter.
- Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och sammanhang i talad jiddisch, till exempel med hjälp av förförståelse.
- Strategier för att lösa språkliga problem i samtal, till exempel gester, frågor och omformuleringar.
- Olika sätt att orientera sig i anvisade muntliga källor av olika slag för att hitta enkel information och använda den i egen produktion och interaktion.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn i form av bilderböcker, dikter, sagor, ordspråk och jiddischsånger.
- Enkla instruerande och beskrivande texter.
- Enkla texter med anknytning till jiddischkulturen.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Ord och begrepp som är specifika för judiska miljöer och traditioner. Idiomatiska uttryck och ordspråk.
- Hur ord och fasta språkliga uttryck, till exempel artighetsfraser och tilltalsord, används i texter och talat språk i olika situationer.

Jiddischkultur

- Sång och andra estetiska uttrycksformer i jiddischkulturen.
- Levnadssätt historiskt i jiddischspråkiga samhällen samt den judiska befolkningens historia i Sverige.
- Några samhällsfrågor som berör judar i dag.

I årskurs 7–9, inom ramen för jiddisch som andraspråk**Läsa och skriva**

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier.
- Berättelser och beskrivningar i form av sammanhängande text.
- Språkliga företeelser, däribland grammatiska strukturer och fasta språkliga uttryck, i det språk eleverna möter.
- Sökning av enkel information i ett avgränsat urval av skriftliga källor av olika slag för användning i egen produktion och interaktion.
- Identifiering av bokstäver i skrivstil.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal och diskussioner om ämnesområden som är välbekanta för eleven, till exempel olika slags händelseförlopp samt egna och andras erfarenheter.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande med anpassning till olika mottagare.
- Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och sammanhang i talad jiddisch, till exempel med hjälp av förförståelse.
- Strategier för att delta i och bidra till samtal, till exempel frågor samt bekräftande fraser och uttryck.
- Sökning av enkel information i ett avgränsat urval av muntliga källor av olika slag för användning i egen produktion och interaktion.

Texter

- Berättelser och annan fiktion för ungdomar. Sånger, dikter och ordspråk.
- Instruerande och beskrivande texter. Texternas syfte, innehåll och några av deras typiska språkliga drag.
- Texter som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor. Texter med anknytning till jiddischkulturen.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning. Idiomatiska uttryck och ordspråk.
- Ord och begrepp med anknytning till jiddischkulturen.
- Hur olika formuleringar används för att inleda och avsluta samtal samt olika typer av muntliga och skriftliga framställningar.
- Likheter och skillnader mellan talad och skriven jiddisch.

Jiddischkultur

- Jiddischens ursprung och utveckling genom kontakter med olika språk och majoritetssamhällen samt jiddischens framtid i Sverige och andra delar av världen. Organisationer som arbetar för att främja jiddisch och jiddischkulturen.
- Några jiddischförfattare och vilka verk de är kända för.
- Sociala, politiska och kulturella strömningar i jiddischvärlden från slutet av 1800-talet, till exempel *Bund*, sång och teater i jiddischvärlden och jiddischlitteraturens guldålder.
- Förintelsens konsekvenser för jiddisch och jiddischkulturen.
- Några aktuella samhällsfrågor som berör judar, även i jämförelse med liknande frågor hos andra nationella minoriteter i Sverige.

Betygskriterier

Inom ramen för jiddisch som förstaspråk

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven samtalar om bekanta ämnen på ett sätt som **till viss del** upprätthåller samtalen. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **i huvudsak fungerande** inledning, innehåll och avslutning och **viss** anpassning till syfte och mottagare.

Eleven skriver olika slags texter med **begripligt** innehåll, **i huvudsak fungerande** struktur och **viss** språklig variation. Eleven följer grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **viss** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **visst flyt** och visar **grundläggande** läsförståelse. Eleven för **enkla** resonemang om tydligt framträdande budskap i olika texter.

Eleven ger **enkla** exempel på sociala, historiska och kulturella företeelser som berör judar.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven samtalar om bekanta ämnen på ett sätt som upprätthåller samtalen **relativt väl**. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **fungerande** inledning, innehåll och avslutning och **relativt god** anpassning till syfte och mottagare.

Eleven skriver olika slags texter med **relativt tydligt** innehåll, **fungerande** struktur och **relativt god** språklig variation. Eleven följer grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **relativt god** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **relativt gott flyt** och visar **god** läsförståelse. Eleven för **utvecklade** resonemang om tydligt framträdande budskap i olika texter.

Eleven ger **utvecklade** exempel på sociala, historiska och kulturella företeelser som berör judar.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven samtalar om bekanta ämnen på ett sätt som upprätthåller samtalen **väl**. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **väl fungerande** inledning, innehåll och avslutning och **god** anpassning till syfte och mottagare.

Eleven skriver olika slags texter med **tydligt** innehåll, **väl fungerande** struktur och **god** språklig variation. Eleven följer grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **god** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **gott flyt** och visar **mycket god** läsförståelse. Eleven för **välutvecklade** resonemang om tydligt framträdande budskap i olika texter.

Eleven ger **välutvecklade** exempel på sociala, historiska och kulturella företeelser som berör judar.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven samtalar om och diskuterar varierande ämnen på ett sätt som **till viss del** utvecklar samtalen och diskussionerna. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **i huvudsak fungerande** struktur, innehåll och **viss** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang.

Eleven skriver olika slags texter med **viss** språklig variation, **i huvudsak fungerande** struktur och innehåll samt **viss** anpassning till texttyp, syfte, mottagare och sammanhang. Eleven följer grundläggande regler för språkriktighet med **viss** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **flyt** och visar **grundläggande** läsförståelse. Dessutom tolkar och för eleven **enkla** resonemang om budskap i olika texter.

Eleven för **enkla** resonemang om företeelser, levnadsvillkor och samhällsfrågor som berör judar.

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om jiddischens ursprung, utveckling och språkets ställning i Sverige.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven samtalar om och diskuterar varierande ämnen på ett sätt som utvecklar samtalen och diskussionerna **relativt väl**. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **fungerande** struktur, innehåll och **relativt god** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang.

Eleven skriver olika slags texter med **relativt god** språklig variation, **fungerande** struktur och innehåll samt **relativt god** anpassning till texttyp, syfte, mottagare och sammanhang. Eleven följer grundläggande regler för språkriktighet med **relativt god** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **gott flyt** och visar **god** läsförståelse. Dessutom tolkar och för eleven **utvecklade** resonemang om budskap i olika texter.

Eleven för **utvecklade** resonemang om företeelser, levnadsvillkor och samhällsfrågor som berör judar.

Eleven visar **goda** kunskaper om jiddischens ursprung, utveckling och språkets ställning i Sverige.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven samtalar om och diskuterar varierande ämnen på ett sätt som utvecklar samtalen och diskussionerna **väl**. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **väl fungerande** struktur, innehåll och **god** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang.

Eleven skriver olika slags texter med **god** språklig variation, **väl fungerande** struktur och innehåll samt **god** anpassning till texttyp, syfte, mottagare och sammanhang. Eleven följer grundläggande regler för språkriktighet med **god** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **mycket gott flyt** och visar **mycket god** läsförståelse. Dessutom tolkar och för eleven **välutvecklade** resonemang om budskap i olika texter.

Eleven för **välutvecklade** resonemang om företeelser, levnadsvillkor och samhällsfrågor som berör judar.

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om jiddischens ursprung, utveckling och språkets ställning i Sverige.

Inom ramen för jiddisch som andraspråk

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven lyssnar, och förstår **vanliga ord och enkla fraser** i tydligt talat, enkelt språk i långsamt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven läser, och förstår **vanliga ord och enkla fraser** i korta, enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven hittar enkel information i anvisade muntliga och skriftliga källor samt använder **på ett delvis relevant sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och begripligt med enstaka ord och fraser**. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och begripligt med enstaka ord och fraser**.

I interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och begripligt med enstaka ord och fraser**. Dessutom använder eleven strategier som **i någon mån** underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven ger **enkla** exempel på sociala, historiska och kulturella företeelser som berör judar.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven lyssnar, och förstår **huvudsakligt innehåll och tydliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i långsamt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven läser, och förstår **huvudsakligt innehåll och tydliga**

detaljer i korta, enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven hittar enkel information i anvisade muntliga och skriftliga källor samt använder **på ett relevant sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och relativt tydligt med fraser och meningar**. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och relativt tydligt med fraser och meningar**.

I interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och begripligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom använder eleven strategier som **i viss utsträckning** underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven ger **utvecklade** exempel på sociala, historiska och kulturella företeelser som berör judar.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven lyssnar, och förstår **huvudsakligt innehåll och väsentliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i långsamt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven läser, och förstår **huvudsakligt innehåll och väsentliga detaljer** i korta, enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven hittar enkel information i anvisade muntliga och skriftliga källor samt använder **på ett relevant och effektivt sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**.

I interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och relativt tydligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom använder eleven strategier som underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven ger **välutvecklade** exempel på sociala, historiska och kulturella företeelser som berör judar.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven lyssnar samt förstår och tolkar **det mest väsentliga** av innehållet i tydligt talat, enkelt språk i lugnt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven läser samt förstår och tolkar **det mest väsentliga** av innehållet i enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven väljer enkel information från ett avgränsat urval av muntliga och skriftliga källor

samt använder **på ett delvis relevant sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och begripligt med fraser och meningar**. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och begripligt med fraser och meningar**.

I interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och begripligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom använder eleven strategier som **i någon mån** underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven för **enkla** resonemang om företeelser, levnadsvillkor och samhällsfrågor som berör judar.

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om jiddischens ursprung, utveckling och språkets ställning i Sverige.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven lyssnar samt förstår och tolkar **huvudsakligt innehåll och tydliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i lugnt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven läser samt förstår och tolkar **huvudsakligt innehåll och tydliga detaljer** i enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven väljer enkel information från ett avgränsat urval av muntliga och skriftliga källor samt använder **på ett relevant sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**.

I interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och relativt tydligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom använder eleven strategier som **i viss utsträckning** underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven för **utvecklade** resonemang om företeelser, levnadsvillkor och samhällsfrågor som berör judar.

Eleven visar **goda** kunskaper om jiddischens ursprung, utveckling och språkets ställning i Sverige.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven lyssnar samt förstår och tolkar **helheten och väsentliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i lugnt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven läser samt förstår och tolkar **helheten och väsentliga detaljer** i enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven väljer enkel information från ett avgränsat urval av muntliga och skriftliga källor samt använder **på ett relevant och effektivt sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **i någon mån varierat, relativt tydligt och relativt sammanhängande**. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **i någon mån varierat, relativt tydligt och relativt sammanhängande**.

I interaktion uttrycker sig eleven **relativt tydligt med ord, fraser och meningar** samt **i någon mån anpassat till syfte, mottagare och situation**. Dessutom använder eleven strategier som underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven för **välutvecklade** resonemang om företeelser, levnadsvillkor och samhällsfrågor som berör judar.

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om jiddischens ursprung, utveckling och språkets ställning i Sverige.

Modersmål – meänkieli som nationellt minoritetsspråk

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Att ha ett rikt och varierat språk är betydelsefullt för att kunna förstå och verka i ett samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts.

Tornedalingar är en nationell minoritet med flerhundraåriga anor i Sverige. Meänkieli är ett officiellt nationellt minoritetsspråk. De nationella minoritetsspråkens ställning i Sverige är i stort behov av att stärkas. För att säkra språkens framtid i landet är det nödvändigt att fler utvecklar språkkunskaper. Språken är viktiga kulturbärare som uttrycker gemensamma erfarenheter, värden och kunskaper som förenar de nationella minoriteterna i Sverige med människor som talar samma språk i andra delar av världen. Att ha kunskaper i språket och om minoritetens kultur kan ge nya perspektiv på den egna identiteten och stärker möjligheterna till deltagande i samhällslivet i Sverige och andra länder.

Syfte

Undervisningen i ämnet modersmål – meänkieli som nationellt minoritetsspråk ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i och om språket samt kunskaper om minoritetens kultur. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sin flerspråkighet, sin förståelse av omvärlden och sin identitet.

Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att samtala, läsa och skriva på det nationella minoritetsspråket. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att möta och utveckla kunskaper om texter på språket i olika genrer. Undervisningen ska även ge eleverna förutsättningar att utveckla en allsidig kommunikativ förmåga, språklig säkerhet i tal och skrift samt tilltro till sin förmåga att uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften. Det innebär att eleverna genom undervisningen ska ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur man formulerar sig och samspelar med andra i tal och skrift, liksom en medvetenhet om hur språkbruket varierar beroende på situation och sociala sammanhang.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om den nationella minoritetens historia, kulturella uttryck och traditioner. Eleverna ska även ges förutsättningar att utveckla kunskaper om den nationella minoritetens musik, litteratur och andra estetiska uttrycksformer. Vidare ska eleverna ges förutsättningar att utveckla kunskaper om det nationella minoritetsspråkets ursprung, utveckling och nutida status.

Undervisningen i ämnet modersmål – meänkieli som nationellt minoritetsspråk ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

- förmåga att formulera sig och kommunicera i tal och skrift, urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer,
- förmåga att anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang,
- förståelse av meänkieli i tal och skrift,
- kunskaper om sociala, historiska och kulturella företeelser i miljöer där språket används, och
- kunskaper om språkets ursprung, utveckling och nutida status.

Centralt innehåll

I årskurs 1–3, inom ramen för meänkieli som förstaspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att anpassa läsningen efter textens form och innehåll.
- Strategier för skrivande av olika typer av texter om ämnen som är välbekanta för eleven.
- Stavningsregler för vanligt förekommande ord i elevnära texter.
- Alfabetet på meänkieli och sambandet mellan ljud och bokstav.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om vardagliga företeelser och händelser.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande med anpassning till olika mottagare. Bilder och andra hjälpmedel som kan stödja presentationen.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn i form av bilderböcker, kapitelböcker, dikter, sagor och sånger.
- Faktatexter för barn.
- Texter med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Ord och begrepp med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

Tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur

- Tornedalingars och andra meänkielitalandes liv i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv, till exempel traditioner och högtider.
- Tornedalingars och andra meänkielitalandes kulturarv i olika former, till exempel lekar, musik och andra estetiska uttryck.

I årskurs 4–6, inom ramen för meänkieli som förstaspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att urskilja texters budskap, både det direkt uttalade och sådant som är indirekt uttryckt.
- Strategier för skrivande av berättande texter och faktatexter med anpassning till deras uppbyggnad och språkliga drag.
- Meänkielins grundläggande struktur med stavningsregler, böjningsmönster och meningsbyggnad.
- Ordböcker och andra hjälpmedel för stavning och ordförståelse.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om egna och andras upplevelser samt om vardagliga företeelser och händelser.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande med anpassning till olika mottagare. Stödord, bilder, digitala medier och verktyg samt andra hjälpmedel för att planera och genomföra en muntlig presentation.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter samt faktatexter för barn och unga från områden där meänkieli används.
- Texter som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor. Texter med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Ord och begrepp med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.
- Likheter och skillnader mellan talad och skriven meänkieli.

Tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur

- Tornedalingars och andra meänkielitalandes liv i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv. Personer och händelser som har påverkat tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur och historia.
- Tornedalingars och andra meänkielitalandes kulturarv i olika former, till exempel matkultur, hantverk och andra estetiska uttryck.
- Några samhällsfrågor som berör tornedalingar och andra meänkielitalande i dag.

I årskurs 7–9, inom ramen för meänkieli som förstaspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier.
- Strategier för skrivande av olika typer av texter med anpassning till deras uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord, bild och ljud samspelar.
- Meänkielins struktur med ordbildning, böjningsmönster, ordklasser och satsdelar.
- Hjälpmedel för informationssökning och ordförståelse.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal och diskussioner om ämnen som är välbekanta för eleven samt om tankar, känslor, åsikter och aktuella händelser.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande med anpassning av språk, innehåll och disposition efter syfte och mottagare.
- Olika varieteter av talad meänkieli.

Texter

- Skönlitteratur för ungdomar. Texter som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor.
- Beskrivande, förklarande, instruerande och argumenterande texter, till exempel tidningsartiklar och arbetsbeskrivningar. Texternas syfte, innehåll och typiska språkliga drag.
- Berättande och poetiska texter med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning. Bildspråk och idiomatiska uttryck.

- Ord och begrepp med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.
- Skillnader i språkanvändning beroende på syfte, mottagare och sammanhang. Språkets betydelse för att utöva inflytande.
- Likheter och skillnader mellan olika varieteter av meänkieli.

Tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur

- Tornedalingars och andra meänkielitalandes liv i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv. Traditionella och nutida näringar, till exempel jord- och skogsbruk och turism.
- Meänkielins ursprung, utveckling och framtid i Sverige. Den tornedalska kulturens och andra meänkielitalandes kulturs villkor i relation till majoritetssamhället under olika tider. Organisationer som arbetar för att främja meänkieli och tornedalsk och andra meänkielitalandes kultur.
- Traditionell och modern tornedalsk och andra meänkielitalandes musik samt andra estetiska uttryck.
- Några tornedalska och andra meänkielitalande författare och deras verk.
- Några aktuella samhällsfrågor som berör tornedalingar och andra meänkielitalande, även i jämförelse med liknande frågor hos andra nationella minoriteter i Sverige.

I årskurs 1–3, inom ramen för meänkieli som andraspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka ord och fraser i enkla texter.
- Strategier för skrivande av enkla presentationer, beskrivningar och meddelanden.
- Alfabetet på meänkieli och sambandet mellan ljud och bokstav.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om ämnesområden som är välbekanta för eleven, till exempel intressen, personer och platser.
- Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och dra slutsatser om innehållet i talad meänkieli, till exempel med hjälp av förförståelse.
- Språkliga företeelser, däribland uttal och intonation i det språk eleverna möter.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn i form av bilderböcker, dikter, sagor och sånger.
- Enkla instruerande och beskrivande texter.
- Enkla texter med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Ord och begrepp med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

Tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur

- Tornedalingars och andra meänkielitalandes liv i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv, till exempel traditioner och högtider.
- Tornedalingars och andra meänkielitalandes kulturarv i olika former, till exempel lekar, musik och andra estetiska uttryck.

I årskurs 4–6, inom ramen för meänkieli som andraspråk**Läsa och skriva**

- Lässtrategier för att förstå och tolka enkla texter från olika medier.
- Strategier för skrivande av enkla berättande texter, beskrivningar och instruktioner.
- Språkliga företeelser, däribland stavningsregler och grammatiska strukturer, i det språk eleverna möter.
- Olika sätt att orientera sig i anvisade skriftliga källor av olika slag för att hitta enkel information och använda den i egen produktion och interaktion.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om ämnesområden som är välbekanta för eleven, till exempel vardagliga situationer, händelser och aktiviteter.
- Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och sammanhang i talad meänkieli, till exempel med hjälp av förförståelse.
- Strategier för att lösa språkliga problem i samtal, till exempel gester, frågor och omformuleringar.
- Olika sätt att orientera sig i anvisade muntliga källor av olika slag för att hitta enkel information och använda den i egen produktion och interaktion.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn i form av bilderböcker, dikter, sagor och sånger.
- Enkla instruerande och beskrivande texter.
- Enkla texter med anknytning till tornedalsk och andra meänkielitalandes kultur.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Ord och begrepp med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.
- Hur ord och fasta språkliga uttryck, till exempel artighetsfraser och tilltalsord, används i texter och talat språk i olika situationer.

Tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur

- Tornedalingars och andra meänkielitalandes liv i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv. Personer och händelser som har påverkat tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur och historia.
- Tornedalingars och andra meänkielitalandes kulturarv i olika former, till exempel matkultur, hantverk och andra estetiska uttryck.
- Några samhällsfrågor som berör tornedalingars och andra meänkielitalande i dag.

I årskurs 7–9, inom ramen för meänkieli som andraspråk**Läsa och skriva**

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier.
- Berättelser och beskrivningar i form av sammanhängande text.
- Språkliga företeelser, däribland stavning, grammatiska strukturer och fasta språkliga uttryck, i det språk eleverna möter.
- Sökning av enkel information i ett avgränsat urval av skriftliga källor av olika slag för användning i egen produktion och interaktion.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal och diskussioner om ämnesområden som är välbekanta för eleven, till exempel olika slags händelseförlopp samt egna och andras erfarenheter.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande med anpassning till olika mottagare.

- Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och sammanhang i talad meänkieli, till exempel med hjälp av förförståelse.
- Strategier för att delta i och bidra till samtal, till exempel frågor samt bekräftande fraser och uttryck.
- Sökning av enkel information i ett avgränsat urval av muntliga källor av olika slag för användning i egen produktion och interaktion.

Texter

- Berättelser och annan fiktion för ungdomar. Sånger och dikter.
- Instruerande och beskrivande texter. Texternas syfte, innehåll och några av deras typiska språkliga drag.
- Texter som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor. Texter med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Ord och begrepp med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.
- Hur olika formuleringar används för att inleda och avsluta ett samtal samt olika typer av muntliga och skriftliga framställningar.
- Likheter och skillnader mellan talad och skriven meänkieli.

Tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur

- Tornedalingars och andra meänkielitalandes liv i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv. Traditionella och nutida näringar, till exempel jord- och skogsbruk och turism.
- Meänkielins ursprung, utveckling och framtid i Sverige. Den tornedalska kulturens och andra meänkielitalandes kulturs villkor i relation till majoritetssamhället under olika tider.
- Organisationer som arbetar för att främja meänkieli och tornedalsk och andra meänkielitalandes kultur.
- Traditionell och modern tornedalsk och andra meänkielitalandes musik samt andra estetiska uttryck.
- Några tornedalska och andra meänkielitalande författare och vilka verk de är kända för.

- Några aktuella samhällsfrågor som berör tornedalingar och andra meänkielitalande, även i jämförelse med liknande frågor hos andra nationella minoriteter i Sverige.

Betygskriterier

Inom ramen för meänkieli som förstaspråk

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven samtalar om bekanta ämnen på ett sätt som **till viss del** upprätthåller samtalen. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **i huvudsak fungerande** inledning, innehåll och avslutning och **viss** anpassning till syfte och mottagare.

Eleven skriver olika slags texter med **begripligt** innehåll, **i huvudsak fungerande** struktur och **viss** språklig variation. Eleven följer grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **viss** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **visst flyt** och visar **grundläggande** läsförståelse. Eleven för **enkla** resonemang om tydligt framträdande budskap i olika texter.

Eleven ger **enkla** exempel på sociala, historiska och kulturella företeelser som berör tornedalingar och andra meänkielitalande.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven samtalar om bekanta ämnen på ett sätt som upprätthåller samtalen **relativt väl**. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **fungerande** inledning, innehåll och avslutning och **relativt god** anpassning till syfte och mottagare.

Eleven skriver olika slags texter med **relativt tydligt** innehåll, **fungerande** struktur och **relativt god** språklig variation. Eleven följer grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **relativt god** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **relativt gott flyt** och visar **god** läsförståelse. Eleven för **utvecklade** resonemang om tydligt framträdande budskap i olika texter.

Eleven ger **utvecklade** exempel på sociala, historiska och kulturella företeelser som berör tornedalingar och andra meänkielitalande.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven samtalar om bekanta ämnen på ett sätt som upprätthåller samtalen **väl**. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **väl fungerande** inledning, innehåll och avslutning och **god** anpassning till syfte och mottagare.

Eleven skriver olika slags texter med **tydligt** innehåll, **väl fungerande** struktur och **god** språklig variation. Eleven följer grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **god** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **gott flyt** och visar **mycket god** läsförståelse. Eleven för **välutvecklade** resonemang om tydligt framträdande budskap i olika texter.

Eleven ger **välutvecklade** exempel på sociala, historiska och kulturella företeelser som berör tornedalingar och andra meänkielitalande.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven samtalar om och diskuterar varierande ämnen på ett sätt som **till viss del** utvecklar samtalen och diskussionerna. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **i huvudsak fungerande** struktur, innehåll och **viss** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang.

Eleven skriver olika slags texter med **viss** språklig variation, **i huvudsak fungerande** struktur och innehåll samt **viss** anpassning till texttyp, syfte, mottagare och sammanhang. Eleven följer grundläggande regler för språkriktighet med **viss** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **flyt** och visar **grundläggande** läsförståelse. Dessutom tolkar och för eleven **enkla** resonemang om budskap i olika texter.

Eleven för **enkla** resonemang om företeelser, levnadsvillkor och samhällsfrågor som berör tornedalingar och andra meänkielitalande.

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om meänkielins ursprung, utveckling och språkets ställning i Sverige.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven samtalar om och diskuterar varierande ämnen på ett sätt som utvecklar samtalen och diskussionerna **relativt väl**. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **fungerande** struktur, innehåll och **relativt god** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang.

Eleven skriver olika slags texter med **relativt god** språklig variation, **fungerande** struktur och innehåll samt **relativt god** anpassning till texttyp, syfte, mottagare och sammanhang. Eleven följer grundläggande regler för språkriktighet med **relativt god** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **gott flyt** och visar **god** läsförståelse. Dessutom tolkar och för eleven **utvecklade** resonemang om budskap i olika texter.

Eleven för **utvecklade** resonemang om företeelser, levnadsvillkor och samhällsfrågor som berör tornedalingar och andra meänkielitalande.

Eleven visar **goda** kunskaper om meänkielins ursprung, utveckling och språkets ställning i Sverige.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven samtalar om och diskuterar varierande ämnen på ett sätt som utvecklar samtalen och diskussionerna **väl**. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **väl fungerande** struktur, innehåll och **god** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang.

Eleven skriver olika slags texter med **god** språklig variation, **väl fungerande** struktur och innehåll samt **god** anpassning till texttyp, syfte, mottagare och sammanhang. Eleven följer grundläggande regler för språkriktighet med **god** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **mycket gott flyt** och visar **mycket god** läsförståelse. Dessutom tolkar och för eleven **välutvecklade** resonemang om budskap i olika texter.

Eleven för **välutvecklade** resonemang om företeelser, levnadsvillkor och samhällsfrågor som berör tornedalingar och andra meänkielitalande.

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om meänkielins ursprung, utveckling och språkets ställning i Sverige.

Inom ramen för meänkieli som andraspråk

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven lyssnar, och förstår **vanliga ord och enkla fraser** i tydligt talat, enkelt språk i långsamt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen.

Eleven läser, och förstår **vanliga ord och enkla fraser** i korta, enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven hittar enkel information i anvisade muntliga och skriftliga källor samt använder **på ett delvis relevant sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och begripligt med enstaka ord och fraser**. I skriftliga framställningar

av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och begripligt med enstaka ord och fraser**.

I interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och begripligt med enstaka ord och fraser**. Dessutom använder eleven strategier som **i någon mån** underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven ger **enkla** exempel på sociala, historiska och kulturella företeelser som berör tornedalingar och andra meänkielitalande.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven lyssnar, och förstår **huvudsakligt innehåll och tydliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i långsamt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven läser, och förstår **huvudsakligt innehåll och tydliga detaljer** i korta, enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven hittar enkel information i anvisade muntliga och skriftliga källor samt använder **på ett relevant sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och relativt tydligt med fraser och meningar**. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och relativt tydligt med fraser och meningar**.

I interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och begripligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom använder eleven strategier som **i viss utsträckning** underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven ger **utvecklade** exempel på sociala, historiska och kulturella företeelser som berör tornedalingar och andra meänkielitalande.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven lyssnar, och förstår **huvudsakligt innehåll och väsentliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i långsamt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven läser, och förstår **huvudsakligt innehåll och väsentliga detaljer** i korta, enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven hittar enkel information i anvisade muntliga och skriftliga källor samt använder **på ett relevant och effektivt sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**. I skriftliga

framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**.

I interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och relativt tydligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom använder eleven strategier som underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven ger **välutvecklade** exempel på sociala, historiska och kulturella företeelser som berör tornedalingar och andra meänkielitalande.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven lyssnar samt förstår och tolkar **det mest väsentliga** av innehållet i tydligt talat, enkelt språk i lugnt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven läser samt förstår och tolkar **det mest väsentliga** av innehållet i enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven väljer enkel information från ett avgränsat urval av muntliga och skriftliga källor samt använder **på ett delvis relevant sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och begripligt med fraser och meningar**. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och begripligt med fraser och meningar**.

I interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och begripligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom använder eleven strategier som **i någon mån** underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven för **enkla** resonemang om företeelser, levnadsvillkor och samhällsfrågor som berör tornedalingar och andra meänkielitalande.

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om meänkielins ursprung, utveckling och språkets ställning i Sverige.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven lyssnar samt förstår och tolkar **huvudsakligt innehåll och tydliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i lugnt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven läser, samt förstår och tolkar **huvudsakligt innehåll och tydliga detaljer** i enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven väljer enkel information från ett avgränsat urval av muntliga och skriftliga källor samt använder **på ett relevant sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**. I skriftliga

framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**.

I interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och relativt tydligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom använder eleven strategier som **i viss utsträckning** underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven för **utvecklade** resonemang om företeelser, levnadsvillkor och samhällsfrågor som berör tornedalingar och andra meänkielitalande.

Eleven visar **goda** kunskaper om meänkielins ursprung, utveckling och språkets ställning i Sverige.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven lyssnar samt förstår och tolkar **helheten och väsentliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i lugnt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven läser samt förstår och tolkar **helheten och väsentliga detaljer** i enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven väljer enkel information från ett avgränsat urval av muntliga och skriftliga källor samt använder **på ett relevant och effektivt sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **i någon mån varierat, relativt tydligt och relativt sammanhängande**. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **i någon mån varierat, relativt tydligt och relativt sammanhängande**.

I interaktion uttrycker sig eleven **relativt tydligt med ord, fraser och meningar** samt **i någon mån anpassat till syfte, mottagare och situation**. Dessutom använder eleven strategier som underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven för **välutvecklade** resonemang om företeelser, levnadsvillkor och samhällsfrågor som berör tornedalingar och andra meänkielitalande.

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om meänkielins ursprung, utveckling och språkets ställning i Sverige.

Modersmål – romani chib som nationellt minoritetsspråk

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Att ha ett rikt och varierat språk är betydelsefullt för att kunna förstå och verka i ett samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts.

Romer är en nationell minoritet med flerhundraåriga anor i Sverige. Romani chib är ett officiellt nationellt minoritetsspråk. De nationella minoritetsspråkens ställning i Sverige är i stort behov av att stärkas. För att säkra språkens framtid i landet är det nödvändigt att fler utvecklar språkkunskaper. Språken är viktiga kulturbärare som uttrycker gemensamma erfarenheter, värden och kunskaper som förenar de nationella minoriteterna i Sverige med människor som talar samma språk i andra delar av världen. Att ha kunskaper i språket och om minoritetens kultur kan ge nya perspektiv på den egna identiteten och stärker möjligheterna till deltagande i samhällslivet i Sverige och andra länder.

Syfte

Undervisningen i ämnet modersmål – romani chib som nationellt minoritetsspråk ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i och om språket samt kunskaper om minoritetens kultur. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sin flerspråkighet, sin förståelse av omvärlden och sin identitet.

Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att samtala, läsa och skriva på det nationella minoritetsspråket. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att möta och utveckla kunskaper om texter på språket i olika genrer. Undervisningen ska även ge eleverna förutsättningar att utveckla en allsidig kommunikativ förmåga, språklig säkerhet i tal och skrift samt tilltro till sin förmåga att uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften. Det innebär att eleverna genom undervisningen ska ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur man formulerar sig och samspelar med andra i tal och skrift, liksom en medvetenhet om hur språkbruket varierar beroende på situation och sociala sammanhang.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om den nationella minoritetens historia, kulturella uttryck och traditioner. Eleverna ska även ges förutsättningar att utveckla kunskaper om den nationella minoritetens musik, litteratur och andra estetiska uttrycksformer. Vidare ska eleverna ges förutsättningar att

utveckla kunskaper om det nationella minoritetsspråkets ursprung, utveckling och nutida status.

Undervisningen i ämnet modersmål – romani chib som nationellt minoritetsspråk ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

- förmåga att formulera sig och kommunicera i tal och skrift, urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer,
- förmåga att anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang,
- förståelse av romani chib i tal och skrift,
- kunskaper om sociala, historiska och kulturella företeelser i miljöer där språket används, och
- kunskaper om språkets ursprung, utveckling och nutida status.

Centralt innehåll

I årskurs 1–3, inom ramen för romani chib som förstaspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att anpassa läsningen efter textens form och innehåll.
- Strategier för skrivande av olika typer av texter om ämnen som är välbekanta för eleven.
- Stavningsregler för vanligt förekommande ord i elevnära texter.
- Alfabetet på romani chib och sambandet mellan ljud och bokstav.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om vardagliga företeelser och händelser.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande med anpassning till olika mottagare.
- Bilder och andra hjälpmedel som kan stödja presentationen.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn i form av bilderböcker, kapitelböcker, dikter, sagor och sånger.
- Faktatexter för barn.
- Texter med anknytning till romska traditioner och kulturella uttrycksformer.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Ord och begrepp med anknytning till romsk kultur.

Romsk kultur

- Romers liv i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv, till exempel traditioner och högtider inom olika romska grupper.
- Romskt kulturarv i olika former, till exempel hantverkstraditioner, lekar, musik och andra estetiska uttryck.
- Språkområden där elevernas varieteter av romani chib talas.

I årskurs 4–6, inom ramen för romani chib som förstaspråk**Läsa och skriva**

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att urskilja texters budskap, både det direkt uttalade och sådant som är indirekt uttryckt.
- Strategier för skrivande av berättande texter och faktatexter med anpassning till deras uppbyggnad och språkliga drag.
- Romani chibs grundläggande struktur med stavningsregler, böjningsmönster och meningsbyggnad.
- Ordböcker och andra hjälpmedel för stavning och ordförståelse.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om egna och andras upplevelser samt om vardagliga företeelser och händelser.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande med anpassning till olika mottagare. Stödord, bilder, digitala medier och verktyg samt andra hjälpmedel för att planera och genomföra en muntlig presentation.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter samt faktatexter för barn och unga från områden där romani chib används.
- Texter som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor. Texter med anknytning till romska traditioner och kulturella uttrycksformer.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Ord och begrepp med anknytning till romsk kultur.

- Likheter och skillnader mellan talad och skriven romani chib.

Romsk kultur

- Romers levnadsvillkor i dag och genom historien i Sverige och andra delar av världen.
- Romskt kulturarv i olika former, till exempel traditionell och modern romsk matkultur, musik och dans.
- Några samhällsfrågor som berör romer i dag.

I årskurs 7–9, inom ramen för romani chib som förstaspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier.
- Strategier för skrivande av olika typer av texter med anpassning till deras uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord, bild och ljud samspelar.
- Romani chibs struktur med ordbildning, böjningsmönster, ordklasser och satsdelar.
- Hjälpmedel för informationssökning och ordförståelse.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal och diskussioner om ämnen som är välbekanta för eleven samt om tankar, känslor, åsikter och aktuella händelser.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande med anpassning av språk, innehåll och disposition efter syfte och mottagare.
- Olika varieteter av talad romani chib.

Texter

- Skönlitteratur för ungdomar. Texter som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor.
- Beskrivande, förklarande, instruerande och argumenterande texter, till exempel tidningsartiklar och arbetsbeskrivningar. Texternas syfte, innehåll och typiska språkliga drag.
- Berättande texter och poetiska texter med anknytning till romska traditioner och kulturella uttrycksformer.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning. Bildspråk och idiomatiska uttryck.
- Ord och begrepp med anknytning till romsk kultur.

- Skillnader i språkanvändning beroende på syfte, mottagare och sammanhang. Språkets betydelse för att utöva inflytande.
- Likheter och skillnader mellan olika varieteter av romani chib.

Romsk kultur

- Romani chibs ursprung, utveckling och framtid. Den romska kulturens villkor i relation till olika majoritetssamhällen under olika tider. Organisationer som arbetar för att främja romani chib och den romska kulturen.
- Romskt kulturarv i olika former, till exempel musik och andra estetiska uttryck.
- Några romska författare och deras verk.
- Några aktuella samhällsfrågor som berör romer, även i jämförelse med liknande frågor hos andra nationella minoriteter i Sverige.

I årskurs 1–3, inom ramen för romani chib som andraspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka ord och fraser i enkla texter.
- Strategier för skrivande av enkla presentationer, beskrivningar och meddelanden.
- Alfabetet på romani chib och sambandet mellan ljud och bokstav.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om ämnesområden som är välbekanta för eleven, till exempel intressen, personer och platser.
- Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och dra slutsatser om innehållet i talad romani chib, till exempel med hjälp av förförståelse.
- Språkliga företeelser, däribland uttal och intonation i det språk eleverna möter.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn i form av bilderböcker, dikter, sagor och sånger.
- Enkla instruerande och beskrivande texter.
- Enkla texter med anknytning till romska traditioner och kulturella uttrycksformer.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Ord och begrepp med anknytning till romsk kultur.

Romsk kultur

- Romers liv i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv, till exempel traditioner och högtider inom olika romska grupper.
- Romskt kulturarv i olika former, till exempel hantverkstraditioner, lekar, musik och andra estetiska uttryck.
- Språkområden där elevernas varieteter av romani chib talas.

I årskurs 4–6, inom ramen för romani chib som andraspråk**Läsa och skriva**

- Lässtrategier för att förstå och tolka enkla texter från olika medier.
- Strategier för skrivande av enkla berättande texter, beskrivningar och instruktioner.
- Språkliga företeelser, däribland stavningsregler och grammatiska strukturer, i det språk eleverna möter.
- Olika sätt att orientera sig i anvisade skriftliga källor av olika slag för att hitta enkel information och använda den i egen produktion och interaktion.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om ämnesområden som är välbekanta för eleven, till exempel vardagliga situationer, händelser och aktiviteter.
- Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och sammanhang i talad romani chib, till exempel med hjälp av förförståelse.
- Strategier för att lösa språkliga problem i samtal, till exempel gester, frågor och omformuleringar.
- Olika sätt att orientera sig i anvisade muntliga källor av olika slag för att hitta enkel information och använda den i egen produktion och interaktion.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn i form av bilderböcker, dikter, sagor och sånger.
- Enkla instruerande och beskrivande texter.
- Enkla texter med anknytning till romska traditioner och kulturella uttrycksformer.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Ord och begrepp med anknytning till romsk kultur.

- Hur ord och fasta språkliga uttryck, till exempel artighetsfraser och tilltalsord, används i texter och talat språk i olika situationer.

Romsk kultur

- Romers levnadsvillkor i dag och genom historien i Sverige och andra delar av världen.
- Romskt kulturarv i olika former, till exempel traditionell och modern romsk matkultur, musik och dans.
- Några samhällsfrågor som berör romer i dag.

I årskurs 7–9, inom ramen för romani chib som andraspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier.
- Berättelser och beskrivningar i form av sammanhängande text.
- Språkliga företeelser, däribland stavning, grammatiska strukturer och fasta språkliga uttryck, i det språk eleverna möter.
- Sökning av enkel information i ett avgränsat urval av skriftliga källor av olika slag för användning i egen produktion och interaktion.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal och diskussioner om ämnesområden som är välbekanta för eleven, till exempel olika slags händelseförlopp samt egna och andras erfarenheter.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande med anpassning till olika mottagare.
- Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och sammanhang i talad romani chib, till exempel med hjälp av förförståelse.
- Strategier för att delta i och bidra till samtal, till exempel frågor samt bekräftande fraser och uttryck.
- Sökning av enkel information i ett avgränsat urval av muntliga källor av olika slag för användning i egen produktion och interaktion.

Texter

- Berättelser och annan fiktion för ungdomar. Sånger och dikter.
- Instruerande och beskrivande texter. Texternas syfte, innehåll och några av deras typiska språkliga drag.
- Texter som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor. Texter med anknytning till romska traditioner och kulturella uttrycksformer.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Ord och begrepp med anknytning till romsk kultur.
- Hur olika formuleringar används för att inleda och avsluta samtal samt olika typer av muntliga och skriftliga framställningar.
- Likheter och skillnader mellan talad och skriven romani chib.

Romsk kultur

- Romani chibs ursprung, utveckling och framtid. Den romska kulturens villkor i relation till olika majoritetssamhällen under olika tider. Organisationer som arbetar för att främja romani chib och den romska kulturen.
- Romskt kulturarv i olika former, till exempel musik och andra estetiska uttryck.
- Några romska författare och vilka verk de är kända för.
- Några aktuella samhällsfrågor som berör romer, även i jämförelse med liknande frågor hos andra nationella minoriteter i Sverige.

Betygskriterier

Inom ramen för romani chib som förstaspråk

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven samtalar om bekanta ämnen på ett sätt som **till viss del** upp-
rätthåller samtalen. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga
framställningar med **i huvudsak fungerande** inledning, innehåll och
avslutning och **viss** anpassning till syfte och mottagare.

Eleven skriver olika slags texter med **begripligt** innehåll, **i huvudsak
fungerande** struktur och **viss** språklig variation. Eleven följer grund-
läggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med
viss säkerhet.

Eleven läser olika texter med **visst flyt** och visar **grundläggande**
läsförståelse. Eleven för **enkla** resonemang om tydligt framträdande
budskap i olika texter.

Eleven ger **enkla** exempel på sociala, historiska och kulturella
företeelser som berör romer.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven samtalar om bekanta ämnen på ett sätt som upprätthåller samtalen **relativt väl**. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **fungerande** inledning, innehåll och avslutning och **relativt god** anpassning till syfte och mottagare.

Eleven skriver olika slags texter med **relativt tydligt** innehåll, **fungerande** struktur och **relativt god** språklig variation. Eleven följer grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **relativt god** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **relativt gott flyt** och visar **god** läsförståelse. Eleven för **utvecklade** resonemang om tydligt framträdande budskap i olika texter.

Eleven ger **utvecklade** exempel på sociala, historiska och kulturella företeelser som berör romer.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven samtalar om bekanta ämnen på ett sätt som upprätthåller samtalen **väl**. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **väl fungerande** inledning, innehåll och avslutning och **god** anpassning till syfte och mottagare.

Eleven skriver olika slags texter med **tydligt** innehåll, **väl fungerande** struktur och **god** språklig variation. Eleven följer grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **god** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **gott flyt** och visar **mycket god** läsförståelse. Eleven för **välutvecklade** resonemang om tydligt framträdande budskap i olika texter.

Eleven ger **välutvecklade** exempel på sociala, historiska och kulturella företeelser som berör romer.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven samtalar om och diskuterar varierande ämnen på ett sätt som **till viss del** utvecklar samtalen och diskussionerna. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **i huvudsak fungerande** struktur, innehåll och **viss** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang.

Eleven skriver olika slags texter med **viss** språklig variation, **i huvudsak fungerande** struktur och innehåll samt **viss** anpassning till texttyp, syfte, mottagare och sammanhang. Eleven följer grundläggande regler för språkriktighet med **viss** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **flyt** och visar **grundläggande** läsförståelse. Dessutom tolkar och för eleven **enkla** resonemang om budskap i olika texter.

Eleven för **enkla** resonemang om företeelser, levnadsvillkor och samhällsfrågor som berör romer.

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om romani chibs ursprung, utveckling och språkets ställning i Sverige.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven samtalar om och diskuterar varierande ämnen på ett sätt som utvecklar samtalen och diskussionerna **relativt väl**. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **fungerande** struktur, innehåll och **relativt god** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang.

Eleven skriver olika slags texter med **relativt god** språklig variation, **fungerande** struktur och innehåll samt **relativt god** anpassning till texttyp, syfte, mottagare och sammanhang. Eleven följer grundläggande regler för språkriktighet med **relativt god** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **gott flyt** och visar **god** läsförståelse. Dessutom tolkar och för eleven **utvecklade** resonemang om budskap i olika texter.

Eleven för **utvecklade** resonemang om företeelser, levnadsvillkor och samhällsfrågor som berör romer.

Eleven visar **goda** kunskaper om romani chibs ursprung, utveckling och språkets ställning i Sverige.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven samtalar om och diskuterar varierande ämnen på ett sätt som utvecklar samtalen och diskussionerna **väl**. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **väl fungerande** struktur, innehåll och **god** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang.

Eleven skriver olika slags texter med **god** språklig variation, **väl fungerande** struktur och innehåll samt **god** anpassning till texttyp, syfte, mottagare och sammanhang. Eleven följer grundläggande regler för språkriktighet med **god** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **mycket gott flyt** och visar **mycket god** läsförståelse. Dessutom tolkar och för eleven **välutvecklade** resonemang om budskap i olika texter.

Eleven för **välutvecklade** resonemang om företeelser, levnadsvillkor och samhällsfrågor som berör romer.

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om romani chibs ursprung, utveckling och språkets ställning i Sverige.

Inom ramen för romani chib som andraspråk

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven lyssnar, och förstår **vanliga ord och enkla fraser** i tydligt talat, enkelt språk i långsamt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen.

Eleven läser, och förstår **vanliga ord och enkla fraser** i korta, enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven hittar enkel information i anvisade muntliga och skriftliga källor samt använder **på ett delvis relevant sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och begripligt med enstaka ord och fraser**. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och begripligt med enstaka ord och fraser**.

I interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och begripligt med enstaka ord och fraser**. Dessutom använder eleven strategier som **i någon mån** underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven ger **enkla** exempel på sociala, historiska och kulturella företeelser som berör romer.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven lyssnar, och förstår **huvudsakligt innehåll och tydliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i långsamt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven läser, och förstår **huvudsakligt innehåll och tydliga detaljer** i korta, enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven hittar enkel information i anvisade muntliga och skriftliga källor samt använder **på ett relevant sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och relativt tydligt med fraser och meningar**. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och relativt tydligt med fraser och meningar**.

I interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och begripligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom använder eleven strategier som **i viss utsträckning** underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven ger **utvecklade** exempel på sociala, historiska och kulturella företeelser som berör romer.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven lyssnar, och förstår **huvudsakligt innehåll och väsentliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i långsamt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven läser, och förstår **huvudsakligt innehåll och väsentliga detaljer** i korta, enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven hittar enkel information i anvisade muntliga och skriftliga källor samt använder **på ett relevant och effektivt sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**.

I interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och relativt tydligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom använder eleven strategier som underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven ger **välutvecklade** exempel på sociala, historiska och kulturella företeelser som berör romer.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven lyssnar samt förstår och tolkar **det mest väsentliga** av innehållet i tydligt talat, enkelt språk i lugnt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven läser samt förstår och tolkar **det mest väsentliga** av innehållet i enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven väljer enkel information från ett avgränsat urval av muntliga och skriftliga källor samt använder **på ett delvis relevant sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och begripligt med fraser och meningar**. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och begripligt med fraser och meningar**.

I interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och begripligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom använder eleven strategier som **i någon mån** underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven för **enkla** resonemang om företeelser, levnadsvillkor och samhällsfrågor som berör romer.

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om romani chibs ursprung, utveckling och språkets ställning i Sverige.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven lyssnar samt förstår och tolkar **huvudsakligt innehåll och tydliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i lugnt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven läser samt förstår och tolkar **huvudsakligt innehåll och tydliga detaljer** i enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven väljer enkel information från ett avgränsat urval av muntliga och skriftliga källor samt använder **på ett relevant sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**.

I interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och relativt tydligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom använder eleven strategier som **i viss utsträckning** underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven för **utvecklade** resonemang om företeelser, levnadsvillkor och samhällsfrågor som berör romer.

Eleven visar **goda** kunskaper om romani chibs ursprung, utveckling och språkets ställning i Sverige.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven lyssnar samt förstår och tolkar **helheten och väsentliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i lugnt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven läser samt förstår och tolkar **helheten och väsentliga detaljer** i enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven väljer enkel information från ett avgränsat urval av muntliga och skriftliga källor samt använder **på ett relevant och effektivt sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **i någon mån varierat, relativt tydligt och relativt sammanhängande**. I skriftliga framställningar av olika slag formulerar sig eleven **i någon mån varierat, relativt tydligt och relativt sammanhängande**.

I interaktion uttrycker sig eleven **relativt tydligt med ord, fraser och meningar** samt **i någon mån anpassat till syfte, mottagare och situation**. Dessutom använder eleven strategier som underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven för **välutvecklade** resonemang om företeelser, levnadsvillkor och samhällsfrågor som berör romer.

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om romani chibs ursprung, utveckling och språkets ställning i Sverige.

5.8 Musik

Musik finns i alla kulturer och berör människor såväl kroppsligt som tanke- och känslomässigt. Musik som estetisk uttrycksform används i en mängd sammanhang, har olika funktioner och betyder olika saker för var och en av oss. Den är också en viktig del i människors sociala gemenskap och har betydelse för individens identitetsutveckling. I vår tid förenas musik från skilda kulturer och tidsperioder med andra konstformer i nya uttryck. Kunskaper i och om musik ökar möjligheterna att delta i samhällets kulturliv.

Syfte

Undervisningen i ämnet musik ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper som gör det möjligt att delta i musikaliska sammanhang, både genom att själva musicera och genom att lyssna till musik.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att tillägna sig musik som meningsbärande uttrycksform och kommunikationsmedel. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper i att använda röst, musikinstrument, digitala verktyg samt musikaliska begrepp och symboler i olika musikaliska former och sammanhang.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla en musikalisk lyhördhet som gör det möjligt att i eget musicerande och i samarbete med andra skapa, bearbeta och framföra musik i olika former. Undervisningen ska ge eleverna både möjlighet att utveckla en tilltro till sin förmåga att sjunga och spela samt ett intresse för att utveckla sin musikaliska kreativitet.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla förmågan att uppleva och reflektera över musik från olika sammanhang. Elevernas erfarenheter av musik ska utmanas och fördjupas i mötet med andras musikaliska erfarenheter. Därigenom ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar förståelse för olika musikkulturer, såväl den egna som andras.

Undervisningen i ämnet musik ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

- förmåga att sjunga och spela i olika musikaliska former och genrer,
- förmåga att skapa musik samt uttrycka och kommunicera tankar och idéer i musikalisk form, och
- förmåga att uppleva och reflektera över musikens innehåll, funktion och betydelse i olika sociala, kulturella och historiska sammanhang.

Centralt innehåll

I årskurs 1–3

Musicerande och musikskapande

- Sång och spel i olika former. Unison sång, kanon, växelsång och ensemblespel.
- Imitation och improvisation med röst, rörelse och instrument.
- Komposition med utgångspunkt i inspirationskällor, till exempel bild, rörelse och musik.
- Gestaltning av sånger och berättelser med ljud, rytmer och rörelser.

Musikens verktyg

- Röstens och hur den kan användas för musikaliska uttryck genom variation av klang, rytm och dynamik.
- Slagverksinstrument, stränginstrument, tangentinstrument och digitala verktyg för musicerande och musikskapande.
- Röstvård och hörselvård vid sång, spel och lyssnande.
- Musikaliska byggstenar: puls, rytm, tempo, klang, tonhöjd och dynamik.
- Musiksymboler, bilder och grundläggande notkännedom.

Musikens sammanhang och funktioner

- Musik som knyter an till elevens vardagliga och högtidliga sammanhang, däribland nationalsången och några av de vanligaste psalmerna, samt inblickar i svensk och nordisk barnvisetradition.
- Olika musikinstrument. Hur de låter, vad de heter och hur de ser ut.
- Associationer i form av tankar, känslor och inre bilder som uppkommer genom musikupplevelser.

I årskurs 4–6

Musicerande och musikskapande

- Sång, melodispel och ackompanjemang i olika genrer, unisont och i stämmor.
- Imitation och improvisation med röst, rörelse och instrument med utgångspunkt i musikaliska byggstenar.
- Komposition med utgångspunkt i musikaliska byggstenar.
- Gestaltning av idéer genom att musicera och genom att kombinera musik med andra uttrycksformer.

Musikens verktyg

- Rösten och hur den kan varieras och användas musikaliskt i olika vokala uttryck, till exempel sång, jojk och rap.
- Ackord-, melodi-, bas- och slagverksinstrument samt digitala verktyg för musicerande och musikskapande.
- Röstvård och hörselvård vid musikaliska aktiviteter i olika miljöer.
- Musikaliska byggstenar: puls, rytm, tempo, taktarter, klang, tonhöjd, dynamik, fraser, perioder, musikalisk form och ackord.
- Musiksymboler, grafisk notation, ackordbeteckningar och grundläggande notkännedom.

Musikens sammanhang och funktioner

- Musikens påverkan på och betydelse för människa och samhälle. Hur musik kan uppfattas och användas i vardagliga och högtidliga sammanhang.
- Musik tillsammans med bild, text och dans. Hur olika uttrycksformer kan samspela.
- Musikinstrumentens funktioner i olika ensemble- och orkestertyper.
- Musikaliska karaktärsdrag i konstmusik, folkmusik och populärmusik från olika kulturer.

I årskurs 7–9**Musicerande och musikskapande**

- Sång, melodispel och ackompanjemang med genretypiska musikaliska uttryck, unisont och i stämmor.
- Rytmask och melodisk improvisation med röst, rörelse och instrument med utgångspunkt i musikaliska byggstenar.
- Komposition i olika genrer, till exempel visor, ljudkompositioner och låtar.
- Gestaltning och kommunikation av musikaliska tankar och idéer i kombination med andra uttrycksformer.

Musikens verktyg

- Rösten och hur den kan varieras och användas för vokala uttryck inom olika genrer och ensembletyper.
- Ackord-, melodi-, bas- och slagverksinstrument samt digitala verktyg för musicerande och musikskapande.

- Röstvård och hörselvård. Orsaker till att tal, sång, musiklyssnande och musicerande kan bidra till skador samt hur dessa skador kan förebyggas.
- Musikaliska byggstenar: puls, rytm, tempo, taktarter, klang, tonhöjd, dynamik, fraser, perioder, musikalisk form, ackord, ackompanjemangsmodeller och basgångar.
- Musiksymboler, grafisk notation, ackordbeteckningar och grundläggande notkänedom.

Musikens sammanhang och funktioner

- Musikens påverkan på och betydelse för människa och samhälle. Musikens funktion för att uttrycka identitet, normer och grupp-tillhörighet i olika kulturer och sociala sammanhang.
- Hur musik används som meningsskapande uttrycksform i olika medier, till exempel i film och spel.
- Rättigheter och skyldigheter vid bruk av musik i olika sammanhang.
- Musikinstrumentens funktioner och uttryck i olika genrer och sammanhang.
- Musikaliska karaktärsdrag i konstmusik, folkmusik och populärmusik från olika tidsperioder. Framväxten av olika genrer samt några centrala tonsättare, låtskrivare och musikaliska verk.

Betygskriterier

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven musicerar och genomför sina sång- och spelstämmor med **viss** säkerhet. Dessutom anpassar eleven **i huvudsak** sitt musicerande till det musikaliska sammanhanget.

Genom musikaliskt skapande uttrycker eleven idéer och tankar på ett **i huvudsak fungerande** sätt. Eleven komponerar musikaliska uttryck som har en **i huvudsak fungerande** form.

Eleven urskiljer och ger med **viss** säkerhet exempel på instrument och musikaliska karaktärsdrag i olika typer av musik. Dessutom uttrycker eleven **viss** förståelse för musikens innehåll, funktion och betydelse i något sammanhang.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven musicerar och genomför sina sång- och spelstämmor med **relativt god** säkerhet. Dessutom anpassar eleven **väl** sitt musicerande till det musikaliska sammanhanget.

Genom musikaliskt skapande uttrycker eleven idéer och tankar på ett **fungerande** sätt. Eleven komponerar musikaliska uttryck som har en **fungerande** form.

Eleven urskiljer och ger med **relativt god** säkerhet exempel på instrument och musikaliska karaktärsdrag i olika typer av musik. Dessutom uttrycker eleven **relativt god** förståelse för musikens innehåll, funktion och betydelse i något sammanhang.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven musicerar och genomför sina sång- och spelstämmor med **god** säkerhet. Dessutom anpassar eleven sitt musicerande **mycket väl** till det musikaliska sammanhanget.

Genom musikaliskt skapande uttrycker eleven idéer och tankar på ett **väl fungerande** sätt. Eleven komponerar musikaliska uttryck som har en **väl fungerande** form.

Eleven urskiljer och ger med **god** säkerhet exempel på instrument och musikaliska karaktärsdrag i olika typer av musik. Dessutom uttrycker eleven **god** förståelse för musikens innehåll, funktion och betydelse i något sammanhang.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven musicerar och genomför sina sång- och spelstämmor med **viss** säkerhet. Dessutom anpassar eleven sitt musicerande **i huvudsak** till det musikaliska sammanhanget och musikens karaktär.

Genom musikaliskt skapande uttrycker eleven idéer och tankar på ett **i huvudsak fungerande** sätt. Eleven komponerar musik som har en **i huvudsak fungerande** form och karaktäristisk stil.

Eleven urskiljer och jämför musikaliska karaktärsdrag i musik från olika tidsperioder och genrer med **viss** säkerhet. Dessutom uttrycker eleven **viss** förståelse för musikens innehåll, funktion och betydelse i olika sammanhang.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven musicerar och genomför sina sång- och spelstämmor med **relativt god** säkerhet. Dessutom anpassar eleven sitt musicerande **väl** till det musikaliska sammanhanget och musikens karaktär.

Genom musikaliskt skapande uttrycker eleven idéer och tankar på ett **fungerande** sätt. Eleven komponerar musik som har en **fungerande** form och karaktäristisk stil.

Eleven urskiljer och jämför musikaliska karaktärsdrag från olika tidsperioder och genrer med **relativt god** säkerhet. Eleven uttrycker **relativt god** förståelse för musikens innehåll, funktion och betydelse i olika sammanhang.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven musicerar och genomför sina sång- och spelstämmor med **god** säkerhet. Dessutom anpassar eleven sitt musicerande **mycket väl** till det musikaliska sammanhanget och musikens karaktär.

Genom musikaliskt skapande uttrycker eleven idéer och tankar på ett **väl fungerande** sätt. Eleven komponerar musik som har en **väl fungerande** form och karaktäristisk stil.

Eleven urskiljer och jämför musikaliska karaktärsdrag från olika tidsperioder och genrer med **god** säkerhet. Dessutom uttrycker eleven **god** förståelse för musikens innehåll, funktion och betydelse i olika sammanhang.

NATURORIENTERANDE ÄMNEN

5.9 Biologi

Naturvetenskapen har sitt ursprung i människans nyfikenhet och behov av att veta mer om sig själv och sin omvärld. Kunskaper i biologi har stor betydelse för samhällsutvecklingen inom så skilda områden som naturbruk, miljö och hälsa. Med kunskaper om naturen och människan får människor redskap för att påverka sitt eget välbefinnande, men också för att kunna främja hållbar utveckling.

Syfte

Undervisningen i ämnet biologi ska syfta till att eleverna utvecklar nyfikenhet på och intresse för att veta mer om sig själva och omvärlden. Eleverna ska därför ges möjligheter att ställa frågor om naturen och människan utifrån egna upplevelser och aktuella händelser. Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om naturen och människokroppen samt ge dem förutsättningar att använda biologins begrepp och förklaringsmodeller för att beskriva och förklara biologiska samband. Eleverna ska få inblick i naturvetenskapens världsbild med evolutionsteorin som grund och kan på så sätt utveckla sin förmåga att skilja mellan naturvetenskapliga och andra sätt att beskriva och förklara omvärlden.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjligheter att använda kunskaper i biologi för att formulera egna och granska andras argument. Därigenom ska eleverna utveckla sin förmåga att kommunicera samt hantera praktiska och etiska valsituationer i frågor som rör miljö och hälsa. Eleverna ska även ges förutsättningar att söka svar på ämnesspecifika frågor med hjälp av olika typer av källor. På så sätt ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar ett kritiskt tänkande och tilltro till sin förmåga att hantera frågor som rör naturvetenskap och som har betydelse för dem själva och samhället.

Undervisningen ska även ge eleverna förutsättningar att söka svar på frågor om naturen och människan med hjälp av egna systematiska undersökningar. På så sätt ska eleverna ges möjligheter att utveckla förståelse för att påståenden kan prövas och att kunskaper i biologi växer fram med hjälp av naturvetenskapliga arbetsmetoder. I det praktiska arbetet ska eleverna även ges möjligheter att utveckla färdigheter i att hantera material, utrustning och digitala verktyg.

Undervisningen i ämnet biologi ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

- kunskaper om biologins begrepp och förklaringsmodeller för att beskriva och förklara samband i naturen och människokroppen,
- förmåga att använda biologi för att granska information, kommunicera och ta ställning i frågor som rör miljö och hälsa, och
- förmåga att genomföra systematiska undersökningar i biologi.

Centralt innehåll

Undervisningen i de naturorienterande ämnena ska behandla följande centrala innehåll i årskurs 1–3

Året runt i naturen

- Årstidsväxlingar i naturen. Några djurs och växters livscyklar och anpassningar till olika livsmiljöer och årstider.
- Djur, växter och svampar i närmiljön, hur de kan grupperas samt namn på några vanligt förekommande arter.
- Enkla näringskedjor som beskriver samband mellan organismer i ekosystem.

Kropp och hälsa

- Några av människans organ, deras namn och översiktliga funktion.
- Människans upplevelser av ljus, ljud, värme, smak och doft med hjälp av olika sinnen.
- Betydelsen av kost, sömn, hygien, motion och sociala relationer för att må bra.

Kraft och rörelse

- Tyngdkraft, tyngdpunkt, jämvikt, balans och friktion som kan upplevas och observeras vid lek och rörelse.
- Solsystemets himlakroppar och deras rörelser. Människan i rymden.

Material och ämnen

- Hur material kan sorteras efter några egenskaper, till exempel utseende, om de är magnetiska och om de flyter eller sjunker i vatten.
Hur materialen kan återvinnas.
- Några blandningar och hur de kan delas upp i sina olika beståndsdelar, till exempel genom avdunstning och filtrering.
- Vattnets olika former: fast, flytande och gas. Avdunstning, kokning, kondensering, smältning och stelning.

Systematiska undersökningar

- Enkla fältstudier, observationer och experiment. Utförande och dokumentation av undersökningarna med ord, bilder och digitala verktyg.
- Några berättelser om hur naturvetenskaplig kunskap vuxit fram.

Undervisningen i biologi ska behandla följande centrala innehåll i årskurs 4–6**Natur och miljö**

- Vad liv är och hur livets utveckling kan förklaras med evolutions-teorin. Biologisk mångfald och organismers anpassningar till miljön.
- Näringskedjor och kretslopp i närmiljön. Djurs, växters och svampars samspel med varandra och hur några miljöfaktorer påverkar dem. Fotosyntes och cellandning.
- Hur djur, växter och svampar kan identifieras och grupperas på ett systematiskt sätt, samt namn på några vanligt förekommande arter.
- Människans beroende av och påverkan på naturen med koppling till naturbruk, hållbar utveckling och ekosystemtjänster. Naturen som resurs och vårt ansvar när vi nyttjar den.

Kropp och hälsa

- Människans organsystem. Några organs namn, utseende, placering, funktion och samverkan.
- Några vanliga sjukdomar och hur de kan förebyggas och behandlas. Hur den psykiska och fysiska hälsan påverkas av levnadsförhållanden, kost, sömn, hygien, motion och beroendeframkallande medel.
- Människans pubertet, reproduktion, sexualitet och identitet samt frågor om relationer, kärlek och ansvar.

Systematiska undersökningar och granskning av information

- Fältstudier och experiment med såväl analoga som digitala verktyg. Planering, utförande, värdering av resultat samt dokumentation med ord, bilder och tabeller.
- Några upptäckter inom biologiområdet och deras betydelse för människans levnadsvillkor och syn på naturen.
- Kritisk granskning och användning av information som rör biologi.

Undervisningen i biologi ska behandla följande centrala innehåll i årskurs 7–9

Natur och miljö

- Livets uppkomst, utveckling och mångfald samt evolutionens mekanismer. Arvsmassans egenskaper och förhållandet mellan arv och miljö.
- Några gentekniska metoder samt möjligheter, risker och etiska frågor kopplade till genteknik.
- Lokala och globala ekosystem. Sambanden mellan populationer och tillgängliga resurser. Fotosyntes, cellandning, materiens kretslopp och energins flöden.
- Människans påverkan på naturen lokalt och globalt samt hur man på individ- och samhällsnivå kan främja hållbar utveckling. Betydelsen av biologisk mångfald och ekosystemtjänster.

Kropp och hälsa

- Kroppens celler samt några organ och organsystem och deras uppbyggnad, funktion och samverkan.
- Virus, bakterier, infektioner, smittspridning och antibiotikaresistens. Hur infektionssjukdomar kan förebyggas och behandlas.
- Hur den psykiska och fysiska hälsan påverkas av levnadsförhållanden, kost, sömn, motion, stress och beroendeframkallande medel samt hur hälsoproblem kan begränsas på individ- och samhällsnivå.
- Människans reproduktion, sexualitet och identitet samt frågor om relationer, kärlek, ansvar, samtycke och ömsesidighet. Sexuellt överförbara sjukdomar och preventivmedel.

Systematiska undersökningar och granskning av information

- Fältstudier och experiment med såväl analoga som digitala verktyg. Formulering av undersökningsbara frågor, planering, utförande, värdering av resultat samt dokumentation med bilder, tabeller, diagram och rapporter.
- Sambandet mellan biologiska undersökningar och utvecklingen av begrepp och förklaringsmodeller. De biologiska förklaringsmodellernas historiska framväxt, användbarhet och föränderlighet.
- Informationssökning, kritisk granskning och användning av information som rör biologi. Argumentation och ställningstaganden i aktuella frågor som rör miljö och hälsa.

Kriterier för bedömning av kunskaper och betygsriterier

Kriterier för bedömning av godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 3

Eleven visar grundläggande kunskaper om natur, kropp och hälsa, kraft och rörelse samt material och ämnen. Utifrån egna upplevelser och utforskande av närmiljön beskriver eleven enkla naturvetenskapliga samband i naturen och människokroppen. Utifrån tydliga instruktioner utför eleven enkla fältstudier, observationer och experiment.

Betygsriterier för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om biologins begrepp och förklaringsmodeller. Med **viss** användning av begreppen och förklaringsmodellerna beskriver eleven enkla biologiska samband i naturen och människokroppen.

Eleven använder information som rör biologi för att med **viss** naturvetenskaplig underbyggnad föra resonemang i frågor som rör miljö och hälsa.

Eleven söker svar på frågor genom att utföra systematiska undersökningar på ett säkert och **i huvudsak fungerande** sätt. Eleven värderar resultaten och beskriver på ett **enkelt** sätt undersökningarna.

Betygsriterier för betyget D i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygsriterier för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven visar **goda** kunskaper om biologins begrepp och förklaringsmodeller. Med **relativt god** användning av begreppen och förklaringsmodellerna beskriver eleven enkla biologiska samband i naturen och människokroppen.

Eleven använder information som rör biologi för att med **relativt god** naturvetenskaplig underbyggnad föra resonemang i frågor som rör miljö och hälsa.

Eleven söker svar på frågor genom att utföra systematiska undersökningar på ett säkert och **fungerande** sätt. Eleven värderar resultaten och beskriver på ett **utvecklat** sätt undersökningarna.

Betygsriterier för betyget B i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygsriterier för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om biologins begrepp och förklaringsmodeller. Med **god** användning av begreppen och förklaringsmodellerna beskriver eleven enkla biologiska samband i naturen och människokroppen.

Eleven använder information som rör biologi för att med **god** naturvetenskaplig underbyggnad föra resonemang i frågor som rör miljö och hälsa.

Eleven söker svar på frågor genom att utföra systematiska undersökningar på ett säkert och **väl fungerande** sätt. Eleven värderar resultaten och beskriver på ett **välutvecklat** sätt undersökningarna.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om biologins begrepp och förklaringsmodeller. Med **viss** användning av begreppen och förklaringsmodellerna beskriver och förklarar eleven biologiska samband i naturen och människokroppen.

I frågor som rör miljö och hälsa för eleven resonemang samt framför och bemöter argument med **viss** naturvetenskaplig underbyggnad. Eleven söker information som rör biologi och använder då olika källor och för **enkla** resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

Eleven söker svar på frågor genom att planera och utföra systematiska undersökningar på ett säkert och **i huvudsak fungerande** sätt. Eleven värderar undersökningarna genom att föra **enkla** resonemang utifrån frågeställningarna.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven visar **goda** kunskaper om biologins begrepp och förklaringsmodeller. Med **relativt god** användning av begreppen och förklaringsmodellerna beskriver och förklarar eleven biologiska samband i naturen och människokroppen.

I frågor som rör miljö och hälsa för eleven resonemang samt framför och bemöter argument med **relativt god** naturvetenskaplig underbyggnad. Eleven söker information som rör biologi och använder då olika källor och för **utvecklade** resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

Eleven söker svar på frågor genom att planera och utföra systematiska undersökningar på ett säkert och **fungerande** sätt. Eleven värderar undersökningarna genom att föra **utvecklade** resonemang utifrån frågeställningarna.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om biologins begrepp och förklaringsmodeller. Med **god** användning av begreppen och förklaringsmodellerna beskriver och förklarar eleven biologiska samband i naturen och människokroppen.

I frågor som rör miljö och hälsa för eleven resonemang samt framför och bemöter argument med **god** naturvetenskaplig underbyggnad. Eleven söker information som rör biologi och använder då olika källor och för **välutvecklade** resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

Eleven söker svar på frågor genom att planera och utföra systematiska undersökningar på ett säkert och **väl fungerande** sätt. Eleven värderar undersökningarna genom att föra **välutvecklade** resonemang utifrån frågeställningarna.

5.10 Fysik

Naturvetenskapen har sitt ursprung i människans nyfikenhet och behov av att veta mer om sig själv och sin omvärld. Kunskaper i fysik har stor betydelse för samhällsutvecklingen inom så skilda områden som energiförsörjning, medicinsk behandling och meteorologi. Med kunskaper om energi och materia får människor redskap för att kunna främja hållbar utveckling.

Syfte

Undervisningen i ämnet fysik ska syfta till att eleverna utvecklar nyfikenhet på och intresse för att veta mer om omvärlden. Eleverna ska därför ges möjligheter att ställa frågor om fysikaliska företeelser utifrån egna upplevelser och aktuella händelser. Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om fysiken i naturen och samhället samt ge dem förutsättningar att använda fysikens begrepp och förklaringsmodeller för att beskriva och förklara fysikaliska fenomen. Eleverna kan på så sätt utveckla sin förmåga att skilja mellan naturvetenskapliga och andra sätt att beskriva och förklara omvärlden.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjligheter att använda kunskaper i fysik för att formulera egna och granska andras argument. Därigenom ska eleverna utveckla sin förmåga att kommunicera samt hantera praktiska och etiska valsituationer i frågor som rör energi, teknik och miljö. Eleverna ska även ges förutsättningar att söka svar på ämnesspecifika frågor med hjälp av olika typer av källor. På så sätt ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar ett kritiskt tänkande och tilltro till sin förmåga att hantera frågor som rör naturvetenskap och har betydelse för dem själva och samhället.

Undervisningen ska även ge eleverna förutsättningar att söka svar på frågor om fysikaliska fenomen med hjälp av egna systematiska undersökningar. På så sätt ska eleverna ges möjligheter att utveckla förståelse för att påståenden kan prövas och att kunskaper i fysik växer fram med hjälp av naturvetenskapliga arbetsmetoder. I det praktiska arbetet ska eleverna även ges möjligheter att utveckla färdigheter i att hantera material, utrustning och digitala verktyg.

Undervisningen i ämnet fysik ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

- kunskaper om fysikens begrepp och förklaringsmodeller för att beskriva och förklara samband i naturen och samhället,
- förmåga att använda fysik för att granska information, kommunicera och ta ställning i frågor som rör energi, teknik och miljö, och
- förmåga att genomföra systematiska undersökningar i fysik.

Centralt innehåll

Undervisningen i de naturorienterande ämnena ska behandla följande centrala innehåll i årskurs 1–3

Året runt i naturen

- Årstidsväxlingar i naturen. Några djurs och växters livscyklar och anpassningar till olika livsmiljöer och årstider.
- Djur, växter och svampar i närmiljön, hur de kan grupperas samt namn på några vanligt förekommande arter.
- Enkla näringskedjor som beskriver samband mellan organismer i ekosystem.

Kropp och hälsa

- Några av människans organ, deras namn och översiktliga funktion.
- Människans upplevelser av ljus, ljud, värme, smak och doft med hjälp av olika sinnen.
- Betydelsen av kost, sömn, hygien, motion och sociala relationer för att må bra.

Kraft och rörelse

- Tyngdkraft, tyngdpunkt, jämvikt, balans och friktion som kan upplevas och observeras vid lek och rörelse.
- Solsystemets himlakroppar och deras rörelser. Människan i rymden.

Material och ämnen

- Hur material kan sorteras efter några egenskaper, till exempel utseende, om de är magnetiska och om de flyter eller sjunker i vatten. Hur materialen kan återvinnas.
- Några blandningar och hur de kan delas upp i sina olika beståndsdelar, till exempel genom avdunstning och filtrering.
- Vattnets olika former: fast, flytande och gas. Avdunstning, kokning, kondensering, smältning och stelning.

Systematiska undersökningar

- Enkla fältstudier, observationer och experiment. Utförande och dokumentation av undersökningarna med ord, bilder och digitala verktyg.
- Några berättelser om hur naturvetenskaplig kunskap vuxit fram.

Undervisningen i fysik ska behandla följande centrala innehåll i årskurs 4–6

Fysiken i naturen och samhället

- Hur dag, natt, årstider och år kan förklaras utifrån rörelser hos solsystemets himlakroppar.
- Vanliga väderfenomen och deras orsaker, till exempel hur vindar och nederbörd uppstår.
- Energiformer samt olika typer av energikällor och deras påverkan på miljön.
- Energiflöden mellan föremål som har olika temperatur. Hur man kan påverka energiflödena med hjälp av olika värmeledande och isolerande material.
- Hur ljus och ljud breder ut sig och kan reflekteras.
- Elektriska kretsar med batterier. Hur de kan kopplas och hur de kan användas i vardaglig elektrisk utrustning.
- Krafter och rörelser som kan observeras och mätas i vardagssituationer.
- Några instrument samt hur de används för att mäta fysikaliska storheter, till exempel temperatur och kraft.

Systematiska undersökningar och granskning av information

- Observationer och experiment med såväl analoga som digitala verktyg. Planering, utförande, värdering av resultat samt dokumentation med ord, bilder och tabeller.
- Några upptäckter inom fysikområdet och deras betydelse för människans levnadsvillkor och syn på naturen.
- Kritisk granskning och användning av information som rör fysik.

Undervisningen i fysik ska behandla följande centrala innehåll i årskurs 7–9

Fysiken i naturen och samhället

- Universums uppkomst, uppbyggnad och utveckling samt förutsättningar för att finna planeter och liv i andra solsystem.
- Partikelmodell av materiens egenskaper samt fasövergångar, tryck, volym, densitet och temperatur.
- Fysikaliska förklaringsmodeller av jordens strålningsbalans, växthuseffekten och klimatförändringar.
- Energins flöde och oförstörbarhet samt olika energislags kvalitet. Olika typer av energikällor samt deras för- och nackdelar för samhället och miljön.

- Partikelstrålning och elektromagnetisk strålning, deras användningsområden och risker.
- Hur ljus breder ut sig, reflekteras och bryts.
- Hur ljud uppstår, breder ut sig och kan registreras på olika sätt.
- Sambandet mellan elektricitet och magnetism samt mellan ström och spänning i elektriska kretsar. Hur kretsarna kan användas i elektrisk utrustning.
- Krafter, rörelser och rörelseförändringar samt hur kunskaper om detta kan användas, till exempel i frågor om trafiksäkerhet.
- Några instrument för att mäta fysikaliska storheter, till exempel kraft och ström. Användning av mätvärden i enkla beräkningar, till exempel beräkningar av densitet och hastighet.

Systematiska undersökningar och granskning av information

- Observationer och experiment med såväl analoga som digitala verktyg. Formulering av undersökningsbara frågor, planering, utförande, värdering av resultat samt dokumentation med bilder, tabeller, diagram och rapporter.
- Sambandet mellan undersökningar av fysikaliska fenomen och utvecklingen av begrepp och förklaringsmodeller. De fysikaliska förklaringsmodellernas historiska framväxt, användbarhet och föränderlighet.
- Informationssökning, kritisk granskning och användning av information som rör fysik. Argumentation och ställningstaganden i aktuella frågor som rör energi, teknik och miljö.

Kriterier för bedömning av kunskaper och betygskriterier

Kriterier för bedömning av godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 3

Eleven visar grundläggande kunskaper om natur, kropp och hälsa, kraft och rörelse samt material och ämnen. Utifrån egna upplevelser och utforskande av närmiljön beskriver eleven enkla naturvetenskapliga samband i naturen och människokroppen. Utifrån tydliga instruktioner utför eleven enkla fältstudier, observationer och experiment.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om fysikens begrepp och förklaringsmodeller. Med **viss** användning av begreppen och förklaringsmodellerna beskriver eleven enkla fysikaliska fenomen i naturen och samhället.

Eleven använder information som rör fysik för att med **viss** naturvetenskaplig underbyggnad föra resonemang i frågor som rör energi, teknik och miljö.

Eleven söker svar på frågor genom att utföra systematiska undersökningar på ett säkert och **i huvudsak fungerande** sätt. Eleven värderar resultaten och beskriver på ett **enkelt** sätt undersökningarna.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven visar **goda** kunskaper om fysikens begrepp och förklaringsmodeller. Med **relativt god** användning av begreppen och förklaringsmodellerna beskriver eleven enkla fysikaliska fenomen i naturen och samhället.

Eleven använder information som rör fysik för att med **relativt god** naturvetenskaplig underbyggnad föra resonemang i frågor som rör energi, teknik och miljö.

Eleven söker svar på frågor genom att utföra systematiska undersökningar på ett säkert och **fungerande** sätt. Eleven värderar resultaten och beskriver på ett **utvecklat** sätt undersökningarna.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om fysikens begrepp och förklaringsmodeller. Med **god** användning av begreppen och förklaringsmodellerna beskriver eleven enkla fysikaliska fenomen i naturen och samhället.

Eleven använder information som rör fysik för att med **god** naturvetenskaplig underbyggnad föra resonemang i frågor som rör energi, teknik och miljö.

Eleven söker svar på frågor genom att utföra systematiska undersökningar på ett säkert och **väl fungerande** sätt. Eleven värderar resultaten och beskriver på ett **välutvecklat** sätt undersökningarna.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om fysikens begrepp och förklaringsmodeller. Med **viss** användning av begreppen och förklaringsmodellerna beskriver och förklarar eleven fysikaliska fenomen i naturen och samhället.

I frågor som rör energi, teknik och miljö för eleven resonemang samt framför och bemöter argument med **viss** naturvetenskaplig

underbyggnad. Eleven söker information som rör fysik och använder då olika källor och för **enkla** resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

Eleven söker svar på frågor genom att planera och utföra systematiska undersökningar på ett säkert och **i huvudsak fungerande** sätt. Eleven värderar undersökningarna genom att föra **enkla** resonemang utifrån frågeställningarna.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven visar **goda** kunskaper om fysikens begrepp och förklaringsmodeller. Med **relativt god** användning av begreppen och förklaringsmodellerna beskriver och förklarar eleven fysikaliska fenomen i naturen och samhället.

I frågor som rör energi, teknik och miljö för eleven resonemang samt framför och bemöter argument med **relativt god** naturvetenskaplig underbyggnad. Eleven söker information som rör fysik och använder då olika källor och för **utvecklade** resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

Eleven söker svar på frågor genom att planera och utföra systematiska undersökningar på ett säkert och **fungerande** sätt. Eleven värderar undersökningarna genom att föra **utvecklade** resonemang utifrån frågeställningarna.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om fysikens begrepp och förklaringsmodeller. Med **god** användning av begreppen och förklaringsmodellerna beskriver och förklarar eleven fysikaliska fenomen i naturen och samhället.

I frågor som rör energi, teknik och miljö för eleven resonemang samt framför och bemöter argument med **god** naturvetenskaplig underbyggnad. Eleven söker information som rör fysik och använder då olika källor och för **välutvecklade** resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

Eleven söker svar på frågor genom att planera och utföra systematiska undersökningar på ett säkert och **väl fungerande** sätt. Eleven värderar undersökningarna genom att föra **välutvecklade** resonemang utifrån frågeställningarna.

5.11 Kemi

Naturvetenskapen har sitt ursprung i människans nyfikenhet och behov av att veta mer om sig själv och sin omvärld. Kunskaper i kemi har stor betydelse för samhällsutvecklingen inom så skilda områden som hälsa, materialutveckling, miljöteknik och resurshushållning. Med kunskaper om materiens uppbyggnad och oförstörbarhet får människor redskap för att kunna främja hållbar utveckling.

Syfte

Undervisningen i ämnet kemi ska syfta till att eleverna utvecklar nyfikenhet på och intresse för att veta mer om omvärlden. Eleverna ska därför ges möjligheter att ställa frågor om kemiska processer och materiens egenskaper och uppbyggnad utifrån egna upplevelser och aktuella händelser. Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om kemin i naturen, i samhället och i människokroppen samt ge dem förutsättningar att använda kemins begrepp och förklaringsmodeller för att beskriva och förklara kemiska samband. Eleverna kan på så sätt utveckla sin förmåga att skilja mellan naturvetenskapliga och andra sätt att beskriva och förklara omvärlden.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjligheter att använda kunskaper i kemi för att formulera egna och granska andras argument. Därigenom ska eleverna utveckla sin förmåga att kommunicera samt hantera praktiska och etiska valsituationer i frågor som rör miljö och hälsa. Eleverna ska även ges förutsättningar att söka svar på ämnes-specifika frågor med hjälp av olika typer av källor. På så sätt ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar ett kritiskt tänkande och tilltro till sin förmåga att hantera frågor som rör naturvetenskap och som har betydelse för dem själva och samhället.

Undervisningen ska även ge eleverna förutsättningar att söka svar på frågor om kemiska processer och materien med hjälp av egna systematiska undersökningar. På så sätt ska eleverna ges möjligheter att utveckla förståelse för att påståenden kan prövas och att kunskaper i kemi växer fram med hjälp av naturvetenskapliga arbetsmetoder. I det praktiska arbetet ska eleverna även ges möjligheter att utveckla färdigheter i att hantera material, utrustning och digitala verktyg.

Undervisningen i ämnet kemi ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

- kunskaper om kemins begrepp och förklaringsmodeller för att beskriva och förklara samband i naturen, i samhället och i människokroppen,
- förmåga att använda kemi för att granska information, kommunicera och ta ställning i frågor som rör miljö och hälsa, och
- förmåga att genomföra systematiska undersökningar i kemi.

Centralt innehåll

Undervisningen i de naturorienterande ämnena ska behandla följande centrala innehåll i årskurs 1–3

Året runt i naturen

- Årstidsväxlingar i naturen. Några djurs och växters livscyklar och anpassningar till olika livsmiljöer och årstider.
- Djur, växter och svampar i närmiljön, hur de kan grupperas samt namn på några vanligt förekommande arter.
- Enkla näringskedjor som beskriver samband mellan organismer i ekosystem.

Kropp och hälsa

- Några av människans organ, deras namn och översiktliga funktion.
- Människans upplevelser av ljus, ljud, värme, smak och doft med hjälp av olika sinnen.
- Betydelsen av kost, sömn, hygien, motion och sociala relationer för att må bra.

Kraft och rörelse

- Tyngdkraft, tyngdpunkt, jämvikt, balans och friktion som kan upplevas och observeras vid lek och rörelse.
- Solsystemets himlakroppar och deras rörelser. Människan i rymden.

Material och ämnen

- Hur material kan sorteras efter några egenskaper, till exempel utseende, om de är magnetiska och om de flyter eller sjunker i vatten. Hur materialen kan återvinnas.
- Några blandningar och hur de kan delas upp i sina olika beståndsdelar, till exempel genom avdunstning och filtrering.
- Vattnets olika former: fast, flytande och gas. Avdunstning, kokning, kondensering, smältning och stelning.

Systematiska undersökningar

- Enkla fältstudier, observationer och experiment. Utförande och dokumentation av undersökningarna med ord, bilder och digitala verktyg.
- Några berättelser om hur naturvetenskaplig kunskap vuxit fram.

Undervisningen i kemi ska behandla följande centrala innehåll i årskurs 4–6

Kemin i naturen, i samhället och i människokroppen

- Materiens uppbyggnad visualiserad med hjälp av enkla partikelmodeller.
- Indelning av ämnen och material utifrån egenskaperna löslighet, ledningsförmåga, surt eller basiskt.
- Vattnets egenskaper och kretslopp.
- Luftens egenskaper och sammansättning.
- Fotosyntes och förbränning som exempel på kemiska reaktioner i naturen.
- Fossila och förnybara bränslen och deras påverkan på klimatet.
- Matens innehåll och näringsämnenas betydelse för hälsan.
- Vanliga kemikalier i hemmet. Deras användning och påverkan på miljön och människan samt hur de är märkta och bör hanteras.
- Råvarors förädling till produkter, till exempel metaller, papper och plast. Hur produkterna kan återanvändas eller återvinnas.

Systematiska undersökningar och granskning av information

- Observationer och experiment med såväl analoga som digitala verktyg. Planering, utförande, värdering av resultat samt dokumentation med ord, bilder och tabeller.
- Några upptäckter inom kemiområdet och deras betydelse för människans levnadsvillkor och syn på naturen.
- Kritisk granskning och användning av information som rör kemi.

Undervisningen i kemi ska behandla följande centrala innehåll i årskurs 7–9

Kemin i naturen, i samhället och i människokroppen

- Materiens uppbyggnad, kretslopp och oförstörbarhet visualiserat med hjälp av partikelmodeller. Grundämnen, molekyl- och jonföreningar samt hur ämnen omvandlas genom kemiska reaktioner. Atomer, elektroner och kärnpartiklar.
- Separations- och analysmetoder, till exempel filtrering, fällning, pH-mätning och identifikation av ämnen.

- Vatten som lösningsmedel och transportör av ämnen, till exempel i mark, växter och människokroppen.
- Några kemiska processer i mark, luft och vatten samt deras koppling till frågor om miljö och hälsa, till exempel växthuseffekten, vattenrening och spridning av miljögifter.
- Kolatomens egenskaper och kretslopp i naturen, i samhället och i människokroppen.
- Kolhydrater, proteiner och fetter samt deras funktioner i människokroppen.
- Utveckling av produkter och material, till exempel läkemedel, funktionskläder och batterier.
- Några produkters livscyklar och påverkan på miljön.

Systematiska undersökningar och granskning av information

- Observationer och experiment med såväl analoga som digitala verktyg. Formulering av undersökningsbara frågor, planering, utförande, värdering av resultat samt dokumentation med bilder, tabeller, diagram och rapporter.
- Sambandet mellan kemiska undersökningar och utvecklingen av begrepp och förklaringsmodeller. De kemiska förklaringsmodellernas historiska framväxt, användbarhet och föränderlighet.
- Informationssökning, kritisk granskning och användning av information som rör kemi. Argumentation och ställningstaganden i aktuella frågor som rör miljö och hälsa.

Kriterier för bedömning av kunskaper och betygskriterier

Kriterier för bedömning av godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 3

Eleven visar grundläggande kunskaper om natur, kropp och hälsa, kraft och rörelse samt material och ämnen. Utifrån egna upplevelser och utforskande av närmiljön beskriver eleven enkla naturvetenskapliga samband i naturen och människokroppen. Utifrån tydliga instruktioner utför eleven enkla fältstudier, observationer och experiment.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om kemins begrepp och förklaringsmodeller. Med **viss** användning av begreppen och förklaringsmodellerna beskriver eleven enkla kemiska samband i naturen, i samhället och i människokroppen.

Eleven använder information som rör kemi för att med **viss** naturvetenskaplig underbyggnad föra resonemang i frågor som rör miljö och hälsa.

Eleven söker svar på frågor genom att utföra systematiska undersökningar på ett säkert och **i huvudsak fungerande** sätt. Eleven värderar resultaten och beskriver på ett **enkelt** sätt undersökningarna.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven visar **goda** kunskaper om kemins begrepp och förklaringsmodeller. Med **relativt god** användning av begreppen och förklaringsmodellerna beskriver eleven enkla kemiska samband i naturen, i samhället och i människokroppen.

Eleven använder information som rör kemi för att med **relativt god** naturvetenskaplig underbyggnad föra resonemang i frågor som rör miljö och hälsa.

Eleven söker svar på frågor genom att utföra systematiska undersökningar på ett säkert och **fungerande** sätt. Eleven värderar resultaten och beskriver på ett **utvecklat** sätt undersökningarna.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om kemins begrepp och förklaringsmodeller. Med **god** användning av begreppen och förklaringsmodellerna beskriver eleven enkla kemiska samband i naturen, i samhället och i människokroppen.

Eleven använder information som rör kemi för att med **god** naturvetenskaplig underbyggnad föra resonemang i frågor som rör miljö och hälsa.

Eleven söker svar på frågor genom att utföra systematiska undersökningar på ett säkert och **väl fungerande** sätt. Eleven värderar resultaten och beskriver på ett **välutvecklat** sätt undersökningarna.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om kemins begrepp och förklaringsmodeller. Med **viss** användning av begreppen och förklaringsmodellerna beskriver och förklarar eleven kemiska samband i naturen, i samhället och i människokroppen.

I frågor som rör miljö och hälsa för eleven resonemang samt framför och bemöter argument med **viss** naturvetenskaplig underbyggnad.

Eleven söker information som rör kemi och använder då olika källor och för **enkla** resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

Eleven söker svar på frågor genom att planera och utföra systematiska undersökningar på ett säkert och **i huvudsak fungerande** sätt. Eleven värderar undersökningarna genom att föra **enkla** resonemang utifrån frågeställningarna.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven visar **goda** kunskaper om kemins begrepp och förklaringsmodeller. Med **relativt god** användning av begreppen och förklaringsmodellerna beskriver och förklarar eleven kemiska samband i naturen, i samhället och i människokroppen.

I frågor som rör miljö och hälsa för eleven resonemang samt framför och bemöter argument med **relativt god** naturvetenskaplig underbyggnad. Eleven söker information som rör kemi och använder då olika källor och för **utvecklade** resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

Eleven söker svar på frågor genom att planera och utföra systematiska undersökningar på ett säkert och **fungerande** sätt. Eleven värderar undersökningarna genom att föra **utvecklade** resonemang utifrån frågeställningarna.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om kemins begrepp och förklaringsmodeller. Med **god** användning av begreppen och förklaringsmodellerna beskriver och förklarar eleven kemiska samband i naturen, i samhället och i människokroppen.

I frågor som rör miljö och hälsa för eleven resonemang samt framför och bemöter argument med **god** naturvetenskaplig underbyggnad. Eleven söker information som rör kemi och använder då olika källor och för **välutvecklade** resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

Eleven söker svar på frågor genom att planera och utföra systematiska undersökningar på ett säkert och **väl fungerande** sätt. Eleven värderar undersökningarna genom att föra **välutvecklade** resonemang utifrån frågeställningarna.

SAMHÄLLSORIENTERANDE ÄMNEN

5.12 Geografi

Jordytan består av en mosaik av livsmiljöer som är unika, föränderliga och sårbara. Geografi ger oss kunskaper om dessa varierande miljöer och bidrar till förståelse av människors levnadsvillkor samt om samspelet mellan människa, samhälle och natur. Kunskaper i geografi ger ökade möjligheter att förstå vår omvärld och beredskap att främja hållbar utveckling.

Syfte

Undervisningen i ämnet geografi ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om geografiska förhållanden och mönster på olika platser och i olika regioner. Undervisningen ska vidga och fördjupa elevernas kunskaper om naturgivna processer och människans verksamheter i olika delar av världen, och hur dessa påverkar landskap och livsmiljöer. Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att växla mellan olika rumsliga perspektiv: lokala, regionala och globala, liksom mellan olika tidsperspektiv.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla kunskaper om miljö- och utvecklingsfrågor kopplade till klimatförändringar, människans tillgång till och användning av naturresurser, samt befolkningsfrågor och levnadsförhållanden i olika delar av världen. Därigenom ska eleverna ges förutsättningar att analysera och reflektera över olika lösningar på vår tids och framtidens globala utmaningar utifrån ekologiska, sociala och ekonomiska perspektiv på hållbar utveckling.

Undervisningen ska ge eleverna kunskaper om kartan och kännedom om namn, lägen och storleksrelationer. Undervisningen ska även ge eleverna förutsättningar att utveckla kunskaper i att ställa geografiska frågor, analysera och dra slutsatser om natur- och kulturlandskap och om människors levnadsvillkor med hjälp av olika geografiska källor, metoder, verktyg och begrepp.

Undervisningen i ämnet geografi ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

- kunskaper om geografiska förhållanden och mönster samt om hur naturens processer och människors verksamheter formar och förändrar landskap och livsmiljöer i olika delar av världen,
- kunskaper om miljö- och utvecklingsfrågor utifrån ekologiska, sociala och ekonomiska perspektiv på hållbar utveckling, och

- förmåga att utifrån geografiska frågor beskriva och analysera omvärlden med hjälp av geografins metoder och verktyg.

Centralt innehåll

Undervisningen i de samhällsorienterande ämnena ska behandla följande centrala innehåll i årskurs 1–3

Att leva tillsammans

- Migration inom ett land och mellan länder. Vad detta kan ha för orsaker och få för konsekvenser.
- Skildringar av människors levnadsvillkor förr i tiden, till exempel i barnlitteratur, sånger och filmer. Minnen berättade av människor som lever nu.
- Samtal om och reflektion över moraliska frågor och livsfrågor med betydelse för eleven, till exempel kamratskap, könsroller och döden.
- Samtal om och reflektion över normer och regler i elevens livsmiljöer, däribland i skolan och i digitala miljöer.
- Trafikregler och hur man betar sig i trafiken på ett säkert sätt.

Att leva i närområdet

- Några utmärkande drag i närområdets natur- och kulturlandskap. Spår av den senaste istiden.
- Hemortens historia och vad närområdets platser, byggnader och vardagliga föremål kan berätta om livet där under olika tider.
- Kristendomens roll i skolan och på hemorten förr i tiden.
- Centrala samhällsfunktioner, till exempel sjukvård, räddningstjänst och skola.
- Yrken och verksamheter i närområdet.

Att leva i världen

- Miljöfrågor utifrån elevens vardag, till exempel frågor om trafik, energi och livsmedel.
- Rumsliga förutsättningar i natur och miljö för befolkning och bebyggelse, till exempel mark, vatten och klimat.
- Namn och läge på världsdelarna och världshaven samt på länder och platser som är betydelsefulla för eleven.
- Människans uppkomst, vandringar, samlande och jakt samt förändrade levnadsvillkor i samband med övergången till jordbruk.

- Norden befolkas. Människors levnadsvillkor under nordisk stenålder, bronsålder och järnålder.
- Berättelser i antik och nordisk mytologi samt i samisk religion.
- Några högtider, symboler och berättelser inom kristendom, islam och judendom. Några berättelser ur Bibeln och deras innebörder.
- Mänskliga rättigheter inklusive alla människors lika värde och barnets rättigheter i enlighet med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).
- Grundläggande demokratiska principer. Vad åsikts- och yttrandefrihet samt majoritetsprincipen kan innebära i skolan och i samhället.
- Pengars användning och värde. Olika exempel på betalningsformer och vad några vanliga varor och tjänster kan kosta.
- Aktuella samhällsfrågor i olika medier.

Att undersöka verkligheten

- Metoder för att söka information, till exempel textläsning, intervjuer och observationer. Samtal om olika källors användbarhet och tillförlitlighet.
- Jordgloben, analoga och digitala kartor samt storleksrelationer och väderstreck.
- Mentala kartor, till exempel över närområdet, skolvägar eller andra platser som är betydelsefulla för eleven.
- Tidslinjer och tidsbegreppen dåtid, nutid och framtid.

Undervisningen i geografi ska behandla följande centrala innehåll i årskurs 4–6

Geografiska förhållanden, mönster och processer

- Introduktion till jordens endogena och exogena processer, samt hur dessa formar och förändrar landskapet.
- Jordens naturresurser, till exempel vatten, odlingsmark, skogar och mineraler. Var på jorden olika naturresurser finns och hur människors användning av resurserna påverkar landskapet och människans livsmiljöer.
- Klimat- och vegetationszoner samt på vilka sätt klimatet påverkar människans livsmiljöer.
- Utmärkande drag för några natur- och kulturlandskap i Sverige, Europa och världen.
- Namn och läge på geografiska objekt i Sverige, Europa och världen. Ett urval av hav, sjöar, floder, berg, öknar, regioner, länder och städer.

Hållbar utveckling

- Hur val och prioriteringar på individ- och samhällsnivå kan påverka miljön och främja hållbar utveckling.
- Några grundläggande orsaker till och konsekvenser av fattigdom och ohälsa, till exempel bristande tillgång till utbildning, hälsovård och vatten. Arbete för att förbättra människors levnadsvillkor, till exempel genom Förenta Nationerna (FN).

Geografins metoder och verktyg

- Digitala och analoga kartor och deras uppbyggnad med gradnät, färger, symboler och skala. Topografiska och tematiska kartor.
- Fältstudier för att undersöka natur- och kulturlandskap.
- Beskrivningar och enkla analyser av platser och regioner med hjälp av kartor och andra geografiska källor, metoder, verktyg och begrepp.

Undervisningen i geografi ska behandla följande centrala innehåll i årskurs 7–9**Geografiska förhållanden, mönster och processer**

- Jordens endogena och exogena processer, samt hur dessa formar och förändrar landskapet.
- Rumslig utbredning av sårbara platser på jorden, till exempel områden som riskerar att återkommande drabbas av översvämningar, torka eller jordbävningar. Hur samhällsplanering och människans verksamheter påverkar sårbarhet och hur risker kan förebyggas.
- Globala produktions- och konsumtionsmönster samt flöden av varor och tjänster.
- Orsaker till och konsekvenser av demografiska mönster och förändringar: befolkningsfördelning, befolkningsutveckling, migrationsmönster och urbanisering.
- Namn och läge på platser och regioner som är relevanta för studierna av geografiska förhållanden, mönster, processer och hållbarhetsfrågor.

Hållbar utveckling

- Vad klimat är och faktorer som påverkar klimatet. Människans påverkan på klimatet och konsekvenser av klimatförändringar för människa, samhälle och natur i olika delar av världen.
- Människors tillgång till och användning av förnybara och icke-förnybara naturresurser och hur det påverkar människans livsmiljöer. Intressekonflikter kring naturresurser.

- Samband mellan ekonomisk och social levnadsstandard och faktorer som demografi, jämställdhet, utbildning och naturresurser.
- Lokalt, regionalt och globalt arbete för att främja hållbar utveckling.

Geografins metoder och verktyg

- Digitala och analoga kartors uppbyggnad samt olika kartprojektioner och deras egenskaper. Geografiska informationssystem (GIS) och exempel på hur de används i samhället.
- Beskrivningar och analyser av platser och regioner med hjälp av kartor, enkla former av GIS, fältstudier och andra geografiska källor, metoder, verktyg och begrepp.

Kriterier för bedömning av kunskaper och betygskriterier

Kriterier för bedömning av godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 3

Eleven visar grundläggande kunskaper om geografiska och historiska förhållanden, samhällsförhållanden och religiösa traditioner. Eleven beskriver likheter och skillnader samt orsaker och konsekvenser i sammanhang som är relevanta för ämnena. Eleven samtalar om människors livsfrågor och levnadsvillkor samt om miljöfrågor och andra samhällsfrågor ur olika perspektiv.

Eleven använder begrepp, metoder och verktyg från de samhällsorienterande ämnena.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om geografiska förhållanden, mönster och processer. Eleven för **enkla** resonemang om hur naturens processer och människors verksamheter formar och förändrar landskap och livsmiljöer i olika delar av världen. Eleven visar även **grundläggande** kunskaper om namn och lägen på platser och regioner i Sverige, Europa och världen.

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om miljö- och utvecklingsfrågor. Eleven för också **enkla** resonemang om åtgärder i frågor som rör hållbar utveckling.

Eleven använder geografins metoder och verktyg på ett **i huvudsak fungerande** sätt för att utifrån geografiska frågor beskriva och förklara förhållanden på olika platser och i olika regioner.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven visar **goda** kunskaper om geografiska förhållanden, mönster och processer. Eleven för **utvecklade** resonemang om hur naturens processer och människors verksamheter formar och förändrar landskap och livsmiljöer i olika delar av världen. Eleven visar även **goda** kunskaper om namn och lägen på platser och regioner i Sverige, Europa och världen.

Eleven visar **goda** kunskaper om miljö- och utvecklingsfrågor. Eleven för också **utvecklade** resonemang om åtgärder i frågor som rör hållbar utveckling.

Eleven använder geografins metoder och verktyg på ett **fungerande** sätt för att utifrån geografiska frågor beskriva och förklara förhållanden på olika platser och i olika regioner.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om geografiska förhållanden, mönster och processer. Eleven för **välutvecklade** resonemang om hur naturens processer och människors verksamheter formar och förändrar landskap och livsmiljöer i olika delar av världen. Eleven visar även **mycket goda** kunskaper om namn och lägen på platser och regioner i Sverige, Europa och världen.

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om miljö- och utvecklingsfrågor. Eleven för också **välutvecklade** resonemang om åtgärder i frågor som rör hållbar utveckling.

Eleven använder geografins metoder och verktyg på ett **väl fungerande** sätt för att utifrån geografiska frågor beskriva och förklara förhållanden på olika platser och i olika regioner.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om geografiska förhållanden, mönster och processer. Eleven för **enkla** resonemang om orsaker till geografiska mönster och processer samt om deras konsekvenser för människa, samhälle och natur. Eleven visar även **grundläggande** kunskaper om namn och lägen på relevanta platser och regioner i olika delar av världen.

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om miljö- och utvecklingsfrågor. Eleven för också **enkla** resonemang om åtgärder för att främja hållbar utveckling utifrån ekologiska, sociala och ekonomiska perspektiv.

Eleven använder geografins metoder och verktyg på ett **i huvudsak fungerande** sätt för att utifrån geografiska frågor beskriva och analysera förhållanden på olika platser och i olika regioner.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven visar **goda** kunskaper om geografiska förhållanden, mönster och processer. Eleven för **utvecklade** resonemang om orsaker till geografiska mönster och processer samt om deras konsekvenser för människa, samhälle och natur. Eleven visar även **goda** kunskaper om namn och lägen på relevanta platser och regioner i olika delar av världen.

Eleven visar **goda** kunskaper om miljö- och utvecklingsfrågor. Eleven för också **utvecklade** resonemang om åtgärder för att främja hållbar utveckling utifrån ekologiska, sociala och ekonomiska perspektiv.

Eleven använder geografins metoder och verktyg på ett **fungerande** sätt för att utifrån geografiska frågor beskriva och analysera förhållanden på olika platser och i olika regioner.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om geografiska förhållanden, mönster och processer. Eleven för **välutvecklade** resonemang om orsaker till geografiska mönster och processer samt om deras konsekvenser för människa, samhälle och natur. Eleven visar även **mycket goda** kunskaper om namn och lägen på relevanta platser och regioner i olika delar av världen.

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om miljö- och utvecklingsfrågor. Eleven för också **välutvecklade** resonemang om åtgärder för att främja hållbar utveckling utifrån ekologiska, sociala och ekonomiska perspektiv.

Eleven använder geografins metoder och verktyg på ett **väl fungerande** sätt för att utifrån geografiska frågor beskriva och analysera förhållanden på olika platser och i olika regioner.

5.13 Historia

Människans förståelse av det förflutna är inflätad i hennes föreställningar om samtiden och perspektiv på framtiden. På så sätt påverkar det förflutna både våra liv i dag och våra val inför framtiden. Kvinnor och män har i alla tider skapat historiska berättelser för att tolka verkligheten och påverka sin omgivning. Ett historiskt perspektiv ger oss redskap att förstå och förändra vår egen tid.

Syfte

Undervisningen i ämnet historia ska syfta till att eleverna utvecklar sitt historiemedvetande och sin historiska bildning. Det blir möjligt genom att eleverna i undervisningen får utveckla kunskaper om historiska förhållanden och historiska begrepp, får insikter i hur historia skapas genom tolkningar av källor samt utvecklar förståelse för hur historia kan brukas i olika sammanhang. På så sätt får eleverna förståelse för hur det förflutna har format nutiden och därmed präglar våra förväntningar på framtiden.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att tillägna sig en historisk referensram och en kronologisk överblick över hur kvinnor och män genom tiderna har skapat och förändrat samhällen och kulturer. Därigenom ska eleverna få förståelse för olika kulturella sammanhang och levnadssätt genom historien och för historiska skeenden som har påverkat nutiden. Undervisningen ska vidare bidra till att eleverna får förståelse för att varje tids människor måste bedömas utifrån sin samtids villkor och värderingar. Genom att ge perspektiv på långa historiska linjer med relevans för nutiden, såsom levnadsvillkor, migration och makt, ska undervisningen ge eleverna en fördjupad förståelse för hur historisk utveckling präglas av både kontinuitet och förändring.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur vi kan veta något om det förflutna genom historiskt källmaterial. Eleverna ska också ges förutsättningar att utveckla förmågan att ställa frågor till och värdera källor som ligger till grund för historiska kunskaper. Arbetet med källor ska även ge eleverna förutsättningar att leva sig in i det förflutna.

Undervisningen ska vidare bidra till att eleverna utvecklar förståelse för hur historia används i samhället och i vardagslivet. Därigenom ska eleverna få olika perspektiv på hur bruket av historiska berättelser och referenser kan påverka människors identiteter, värderingar och föreställningar.

Undervisningen i ämnet historia ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

- kunskaper om händelser, aktörer och förändringsprocesser under olika tidsperioder samt om historiska begrepp och långa historiska linjer,
- förmåga att ställa frågor till historiska källor samt att tolka, kritiskt granska och värdera dessa, och
- förmåga att reflektera över hur historia kan brukas i olika sammanhang och för olika syften.

Centralt innehåll

Undervisningen i de samhällsorienterande ämnena ska behandla följande centrala innehåll i årskurs 1–3

Att leva tillsammans

- Migration inom ett land och mellan länder. Vad detta kan ha för orsaker och få för konsekvenser.
- Skildringar av människors levnadsvillkor förr i tiden, till exempel i barnlitteratur, sånger och filmer. Minnen berättade av människor som lever nu.
- Samtal om och reflektion över moraliska frågor och livsfrågor med betydelse för eleven, till exempel kamratskap, könsroller och döden.
- Samtal om och reflektion över normer och regler i elevens livsmiljöer, däribland i skolan och i digitala miljöer.
- Trafikregler och hur man betar sig i trafiken på ett säkert sätt.

Att leva i närområdet

- Några utmärkande drag i närområdets natur- och kulturlandskap. Spår av den senaste istiden.
- Hemortens historia och vad närområdets platser, byggnader och vardagliga föremål kan berätta om livet där under olika tider.
- Kristendomens roll i skolan och på hemorten förr i tiden.
- Centrala samhällsfunktioner, till exempel sjukvård, räddningstjänst och skola.
- Yrken och verksamheter i närområdet.

Att leva i världen

- Miljöfrågor utifrån elevens vardag, till exempel frågor om trafik, energi och livsmedel.
- Rumsliga förutsättningar i natur och miljö för befolkning och bebyggelse, till exempel mark, vatten och klimat.

- Namn och läge på världsdelarna och världshaven samt på länder och platser som är betydelsefulla för eleven.
- Människans uppkomst, vandringar, samlande och jakt samt förändrade levnadsvillkor i samband med övergången till jordbruk.
- Norden befolkas. Människors levnadsvillkor under nordisk stenålder, bronsålder och järnålder.
- Berättelser i antik och nordisk mytologi samt i samisk religion.
- Några högtider, symboler och berättelser inom kristendom, islam och judendom. Några berättelser ur Bibeln och deras innebörder.
- Mänskliga rättigheter inklusive alla människors lika värde och barnets rättigheter i enlighet med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).
- Grundläggande demokratiska principer. Vad åsikts- och yttrandefrihet samt majoritetsprincipen kan innebära i skolan och i samhället.
- Pengars användning och värde. Olika exempel på betalningsformer och vad några vanliga varor och tjänster kan kosta.
- Aktuella samhällsfrågor i olika medier.

Att undersöka verkligheten

- Metoder för att söka information, till exempel textläsning, intervjuer och observationer. Samtal om olika källors användbarhet och tillförlitlighet.
- Jordgloben, analoga och digitala kartor samt storleksrelationer och väderstreck.
- Mentala kartor, till exempel över närområdet, skolvägar eller andra platser som är betydelsefulla för eleven.
- Tidslinjer och tidsbegreppen dåtid, nutid och framtid.

Undervisningen i historia ska behandla följande centrala innehåll i årskurs 4–6

Kulturmöten och statsbildning i Norden, cirka 800–1500

- Nordens kulturmöten med andra delar av världen genom vikingars resor och medeltidens handelssystem.
- Statsbildning och kristendomens etablerande i Norden samt konsekvenser av dessa förändringar.
- Likheter och skillnader i levnadsvillkor för barn, kvinnor och män under tidsperioden.

- Vad historiska källor är, till exempel arkeologiska fynd, texter, muntliga berättelser och digitalt material, och hur de kan användas för att ge kunskaper om det förflutna.
- Historiebruk kopplat till tidsperioden, till exempel hur vikingar framställs i populärkulturen.

Maktförhållanden och levnadsvillkor i Norden, cirka 1500–1800

- Kampen om den politiska makten i Norden. Reformationen och framväxten av en stark kungamakt i Sverige. Uppror och motstånd mot kungamakten.
- Det svenska Östersjöväldet. Orsaker till dess uppkomst och upplösning samt konsekvenser för människor runt Östersjön.
- Likheter och skillnader i levnadsvillkor mellan olika grupper i ståndssamhället.
- Vad historiska källor från tidsperioden, till exempel brev, dagböcker och kartor, kan berätta om det förflutna.
- Historiebruk kopplat till tidsperioden, till exempel i gatunamn, minnesmärken och reklam.

Folkökning, ändrade maktförhållanden och emigration, cirka 1800–1900

- Nya maktförhållanden i Sverige och mellan länder i Norden.
- Jordbrukets omvandling och den stora folkökningen samt översiktligt om den tidiga industrialiseringen i Sverige. Olika konsekvenser av detta för barns, kvinnors och mäns levnadsvillkor.
- Olika orsaker till och konsekvenser av emigrationen från Sverige.
- Vad historiska källor från tidsperioden, till exempel kyrkböcker, fotografier och domstolsprotokoll, kan berätta om det förflutna.
- Historiebruk kopplat till tidsperioden, till exempel hur historiska händelser och aktörer framställs i böcker och på museer.

Undervisningen i historia ska behandla följande centrala innehåll i årskurs 7–9

Samhällsomvandlingar: framväxten av civilisationer och industrisamhällen

- Framväxten av högkulturer i olika delar av världen, till exempel i Afrika, Amerika och Asien. Antiken, dess utmärkande drag som epok och dess betydelse för vår egen tid.
- Europeisk kolonisation och slavhandel. Konsekvenser av detta för människor och kulturer samt för det ökade globala handelsutbytet mellan Europa, Asien, Afrika och Amerika.

- Industrialiseringen i Europa och Sverige. Olika orsaker till industrialiseringen och konsekvenser av denna för människor och miljö.
- Revolutioner och framväxten av nya idéer, samhällsklasser och politiska ideologier.
- Tolkning av historiska källor från någon tidsperiod och granskning utifrån källkritiska kriterier. Värdering av källornas relevans utifrån historiska frågor.
- Analys av historiebruk kopplat till någon tidsperiod, till exempel hur olika aktörer använder historia för att skapa eller stärka nationella identiteter.

Imperialism och världskrig, cirka 1850–1950

- Europeisk nationalism, imperialism och framväxten av olika former av demokrati och diktatur.
- De båda världskrigen, deras orsaker och konsekvenser. Förtryck, folkfördrivningar och folkmord. Förintelsen och Gulag. Människors motstånd mot förtryck.
- Tolkning av historiska källor från tidsperioden och granskning utifrån källkritiska kriterier. Värdering av källornas relevans utifrån historiska frågor.
- Analys av historiebruk kopplat till tidsperioden, till exempel hur olika aktörer använder historia för att skapa opinion eller legitimera makt.

Demokratisering och ökad globalisering, cirka 1900 till nutid

- Demokratiseringen i Sverige och framväxten av välfärdssamhället. Bildandet av politiska partier, nya folkrörelser, till exempel kvinnorörelsen, och kampen för allmän rösträtt för kvinnor och män. Kontinuitet och förändring i synen på kön, jämställdhet och sexualitet.
- Kalla krigets konflikter samt nya maktförhållanden och utmaningar i världen efter det kalla krigets slut.
- Kontinuitet och förändring med utgångspunkt i långa historiska linjer kring levnadsvillkor, migration och makt.
- Tolkning av historiska källor från tidsperioden och granskning utifrån källkritiska kriterier. Värdering av källornas relevans utifrån historiska frågor.
- Analys av historiebruk kopplat till tidsperioden, till exempel hur individer och grupper använder historia för att kritisera samtida fenomen och påverka våra föreställningar om framtiden.

Kriterier för bedömning av kunskaper och betygskriterier

Kriterier för bedömning av godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 3

Eleven visar grundläggande kunskaper om geografiska och historiska förhållanden, samhällsförhållanden och religiösa traditioner. Eleven beskriver likheter och skillnader samt orsaker och konsekvenser i sammanhang som är relevanta för ämnena. Eleven samtalar om människors livsfrågor och levnadsvillkor samt om miljöfrågor och andra samhällsfrågor ur olika perspektiv.

Eleven använder begrepp, metoder och verktyg från de samhällsorienterande ämnena.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om händelser, aktörer och förändringsprocesser under olika tidsperioder samt om historiska begrepp. Eleven för **enkla** resonemang om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och av människors handlingar i förfluten tid. Eleven för också **enkla** resonemang om likheter och skillnader i människors levnadsvillkor under olika tidsperioder.

Eleven ställer frågor till historiska källor, beskriver vad som kan vara en historisk källa och ger **något** exempel på vad källorna kan berätta om det förflutna.

Eleven ger exempel på hur historia kan brukas i **något** sammanhang.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven visar **goda** kunskaper om händelser, aktörer och förändringsprocesser under olika tidsperioder samt om historiska begrepp. Eleven för **utvecklade** resonemang om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och av människors handlingar i förfluten tid. Eleven för också **utvecklade** resonemang om likheter och skillnader i människors levnadsvillkor under olika tidsperioder.

Eleven ställer frågor till historiska källor, beskriver vad som kan vara en historisk källa och ger **några** exempel på vad källorna kan berätta om det förflutna.

Eleven ger exempel på hur historia kan brukas i **olika** sammanhang.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om händelser, aktörer och förändringsprocesser under olika tidsperioder samt om historiska begrepp. Eleven för **välutvecklade** resonemang om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och av människors handlingar i förfluten tid. Eleven för också **välutvecklade** resonemang om likheter och skillnader i människors levnadsvillkor under olika tidsperioder.

Eleven ställer frågor till historiska källor, beskriver vad som kan vara en historisk källa och ger **några välgrundade** exempel på vad källorna kan berätta om det förflutna.

Eleven ger exempel på hur **och i vilket syfte** historia kan brukas i **olika** sammanhang.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om händelser, aktörer och förändringsprocesser under olika tidsperioder samt om historiska begrepp. Till detta hör att eleven visar kunskaper om särskilt centrala historiska skeenden, däribland Förintelsen. Eleven för **enkla** resonemang om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och av människors levnadsvillkor och handlingar i förfluten tid. Eleven för **enkla** resonemang om kontinuitet och förändring utifrån några långa historiska linjer.

Eleven ställer frågor till historiska källor och för **enkla** resonemang om vad källorna kan berätta om det förflutna samt om källornas relevans och trovärdighet.

Eleven för **enkla** resonemang om hur historia kan brukas i olika sammanhang och för olika syften.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven visar **goda** kunskaper om händelser, aktörer och förändringsprocesser under olika tidsperioder samt om historiska begrepp. Till detta hör att eleven visar kunskaper om särskilt centrala historiska skeenden, däribland Förintelsen. Eleven för **utvecklade** resonemang om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och av människors levnadsvillkor och handlingar i förfluten tid. Eleven för också **utvecklade** resonemang om kontinuitet och förändring utifrån några långa historiska linjer.

Eleven ställer frågor till historiska källor och för **utvecklade** resonemang om vad källorna kan berätta om det förflutna samt om källornas relevans och trovärdighet.

Eleven för **utvecklade** resonemang om hur historia kan brukas i olika sammanhang och för olika syften.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om händelser, aktörer och förändringsprocesser under olika tidsperioder samt om historiska begrepp. Till detta hör att eleven visar kunskaper om särskilt centrala historiska skeenden, däribland Förintelsen. Eleven för **välutvecklade** resonemang om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och av människors levnadsvillkor och handlingar i förfluten tid. Eleven för också **välutvecklade** resonemang om kontinuitet och förändring utifrån några långa historiska linjer.

Eleven ställer frågor till historiska källor och för **välutvecklade** resonemang om vad källorna kan berätta om det förflutna samt om källornas relevans och trovärdighet.

Eleven för **välutvecklade** resonemang om hur historia kan brukas i olika sammanhang och för olika syften.

5.14 Religionskunskap

Människor har i alla tider och alla samhällen försökt att förstå och förklara sina levnadsvillkor och de sociala sammanhang som de ingår i. Religioner och andra livsåskådningar är därför centrala inslag i den mänskliga kulturen. I dagens samhälle, som är präglad av mångfald, är kunskaper om religioner och andra livsåskådningar viktiga för att skapa ömsesidig förståelse mellan människor.

Syfte

Undervisningen i ämnet religionskunskap ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om religion och livsåskådning i det svenska samhället och i olika delar av världen. Genom undervisningen ska eleverna få förståelse för hur människor inom olika religiösa traditioner lever med och uttrycker sin religion på olika sätt. Eleverna ska också ges möjlighet att reflektera över vad religion och livsåskådning kan betyda för människors identitet och hur egna utgångspunkter påverkar förståelsen av religion och livsåskådning.

Undervisningen ska allsidigt belysa vilken roll religion kan spela i samhället och hur samhällsförhållanden påverkar utvecklingen av religioner och andra livsåskådningar. Genom undervisningen ska eleverna få kunskaper om hur kristna traditioner har påverkat det svenska samhället och hur kristendomens roll i samhällslivet har förändrats över tid.

Undervisningen ska stimulera eleverna att reflektera över olika livsfrågor och etiska förhållningssätt samt ge eleverna verktyg för att kunna analysera och ta ställning i etiska och moraliska frågor. På så sätt ska undervisningen bidra till elevernas möjligheter att utveckla en personlig livshållning och beredskap att handla ansvarsfullt i förhållande till sig själva och sin omgivning.

Undervisningen i ämnet religionskunskap ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

- kunskaper om religioner och andra livsåskådningar samt om olika tolkningar och varierande praktiker inom dessa,
- förmåga att kritiskt granska frågor som rör relationen mellan religion och samhälle, och
- förmåga att resonera om etik, moraliska frågor och livsfrågor utifrån olika perspektiv.

Centralt innehåll

Undervisningen i de samhällsorienterande ämnena ska behandla följande centrala innehåll i årskurs 1–3

Att leva tillsammans

- Migration inom ett land och mellan länder. Vad detta kan ha för orsaker och få för konsekvenser.
- Skildringar av människors levnadsvillkor förr i tiden, till exempel i barnlitteratur, sånger och filmer. Minnen berättade av människor som lever nu.
- Samtal om och reflektion över moraliska frågor och livsfrågor med betydelse för eleven, till exempel kamratskap, könsroller och döden.
- Samtal om och reflektion över normer och regler i elevens livsmiljöer, däribland i skolan och i digitala miljöer.
- Trafikregler och hur man betar sig i trafiken på ett säkert sätt.

Att leva i närområdet

- Några utmärkande drag i närområdets natur- och kulturlandskap. Spår av den senaste istiden.
- Hemortens historia och vad närområdets platser, byggnader och vardagliga föremål kan berätta om livet där under olika tider.
- Kristendomens roll i skolan och på hemorten förr i tiden.
- Centrala samhällsfunktioner, till exempel sjukvård, räddningstjänst och skola.
- Yrken och verksamheter i närområdet.

Att leva i världen

- Miljöfrågor utifrån elevens vardag, till exempel frågor om trafik, energi och livsmedel.
- Rumsliga förutsättningar i natur och miljö för befolkning och bebyggelse, till exempel mark, vatten och klimat.
- Namn och läge på världsdelarna och världshaven samt på länder och platser som är betydelsefulla för eleven.
- Människans uppkomst, vandringar, samlande och jakt samt förändrade levnadsvillkor i samband med övergången till jordbruk.
- Norden befolkas. Människors levnadsvillkor under nordisk stenålder, bronsålder och järnålder.
- Berättelser i antik och nordisk mytologi samt i samisk religion.

- Några högtider, symboler och berättelser inom kristendom, islam och judendom. Några berättelser ur Bibeln och deras innebörder.
- Mänskliga rättigheter inklusive alla människors lika värde och barnets rättigheter i enlighet med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).
- Grundläggande demokratiska principer. Vad åsikts- och yttrandefrihet samt majoritetsprincipen kan innebära i skolan och i samhället.
- Pengars användning och värde. Olika exempel på betalningsformer och vad några vanliga varor och tjänster kan kosta.
- Aktuella samhällsfrågor i olika medier.

Att undersöka verkligheten

- Metoder för att söka information, till exempel textläsning, intervjuer och observationer. Samtal om olika källors användbarhet och tillförlitlighet.
- Jordgloben, analoga och digitala kartor samt storleksrelationer och väderstreck.
- Mentala kartor, till exempel över närområdet, skolvägar eller andra platser som är betydelsefulla för eleven.
- Tidslinjer och tidsbegreppen dåtid, nutid och framtid.

Undervisningen i religionskunskap ska behandla följande centrala innehåll i årskurs 4–6

Religioner och andra livsåskådningar

- Religionens betydelse i människors liv och människors olika sätt att uttrycka sin religiositet.
- Ritualer och religiöst motiverade levnadsregler samt heliga platser och rum i kristendom, islam och judendom.
- Centrala tankegångar med koppling till ritualer, levnadsregler och heliga platser inom kristendom, islam och judendom, till exempel som de uttrycks i berättelser i Bibeln och andra religiösa urkunder.
- Några huvuddrag inom hinduism och buddhism.
- Likheter och skillnader mellan och inom några religioner.
- Begreppen religion och livsåskådning.

Religion och samhälle

- Hur religioner framställs och representeras på olika sätt i media och i andra sammanhang och hur det kan påverka människors bilder av sig själva och andra.
- Kristendomens betydelse för värderingar och kultur i det svenska samhället förr och nu.
- Människors religiösa och livsåskådningsmässiga tillhörigheter i Sverige i dag samt hur detta har förändrats över tid.

Etik och livsfrågor

- Samtal om och reflektion över vardagliga moraliska frågor utifrån elevernas egna argument och olika religiösa tolkningar. Sådana frågor kan till exempel handla om ansvar, utanförskap, kränkningar, jämställdhet och sexualitet.
- Samtal om och reflektion över livsfrågor utifrån elevernas egna tankar och olika religiösa tolkningar. Sådana frågor kan till exempel handla om vad som är viktigt i livet och olika föreställningar om vad som händer efter döden.

Undervisningen i religionskunskap ska behandla följande centrala innehåll i årskurs 7–9

Religioner och andra livsåskådningar

- Vad religion och livsåskådning kan betyda för människors behov av mening, gemenskap, identitet och förståelse av omvärlden.
- Centrala tankegångar inom kristendom, islam, judendom, hinduism och buddhism.
- Likheter och skillnader i religiösa tolkningar och praktiker mellan och inom olika religioner. Huvudinriktningar inom kristendom och andra religioner.
- Tolkning av och samtal om religiös och livsåskådningsmässig symbolik och mening i Bibeln och andra religiösa urkunder, samt i ritualer och estetiska uttryck.
- Religionernas uppkomst, spridning och geografiska utbredning i dag.
- Orientering om sekulära livsåskådningar och livshållningar, till exempel humanism och ateism.

Religion och samhälle

- Kritisk granskning av hur religion och religiositet framställs och representeras på olika sätt i media och i andra sammanhang och hur det kan påverka individer och samhället i stort.

- Från enhetskyrka till religiös mångfald och sekularisering i det svenska samhället. Religionens betydelse i samhället i Sverige jämfört med några andra delar av världen.
- Konflikter och samförstånd mellan olika religiösa och olika sekulära synsätt, till exempel i frågor om religionsfrihet, sexualitet och synen på kvinnors och mäns roller.

Etik och livsfrågor

- Grundprinciper inom några etiska modeller, till exempel konsekvensetik och pliktetik.
- Analys av och reflektion över etiska frågor utifrån elevernas egna argument samt utifrån tolkningar inom religioner och andra livs-åskådningar och utifrån etiska modeller. Sådana frågor kan till exempel handla om frihet, rättvisa och solidaritet.
- Samtal om och reflektion över livsfrågor utifrån elevernas egna tankar samt utifrån tolkningar inom religioner och andra livs-åskådningar. Sådana frågor kan till exempel handla om identitet, kärlek, sexualitet och meningen med livet.

Kriterier för bedömning av kunskaper och betygskriterier

Kriterier för bedömning av godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 3

Eleven visar grundläggande kunskaper om geografiska och historiska förhållanden, samhällsförhållanden och religiösa traditioner. Eleven beskriver likheter och skillnader samt orsaker och konsekvenser i sammanhang som är relevanta för ämnena. Eleven samtalar om människors livsfrågor och levnadsvillkor samt om miljöfrågor och andra samhällsfrågor ur olika perspektiv.

Eleven använder begrepp, metoder och verktyg från de samhällsorienterande ämnena.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om religioner. Eleven för **enkla** resonemang om likheter och skillnader mellan och inom några religioner samt om vad religion kan betyda för människor.

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om frågor som rör relationen mellan religion och samhälle.

Eleven för **enkla** resonemang om moraliska frågor och livsfrågor.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven visar **goda** kunskaper om religioner. Eleven för **utvecklade** resonemang om likheter och skillnader mellan och inom några religioner samt om vad religion kan betyda för människor.

Eleven visar **goda** kunskaper om frågor som rör relationen mellan religion och samhälle.

Eleven för **utvecklade** resonemang om moraliska frågor och livsfrågor.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om religioner. Eleven för **välutvecklade** resonemang om likheter och skillnader mellan och inom några religioner samt om vad religion kan betyda för människor.

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om frågor som rör relationen mellan religion och samhälle.

Eleven för **välutvecklade** resonemang om moraliska frågor och livsfrågor.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om religioner och andra livsåskådningar. Eleven för **enkla** resonemang om likheter och skillnader i centrala tankegångar och religiösa praktiker mellan och inom olika religioner samt om vad religion och livsåskådning kan betyda för människor.

Eleven för **enkla** resonemang om frågor som rör relationen mellan religion och samhälle.

Eleven för **enkla** resonemang om etik, moraliska frågor och livsfrågor.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven visar **goda** kunskaper om religioner och andra livsåskådningar. Eleven för **utvecklade** resonemang om likheter och skillnader i centrala tankegångar och religiösa praktiker mellan och inom olika religioner samt om vad religion och livsåskådning kan betyda för människor.

Eleven för **utvecklade** resonemang om frågor som rör relationen mellan religion och samhälle.

Eleven för **utvecklade** resonemang om etik, moraliska frågor och livsfrågor.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om religioner och andra livsåskådningar. Eleven för **välutvecklade** resonemang om likheter och skillnader i centrala tankegångar och religiösa praktiker mellan och inom olika religioner samt om vad religion och livsåskådning kan betyda för människor.

Eleven för **välutvecklade** resonemang om frågor som rör relationen mellan religion och samhälle.

Eleven för **välutvecklade** resonemang om etik, moraliska frågor och livsfrågor.

5.15 Samhällskunskap

Människor har alltid varit beroende av att samarbeta när de skapar och utvecklar samhällen. I dag står människor i olika delar av världen inför både möjligheter och problem kopplade till globalisering, interkulturella relationer och digitalisering. Kunskaper om samhället ger oss verktyg så att vi kan orientera oss i en komplex värld, ta ansvar för vårt handlande och främja hållbar utveckling.

Syfte

Undervisningen i ämnet samhällskunskap ska syfta till att eleverna utvecklar förtrogenhet med demokrati och mänskliga rättigheter. Den ska bidra till att eleverna tillägnar sig kunskaper om värden och principer som utmärker ett demokratiskt samhälle samt om demokratiska processer och arbetssätt. På så sätt ska undervisningen ge eleverna förståelse för vad det innebär att vara en aktiv och ansvarstagande medborgare.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för hur individen och samhället påverkar varandra. Därför ska eleverna ges förutsättningar att utveckla kunskaper om sociala, ekonomiska, politiska, rättsliga och mediala förhållanden och strukturer i samhället. Vidare ska undervisningen ge eleverna förutsättningar att utveckla förståelse för sina egna och andras levnadsvillkor och hur de kan påverkas av faktorer som kön och socioekonomisk bakgrund.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att analysera samhällsfrågor ur olika perspektiv samt möjlighet att utveckla förståelse för hur olika intressen och åsikter uppstår och kommer till uttryck. Eleverna ska också ges verktyg att kritiskt granska hur olika aktörer försöker påverka samhällsutvecklingen genom information, ståndpunkter och argument i olika sammanhang och källor. Genom undervisningen ska eleverna vidare ges möjlighet att uttrycka och pröva sina ställningstaganden i möten med andra uppfattningar. Därigenom ska eleverna stimuleras att engagera sig och delta i ett öppet meningsutbyte om samhällsfrågor.

Undervisningen i ämnet samhällskunskap ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

- kunskaper om demokratiska värden och beslutsprocesser samt om mänskliga rättigheter,
- kunskaper om sociala, ekonomiska, politiska, rättsliga och mediala förhållanden och strukturer i samhället, och
- förmåga att analysera samhällsfrågor ur olika perspektiv och kritiskt granska hur de framställs i olika källor.

Centralt innehåll

Undervisningen i de samhällsorienterande ämnena ska behandla följande centrala innehåll i årskurs 1–3

Att leva tillsammans

- Migration inom ett land och mellan länder. Vad detta kan ha för orsaker och få för konsekvenser.
- Skildringar av människors levnadsvillkor förr i tiden, till exempel i barnlitteratur, sånger och filmer. Minnen berättade av människor som lever nu.
- Samtal om och reflektion över moraliska frågor och livsfrågor med betydelse för eleven, till exempel kamratskap, könsroller och döden.
- Samtal om och reflektion över normer och regler i elevens livsmiljöer, däribland i skolan och i digitala miljöer.
- Trafikregler och hur man beter sig i trafiken på ett säkert sätt.

Att leva i närområdet

- Några utmärkande drag i närområdets natur- och kulturlandskap. Spår av den senaste istiden.
- Hemortens historia och vad närområdets platser, byggnader och vardagliga föremål kan berätta om livet där under olika tider.
- Kristendomens roll i skolan och på hemorten förr i tiden.
- Centrala samhällsfunktioner, till exempel sjukvård, räddningstjänst och skola.
- Yrken och verksamheter i närområdet.

Att leva i världen

- Miljöfrågor utifrån elevens vardag, till exempel frågor om trafik, energi och livsmedel.
- Rumsliga förutsättningar i natur och miljö för befolkning och bebyggelse, till exempel mark, vatten och klimat.
- Namn och läge på världsdelarna och världshaven samt på länder och platser som är betydelsefulla för eleven.
- Människans uppkomst, vandringar, samlande och jakt samt förändrade levnadsvillkor i samband med övergången till jordbruk.
- Norden befolkas. Människors levnadsvillkor under nordisk stenålder, bronsålder och järnålder.
- Berättelser i antik och nordisk mytologi samt i samisk religion.

- Några högtider, symboler och berättelser inom kristendom, islam och judendom. Några berättelser ur Bibeln och deras innebörder.
- Mänskliga rättigheter inklusive alla människors lika värde och barnets rättigheter i enlighet med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).
- Grundläggande demokratiska principer. Vad åsikts- och yttrandefrihet samt majoritetsprincipen kan innebära i skolan och i samhället.
- Pengars användning och värde. Olika exempel på betalningsformer och vad några vanliga varor och tjänster kan kosta.
- Aktuella samhällsfrågor i olika medier.

Att undersöka verkligheten

- Metoder för att söka information, till exempel textläsning, intervjuer och observationer. Samtal om olika källors användbarhet och tillförlitlighet.
- Jordgloben, analoga och digitala kartor samt storleksrelationer och väderstreck.
- Mentala kartor, till exempel över närområdet, skolvägar eller andra platser som är betydelsefulla för eleven.
- Tidslinjer och tidsbegreppen dåtid, nutid och framtid.

Undervisningen i samhällskunskap ska behandla följande centrala innehåll i årskurs 4–6

Individer och gemenskaper

- Sociala roller och normer i olika sammanhang, till exempel inom familjen och i vänskapsrelationer. Könroller, jämställdhet och sexualitet.
- Sociala skyddsnet för barn i olika livssituationer, i skolan och i samhället.

Samhällsresurser och fördelning

- Privatekonomi och relationen mellan arbete, inkomst och konsumtion.
- Det offentliga ekonomien. Vad skatter är och vad kommuner, regioner och stat använder skattemedel till.
- Exempel på skilda ekonomiska och sociala villkor för barn, i Sverige och i olika delar av världen.

Beslutsfattande och politiska idéer

- Vad demokrati är och hur demokratiska beslut fattas. Hur individer och grupper kan påverka beslut, genom att rösta i allmänna val och till exempel genom elevråd i skolan eller genom att skapa opinion i sociala medier.
- Riksdagen och regeringen och deras olika uppdrag. Politiska val och partier i Sverige. Skiljelinjer i några aktuella politiska frågor.

Rättigheter och rättsskipning

- Samhällets behov av lagstiftning samt några olika lagar och påföljder. Kriminalitet och möjliga konsekvenser för individ och samhälle.
- De mänskliga rättigheterna och deras betydelse, inklusive barnets rättigheter i enlighet med barnkonventionen. Principen om lika-behandling, inklusive skydd mot diskriminering.
- De nationella minoriteterna judar, romer, urfolket samerna, sverige-finnar och tornedalingar: kultur, historia och rättigheter.

Information och kommunikation

- Mediernas roll som informationsspridare, opinionsbildare och granskare av samhällets makthavare samt som underhållare.
- Hur digitala och andra medier kan användas ansvarsfullt utifrån sociala, etiska och rättsliga aspekter.

Granskning av samhällsfrågor

- Aktuella samhällsfrågor och olika perspektiv på dessa.
- Hur budskap, avsändare och syfte kan urskiljas och granskas med ett källkritiskt förhållningssätt i såväl digitala medier som i andra typer av källor som rör samhällsfrågor.

Undervisningen i samhällskunskap ska behandla följande centrala innehåll i årskurs 7–9**Individer och gemenskaper**

- Människors identiteter, ekonomiska resurser och möjligheter i samhället och hur dessa kan påverkas av bland annat socioekonomisk bakgrund, kön, ålder och etnicitet. Begreppen makt, rättvisa, jämlikhet och jämställdhet.
- Svenska välfärdsstrukturer och hur de fungerar, till exempel sjukvårdssystemet och arbetslöshetsförsäkringen.
- Migration till, samt integration och segregation i Sverige i dag.

Samhällsresurser och fördelning

- Hur hushållens, företagens, bankernas och det offentliga ekonomi hänger samman. Orsaker till förändringar i samhällsekonomin och vilka effekter de kan få.
- Länders och regioners beroende av varandra i en globaliserad ekonomi. Skilda förutsättningar för olika länder och regioner.
- Orsaker till och konsekvenser av en ojämlik fördelning av inkomster och förmögenheter mellan människor i Sverige och i olika delar av världen.
- Arbetsmarknadens och arbetslivets förändringar och villkor, till exempel med avseende på lönebildning, arbetsmiljö och arbetsrätt.

Beslutsfattande och politiska idéer

- Vad begreppen demokrati och diktatur, monarki och republik samt parlamentarism och presidentstyre innebär. Exempel på hur dessa olika stats- och styrelseskick kan fungera.
- Politiska ideologier och skiljelinjer mellan politiska partier i Sverige.
- Sveriges politiska system med Europeiska unionen, riksdag, regering, Sametinget, regioner och kommuner. Sveriges grundlagar.
- Var olika beslut fattas och exempel på hur besluten påverkar individer, grupper och samhället i stort. Individens och gruppernas möjligheter att påverka den demokratiska processen.
- FN:s syfte, huvuduppgifter och verksamhet samt det nordiska samarbetets bakgrund och innehåll.

Rättigheter och rättsskipning

- Kränkningar av de mänskliga rättigheterna i olika delar av världen och internationellt arbete för att främja mänskliga rättigheter.
- De nationella minoriteternas situation i Sverige samt den svenska minoritetspolitiken och dess framväxt. Samernas ställning som urfolk.
- Friheter, rättigheter och skyldigheter i demokratiska samhällen. Dilemman som hänger samman med demokratiska rättigheter och skyldigheter, till exempel gränsen mellan yttrandefrihet och kränkningar i sociala medier.
- Rättssystemet i Sverige och principer för rättssäkerhet. Möjliga orsaker till och konsekvenser av olika typer av kriminalitet, till exempel korruption, våldsbrott, sexualbrott och hedersrelaterat våld och förtryck. Kriminalvårdens uppgifter.

Information och kommunikation

- Hur media produceras, distribueras och konsumeras samt vilka möjligheter och svårigheter det kan innebära för mediernas roll i ett demokratiskt samhälle.
- Nyhetsvärdering och hur den kan påverka människors bilder av omvärlden. Hur individer och grupper framställs i media, till exempel utifrån kön och etnicitet, och hur detta kan påverka normbildning och värderingar.

Granskning av samhällsfrågor

- Lokala, nationella och globala samhällsfrågor och olika perspektiv på dessa.
- Kritisk granskning av information, ståndpunkter och argument som rör samhällsfrågor i såväl digitala medier som i andra typer av källor.

Kriterier för bedömning av kunskaper och betygskriterier

Kriterier för bedömning av godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 3

Eleven visar grundläggande kunskaper om geografiska och historiska förhållanden, samhällsförhållanden och religiösa traditioner. Eleven beskriver likheter och skillnader samt orsaker och konsekvenser i sammanhang som är relevanta för ämnena. Eleven samtalar om människors livsfrågor och levnadsvillkor samt om miljöfrågor och andra samhällsfrågor ur olika perspektiv.

Eleven använder begrepp, metoder och verktyg från de samhällsorienterande ämnena.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om demokrati och mänskliga rättigheter.

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om förhållanden och strukturer i samhället. Eleven beskriver **enkla** samband inom olika samhällsstrukturer. Eleven för **enkla** resonemang om hur människor kan påverka och påverkas av förhållanden och strukturer i samhället.

Eleven för **enkla** resonemang om samhällsfrågor utifrån kunskaper om förhållanden och strukturer i samhället. Eleven granskar information och åsikter som rör samhällsfrågor i olika källor med **enkla** källkritiska argument.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven visar **goda** kunskaper om demokrati och mänskliga rättigheter.

Eleven visar **goda** kunskaper om förhållanden och strukturer i samhället. Eleven beskriver **förhållandevis komplexa** samband inom olika samhällsstrukturer. Eleven för **utvecklade** resonemang om hur människor kan påverka och påverkas av förhållanden och strukturer i samhället.

Eleven för **utvecklade** resonemang om samhällsfrågor utifrån kunskaper om förhållanden och strukturer i samhället. Eleven granskar information och åsikter som rör samhällsfrågor i olika källor med **relativt välgrundade** källkritiska argument.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om demokrati och mänskliga rättigheter.

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om förhållanden och strukturer i samhället. Eleven beskriver **komplexa** samband inom olika samhällsstrukturer. Eleven för **välutvecklade** resonemang om hur människor kan påverka och påverkas av förhållanden och strukturer i samhället.

Eleven för **välutvecklade** resonemang om samhällsfrågor utifrån kunskaper om förhållanden och strukturer i samhället. Eleven granskar information och åsikter som rör samhällsfrågor i olika källor med **välgrundade** källkritiska argument.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om demokratiska värden och beslutsprocesser samt om mänskliga rättigheter. Eleven för **enkla** resonemang om olika frågor med koppling till demokratins möjligheter och utmaningar.

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om förhållanden och strukturer i samhället. Eleven beskriver **enkla** samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. Eleven för **enkla** resonemang om hur individer och grupper kan påverka och påverkas av förhållanden och strukturer i samhället.

Eleven för **enkla** resonemang om samhällsfrågor utifrån kunskaper om förhållanden och strukturer i samhället. Eleven granskar information och åsikter som rör samhällsfrågor i olika källor med **enkla** källkritiska argument.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven visar **goda** kunskaper om demokratiska värden och beslutsprocesser samt om mänskliga rättigheter. Eleven för **utvecklade** resonemang om olika frågor med koppling till demokratins möjligheter och utmaningar.

Eleven visar **goda** kunskaper om förhållanden och strukturer i samhället. Eleven beskriver **förhållandevis komplexa** samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. Eleven för **utvecklade** resonemang om hur individer och grupper kan påverka och påverkas av förhållanden och strukturer i samhället.

Eleven för **utvecklade** resonemang om samhällsfrågor utifrån kunskaper om förhållanden och strukturer i samhället. Eleven granskar information och åsikter som rör samhällsfrågor i olika källor med **relativt välgrundade** källkritiska argument.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om demokratiska värden och beslutsprocesser samt om mänskliga rättigheter. Eleven för **välutvecklade** resonemang om olika frågor med koppling till demokratins möjligheter och utmaningar.

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om förhållanden och strukturer i samhället. Eleven beskriver **komplexa** samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. Eleven för **välutvecklade** resonemang om hur individer och grupper kan påverka och påverkas av förhållanden och strukturer i samhället.

Eleven för **välutvecklade** resonemang om samhällsfrågor utifrån kunskaper om förhållanden och strukturer i samhället. Eleven granskar information och åsikter som rör samhällsfrågor i olika källor med **välgrundade** källkritiska argument.

5.16 Samiska

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Att ha ett rikt och varierat språk är betydelsefullt för att kunna förstå och verka i ett samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts.

Samerna är ett urfolk och samiska är officiellt språk i Sverige, Norge och Finland. Samiska är en viktig kulturbärare som uttrycker gemensamma erfarenheter, värden och kunskaper och förenar samerna tvärs över gränserna i Sápmi/Sábme/Sámieniädname/Saepmie. Kunskaper i samiska och kunskaper om den samiska kulturen stärker den egna identiteten och möjliggör deltagande i både det samiska och det svenska samhället.

Syfte

Undervisningen i ämnet samiska ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i och om samiska samt kunskaper om den samiska kulturen. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sitt tal- och skriftspråk, sin flerspråkighet, sin förståelse av omvärlden och sin identitet.

Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att samtala, läsa och skriva på samiska. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att läsa, analysera och resonera om skönlitterära verk i olika genrer. Vidare ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om skönlitteratur samt om bilder, filmer och musik med anknytning till samiska traditioner och uttrycksformer. Undervisningen ska även bidra till att eleverna får möta och bekanta sig med nord-, lule-, pite-, ume- och sydsamiska i talad form.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla en språklig säkerhet i tal och skrift samt tilltro till sin förmåga att uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften. Det innebär att eleverna genom undervisningen ska ges möjlighet att utveckla kunskaper i att formulera egna åsikter och tankar i tal och skrift, liksom en medvetenhet om hur språkbruket varierar beroende på sociala sammanhang och medier. Eleverna ska också ges möjligheter att utveckla kunskaper för att kunna göra jämförelser mellan samiska och andra språk.

Genom undervisningen i ämnet ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om samiska, dess normer, uppbyggnad, historia och utveckling. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om samisk historia, samiska näringar och traditioner samt om samiska samhällsstrukturer. Därigenom får eleverna förutsättningar att utveckla sin kulturella identitet.

Undervisningen i ämnet samiska ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

- förmåga att formulera sig och kommunicera i tal och skrift, urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer,
- förmåga att anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang,
- förmåga att läsa och analysera skönlitteratur och andra texter för olika syften, och
- kunskaper om sociala, historiska och kulturella företeelser i det samiska samhället.

Centralt innehåll

I årskurs 1–3, inom ramen för samiska som förstaspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att anpassa läsningen efter textens form och innehåll.
- Strategier för skrivande av olika typer av texter om ämnen som är välbekanta för eleven.
- Skapande av texter där ord, bild och ljud samspelar.
- Stavningsregler för vanligt förekommande ord i elevnära texter.
- Samiska alfabetet och sambandet mellan ljud och bokstav.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om vardagliga företeelser och händelser.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande med anpassning till olika mottagare. Bilder, digitala medier och verktyg samt andra hjälpmedel som kan stödja presentationen.
- Muntlig berättarkonst.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn i form av bilderböcker, kapitelböcker, sagor och sägner.
- Berättande texter och poetiska texter för barn från olika tider i form av rim, ramsor, ordspråk och jojk.
- Faktatexter för barn.
- Texter med anknytning till samiska traditioner, företeelser och kulturella uttrycksformer.
- Hur texternas innehåll kan organiseras.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Ord och begrepp som är specifika för samiska miljöer.
- Likheter och skillnader mellan talad och skriven samiska.

Samisk kultur

- Samers olika levnadssätt i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv. Samiskt förhållningssätt till naturen, årstidernas växling och traditionellt nyttjande av mark och vatten.
- Samiskt kulturarv i olika former, till exempel lekar, musik, slöjd och andra estetiska uttryck.
- Miljöer där elevens egen varietet talas.

I årskurs 4–6, inom ramen för samiska som förstaspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att urskilja texters budskap, både det direkt uttalade och sådant som är indirekt uttryckt.
- Strategier för skrivande av berättande texter och faktatexter med anpassning till deras uppbyggnad och språkliga drag.
- Skapande av texter där ord, bild och ljud samspelar.
- Samiskans struktur med meningsbyggnad, stavningsregler, böjningsmönster och ordklasser.
- Ordböcker och andra hjälpmedel för stavning och ordförståelse.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om egna och andras upplevelser samt om vardagliga företeelser och händelser.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande med anpassning till olika mottagare. Stödord, bilder, digitala medier och verktyg samt andra hjälpmedel för att planera och genomföra en muntlig presentation.
- Muntlig berättarkonst.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn och unga i form av skönlitteratur, sagor och sägner.
- Berättande texter och poetiska texter som belyser samers villkor, traditioner och samiska kulturella uttrycksformer.

- Faktatexter för barn och unga.
- Instruerande texter, till exempel spelinstruktioner och arbetsbeskrivningar.
- Hur texternas innehåll organiseras.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Ord och begrepp som är specifika för samiska miljöer.
- Likheter och skillnader mellan talad och skriven samiska.

Samisk kultur

- Samers olika levnadssätt i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv. Samiskt förhållningssätt till naturen, årstidernas växling och traditionellt nyttjande av mark och vatten.
- Samiskt kulturarv i olika former, till exempel musik, slöjd och koltar från området där elevernas varieteter talas.
- Nord-, lule-, pite-, ume- och sydsamiska språkområden i Sápmi/Sábme/Sámieniädname/Saepmie.

I årskurs 7–9, inom ramen för samiska som förstaspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå, tolka och analysera olika typer av texter från olika medier. Att urskilja texters syfte, avsändare och sammanhang. Att urskilja innehåll som kan vara explicit eller implicit uttryckt i texten.
- Strategier för skrivande av olika typer av texter med anpassning till deras uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord, bild och ljud samspelar.
- Samiskans struktur med ordbildning, böjningsmönster, ordklasser och satsdelar.
- Hjälpmiddel för informationssökning och ordförståelse.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal och diskussioner om ämnen som är välbekanta för eleven samt om tankar, känslor, åsikter och aktuella händelser.
- Olika former för muntligt återberättande, beskrivande och reflekterande.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande med anpassning av språk, innehåll och disposition efter syfte och mottagare.

- Muntlig berättarkonst.
- Talad nord-, lule-, pite-, ume- och sydsamiska.

Texter

- Skönlitteratur för ungdomar. Texter som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor.
- Språkliga drag, ord och begrepp i skönlitteratur för ungdomar.
- Berättande texter och poetiska texter med anknytning till samiska traditioner och företeelser.
- Beskrivande, förklarande, instruerande och argumenterande texter, till exempel tidningsartiklar och arbetsbeskrivningar. Texternas syfte, innehåll och typiska språkliga drag.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning. Bildspråk och idiomatiska uttryck.
- Ord och begrepp för samiska traditioner, näringar och samhällsstrukturer samt samiskt kulturarv.
- Skillnader i språkanvändning beroende på syfte, mottagare och sammanhang. Språkets betydelse för att utöva inflytande.
- Likheter och skillnader mellan talad och skriven samiska.

Samisk kultur

- Samers olika levnadssätt i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv. Historiska levnadssätt och levnadssätt i dag.
- Traditionella näringar och samiska institutioner och organisationer. Sametinget, dess verksamhet och funktion.
- Några samiska författare och deras verk.
- Traditionell och modern jojk och annan samisk musik.
- Samiskans utveckling och framtid.
- Några aktuella samiska samhällsfrågor, även i jämförelse med motsvarande företeelser hos något annat urfolk.

I årskurs 1–3, inom ramen för samiska som andraspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier.
- Strategier för skrivande av olika slags enkla texter med bildstöd.

- Stavningsregler för vanligt förekommande ord i elevnära texter.
- Samiska alfabetet och sambandet mellan ljud och bokstav.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om ämnesområden som är välbekanta för eleven, till exempel intressen, personer och platser.
- Frågor och svar, hälsningsfraser och presentationer av sig själv.
- Uttal, stavelser och satsmelodi.
- Muntlig berättarkonst.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn i form av bilderböcker, kapitelböcker, sagor och sägner.
- Berättande texter och poetiska texter för barn från olika tider i form av rim, ramsor, ordspråk och jojk.
- Faktatexter för barn.
- Texter med anknytning till samiska traditioner, företeelser och kulturella uttrycksformer.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Ord och begrepp som är specifika för samiska miljöer.

Samisk kultur

- Samers olika levnadssätt i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv. Samiskt förhållningssätt till naturen, årstidernas växling och traditionellt nyttjande av mark och vatten.
- Samiskt kulturarv i olika former, till exempel lekar, musik, slöjd och andra estetiska uttryck.
- Miljöer där elevens egen varietet talas.

I årskurs 4–6, inom ramen för samiska som andraspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att anpassa läsningen efter textens form och innehåll.
- Strategier för skrivande av berättande texter och faktatexter.
- Skapande av texter där ord, bild och ljud samspelar.
- Samiskans struktur med meningsbyggnad, stavningsregler, böjningsmönster och ordklasser.

- Ordböcker och andra hjälpmedel för stavning och ordförståelse.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om ämnen som är välbekanta för eleven, till exempel vardagliga situationer, händelser och aktiviteter.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande med anpassning till olika mottagare. Stödord, bilder, digitala medier och verktyg samt andra hjälpmedel för att planera och genomföra en muntlig presentation.
- Uttal, stavelser och satsmelodi.
- Muntlig berättarkonst.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn och unga i form av skönlitteratur, sagor och sägner.
- Berättande texter och poetiska texter som belyser samers villkor, traditioner och samiska kulturella uttrycksformer.
- Faktatexter för barn och unga.
- Instruerande texter, till exempel spelinstruktioner och arbetsbeskrivningar.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Ord och begrepp som är specifika för samiska miljöer.

Samisk kultur

- Samers olika levnadssätt i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv. Samiskt förhållningssätt till naturen, årstidernas växling och traditionellt nyttjande av mark och vatten.
- Samiskt kulturarv i olika former, till exempel musik, slöjd och koltar från området där elevernas språkvarieteter talas.
- Nord-, lule-, pite-, ume- och sydsamiska språkområden i Sápmi/Sábme/Sámieniädname/Saepmie.

I årskurs 7–9, inom ramen för samiska som andraspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka olika typer av texter från olika medier. Att urskilja texters syfte, avsändare och sammanhang. Att urskilja innehåll som kan vara explicit eller implicit uttryckt i texten.

- Strategier för skrivande av olika typer av texter med anpassning till deras uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord, bild och ljud samspelar.
- Samiskans struktur med ordbildning, böjningsmönster, ordklasser och satsdelar.
- Hjälpmedel för informationssökning och ordförståelse.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal och diskussioner om ämnen som är välbekanta för eleven samt om tankar, känslor, åsikter och aktuella händelser.
- Olika former för muntligt återberättande, beskrivande och reflekterande.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande med anpassning av språk, innehåll och disposition efter syfte och mottagare.
- Muntlig berättarkonst.
- Talad nord-, lule-, pite-, ume- och sydsamiska.

Texter

- Skönlitteratur för ungdomar. Texter som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor.
- Språkliga drag, ord och begrepp i skönlitteratur för ungdomar.
- Berättande texter och poetiska texter med anknytning till samiska traditioner och företeelser.
- Beskrivande, förklarande, instruerande och argumenterande texter, till exempel tidningsartiklar och arbetsbeskrivningar. Texternas syfte, innehåll och typiska språkliga drag.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Ord och begrepp som är specifika för samiska miljöer.
- Likheter och skillnader mellan talad och skriven samiska.

Samisk kultur

- Samers olika levnadssätt i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv. Historiska levnadssätt och levnadssätt i dag.
- Traditionella näringar och samiska institutioner och organisationer. Sametinget, dess verksamhet och funktion.
- Några samiska författare och deras verk.

- Traditionell och modern jojk och annan samisk musik.
- Samiskans utveckling och framtid.
- Några aktuella samiska samhällsfrågor, även i jämförelse med motsvarande företeelser hos något annat urfolk.

Betygskriterier

Inom ramen för samiska som förstaspråk

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven samtalar om bekanta ämnen på ett sätt som **till viss del** upprätthåller samtalen. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **i huvudsak fungerande** inledning, innehåll och avslutning och **viss** anpassning till syfte och mottagare.

Eleven skriver olika slags texter med **begripligt** innehåll, **i huvudsak fungerande** struktur och **viss** språklig variation. Eleven följer grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **viss** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **flyt** och visar **grundläggande** läsförståelse. Dessutom sammanfattar eleven olika texter med **viss** säkerhet. Eleven för också **enkla** resonemang om tydligt framträdande budskap i olika texter.

Eleven beskriver inslag i det samiska kulturarvet på ett **enkelt** sätt. Eleven ger **enkla** exempel på orsaker till och konsekvenser av förändringar i det samiska samhället. Dessutom beskriver eleven på ett **enkelt** sätt olika språkområden i Sápmi/Sábme/Sámieniädname/Saepmie.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven samtalar om bekanta ämnen på ett sätt som upprätthåller samtalen **relativt väl**. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **fungerande** inledning, innehåll och avslutning och **relativt god** anpassning till syfte och mottagare.

Eleven skriver olika slags texter med **relativt tydligt** innehåll, **fungerande** struktur och **relativt god** språklig variation. Eleven följer grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **relativt god** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **gott flyt** och visar **god** läsförståelse. Dessutom sammanfattar eleven olika texter med **relativt god** säkerhet. Eleven för också **utvecklade** resonemang om tydligt framträdande budskap i olika texter.

Eleven beskriver inslag i det samiska kulturarvet på ett **utveckl**at sätt. Eleven ger **utvecklade** exempel på orsaker till och konsekvenser av förändringar i det samiska samhället. Dessutom beskriver eleven på ett **relativt utförligt** sätt olika språkområden i Sápmi/Sábme/Sámieniädname/Saepmie.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven samtalar om bekanta ämnen på ett sätt som upprätthåller samtalen **väl**. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **väl fungerande** inledning, innehåll och avslutning och **god** anpassning till syfte och mottagare.

Eleven skriver olika slags texter med **tydligt** innehåll, **väl fungerande** struktur och **god** språklig variation. Eleven följer grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **god** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **mycket gott flyt** och visar **mycket god** läsförståelse. Dessutom sammanfattar eleven olika texter med **god** säkerhet. Eleven för också **välutvecklade** resonemang om tydligt framträdande budskap i olika texter.

Eleven beskriver inslag i det samiska kulturarvet på ett **välutveckl**at sätt. Eleven ger **välutvecklade** exempel på orsaker till och konsekvenser av förändringar i det samiska samhället. Dessutom beskriver eleven på ett **utförligt** sätt olika språkområden i Sápmi/Sábme/Sámieniädname/Saepmie.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven samtalar om och diskuterar varierande ämnen på ett sätt som **till viss del** utvecklar samtalen och diskussionerna. Eleven framför åsikter med **till viss del** underbyggda argument. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **i huvudsak fungerande** struktur och innehåll och **viss** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang.

Eleven skriver olika slags texter med **viss** språklig variation, **i huvudsak fungerande** struktur och innehåll samt **viss** anpassning till texttyp, syfte, mottagare och sammanhang. Eleven följer grundläggande regler för språkriktighet med **viss** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **flyt** och visar **grundläggande** läsförståelse. Dessutom sammanfattar eleven olika texter med **viss** säkerhet och för **enkla** resonemang om budskap i olika texter.

Eleven beskriver inslag i det samiska kulturarvet på ett **enkelt** sätt och ger **enkla** exempel på traditionell och modern samisk musik samt litterära verk. Eleven för **enkla** resonemang om orsaker till och tänkbara konsekvenser av aktuella samiska samhällsfrågor. Dessutom beskriver eleven på ett **enkelt** sätt samiskans utveckling samt skillnader i dess talade varieteter.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven samtalar om och diskuterar varierande ämnen på ett sätt som utvecklar samtalen och diskussionerna **relativt väl**. Eleven framför åsikter med **relativt väl** underbyggda argument. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **fungerande** struktur och innehåll och **relativt god** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang.

Eleven skriver olika slags texter med **relativt god** språklig variation, **fungerande** struktur och innehåll samt **relativt god** anpassning till texttyp, syfte, mottagare och sammanhang. Eleven följer grundläggande regler för språkriktighet med **relativt god** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **gott flyt** och visar **god** läsförståelse. Dessutom sammanfattar eleven olika texter med **god** säkerhet och för **utvecklade** resonemang om budskap i olika texter.

Eleven beskriver inslag i det samiska kulturarvet på ett **utvecklat** sätt och ger **utvecklade** exempel på traditionell och modern samisk musik samt litterära verk. Eleven för **utvecklade** resonemang om orsaker till och tänkbara konsekvenser av aktuella samiska samhällsfrågor. Dessutom beskriver eleven på ett **relativt utförligt** sätt samiskans utveckling samt skillnader i dess talade varieteter.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven samtalar om och diskuterar varierande ämnen på ett sätt som utvecklar samtalen och diskussionerna **väl**. Eleven framför åsikter med **väl** underbyggda argument. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **väl fungerande** struktur och innehåll och **god** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang.

Eleven skriver olika slags texter med **god** språklig variation, **väl fungerande** struktur och innehåll samt **god** anpassning till texttyp, syfte, mottagare och sammanhang. Eleven följer grundläggande regler för språkriktighet med **god** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **mycket gott flyt** och visar **mycket god** läsförståelse. Dessutom sammanfattar eleven olika texter med **mycket god** säkerhet och för **välutvecklade** resonemang om budskap i olika texter.

Eleven beskriver inslag i det samiska kulturarvet på ett **välutvecklat** sätt och ger **välutvecklade** exempel på traditionell och modern samisk musik samt litterära verk. Eleven för **välutvecklade** resonemang om orsaker till och tänkbara konsekvenser av aktuella samiska samhällsfrågor. Dessutom beskriver eleven på ett **utförligt** sätt samiskans utveckling samt skillnader i dess talade varieteter.

Inom ramen för samiska som andraspråk

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven samtalar om bekanta ämnen på ett sätt som **till viss del** upprätthåller samtalen. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **i huvudsak fungerande** inledning, innehåll och avslutning och **viss** anpassning till syfte och mottagare.

Eleven skriver olika slags enkla texter med **begripligt** innehåll, **i huvudsak fungerande** struktur och viss språklig variation. Eleven följer grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **viss** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **flyt** och visar **grundläggande** läsförståelse. Dessutom sammanfattar eleven olika texter med **viss** säkerhet. Eleven för också **enkla** resonemang om tydligt framträdande budskap i olika texter.

Eleven beskriver inslag i det samiska kulturarvet på ett **enkelt** sätt. Eleven ger **enkla** exempel på orsaker till och konsekvenser av förändringar i det samiska samhället. Dessutom beskriver eleven på ett **enkelt** sätt olika språkområden i Sápmi/Sábme/Sámieniädname/Saepmie.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven samtalar om bekanta ämnen på ett sätt som upprätthåller samtalen **relativt väl**. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **fungerande** inledning, innehåll och avslutning och **relativt god** anpassning till syfte och mottagare.

Eleven skriver olika slags enkla texter med **relativt tydligt** innehåll, **fungerande** struktur och viss språklig variation. Eleven följer grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **relativt god** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **gott flyt** och visar **god** läsförståelse. Dessutom sammanfattar eleven olika texter med **relativt god** säkerhet. Eleven för också **utvecklade** resonemang om tydligt framträdande budskap i olika texter.

Eleven beskriver inslag i det samiska kulturarvet på ett **utvecklat** sätt. Eleven ger **utvecklade** exempel på orsaker till och konsekvenser av förändringar i det samiska samhället. Dessutom beskriver eleven på ett **relativt utförligt** sätt olika språkområden i Sápmi/Sábme/Sámieniädname/Saepmie.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven samtalar om bekanta ämnen på ett sätt som upprätthåller samtalen **väl**. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **väl fungerande** inledning, innehåll och avslutning och **god** anpassning till syfte och mottagare.

Eleven skriver olika slags enkla texter med **tydligt** innehåll, **väl fungerande** struktur och viss språklig variation. Eleven följer grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **god** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **mycket gott flyt** och visar **mycket god** läsförståelse. Dessutom sammanfattar eleven olika texter med **god** säkerhet. Eleven för också **välutvecklade** resonemang om tydligt framträdande budskap i olika texter.

Eleven beskriver inslag i det samiska kulturarvet på ett **välutvecklat** sätt. Eleven ger **välutvecklade** exempel på orsaker till och konsekvenser av förändringar i det samiska samhället. Dessutom beskriver eleven på ett **utförligt** sätt olika språkområden i Sápmi/Sábme/Sámieniädname/Saepmie.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven samtalar om och diskuterar varierande ämnen på ett sätt som **till viss del** utvecklar samtalen och diskussionerna. Eleven framför åsikter med **till viss del** underbyggda argument. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **i huvudsak fungerande** struktur och innehåll och **viss** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang.

Eleven skriver olika slags texter med **viss** språklig variation, **i huvudsak fungerande** struktur och innehåll samt **viss** anpassning till texttyp, syfte, mottagare och sammanhang. Eleven följer grundläggande regler för språkriktighet med **viss** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **flyt** och visar **grundläggande** läsförståelse. Dessutom sammanfattar eleven olika texter med **viss** säkerhet och för **enkla** resonemang om budskap i olika texter.

Eleven beskriver inslag i det samiska kulturarvet på ett **enkelt** sätt och ger **enkla** exempel på traditionell och modern samisk musik samt litterära verk. Eleven för **enkla** resonemang om orsaker till och tänkbara konsekvenser av aktuella samiska samhällsfrågor. Dessutom beskriver eleven på ett **enkelt** sätt samiskans utveckling samt skillnader i dess talade varieteter.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven samtalar om och diskuterar varierande ämnen på ett sätt som utvecklar samtalen och diskussionerna **relativt väl**. Eleven framför åsikter med **relativt väl** underbyggda argument. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **fungerande** struktur och innehåll och **relativt god** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang.

Eleven skriver olika slags texter med **relativt god** språklig variation, **fungerande** struktur och innehåll samt **relativt god** anpassning till text-typ, syfte, mottagare och sammanhang. Eleven följer grundläggande regler för språkriktighet med **relativt god** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **gott flyt** och visar **god** läsförståelse. Dessutom sammanfattar eleven olika texter med **god** säkerhet och för **utvecklade** resonemang om budskap i olika texter.

Eleven beskriver inslag i det samiska kulturarvet på ett **utvecklade** sätt och ger **utvecklade** exempel på traditionell och modern samisk musik samt litterära verk. Eleven för **utvecklade** resonemang om orsaker till och tänkbara konsekvenser av aktuella samiska samhällsfrågor. Dessutom beskriver eleven på ett **relativt utförligt** sätt samiskans utveckling samt skillnader i dess talade varieteter.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven samtalar om och diskuterar varierande ämnen på ett sätt som utvecklar samtalen och diskussionerna **väl**. Eleven framför åsikter med **väl** underbyggda argument. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **väl fungerande** struktur och innehåll och **god** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang.

Eleven skriver olika slags texter med **god** språklig variation, **väl fungerande** struktur och innehåll samt **god** anpassning till texttyp, syfte, mottagare och sammanhang. Eleven följer grundläggande regler för språkriktighet med **god** säkerhet.

Eleven läser olika texter med **mycket gott flyt** och visar **mycket god** läsförståelse. Dessutom sammanfattar eleven olika texter med **mycket god** säkerhet samt för **välutvecklade** resonemang om budskap i olika texter.

Eleven beskriver inslag i det samiska kulturarvet på ett **välutvecklat** sätt och ger **välutvecklade** exempel på traditionell och modern samisk musik samt litterära verk. Eleven för **välutvecklade** resonemang om orsaker till och tänkbara konsekvenser av aktuella samiska samhällsfrågor. Dessutom beskriver eleven på ett **utförligt** sätt samiskans utveckling samt skillnader i dess talade varieteter.

5.17 Slöjd

Att tillverka föremål och bearbeta material med hjälp av verktyg är ett sätt för människan att tänka och uttrycka sig. Slöjdande är en form av skapande som innebär att söka konkreta lösningar inom hantverks-tradition och design. Slöjd innebär manuellt och intellektuellt arbete i förening vilket utvecklar kreativiteten och handlingsberedskapen samt stärker tilltron till den egna förmågan att hantera olika praktiska problem i vardagen. Detta är betydelsefullt för individens och samhällets utveckling och för att främja hållbar utveckling.

Syfte

Undervisningen i ämnet slöjd ska syfta till att eleverna utvecklar förmågan att formge och framställa föremål genom att arbeta med olika material och hantverkstekniker. Eleverna ska i arbetet ges möjligheter att utveckla sin skicklighet i en process där tanke, sinnesupplevelse och handling samverkar. Genom undervisningen ska eleverna även ges förutsättningar att arbeta med färg, form och funktion för att skapa olika estetiska och kulturella uttryck.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla idéer samt överväga olika lösningar och tillvägagångssätt i slöjdarbetet. På så sätt ska undervisningen väcka elevernas nyfikenhet och lust att undersöka och experimentera med olika material, hantverkstekniker och uttryck, samt att ta sig an uppgifter på ett kreativt sätt. I undervisningen ska eleverna även få möta såväl äldre tiders hantverksföremål och slöjdtraditioner som nutida design för att inspireras i det egna skapandet. Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar förmågan att använda slöjdspecifika begrepp som beskriver arbetsprocesser, material, verktyg och hantverkstekniker.

I undervisningen ska eleverna ges möjligheter att reflektera över arbetsprocesser och resultat för att fördjupa sitt lärande. Genom reflektion både i arbetet och när det är slutfört kan eleverna utveckla medvetenhet om vad som kännetecknar kvalitet i utförande och resultat. Eleverna ska också ges förutsättningar att utveckla förmågan att välja och hantera material för att främja hållbar utveckling. Därigenom kan undervisningen bidra till att eleverna utvecklar ett miljömedvetet förhållningssätt. Eleverna ska även ges möjligheter att utveckla kunskaper om arbetsmiljö- och säkerhetsfrågor i samband med slöjdarbete.

Undervisningen i ämnet slöjd ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

- förmåga att formge och framställa föremål i olika material med hjälp av lämpliga verktyg och hantverkstekniker,
- förmåga att utveckla idéer samt välja och motivera tillvägagångssätt i slöjdarbetet utifrån syftet med arbetet, och
- förmåga att reflektera över arbetsprocesser och resultat utifrån kvalitet, uttryck och hållbar utveckling.

Centralt innehåll

I årskurs 1–3

Slöjdens material, verktyg och hantverkstekniker

- Metall, textil och trä. Materialens egenskaper och användningsområden.
- Verktyg och redskap, hur de benämns och hur de används på ett säkert och ändamålsenligt sätt.
- Några enkla former av hantverkstekniker och begrepp som används i samband med dessa.
- Enkla skisser och arbetsbeskrivningar, hur de kan förstås och följas.

Slöjdens arbetsprocesser

- Slöjdarbetets olika delar: idéutveckling, överväganden, framställning och reflektion över arbetsprocessen.
- Undersökande av olika materials egenskaper.

Slöjdens uttryck och betydelse för hållbar utveckling

- Bilder, föremål och andra inspirationskällor för det egna skapandet.
- Några slöjdmaterials ursprung och miljöpåverkan, till exempel ståltråd, ull och furu.
- Resurshushållning vid användning av material i slöjdarbetet.

I årskurs 4–6

Slöjdens material, verktyg och hantverkstekniker

- Metall, textil, trä och andra material. Materialens egenskaper, användningsområden och kombinationsmöjligheter med varandra.
- Verktyg, redskap och maskiner, hur de benämns och hur de används på ett säkert och ändamålsenligt sätt.
- Enkla former av hantverkstekniker och begrepp som används i samband med dessa.
- Skisser, mönster och arbetsbeskrivningar, hur de kan förstås och följas.

Slöjdens arbetsprocesser

- Slöjdarbetets olika delar: idéutveckling, överväganden, framställning och reflektion över arbetsprocessen. Hur delarna i arbetsprocessen samverkar till en helhet.
- Undersökande av olika materials egenskaper och användbarhet i det egna slöjdarbetet.

Slöjdens uttryck och betydelse för hållbar utveckling

- Hantverk och slöjdtraditioner från olika kulturer som inspirationskällor för det egna skapandet.
- Hur färg, form och material bidrar till olika uttryck hos slöjdföremål.
- Slöjdmaterials ursprung, framställning och miljöpåverkan, till exempel tenn, bomullstyg, teak och läder.
- Resurshushållning genom återbruk av material.

I årskurs 7–9

Slöjdens material, verktyg och hantverkstekniker

- Metall, textil, trä och andra material. Materialens kombinationsmöjligheter med varandra.
- Verktyg, redskap och maskiner, hur de benämns och hur de används på ett säkert och ändamålsenligt sätt.
- Utvecklade former av hantverkstekniker och begrepp som används i samband med dessa.
- Två- och tredimensionella skisser, modeller, mönster och arbetsbeskrivningar, skapade såväl med som utan digitala verktyg.

Slöjdens arbetsprocesser

- Slöjdarbetets olika delar: idéutveckling, överväganden, framställning samt reflektion över arbetsprocessen och resultatet. Hur delarna i arbetsprocessen samverkar och påverkar resultatet.
- Undersökande av olika material och hantverkstekniker utifrån deras kombinations- och konstruktionsmöjligheter.

Slöjdens uttryck och betydelse för hållbar utveckling

- Design, mode, konsthantverk och hemslöjd från olika kulturer och tider som inspirationskällor för det egna skapandet.
- Hur färg, form och material kan kombineras för att skapa personliga uttryck i egna slöjdföremål.

- Jämförelser mellan olika slöjdmaterial utifrån deras kvalitet och påverkan på miljön, till exempel mellan natur- och konstmaterial, förnybara och icke förnybara material.
- Resurshushållning genom återbruk, reparation samt vård av material och föremål.

Betygskriterier

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven formger och framställer på ett **delvis genomarbetat** sätt enkla slöjdföremål i olika material och med enkla hantverkstekniker. I slöjdarbetet använder eleven verktyg på ett säkert och **i huvudsak fungerande** sätt.

Utifrån syftet med slöjdarbetet och någon idé väljer eleven ett **i huvudsak fungerande** tillvägagångssätt. Under arbetsprocessen **bidrar** eleven **till** att formulera och välja handlingsalternativ.

Eleven beskriver på ett **enkelt** sätt arbetsprocessen och hur den har påverkat slöjdföremålets kvalitet.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven formger och framställer på ett **genomarbetat** sätt enkla slöjdföremål i olika material och med enkla hantverkstekniker. I slöjdarbetet använder eleven verktyg på ett säkert och **ändamålsenligt** sätt.

Utifrån syftet med slöjdarbetet och någon idé väljer eleven ett **fungerande** tillvägagångssätt. Under arbetsprocessen formulerar och väljer eleven handlingsalternativ **som efter någon bearbetning leder framåt**.

Eleven beskriver på ett **utvecklat** sätt arbetsprocessen och hur den har påverkat slöjdföremålets kvalitet.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven formger och framställer på ett **väl genomarbetat** sätt enkla slöjdföremål i olika material och med enkla hantverkstekniker. I slöjdarbetet använder eleven verktyg på ett säkert och **ändamålsenligt och effektivt** sätt.

Utifrån syftet med slöjdarbetet och någon idé väljer eleven ett **väl fungerande** tillvägagångssätt. Under arbetsprocessen formulerar och väljer eleven handlingsalternativ **som leder framåt**.

Eleven beskriver på ett **välutvecklat** sätt arbetsprocessen och hur den har påverkat slöjdföremålets kvalitet.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven formger och framställer slöjdföremål på ett **delvis genomarbetat** sätt. I slöjdarbetet använder eleven verktyg på ett säkert och **i huvudsak fungerande** sätt.

Eleven utvecklar i **viss** utsträckning idéer med utgångspunkt i inspirationskällor och **prövar** då hur material och hantverkstekniker kan kombineras med hänsyn till föremålets form och funktion. Utifrån syftet med slöjdarbetet väljer eleven ett **i huvudsak fungerande** tillvägagångssätt och ger **enkla** motiveringar till sina val. Under arbetsprocessen **bidrar** eleven **till** att formulera och välja handlingsalternativ.

Eleven för **enkla** resonemang om arbetsprocessen och resultatet samt hur det genomförda arbetet har påverkat kvaliteten, uttrycket och miljön.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven formger och framställer slöjdföremål på ett **genomarbetat** sätt. I slöjdarbetet använder eleven verktyg på ett säkert och **ändamålsenligt** sätt.

Eleven utvecklar i **relativt stor** utsträckning idéer med utgångspunkt i inspirationskällor och **prövar och omprövar** då hur material och hantverkstekniker kan kombineras med hänsyn till föremålets form och funktion. Utifrån syftet med slöjdarbetet väljer eleven ett **fungerande** tillvägagångssätt och ger **utvecklade** motiveringar till sina val. Under arbetsprocessen formulerar och väljer eleven handlingsalternativ **som efter någon bearbetning leder framåt**.

Eleven för **utvecklade** resonemang om arbetsprocessen och resultatet samt hur det genomförda arbetet har påverkat kvaliteten, uttrycket och miljön.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven formger och framställer slöjdföremål på ett **väl genomarbetat** sätt. I slöjdarbetet använder eleven verktyg på ett säkert och **ändamålsenligt** sätt **med precision**.

Eleven utvecklar i **stor** utsträckning idéer med utgångspunkt i inspirationskällor och **prövar och omprövar** då **systematiskt** hur material och hantverkstekniker kan kombineras med hänsyn till föremålets form och funktion. Utifrån syftet med slöjdarbetet väljer eleven ett **väl fungerande** tillvägagångssätt och ger **välutvecklade** motiveringar till sina val. Under arbetsprocessen formulerar och väljer eleven handlingsalternativ **som leder framåt**.

Eleven för **välutvecklade** resonemang om arbetsprocessen och resultatet samt hur det genomförda arbetet har påverkat kvaliteten, uttrycket och miljön.

5.18 Svenska

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Att ha ett rikt och varierat språk är betydelsefullt för att kunna förstå och verka i ett samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts.

Syfte

Undervisningen i ämnet svenska ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i och om svenska språket. Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt tal- och skriftspråk så att de får tilltro till sin språkförmåga och kan uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften. Därigenom ska eleverna ges möjlighet att utveckla språket för att tänka, kommunicera och lära.

Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa och skriva. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur man formulerar egna åsikter och tankar i olika slags texter och genom skilda medier. Undervisningen ska även syfta till att eleverna utvecklar förmågan att skapa och bearbeta texter, enskilt och tillsammans med andra. Eleverna ska ges möjlighet att kommunicera i digitala miljöer med interaktiva och föränderliga texter. Eleverna ska även stimuleras till att uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer. Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur man söker och kritiskt värderar information från olika källor.

I undervisningen ska eleverna möta samt få utveckla kunskaper om skönlitteratur från olika tider och skilda delar av världen. Eleverna ska ges möjlighet att läsa, analysera och resonera om skönlitterära verk i olika genrer. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om olika former av sakprosa. I mötet med olika typer av texter, scenkonst och annat estetiskt berättande ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt språk, den egna identiteten och sin förståelse för omvärlden.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om svenska språket, dess normer, uppbyggnad, historia och utveckling samt om hur språkbruk varierar beroende på sociala sammanhang och medier. På så sätt ska undervisningen bidra till att stärka elevernas medvetenhet om och tilltro till den egna språkliga och kommunikativa förmågan. Undervisningen ska också bidra till att eleverna får förståelse för att sättet man kommunicerar på kan få konsekvenser för en själv och för andra människor. Därigenom ska eleverna ges förutsättningar att ta ansvar för det egna språkbruket i olika sammanhang och medier.

Undervisningen ska även bidra till att eleverna får möta och bekanta sig med såväl de nordiska grannspråken som de nationella minoritetsspråken.

Undervisningen i ämnet svenska ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

- förmåga att formulera sig och kommunicera i tal och skrift, urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer,
- förmåga att anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang,
- förmåga att läsa och analysera skönlitteratur och andra texter för olika syften,
- förmåga att söka information från olika källor och värdera dessa, och
- kunskaper om språk och språkbruk i Sverige och Norden.

Centralt innehåll

I årskurs 1–3

Läsa och skriva

- Gemensam och enskild läsning. Sambandet mellan ljud och bokstav. Strategier för att avkoda, förstå och tolka ord, begrepp och texter.
- Att återge delar av innehållet i olika texter samt resonera om budskap i texterna och jämföra med egna erfarenheter.
- Gemensamt och enskilt skrivande. Strategier för att skriva ord, meningar och olika typer av texter med anpassning till deras uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord och bild samspelar, såväl med som utan digitala verktyg.
- Grundläggande textbearbetning.
- Handstil och att skriva med digitala verktyg.
- Språkliga strukturer och normer. Grundläggande skrivregler, med gemener och versaler, de vanligaste skiljetecknen samt stavning av vanligt förekommande ord i elevnära texter.
- Alfabetet och alfabetisk ordning.

Tala, lyssna och samtala

- Strukturerade samtal. Att berätta om vardagliga händelser samt att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Att lyssna, ställa frågor och ge kommentarer.
- Att lyssna aktivt och återberätta viktiga delar av ett innehåll.
- Att ge och ta emot muntliga instruktioner.

- Muntliga presentationer och muntligt berättande. Föremål, bilder, digitala medier och verktyg samt andra hjälpmedel som kan stödja presentationer.

Texter

- Skönlitteratur för barn från olika tider och skilda delar av världen. Sånger, muntligt berättande, bilderböcker, kapitelböcker, lyrik, dramatik, sagor och myter. Texter som belyser människors upplevelser och erfarenheter.
- Berättande texters budskap, uppbyggnad och innehåll. Hur en berättande text kan organiseras med inledning, händelseförlopp och avslutning samt personbeskrivningar.
- Några skönlitterärt betydelsefulla barnboksförfattare och illustratörer.
- Sakprosatexter för barn. Beskrivande, förklarande och instruerande texter och hur deras innehåll kan organiseras.
- Texter som kombinerar ord och bild samt texter i digitala miljöer för barn.

Språkbruk

- Språkliga strategier för att minnas och lära, till exempel grafiska modeller.
- Ord och begrepp för att på ett varierat sätt uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Hur ord och yttranden uppfattas av omgivningen beroende på kroppsspråk, tonfall och ords nyanser. Språkbruk samt möjligheter och risker vid egen kommunikation i digitala medier.
- Skillnader mellan tal- och skriftspråk.

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning i böcker, tidskrifter och på webbplatser för barn samt i söktjänster på internet.
- Hur texters avsändare påverkar innehållet.

I årskurs 4–6

Läsa och skriva

- Gemensam och enskild läsning. Strategier för att förstå och tolka ord, begrepp och texter från olika medier. Att urskilja texters budskap, både det direkt uttalade och sådant som är indirekt uttryckt.
- Sammanfattning av texter.

- Resonemang om texter med koppling till sammanhang inom och utanför texten samt till den egna läsupplevelsen.
- Gemensamt och enskilt skrivande. Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord, bild och ljud samspelar, såväl med som utan digitala verktyg.
- Bearbetning av egna och gemensamma texter till innehåll och form. Att ge och ta emot respons på texter.
- Handstil och att skriva med digitala verktyg.
- Språkliga strukturer och normer. Meningsbyggnad, med huvudsatser, bisatser och skiljetecken samt textbindning med hjälp av sambandsord. Stavning, ords böjningsformer och ordklasser.
- Ordböcker och digitala verktyg för stavning och ordförståelse.

Tala, lyssna och samtala

- Olika former av samtal. Att lyssna aktivt, ställa frågor, uttrycka tankar och känslor samt resonera och argumentera i olika samtalssituationer och i samband med demokratiska beslutsprocesser.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare. Disposition med inledning, innehåll och avslutning. Stödord, bilder, digitala medier och verktyg samt andra hjälpmedel för att planera och genomföra en muntlig presentation. Hur gester och kroppsspråk kan påverka en presentation.

Texter

- Skönlitteratur för barn och unga från olika tider, från Sverige, Norden och övriga världen. Lyrik, dramatik, sagor och myter. Texter som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor.
- Berättande texters budskap, språkliga drag och uppbyggnad. Tillbakablickar, miljö- och personbeskrivningar samt dialoger.
- Några skönlitterärt betydelsefulla barn- och ungdomsboksförfattare och deras verk.
- Sakprosatexter för barn och unga. Beskrivande, förklarande, instruerande och argumenterande texter. Texternas innehåll, uppbyggnad och typiska språkliga drag.
- Texter som kombinerar ord, bild och ljud samt texter i digitala miljöer. Texternas innehåll, uppbyggnad och typiska språkliga drag.

Språkbruk

- Språkliga strategier för att minnas och lära, till exempel grafiska modeller och stödord.
- Ord och begrepp för att på ett varierat sätt uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Formellt och informellt språk. Skillnader i språkanvändning beroende på mottagare, syfte och sammanhang. Ansvarsfullt agerande vid kommunikation i digitala och andra medier.
- Språkbruk i Sverige och Norden. Några svenska dialekter. De nordiska grannspråken. De nationella minoritetsspråken i Sverige.

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning i några olika medier och källor, till exempel i uppslagsböcker, genom intervjuer och i söktjänster på internet.
- Hur man jämför källor och prövar deras tillförlitlighet med ett källkritiskt förhållningssätt.

I årskurs 7–9

Läsa och skriva

- Gemensam och enskild läsning. Strategier för att förstå, tolka och analysera texter från olika medier. Att urskilja texters budskap, tema och motiv samt deras syfte, avsändare och sammanhang. Att urskilja innehåll som kan vara direkt uttalat eller indirekt uttryckt i texten.
- Sammanfattning av texter.
- Analys av texter med koppling till upphovsperson, tid och andra texter samt utifrån egna erfarenheter, olika livsfrågor och omvärldsfrågor.
- Gemensamt och enskilt skrivande. Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord, bild och ljud samspelar.
- Disposition och redigering av texter med hjälp av digitala verktyg. Bearbetning av egna och gemensamma texter till innehåll och form. Att ge och ta emot respons på texter.
- Språkliga strukturer och normer. Stavning, meningsbyggnad, styckeindelning och olika typer av textbindning. Ordklasser och satsdelar.
- Språkliga handböcker och digitala verktyg för ordförståelse, språkriktighet och variation.

Tala, lyssna och samtala

- Olika former av samtal. Att delta aktivt, uttrycka känslor, tankar och kunskaper, lyssna, ställa frågor och föra resonemang, samt formulera och bemöta argument.
- Att leda ett samtal och sammanfatta huvuddragen i vad som sagts.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare. Anpassning av språk, innehåll och disposition till syfte, mottagare och sammanhang. Talmanus och olika verktyg för att planera och genomföra muntliga presentationer, såväl med som utan digital teknik.

Texter

- Skönlitteratur för ungdomar och vuxna från olika tider, från Sverige, Norden och övriga världen. Epik, lyrik och dramatik. Texter som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor.
- Språkliga drag, uppbyggnad och berättarperspektiv i berättande och poetiska texter. Bildspråk, gestaltningar, parallellhandling, tillbakablickar, miljö- och personbeskrivningar samt dialoger.
- Några skönlitterära genrer och hur de stilistiskt och innehållsligt skiljer sig ifrån varandra.
- Några skönlitterärt betydelsefulla författare och deras verk samt de historiska och kulturella sammanhang som verken har tillkommit i.
- Sakprosatexter för ungdomar och vuxna. Beskrivande, förklarande, utredande, instruerande och argumenterande texter. Texternas syfte, innehåll, uppbyggnad och språkliga drag. Kombinationer av olika texttyper.
- Texter i digitala miljöer samt andra texter som kombinerar ord, bild och ljud. Språkliga och dramaturgiska komponenter samt hur uttrycken kan samspela med varandra, till exempel i filmiskt berättande, teaterföreställningar och webbtexter.

Språkbruk

- Språkliga strategier för att minnas och lära genom att identifiera nyckelord och föra anteckningar.
- Ord och begrepp för att på ett varierat sätt uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Skillnader i språkanvändning beroende på syfte, mottagare och sammanhang. Språkets betydelse för att utöva inflytande.
- Språkbruk, yttrandefrihet och integritet i digitala och andra medier och i olika sammanhang.

- Språkbruk i Sverige och Norden. Några svenska dialekter och sociolekt. Framträdande skillnader och likheter mellan de nordiska språken. De nationella minoritetsspråken i Sverige och deras ställning i samhället.
- Språkbruk och språkförändring genom tiderna, till exempel vilka språk som påverkat svenskan historiskt och i nutid.

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning på bibliotek och på internet, i böcker och massmedier samt genom intervjuer.
- Hur man refererar, citerar och gör källhänvisningar, även referenser till digitala medier.
- Hur man sovrar i en stor informationsmängd och prövar källors tillförlitlighet med ett källkritiskt förhållningssätt.

Kriterier för bedömning av kunskaper och betygskriterier

Kriterier för bedömning av godtagbara kunskaper i läsförståelse i slutet av årskurs 1

Eleven läser meningar i enkla, bekanta och elevnära texter genom att använda ljudningsstrategi och helordsläsning på ett delvis fungerande sätt. Eleven återger och kommenterar någon del av innehållet och visar begynnande läsförståelse. Med stöd av bilder eller frågor uppmärksammar eleven när det uppstår problem med läsningen av ord eller med förståelse av sammanhanget och prövar då att läsa om och korrigera sig själv. I samtal om texter som eleven lyssnat till för eleven enkla resonemang om texternas tydligt framträdande innehåll och jämför detta med egna erfarenheter.

Kriterier för bedömning av godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 3

Eleven samtalar om elevnära frågor och ämnen och ställer frågor, ger kommentarer och framför egna åsikter. När eleven berättar om vardagliga händelser beskriver eleven dem så att innehållet tydligt framgår. Dessutom ger och tar eleven enkla muntliga instruktioner.

Eleven skriver enkla texter med läslig handstil och med digitala verktyg. I texterna använder eleven stor bokstav, punkt och frågetecken samt kan stava ord som eleven själv ofta använder och som är vanligt förekommande i elevnära texter. De berättande texter eleven skriver har tydlig inledning, handling och avslutning.

Eleven läser bekanta och elevnära texter med flyt genom att använda lässtrategier på ett i huvudsak fungerande sätt. Eleven kommenterar och

återger delar av innehållet och visar grundläggande läsförståelse. Eleven för också enkla resonemang om tydligt framträdande budskap i texterna.

Eleven söker information ur någon anvisad källa och återger grundläggande delar av informationen i enkla faktatexter. Texterna innehåller egna formuleringar och grundläggande ämnesspecifika ord och begrepp som används så att innehållet klart framgår.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven samtalar om bekanta ämnen på ett sätt som **till viss del** upprätthåller samtalen. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **i huvudsak fungerande** inledning, innehåll och avslutning och **viss** anpassning till syfte och mottagare.

Eleven skriver olika slags texter med **begränsat** innehåll, **i huvudsak fungerande** struktur och **viss** språklig variation. Eleven följer grundläggande regler för språkriktighet med **viss** säkerhet.

Eleven läser skönlitteratur och sakprosatexter för barn och ungdomar med **flyt** och visar **grundläggande** läsförståelse. Dessutom sammanfattar eleven olika texter med **viss** säkerhet. Eleven för också **enkla** resonemang om tydligt framträdande budskap i olika texter.

Eleven söker och väljer med **viss** säkerhet information från ett avgränsat urval av källor och presenterar informationen med egna formuleringar och ämnesspecifika ord och begrepp. Eleven för **enkla** resonemang om informationens användbarhet.

Eleven för utifrån givna exempel **enkla** resonemang om några aspekter av språk och språkbruk i Sverige och Norden.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven samtalar om bekanta ämnen på ett sätt som upprätthåller samtalen **relativt väl**. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **fungerande** inledning, innehåll och avslutning och **relativt god** anpassning till syfte och mottagare.

Eleven skriver olika slags texter med **relativt tydligt** innehåll, **fungerande** struktur och **relativt god** språklig variation. Eleven följer grundläggande regler för språkriktighet med **relativt god** säkerhet.

Eleven läser skönlitteratur och sakprosatexter för barn och ungdomar med **gott flyt** och visar **god** läsförståelse. Dessutom sammanfattar eleven olika texter med **relativt god** säkerhet. Eleven för också **utvecklade** resonemang om tydligt framträdande budskap i olika texter.

Eleven söker och väljer med **relativt god** säkerhet information från ett avgränsat urval av källor och presenterar informationen med egna formuleringar och ämnesspecifika ord och begrepp. Eleven för **utvecklade** resonemang om informationens användbarhet.

Eleven för utifrån givna exempel **enkla** resonemang om några aspekter av språk och språkbruk i Sverige och Norden.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven samtalar om bekanta ämnen på ett sätt som upprätthåller samtalen **väl**. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **väl fungerande** inledning, innehåll och avslutning och **god** anpassning till syfte och mottagare.

Eleven skriver olika slags texter med **tydligt** innehåll, **väl fungerande** struktur och **god** språklig variation. Eleven följer grundläggande regler för språkriktighet med **god** säkerhet.

Eleven läser skönlitteratur och sakprosatexter för barn och ungdomar med **mycket gott flyt** och visar **mycket god** läsförståelse. Dessutom sammanfattar eleven olika texter med **god** säkerhet. Eleven för också **välutvecklade** resonemang om tydligt framträdande budskap i olika texter.

Eleven söker och väljer med **god** säkerhet information från ett avgränsat urval av källor och presenterar informationen med egna formuleringar och ämnesspecifika ord och begrepp. Eleven för **välutvecklade** resonemang om informationens användbarhet.

Eleven för utifrån givna exempel **enkla** resonemang om några aspekter av språk och språkbruk i Sverige och Norden.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven samtalar om och diskuterar varierande ämnen på ett sätt som **till viss del** utvecklar samtalen och diskussionerna. Eleven framför åsikter med **till viss del** underbyggda argument. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **i huvudsak fungerande** struktur och innehåll och **viss** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang.

Eleven skriver olika slags texter med **viss** språklig variation, **i huvudsak fungerande** struktur och innehåll samt **viss** anpassning till texttyp, syfte, mottagare och sammanhang. Eleven följer språkliga normer på ett **i huvudsak fungerande** sätt.

Eleven läser skönlitteratur och sakprosatexter med **flyt** och visar **grundläggande** läsförståelse. Dessutom sammanfattar eleven olika texter med **viss** säkerhet. Eleven för **enkla** resonemang om innehållet i olika texter. Eleven visar också **grundläggande** kunskaper om skönlitteratur och de sammanhang som olika verk har tillkommit i.

Eleven söker och väljer med **viss** säkerhet information från olika källor och presenterar informationen på ett **i huvudsak fungerande** sätt, med egna formuleringar, ämnesrelaterat språk samt citat och källhänvisningar. Eleven för **till viss del** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

Eleven för utifrån givna exempel **enkla** resonemang om några aspekter av språk och språkbruk i Sverige och Norden.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven samtalar om och diskuterar varierande ämnen på ett sätt som utvecklar samtalen och diskussionerna **relativt väl**. Eleven framför åsikter med **relativt väl** underbyggda argument. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **fungerande** struktur och innehåll och **relativt god** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang.

Eleven skriver olika slags texter med **relativt god** språklig variation, **fungerande** struktur och innehåll samt **relativt god** anpassning till texttyp, syfte, mottagare och sammanhang. Eleven följer språkliga normer på ett **fungerande** sätt.

Eleven läser skönlitteratur och sakprosatexter med **gott flyt** och visar **god** läsförståelse. Dessutom sammanfattar eleven olika texter med **god** säkerhet. Eleven för **utvecklade** resonemang om innehållet i olika texter. Eleven visar också **goda** kunskaper om skönlitteratur och de sammanhang som olika verk har tillkommit i.

Eleven söker och väljer med **relativt god** säkerhet information från olika källor och presenterar informationen på ett **fungerande** sätt, med egna formuleringar, ämnesrelaterat språk samt citat och källhänvisningar. Eleven för **relativt väl** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

Eleven för utifrån givna exempel **utvecklade** resonemang om några aspekter av språk och språkbruk i Sverige och Norden.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven samtalar om och diskuterar varierande ämnen på ett sätt som utvecklar samtalen och diskussionerna **väl**. Eleven framför åsikter med **väl** underbyggda argument. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **väl fungerande** struktur och innehåll och **god** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang.

Eleven skriver olika slags texter med **god** språklig variation, **väl fungerande** struktur och innehåll samt **god** anpassning till texttyp, syfte, mottagare och sammanhang. Eleven följer språkliga normer på ett **väl fungerande** sätt.

Eleven läser skönlitteratur och sakprosatexter med **mycket gott flyt** och visar **mycket god** läsförståelse. Dessutom sammanfattar eleven olika texter med **mycket god** säkerhet. Eleven för **välutvecklade** resonemang om innehållet i olika texter. Eleven visar också **mycket goda** kunskaper om skönlitteratur och de sammanhang som olika verk har tillkommit i.

Eleven söker och väljer med **god** säkerhet information från olika källor och presenterar informationen på ett **väl fungerande** sätt, med egna formuleringar, ämnesrelaterat språk samt citat och källhänvisningar. Eleven för **väl** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

Eleven för utifrån givna exempel **välutvecklade** resonemang om några aspekter av språk och språkbruk i Sverige och Norden.

5.19 Svenska som andraspråk

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Att ha ett rikt och varierat språk är betydelsefullt för att kunna förstå och verka i ett samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts.

Syfte

Undervisningen i ämnet svenska som andraspråk ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i och om svenska språket. Genom att undervisningen utgår från ett andraspråkperspektiv ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt svenska tal- och skriftspråk så att de får tilltro till sin språkförmåga och kan och vågar uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften. Därigenom ska eleverna ges möjlighet att utveckla sitt svenska språk för att tänka, kommunicera och lära. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla olika strategier för hur man lär sig språk samt strategier för att stödja den egna kommunikationen. I undervisningen ska eleverna stimuleras att utveckla och uttrycka komplexa tankar utifrån sin kunskapsnivå och sina språkliga resurser. Kraven på språklig korrekthet ska relateras till olika stadier i andraspråksutvecklingen och till den innehållsliga och tankemässiga komplexiteten. Det innebär att undervisningen ska ge eleverna rika möjligheter att kommunicera i tal och skrift på svenska, utan att det ställs för tidiga krav på språklig korrekthet.

Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa och skriva på svenska. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur man formulerar egna åsikter och tankar i olika slags texter och genom skilda medier. Undervisningen ska även syfta till att eleverna utvecklar förmågan att skapa och bearbeta texter, enskilt och tillsammans med andra. Eleverna ska ges möjlighet att kommunicera i digitala miljöer med interaktiva och föränderliga texter. Eleverna ska även stimuleras till att uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer. Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur man söker och kritiskt värderar information från olika källor.

I undervisningen ska eleverna möta samt få utveckla kunskaper om skönlitteratur från olika tider och skilda delar av världen. Eleverna ska ges möjlighet att läsa, analysera och resonera om skönlitterära verk i olika gener. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om olika former av sakprosa. I mötet med olika typer av texter, scenkonst och annat estetiskt berättande ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt svenska språk, den egna identiteten och sin förståelse för omvärlden.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om svenska språket, dess normer, uppbyggnad, uttal, ord och begrepp samt om hur språkbruk varierar beroende på sociala sammanhang och medier. På så sätt ska undervisningen bidra till att stärka elevernas medvetenhet om och tilltro till den egna språkliga och kommunikativa förmågan. Undervisningen ska också bidra till att eleverna får förståelse för att sättet man kommunicerar på kan få konsekvenser för en själv och för andra människor. Därigenom ska eleverna ges förutsättningar att ta ansvar för det egna språkbruket i olika sammanhang och medier.

Undervisningen i ämnet svenska som andraspråk ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

- förmåga att formulera sig och kommunicera i tal och skrift, urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer,
- förmåga att anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang,
- förmåga att läsa och analysera skönlitteratur och andra texter för olika syften, och
- förmåga att söka information från olika källor och värdera dessa.

Centralt innehåll

I årskurs 1–3

Läsa och skriva

- Gemensam och enskild läsning. Läsrelaterade aktiviteter och strategier för att förstå, avkoda och tolka ord, begrepp och texter.
- Läsriktning och sambandet mellan ljud och bokstav i jämförelse med andra språk eleven kan.
- Att återge delar av innehållet i olika texter samt resonera om budskap i texterna och jämföra med egna erfarenheter.
- Gemensamt och enskilt skrivande. Strategier för att skriva ord, meningar och olika typer av texter med anpassning till deras uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord och bild samspekar, såväl med som utan digitala verktyg.
- Grundläggande textbearbetning.
- Handstil och att skriva med digitala verktyg.
- Språkliga strukturer och normer. Ords böjningsformer och meningsbyggnad med sambandsord, i jämförelse med andra språk eleven kan. Grundläggande skrivregler, med gemener och versaler, de

vanligaste skiljetecknen samt stavning av vanligt förekommande ord i elevnära och för eleven kända texter.

- Alfabetet och alfabetisk ordning.

Tala, lyssna och samtala

- Strategier för att lyssna, förstå och muntligt göra sig förstådd i situationer när det egna svenska språket inte räcker till, exempelvis att be om förtydliganden, förklara och använda olika språk som resurs.
- Strukturerade samtal. Att berätta om vardagliga händelser samt att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Att lyssna, ställa frågor och ge kommentarer. Fraser och uttryck samt ords värdeladdning.
- Att lyssna aktivt och återberätta viktiga delar av ett innehåll.
- Att ge och ta emot muntliga instruktioner.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande. Föremål, bilder, digitala medier och verktyg samt andra hjälpmedel som kan stödja presentationer.
- Uttal, betoning och satsmelodi samt uttalets betydelse för att göra sig förstådd. Svenska språkets uttal i jämförelse med andra språk eleven kan.

Texter

- Skönlitteratur för barn från olika tider och skilda delar av världen. Sånger, muntligt berättande, bilderböcker, kapitelböcker, lyrik, dramatik, sagor och myter. Texter som belyser människors upplevelser och erfarenheter.
- Berättande texters budskap, uppbyggnad och innehåll. Hur en berättande text kan organiseras med inledning, händelseförlopp och avslutning samt utbyggnad med enkla miljö- och personbeskrivningar. Texternas ord och uttryck.
- Några skönlitterärt betydelsefulla barnboks författare och illustratörer.
- Sakprosatexter för barn. Beskrivande, förklarande och instruerande texter och hur deras innehåll kan organiseras.
- Muntliga texter, till exempel radioprogram för barn och inlästa texter.
- Texter som kombinerar ord och bild samt texter i digitala miljöer för barn.

Språkbruk

- Språkliga strategier för att minnas och lära, till exempel grafiska modeller.
- Ord och begrepp för att på ett varierat sätt uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Hur ord och yttranden uppfattas av omgivningen beroende på tonfall, kroppsspråk och ords nyanser. Språkbruk samt möjligheter och risker vid egen kommunikation i digitala medier.
- Ord och begrepp för att benämna elevnära händelser och föremål i elevens vardag. Vardagliga ords betydelseomfång och kategorisering i jämförelse med andra språk eleven kan, till exempel att flera ord på ett språk motsvaras av ett ord på ett annat språk.
- Ordspråk och talesätt i jämförelse med andra språk eleven kan.
- Skillnader mellan tal- och skriftspråk.

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning i böcker, tidskrifter och på webbplatser för barn samt i söktjänster på internet.
- Hur texters avsändare påverkar innehållet.

I årskurs 4–6

Läsa och skriva

- Gemensam och enskild läsning. Läsrelaterade aktiviteter och strategier för att förstå, avkoda och tolka ord, begrepp och texter från olika medier. Att urskilja texters budskap, både det direkt uttalade och sådant som är indirekt uttryckt.
- Sammanfattning av texter.
- Resonemang om texter med koppling till sammanhang inom och utanför texten samt till den egna läsoplevelsen.
- Gemensamt och enskilt skrivande. Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord, bild och ljud samspekar, såväl med som utan digitala verktyg.
- Bearbetning av egna och gemensamma texter till innehåll och form. Att ge och ta emot respons på texter.
- Handstil och att skriva med digitala verktyg.

- Språkliga strukturer och normer. Ords böjningsformer, meningsbyggnad med huvudsatser och bisatser samt svenska språkets ordföljd i jämförelse med andra språk eleven kan. Textbindning med hjälp av sambandsord. Stavning, skiljetecken och ordklasser.
- Svenska och flerspråkiga ordböcker och digitala verktyg för att utöka ordförrådet samt för ordförståelse och stavning.

Tala, lyssna och samtala

- Strategier för att förstå och göra sig förstådd när det egna svenska språket inte räcker till, exempelvis att be om förtydliganden, omformulera och använda olika språk som resurs.
- Utmärkande drag i talspråket som kan försvåra förståelsen: reduktioner, assimileringar och talhastighet.
- Olika former av strukturerade samtal, till exempel dialoger och intervjuer.
- Att lyssna aktivt, ställa frågor, uttrycka tankar och känslor samt resonera och argumentera i olika samtalssituationer och i samband med demokratiska beslutsprocesser. Användning av sambandsord för att jämföra, motivera och exemplifiera.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare. Disposition med inledning, innehåll och avslutning. Stödord, bilder, digitala medier och verktyg samt andra hjälpmedel för att planera och genomföra en muntlig presentation. Hur gester och kroppsspråk kan påverka en presentation.
- Uttal, satsmelodi och sambandet mellan betoning och betydelse. Svenska språkets uttal i jämförelse med andra språk eleven kan.

Texter

- Skönlitteratur för barn och unga från olika tider, från Sverige och övriga världen. Lyrik, dramatik, sagor och myter. Texter som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor.
- Berättande texters budskap, språkliga drag och uppbyggnad. Tillbakablickar, miljö- och personbeskrivningar samt dialoger. Texternas ord och uttryck.
- Några skönlitterärt betydelsefulla barn- och ungdomsboksförfattare och deras verk.
- Sakprosatexter för barn och unga. Beskrivande, förklarande, instruerande och argumenterande texter. Texternas innehåll, uppbyggnad, typiska språkliga drag samt deras ord och begrepp.

- Muntliga texter, till exempel radioprogram för barn och ungdomar samt inlästa texter.
- Texter som kombinerar ord, bild och ljud samt texter i digitala miljöer. Texternas innehåll, uppbyggnad och typiska språkliga drag.

Språkbruk

- Språkliga strategier för att minnas och lära, till exempel grafiska modeller och stödord.
- Ord och begrepp för att på ett varierat sätt uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Ord och begrepp i både vardags- och skolspråk. Flertydiga ord, ords inbördes relationer, ords klassificering i över- och underordning samt ords betydelseomfång i jämförelse med andra språk eleven kan.
- Ordspråk och talesätt i jämförelse med andra språk eleven kan. Fasta fraser och liknelser.
- Formellt och informellt språk. Skillnader i språkanvändning beroende på mottagare, syfte och sammanhang. Ansvarsfullt agerande vid kommunikation i digitala och andra medier.

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning i några olika medier och källor, till exempel i uppslagsböcker, genom intervjuer och i söktjänster på internet.
- Hur man jämför källor och prövar deras tillförlitlighet med ett källkritiskt förhållningssätt.

I årskurs 7–9

Läsa och skriva

- Gemensam och enskild läsning. Läsrelaterade aktiviteter och strategier för att förstå, tolka och analysera texter från olika medier. Att urskilja texters budskap, tema och motiv samt deras syfte, avsändare och sammanhang. Att urskilja innehåll som kan vara direkt uttalat eller indirekt uttryckt i texten.
- Sammanfattning av texter.
- Analys av texter med koppling till upphovsperson, tid och andra texter samt utifrån egna erfarenheter och referensramar, olika livsfrågor och omvärldsfrågor.
- Gemensamt och enskilt skrivande. Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord, bild och ljud samspekar.

- Disposition och redigering av texter med hjälp av digitala verktyg. Bearbetning av egna och gemensamma texter till innehåll och form. Att ge och ta emot respons på texter.
- Språkliga strukturer och normer. Meningsbyggnad och ordföljd på svenska i jämförelse med andra språk eleven kan. Hur orsaks-, konsekvens- och villkorssamband kan formuleras genom olika typer av bisatser. Styckeindelning och textbindning med sambandsmarkörer, referensbindning och tematisk bindning. Skiljetecken, ordklasser, kongruens, tempus, genus och satsdelar samt stavning.
- Svenska och flerspråkiga ordböcker och digitala verktyg för att utöka ordförrådet samt för ordförståelse, variation och stavning.

Tala, lyssna och samtala

- Strategier för att förstå och göra sig förstådd när det egna svenska språket inte räcker till, exempelvis omformuleringar, synonymer och att använda olika språk som resurs.
- Olika former av samtal. Att delta aktivt, uttrycka känslor, tankar och kunskaper, lyssna, ställa frågor och föra resonemang, samt formulera och bemöta argument. Användning av sambandsord för att jämföra, motivera, exemplifiera och problematisera.
- Att leda ett samtal och sammanfatta huvuddragen i vad som sagts.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare. Anpassning av språk, innehåll och disposition till syfte, mottagare och sammanhang. Talmanus och olika verktyg för att planera och genomföra muntliga presentationer, såväl med som utan digital teknik.
- Svenska språkets prosodi och uttalets betydelse för att göra sig förstådd. Olika varieteter av talad svenska: dialekter och sociolekter.

Texter

- Skönlitteratur för ungdomar och vuxna från olika tider, från Sverige och övriga världen. Epik, lyrik och dramatik. Texter som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor.
- Språkliga drag, uppbyggnad och berättarperspektiv i berättande och poetiska texter. Bildspråk, gestaltningar, parallellhandling, tillbakablickar, miljö- och personbeskrivningar samt dialoger.
- Några skönlitterära genrer och hur de stilistiskt och innehållsligt skiljer sig ifrån varandra.
- Några skönlitterärt betydelsefulla författare och deras verk samt de historiska och kulturella sammanhang som verken har tillkommit i.

- Sakprosatexter för ungdomar och vuxna. Beskrivande, förklarande, utredande, instruerande och argumenterande texter. Texternas syfte, innehåll, uppbyggnad och språkliga drag samt deras ord och uttryck. Kombinationer av olika texttyper.
- Muntliga texter, till exempel radioprogram för unga och vuxna samt inlästa texter.
- Texter i digitala miljöer samt andra texter som kombinerar ord, bild och ljud. Språkliga och dramaturgiska komponenter samt hur uttrycken kan samspela med varandra, till exempel i filmiskt berättande, teaterföreställningar och webbtexter.

Språkbruk

- Språkliga strategier för att minnas och lära genom att identifiera nyckelord, föra anteckningar och använda grafiska modeller.
- Ord och begrepp för att på ett varierat sätt uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Ord och begrepp i både vardags- och skolspråk. Flertydiga ord, synonymer, ords klassificering i över- och underordning samt ords betydelseomfång i jämförelse med andra språk eleven kan.
- Ordbildning, till exempel sammansatta ord samt avledningar med suffix och prefix. Bildspråk, nominaliseringar, fasta fraser och idiomatiska uttryck i jämförelse med andra språk eleven kan.
- Skillnader i språkanvändning beroende på syfte, mottagare och sammanhang. Språkets betydelse för att utöva inflytande.
- Språkbruk, yttrandefrihet och integritet i digitala och andra medier och i olika sammanhang.

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning på bibliotek och på internet, i böcker och massmedier samt genom intervjuer.
- Hur man refererar, citerar och gör källhänvisningar, även referenser till digitala medier.
- Hur man sovrar i en stor informationsmängd och prövar källors tillförlitlighet med ett källkritiskt förhållningssätt.

Kriterier för bedömning av kunskaper och betygskriterier

Kriterier för bedömning av godtagbara kunskaper i läsförståelse i slutet av årskurs 1

Eleven läser meningar i enkla, bekanta och elevnära texter genom att använda ljudningsstrategi och helordsläsning på ett delvis fungerande sätt. Eleven återger och kommenterar någon del av innehållet och visar begynnande läsförståelse. Med stöd av bilder eller frågor uppmärksammar eleven när det uppstår problem med läsningen av ord eller med förståelse av sammanhanget och prövar då att läsa om och korrigerar sig själv. I samtal om texter som eleven lyssnat till för eleven enkla resonemang om texternas tydligt framträdande innehåll och jämför detta med egna erfarenheter.

Kriterier för bedömning av godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 3

Eleven visar ett grundläggande ordförråd i samtal om elevnära frågor och ämnen. I samtalen ställer eleven frågor, ger kommentarer och framför egna åsikter. När eleven berättar om vardagliga händelser beskriver eleven dem så att det huvudsakliga innehållet framgår. Dessutom ger och tar eleven enkla muntliga instruktioner. Eleven uppmärksammar när språkliga missförstånd uppstår och ber då om förtydliganden.

Eleven skriver enkla texter med läslig handstil och med digitala verktyg. I texterna använder eleven stor bokstav, punkt och frågetecken samt kan stava ord som eleven själv ofta använder och som är vanligt förekommande i elevnära texter. De berättande texter eleven skriver har en enkel röd tråd och i huvudsak fungerande handling.

Eleven läser bekanta och elevnära texter med flyt genom att använda lässtrategier på ett i huvudsak fungerande sätt. Eleven kommenterar och återger delar av innehållet och visar grundläggande läsförståelse. Eleven för också enkla resonemang om tydligt framträdande budskap i texterna.

Eleven söker information ur någon anvisad källa och återger grundläggande delar av informationen i enkla faktatexter. Texterna innehåller egna formuleringar och grundläggande ämnesspecifika ord och begrepp som används så att innehållet blir begripligt.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven samtalar om bekanta ämnen på ett sätt som **till viss del** upprätthåller samtalen. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **i huvudsak fungerande** inledning, innehåll och avslutning och **viss** anpassning till syfte och mottagare. Elevens muntliga kommunikation kan i olika grad innehålla andraspråksdrag beroende på den innehållsliga och tankemässiga komplexiteten.

Eleven skriver olika slags texter med **begripligt** innehåll, i **huvudsak fungerande** struktur och viss språklig variation. Eleven följer grundläggande regler för språkriktighet på ett **i huvudsak fungerande** sätt. Elevens texter kan i olika grad innehålla andraspråksdrag beroende på den innehållsliga och tankemässiga komplexiteten.

Eleven läser skönlitteratur och sakprosatexter för barn och ungdomar med **flyt** och visar **grundläggande** läsförståelse. Dessutom sammanfattar eleven olika texter med **viss** säkerhet. Eleven för också **enkla** resonemang om tydligt framträdande budskap i olika texter.

Eleven söker och väljer med **viss** säkerhet information från ett avgränsat urval av källor och presenterar informationen med egna formuleringar och ämnesspecifika ord och begrepp. Eleven för **enkla** resonemang om informationens användbarhet.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven samtalar om bekanta ämnen på ett sätt som upprätthåller samtalen **relativt väl**. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **fungerande** inledning, innehåll och avslutning och **relativt god** anpassning till syfte och mottagare. Elevens muntliga kommunikation kan i olika grad innehålla andraspråksdrag beroende på den innehållsliga och tankemässiga komplexiteten.

Eleven skriver olika slags texter med **relativt tydligt** innehåll, **fungerande** struktur och **viss** språklig variation. Eleven följer grundläggande regler för språkriktighet på ett **fungerande** sätt. Elevens texter kan i olika grad innehålla andraspråksdrag beroende på den innehållsliga och tankemässiga komplexiteten.

Eleven läser skönlitteratur och sakprosatexter för barn och ungdomar med **gott flyt** och visar **god** läsförståelse. Dessutom sammanfattar eleven olika texter med **relativt god** säkerhet. Eleven för också **utvecklade** resonemang om tydligt framträdande budskap i olika texter.

Eleven söker och väljer med **relativt god** säkerhet information från ett avgränsat urval av källor och presenterar informationen med egna formuleringar och ämnesspecifika ord och begrepp. Eleven för **utvecklade** resonemang om informationens användbarhet.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven samtalar om bekanta ämnen på ett sätt som upprätthåller samtalen **väl**. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **väl fungerande** inledning, innehåll och avslutning och **god** anpassning till syfte och mottagare. Elevens muntliga kommunikation kan i olika grad innehålla andraspråksdrag beroende på den innehållsliga och tanke-mässiga komplexiteten.

Eleven skriver olika slags texter med **tydligt** innehåll, **väl fungerande** struktur och viss språklig variation. Eleven följer grundläggande regler för språkriktighet på ett **väl fungerande** sätt. Elevens texter kan i olika grad innehålla andraspråksdrag beroende på den innehållsliga och tanke-mässiga komplexiteten.

Eleven läser skönlitteratur och sakprosatexter för barn och ungdomar med **mycket gott flyt** och visar **mycket god** läsförståelse. Dessutom sammanfattar eleven olika texter med **god** säkerhet. Eleven för också **välutvecklade** resonemang om tydligt framträdande budskap i olika texter.

Eleven söker och väljer med **god** säkerhet information från ett avgränsat urval av källor och presenterar informationen med egna formuleringar och ämnesspecifika ord och begrepp. Eleven för **välutvecklade** resonemang om informationens användbarhet.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven samtalar om och diskuterar varierande ämnen på ett sätt som **till viss del** utvecklar samtalen och diskussionerna. Eleven framför åsikter med **till viss del** underbyggda argument. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **i huvudsak fungerande** struktur och innehåll och **viss** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang. Elevens muntliga kommunikation kan i olika grad innehålla andraspråksdrag beroende på den innehållsliga och tanke-mässiga komplexiteten.

Eleven skriver olika slags texter med **viss** språklig variation, **i huvudsak fungerande** struktur och innehåll samt **viss** anpassning till texttyp, syfte, mottagare och sammanhang. Eleven följer språkliga normer på ett **i huvudsak fungerande** sätt. Elevens texter kan i olika grad innehålla andraspråksdrag beroende på den innehållsliga och tankemässiga komplexiteten.

Eleven läser skönlitteratur och sakprosatexter med **flyt** och visar **grundläggande** läsförståelse. Dessutom sammanfattar eleven olika texter med **viss** säkerhet. Eleven för **enkla** resonemang om innehållet i olika

texter. Eleven visar också **grundläggande** kunskaper om skönlitteratur och de sammanhang som olika verk har tillkommit i.

Eleven söker och väljer med **viss** säkerhet information från olika källor och presenterar informationen på ett **i huvudsak fungerande** sätt, med egna formuleringar, ämnesrelaterat språk samt citat och källhänvisningar. Eleven för **till viss del** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven samtalar om och diskuterar varierande ämnen på ett sätt som utvecklar samtalen och diskussionerna **relativt väl**. Eleven framför åsikter med **relativt väl** underbyggda argument. Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med **fungerande** struktur och innehåll och **relativt god** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang. Elevens muntliga kommunikation kan i olika grad innehålla andraspråksdrag beroende på den innehållsliga och tankemässiga komplexiteten.

Eleven skriver olika slags texter med **relativt god** språklig variation, **fungerande** struktur och innehåll samt **relativt god** anpassning till texttyp, syfte, mottagare och sammanhang. Eleven följer språkliga normer på ett **fungerande** sätt. Elevens texter kan i olika grad innehålla andraspråksdrag beroende på den innehållsliga och tankemässiga komplexiteten.

Eleven läser skönlitteratur och sakprosatexter med **gott flyt** och visar **god** läsförståelse. Dessutom sammanfattar eleven olika texter med **god** säkerhet. Eleven för **utvecklade** resonemang om innehållet i olika texter. Eleven visar också **goda** kunskaper om skönlitteratur och de sammanhang som olika verk har tillkommit i.

Eleven söker och väljer med **relativt god** säkerhet information från olika källor och presenterar informationen på ett **fungerande** sätt, med egna formuleringar, ämnesrelaterat språk samt citat och källhänvisningar. Eleven för **relativt väl** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven samtalar om och diskuterar varierande ämnen på ett sätt som utvecklar samtalen och diskussionerna **väl**. Eleven framför åsikter med **väl** underbyggda argument. Dessutom förbereder och genomför eleven

muntliga framställningar med **väl fungerande** struktur och innehåll och **god** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang. Elevens muntliga kommunikation kan i olika grad innehålla andraspråksdrag beroende på den innehållsliga och tankemässiga komplexiteten.

Eleven skriver olika slags texter med **god** språklig variation, **väl fungerande** struktur och innehåll samt **god** anpassning till texttyp, syfte, mottagare och sammanhang. Eleven följer språkliga normer på ett **väl fungerande** sätt. Elevens texter kan i olika grad innehålla andraspråksdrag beroende på den innehållsliga och tankemässiga komplexiteten.

Eleven läser skönlitteratur och sakprosatekter med **mycket gott flyt** och visar **mycket god** läsförståelse. Dessutom sammanfattar eleven olika texter med **mycket god** säkerhet. Eleven för **välutvecklade** resonemang om innehållet i olika texter. Eleven visar också **mycket goda** kunskaper om skönlitteratur och de sammanhang som olika verk har tillkommit i.

Eleven söker och väljer med **god** säkerhet information från olika källor och presenterar informationen på ett **väl fungerande** sätt, med egna formuleringar, ämnesrelaterat språk samt citat och källhänvisningar. Eleven för **väl** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

5.20 Teckenspråk för hörande

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Att ha kunskaper i flera språk kan ge nya perspektiv på omvärlden, ökade möjligheter till kontakter och större förståelse för olika sätt att leva. Kunskaper i flera språk ökar också individens möjligheter att ingå i skilda sociala och kulturella sammanhang. Kunskaper i teckenspråk är en förutsättning för att på ett naturligt sätt kunna verka bland döva och andra teckenspråkiga.

Syfte

Undervisningen i ämnet teckenspråk för hörande ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i svenskt teckenspråk och kunskaper om de sammanhang där teckenspråk används. Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla sin flerspråkighet samt tilltro till sin förmåga att använda svenskt teckenspråk i olika situationer och för skilda syften.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla en allsidig kommunikativ förmåga. Denna förmåga innebär att förstå svenskt teckenspråk både i möten med människor och i teckenspråkiga texter, att kunna formulera sig och samspela med andra på svenskt teckenspråk och att kunna anpassa sitt språk till olika situationer, syften och mottagare. I den kommunikativa förmågan ingår även språklig säkerhet och att kunna använda olika strategier för att underlätta kommunikationen när språkkunskaperna inte räcker till.

I mötet med svenskt teckenspråk ska eleverna ges möjlighet att utveckla förmågan att sätta innehållet i relation till egna erfarenheter, livsvillkor och intressen. Undervisningen ska även ge eleverna möjligheter att utveckla förståelse av olika livsvillkor samt kulturella och sociala förhållanden i olika sammanhang där teckenspråk används.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar kunskaper i att söka, värdera, välja och tillägna sig innehållet i svenskt teckenspråk från olika källor. De ska också ges förutsättningar att kunna använda olika hjälpmedel för lärande, förståelse, skapande och kommunikation. Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för språk och kulturer och förmedla nyttan av språkkunskaper.

Undervisningen i ämnet teckenspråk för hörande ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

- förståelse av det svenska teckenspråket,
- förmåga att formulera sig och kommunicera på svenskt teckenspråk,
- förmåga att anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang, och
- förståelse av kulturella och sociala förhållanden bland döva och andra teckenspråkiga i olika sammanhang och situationer, nationellt och internationellt.

Centralt innehåll

I årskurs 4–9, inom ramen för elevens val

Kommunikationens innehåll

- Ämnesområden som är välbekanta för eleverna.
- Vardagliga situationer, intressen, personer och platser.
- Åsikter och känslor.
- Vardagsliv och levnadssätt i olika sammanhang där teckenspråk används.

Avläsa – reception

- Tydligt teckenspråk och enkla teckenspråkiga texter som är instruerande, beskrivande och kontaktskapande, från olika medier, även i kombination med illustrationer.
- Dialoger och samtal.
- Berättelser och annan fiktion på teckenspråk, även i dramatiserad form.
- Meddelanden och information på teckenspråk, till exempel vägbeskrivningar.
- Strategier för att uppfatta betydelsebärande enheter och dra slutsatser om innehållet, till exempel med hjälp av förförståelse och bilder.
- Olika sätt att orientera sig i anvisade teckenspråkiga källor av olika slag för att hitta enkel information att använda i egen produktion och interaktion.
- Grundläggande principer för teckenspråks gestuella-visuella struktur.
- Språkliga företeelser, däribland tecken, munrörelser och icke-manuella markörer, i det språk eleverna möter.
- Hur ord bokstaveras och används i teckenspråk i olika situationer.

Teckna och samtala – produktion och interaktion

- Samtal för kontakt och kommunikation.
- Presentationer, instruktioner, meddelanden, berättelser och beskrivningar.
- Strategier för att underlätta samtal, däribland omformuleringar, frågor och visualisering.
- Språkliga företeelser, däribland bokstavering, tecken och icke-manuella markörer för tydlig kommunikation.
- Bearbetning av egna framställningar för att förtydliga kommunikationen.

I årskurs 4–6, inom ramen för språkval**Kommunikationens innehåll**

- Ämnesområden som är välbekanta för eleverna.
- Vardagliga situationer, intressen, personer och platser.
- Vardagsliv och levnadssätt i olika sammanhang där teckenspråk används.

Avläsa – reception

- Tydligt teckenspråk och enkla teckenspråkiga texter som är instruerande, beskrivande och kontaktskapande, från olika medier, även i kombination med illustrationer.
- Enkla dialoger och samtal.
- Enkla meddelanden och enkel information.
- Strategier för att uppfatta betydelsebärande enheter, till exempel genom att gissa och dra slutsatser med hjälp av sammanhanget.
- Sökning av mycket enkel, tydlig information i anvisade teckenspråkiga källor av olika slag, till exempel för att identifiera siffror, platser och namn.
- Språkliga företeelser i det språk eleverna möter, med betoning på icke-manuella markörer samt spatiala och simultana särdrag.
- Hur tecken och vardagsfraser används i olika situationer.

Teckna och samtala – produktion och interaktion

- Enkla presentationer, meddelanden, beskrivningar och dialoger.
- Strategier för att underlätta samtal, till exempel gester och frågor.
- Språkliga företeelser för att förtydliga kommunikationen med betoning på tecken och bokstavering.

I årskurs 7–9, inom ramen för språkval

Kommunikationens innehåll

- Ämnesområden som är välbekanta för eleverna.
- Vardagliga situationer, intressen, personer, platser, aktiviteter och händelser.
- Åsikter, känslor och erfarenheter.
- Vardagsliv, levnadssätt och sociala relationer i olika sammanhang där teckenspråk används, även i jämförelse med egna erfarenheter och kunskaper.

Avläsa – reception

- Tydligt teckenspråk och enkla, teckenspråkiga texter som är instruerande, beskrivande och kontaktskapande, från olika medier.
- Dialoger, samtal och intervjuer.
- Berättelser och annan fiktion på teckenspråk, även i dramatiserad form.
- Meddelanden och information på teckenspråk.
- Strategier för att uppfatta betydelsebärande enheter och förstå sammanhang samt för att anpassa avläsningen till framställningens form och innehåll.
- Sökning av enkel information i ett avgränsat urval av teckenspråkiga källor av olika slag för användning i egen produktion och interaktion.
- Språkliga företeelser, däribland tecken, bokstavering, satsbyggnad, munrörelser och icke-manuella markörer, i det språk eleverna möter.
- Hur olika markörer används för att inleda och avsluta olika typer av samtal och teckenspråkiga texter.

Teckna och samtala – produktion och interaktion

- Samtal för kontakt och kommunikation.
- Presentationer, instruktioner, meddelanden, berättelser och beskrivningar på sammanhängande teckenspråk.
- Strategier, däribland omformuleringar och frågor, för att bidra till och underlätta samtal och digital interaktion.
- Språkliga företeelser, däribland tecken, bokstavering, munrörelser, icke-manuella markörer och satsbyggnad i elevernas egen produktion och interaktion.
- Bearbetning av egna framställningar för att förtydliga och anpassa kommunikationen efter syfte och mottagare.

Betygskriterier

Inom ramen för elevens val

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven förstår **vanliga, enkla tecken och fraser** i tydligt och enkelt teckenspråk i långsamt tempo om välbekanta ämnen.

I framställningar av olika slag formulerar sig eleven **mycket enkelt och i huvudsak begripligt med enstaka vanliga tecken och fraser**.

I interaktion uttrycker sig eleven **mycket enkelt och i huvudsak begripligt med enstaka vanliga tecken och fraser**. Dessutom använder eleven strategier som i **någon mån** underlättar interaktionen.

Eleven kommenterar **på ett mycket enkelt sätt**, på teckenspråk, förhållanden i olika sammanhang där teckenspråk används.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven förstår **enkla tecken och fraser** i tydligt och enkelt teckenspråk i långsamt tempo om välbekanta ämnen.

I framställningar av olika slag formulerar sig eleven **mycket enkelt och begripligt med vanliga tecken och fraser**.

I interaktion uttrycker sig eleven **mycket enkelt och begripligt med vanliga tecken och fraser**. Dessutom använder eleven strategier som i **viss utsträckning** underlättar interaktionen.

Eleven kommenterar **på ett mycket enkelt sätt**, på teckenspråk, förhållanden i olika sammanhang där teckenspråk används.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven förstår **huvudsakligt innehåll och tydliga detaljer** i tydligt och enkelt teckenspråk i långsamt tempo om välbekanta ämnen.

I framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och relativt tydligt med vanliga tecken och fraser**.

I interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och relativt tydligt med vanliga tecken och fraser**. Dessutom använder eleven strategier som underlättar interaktionen.

Eleven kommenterar **på ett mycket enkelt sätt**, på teckenspråk, förhållanden i olika sammanhang där teckenspråk används.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven förstår **enkel bokstavering, vanliga tecken och enkla fraser** i tydligt och enkelt teckenspråk i långsamt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven hittar enkel information i anvisade teckenspråkiga källor, samt använder **på ett delvis relevant sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och begripligt med bokstavering, enstaka tecken och fraser**.

I interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och begripligt med bokstavering, enstaka tecken och fraser**. Dessutom använder eleven strategier som **i någon mån** underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven kommenterar **på ett mycket enkelt sätt**, på teckenspråk, förhållanden i olika sammanhang där teckenspråk används.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven förstår **huvudsakligt innehåll och tydliga detaljer** i tydligt och enkelt teckenspråk i långsamt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven hittar enkel information i anvisade teckenspråkiga källor samt använder **på ett relevant sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och relativt tydligt med bokstavering, fraser och meningar**.

I interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och begripligt med bokstavering, tecken, fraser och meningar**. Dessutom använder eleven strategier som **i viss utsträckning** underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven kommenterar **på ett mycket enkelt sätt**, på teckenspråk, förhållanden i olika sammanhang där teckenspråk används.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven förstår **huvudsakligt innehåll och väsentliga detaljer** i tydligt och enkelt teckenspråk i långsamt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven hittar enkel information i anvisade teckenspråkiga källor samt använder **på ett relevant och effektivt sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**.

I interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och relativt tydligt med tecken, fraser och meningar**. Dessutom använder eleven strategier som underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven kommenterar **på ett enkelt sätt**, på teckenspråk, förhållanden i olika sammanhang där teckenspråk används.

Inom ramen för språkval

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven förstår **vanliga, enkla tecken och fraser** i tydligt och enkelt teckenspråk i långsamt tempo om välbekanta ämnen.

I framställningar av olika slag formulerar sig eleven **mycket enkelt och i huvudsak begripligt med enstaka vanliga tecken och fraser**.

I interaktion uttrycker sig eleven **mycket enkelt och i huvudsak begripligt med enstaka vanliga tecken och fraser**. Dessutom använder eleven strategier som **i någon mån** underlättar interaktionen.

Eleven kommenterar **på ett mycket enkelt sätt**, på teckenspråk, förhållanden i olika sammanhang där teckenspråk används.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven förstår **enkla tecken och fraser** i tydligt och enkelt teckenspråk i långsamt tempo om välbekanta ämnen.

I framställningar av olika slag formulerar sig eleven **mycket enkelt och begripligt med vanliga tecken och fraser**.

I interaktion uttrycker sig eleven **mycket enkelt och begripligt med vanliga tecken och fraser**. Dessutom använder eleven strategier som **i viss utsträckning** underlättar interaktionen.

Eleven kommenterar **på ett mycket enkelt sätt**, på teckenspråk, förhållanden i olika sammanhang där teckenspråk används.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven förstår **huvudsakligt innehåll och tydliga detaljer** i tydligt och enkelt teckenspråk i långsamt tempo om välbekanta ämnen.

I framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och relativt tydligt med vanliga tecken och fraser**.

I interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och relativt tydligt med vanliga tecken och fraser**. Dessutom använder eleven strategier som underlättar interaktionen.

Eleven kommenterar **på ett mycket enkelt sätt**, på teckenspråk, förhållanden i olika sammanhang där teckenspråk används.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven förstår och tolkar **det mest väsentliga** av innehållet i tydligt och enkelt teckenspråk i lugnt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven väljer enkel information från ett avgränsat urval av teckenspråkiga källor samt använder **på ett delvis relevant sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt och begripligt med fraser och meningar**.

I interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och begripligt med tecken, fraser och meningar**. Dessutom använder eleven strategier som **i någon mån** underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven kommenterar **på ett enkelt sätt**, på teckenspråk, förhållanden i olika sammanhang där teckenspråk används.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven förstår och tolkar **huvudsakligt innehåll och tydliga detaljer** i tydligt och enkelt teckenspråk i lugnt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven väljer enkel information från ett avgränsat urval av teckenspråkiga källor samt använder **på ett relevant sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I framställningar av olika slag formulerar sig eleven **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**.

I interaktion uttrycker sig eleven **enkelt och relativt tydligt med tecken, fraser och meningar**. Dessutom använder eleven strategier som **i viss utsträckning** underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven kommenterar **på ett enkelt sätt**, på teckenspråk, förhållanden i olika sammanhang där teckenspråk används.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven förstår och tolkar **helheten och väsentliga detaljer** i tydligt och enkelt teckenspråk i lugnt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen.

Eleven väljer enkel information från ett avgränsat urval av teckenspråkiga källor samt använder **på ett relevant och effektivt sätt** det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I framställningar av olika slag formulerar sig eleven **i någon mån varierat, relativt tydligt och relativt sammanhängande**.

I interaktion uttrycker sig eleven **relativt tydligt med tecken, fraser och meningar** samt **i någon mån anpassat** till syfte, mottagare och situation. Dessutom använder eleven strategier som underlättar och förbättrar interaktionen.

Eleven kommenterar **översiktligt**, på teckenspråk, förhållanden i olika sammanhang där teckenspråk används.

5.21 Teknik

Tekniska lösningar har i alla tider varit betydelsefulla för människan och för samhällets utveckling. Drivkrafterna bakom teknikutvecklingen har ofta varit nyfikenhet och en strävan att uppfylla behov eller lösa problem som uppstått. Kunskaper om den teknik som omger oss och hur den formas och förändras kan bidra till utveckling av nya kreativa lösningar och ett ansvarsfullt sätt att förhålla sig till teknik. Sådana kunskaper är betydelsefulla i vår tid då det ställs höga krav på tekniskt kunnande i vardags- och arbetslivet, samtidigt som många av dagens samhällsfrågor har inslag av teknik.

Syfte

Undervisningen i ämnet teknik ska syfta till att eleverna utvecklar intresse för och kunskaper om tekniken som omger oss. Eleverna ska ges möjligheter att utveckla förståelse för att teknik har betydelse för och påverkar människan, samhället och miljön. På så sätt kan eleverna utveckla en teknisk medvetenhet och en förmåga att relatera tekniska lösningar och den egna användningen av teknik till frågor som rör hållbar utveckling. Undervisningen ska ge eleverna möjligheter att reflektera över teknikens historiska utveckling. Därmed får de bättre förutsättningar att förstå samtidens tekniska företeelser, hur tekniken och samhällsutvecklingen påverkar varandra samt hur teknik kan användas på ett ansvarsfullt sätt.

I undervisningen ska eleverna ges möjligheter att använda ämnets begrepp och att utveckla kunskaper om hur tekniska lösningar används och fungerar. Genom att tekniska lösningar görs synliga och begripliga i undervisningen ges eleverna förutsättningar att orientera sig och agera i en teknikintensiv värld.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att genomföra teknikutvecklings- och konstruktionsarbeten. När eleverna praktiskt får arbeta fram egna tekniska idéer och lösningar på problem och använda teknikens uttrycksformer bidrar det till att eleverna utvecklar förmåga att ta sig an tekniska utmaningar på ett medvetet och innovativt sätt. De ges därmed även möjligheter att utveckla kunskaper om teknikens arbetsmetoder.

Undervisningen i ämnet teknik ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

- förmåga att reflektera över olika val av tekniska lösningar, deras konsekvenser för individen, samhället och miljön samt hur tekniken har förändrats över tid,
- kunskaper om tekniska lösningar och hur ingående delar samverkar för att uppnå ändamålsenlighet och funktion, och
- förmåga att genomföra teknikutvecklings- och konstruktionsarbeten.

Centralt innehåll

I årskurs 1–3

Teknik, människa, samhälle och miljö

- Några föremål och något tekniskt system i elevernas vardag, hur de är anpassade efter människans behov samt hur de har förändrats över tid.
- Säkerhet vid elevernas användning av teknik, till exempel elektricitet och olika tjänster via internet.

Tekniska lösningar

- Hur några föremål i elevernas vardag används och fungerar. Enkla mekanismer, till exempel i verktyg och leksaker av olika slag. Begrepp som används i samband med detta.
- Vad datorer används till och deras delar för inmatning, utmatning och lagring av information. Föremål i elevernas vardag som styrs med hjälp av programmering, till exempel hushållsmaskiner och smarta telefoner.
- Material för konstruktionsarbete. Materialens egenskaper och hur materialen benämns och kan sammanfogas.

Arbetsmetoder för utveckling av tekniska lösningar

- Undersökande av hur några föremål i elevernas vardag är utformade och hur deras funktion kan förbättras.
- Egna konstruktioner där man använder enkla mekanismer.
- Styrning av föremål med programmering.
- Dokumentation av tekniska lösningar: skisser, bilder, ord samt enkla fysiska och digitala modeller.

I årskurs 4–6

Teknik, människa, samhälle och miljö

- Några tekniska system och hur de påverkar människa och miljö, till exempel vatten- och avloppssystem och system för återvinning. Hur systemen har förändrats över tid och några orsaker till detta.
- Möjligheter, risker och säkerhet vid teknikanvändning i vardagen, till exempel vid användning av elektricitet och vid överföring av information i digitala miljöer.
- Konsekvenser av teknikval: olika tekniska lösningars för- och nackdelar för människa och miljö.

Tekniska lösningar

- Hur några komponenter i vanliga tekniska system benämns och samverkar, till exempel i en cykel eller i ett enkelt produktions- eller transportsystem.
- Föremål som innehåller rörliga delar och hur de rörliga delarna är sammanfogade med hjälp av olika mekanismer för att överföra och förstärka krafter.
- Några av datorns delar och deras funktioner, till exempel processor och arbetsminne. Hur datorer styrs av program och kan kopplas samman i nätverk.
- Tekniska lösningar som utnyttjar elkomponenter och enkel elektronik för att åstadkomma ljud, ljus eller rörelse, till exempel larm och belysning. Begrepp som används i samband med detta.
- Hur hållfasta och stabila konstruktioner är uppbyggda, till exempel skal, armering och fackverk. Material som används i hållfasta och stabila konstruktioner.

Arbetsmetoder för utveckling av tekniska lösningar

- Teknikutvecklingsarbetets olika faser: identifiering av behov, undersökning, förslag till lösningar, konstruktion och utprovning.
- Egna konstruktioner där man använder mekanismer, elektriska kopplingar samt hållfasta och stabila strukturer.
- Styrning av egna konstruktioner eller andra föremål med programmering.
- Dokumentation av tekniska lösningar: skisser med vyer och måttangivelser, ord samt fysiska och digitala modeller.

I årskurs 7-9

Teknik, människa, samhälle och miljö

- Internet och några andra globala tekniska system samt deras fördelar, risker och begränsningar.
- Möjligheter, risker och säkerhet vid teknikanvändning i samhället, däribland vid lagring av data.
- Konsekvenser av teknikval utifrån ekologiska, ekonomiska och sociala aspekter av hållbar utveckling.
- Hur tekniken möjliggjort vetenskapliga upptäckter och hur vetenskapen har möjliggjort tekniska innovationer.
- Hur föreställningar om teknik påverkar individens användning av tekniska lösningar och yrkesval.

Tekniska lösningar

- Hur komponenter och delsystem benämns och samverkar inom tekniska system, till exempel informations- och kommunikationsteknik och transportsystem.
- Tekniska lösningar för styrning och reglering med hjälp av elektronik och olika typer av sensorer. Hur tekniska lösningar som utnyttjar elektronik kan programmeras. Begrepp som används i samband med detta.
- Tekniska lösningar för hållfasta och stabila konstruktioner samt betydelsen av materialens egenskaper, till exempel drag- och tryckhållfasthet, hårdhet och elasticitet.
- Bearbetning av råvara till färdig produkt och hantering av avfall i någon industriell process, till exempel vid tillverkning av livsmedel och förpackningar.

Arbetsmetoder för utveckling av tekniska lösningar

- Teknikutvecklingsarbetets olika faser: identifiering av behov, undersökning, förslag till lösningar, konstruktion och utprovning. Hur faserna i arbetsprocessen samverkar i det egna arbetet och i teknikutvecklingsarbeten i samhället, till exempel inom arkitektur och kollektivtrafik.
- Hur digitala verktyg kan användas i teknikutvecklingsarbete, till exempel för att göra ritningar och simuleringar.
- Egna konstruktioner där man använder styrning eller reglering med hjälp av programmering.
- Dokumentation av tekniska lösningar: skisser, ritningar, fysiska och digitala modeller samt rapporter som beskriver teknikutvecklings- och konstruktionsarbeten.

Betygskriterier

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven ger exempel på tekniska lösningar och beskriver på ett **enkelt** sätt några av deras för- och nackdelar för individ och miljö samt hur de har förändrats över tid.

Eleven undersöker tekniska lösningar och beskriver på ett **enkelt** sätt hur några delar samverkar för att uppnå ändamålsenlighet och funktion. Eleven genomför enkla teknikutvecklings- och konstruktionsarbeten på ett **delvis genomarbetat** sätt. I arbetet **bidrar** eleven **till** att formulera

och välja handlingsalternativ. Eleven gör dokumentationer där intentionen i lösningen **till viss del** är synliggjord.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven ger exempel på tekniska lösningar och beskriver på ett **utvecklat** sätt några av deras för- och nackdelar för individ och miljö samt hur de har förändrats över tid.

Eleven undersöker tekniska lösningar och beskriver på ett **utvecklat** sätt hur några delar samverkar för att uppnå ändamålsenlighet och funktion.

Eleven genomför enkla teknikutvecklings- och konstruktionsarbeten på ett **genomarbetat** sätt. I arbetet formulerar och väljer eleven handlingsalternativ **som med någon bearbetning leder framåt**. Eleven gör dokumentationer där intentionen i lösningen är **relativt väl** synliggjord.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 6

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven ger exempel på tekniska lösningar och beskriver på ett **välutvecklat** sätt några av deras för- och nackdelar för individ och miljö samt hur de har förändrats över tid.

Eleven undersöker tekniska lösningar och beskriver på ett **välutvecklat** sätt hur några delar samverkar för att uppnå ändamålsenlighet och funktion.

Eleven genomför enkla teknikutvecklings- och konstruktionsarbeten på ett **väl genomarbetat** sätt. I arbetet formulerar och väljer eleven handlingsalternativ **som leder framåt**. Eleven gör dokumentationer där intentionen i lösningen är **väl** synliggjord.

Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven för **enkla** resonemang om val av tekniska lösningar och deras konsekvenser för individ, samhälle och miljö. Eleven beskriver på ett **enkelt** sätt hur några tekniska lösningar har förändrats över tid och orsaker till förändringarna.

Eleven undersöker olika tekniska lösningar och förklarar på ett **enkelt** sätt hur ingående delar samverkar för att uppnå ändamålsenlighet och funktion.

Eleven genomför teknikutvecklings- och konstruktionsarbeten på ett **delvis genomarbetat** sätt. I arbetet **prövar** eleven idéer till lösningar och **bidrar till** att formulera och välja handlingsalternativ. Eleven gör dokumentationer där intentionen i lösningen **till viss del** är synliggjord.

Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven för **utvecklade** resonemang om val av tekniska lösningar och deras konsekvenser för individ, samhälle och miljö. Eleven beskriver på ett **utvecklat** sätt hur några tekniska lösningar har förändrats över tid och orsaker till förändringarna.

Eleven undersöker olika tekniska lösningar och förklarar på ett **utvecklat** sätt hur ingående delar samverkar för att uppnå ändamålsenlighet och funktion.

Eleven genomför teknikutvecklings- och konstruktionsarbeten på ett **genomarbetat** sätt. I arbetet **prövar och omprövar** eleven idéer till lösningar samt formulerar och väljer handlingsalternativ **som med någon bearbetning leder framåt**. Eleven gör dokumentationer där intentionen i lösningen är **relativt väl** synliggjord.

Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven för **välutvecklade** resonemang om val av tekniska lösningar och deras konsekvenser för individ, samhälle och miljö. Eleven beskriver på ett **välutvecklat** sätt hur några tekniska lösningar har förändrats över tid och orsaker till förändringarna.

Eleven undersöker olika tekniska lösningar och förklarar på ett **välutvecklat** sätt hur ingående delar samverkar för att uppnå ändamålsenlighet och funktion och **visar då på andra liknande lösningar**.

Eleven genomför teknikutvecklings- och konstruktionsarbeten på ett **väl genomarbetat** sätt. I arbetet **prövar och omprövar** eleven **systematiskt** idéer till lösningar samt formulerar och väljer handlingsalternativ **som leder framåt**. Eleven gör dokumentationer där intentionen i lösningen är **väl** synliggjord.

Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet innehåller fem delar och beslutas av regeringen. Den första delen *Skolans värdegrund och uppdrag* gäller för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. Den andra delen *Övergripande mål och riktlinjer* gäller för grundskolan och, förutom det som handlar om betygssättning, för förskoleklassen och fritidshemmet. Den tredje delen gäller för *förskoleklassen*, den fjärde delen för *fritidshemmet* och den femte delen med *kursplaner* gäller för grundskolan. För att förstå undervisningens uppdrag är det angeläget att läsa läroplanens olika delar som en helhet. Betygskriterierna och kriterierna för bedömning av kunskaper beslutas av Skolverket och finns i den här boken direkt efter respektive kursplan.